

ถนนคนเดินสำหรับพาณิชยกรรมชุมชน
:การศึกษาเปรียบเทียบระหว่างถนนราชดำเนินและถนนวิภาวดี จังหวัดเชียงใหม่

นายวัฒนา บุญเลี้ยง

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการออกแบบชุมชนเมือง ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2556
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)
เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the Graduate School.

LOCAL COMMERCIAL WALKING STREETS : A COMPARATIVE STUDY OF
RATCHADAMNOEN STREET AND WUALAI STREET, CHIANG MAI PROVINCE

Mr. Wattana Boonleang

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Urban and Regional Planning Program in Urban Design

Department of Urban and Regional Planning

Faculty of Architecture

Chulalongkorn University

Academic Year 2013

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

ถนนคนเดินสำหรับพาณิชยกรรมชุมชน : การศึกษา
เปรียบเทียบระหว่างถนนราชดำเนินและถนนวิบูลย์ จังหวัด
เชียงใหม่

โดย

นายวัฒนา บุญเลี้ยง

สาขาวิชา

การออกแบบชุมชนเมือง

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ไชศรี ภักดีสุขเจริญ

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท

..... คณบดีคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พงศ์ศักดิ์ วัฒนสินธุ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นพนนท์ ตาปนานนท์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ไชศรี ภักดีสุขเจริญ)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. ระหัดโรจน์ ประดิษฐ์)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นิรมล กุลศรีสมบัติ)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อภิรดี เกษมสุข)

วัฒนา บุญเลี้ยง : ถนนคนเดินสำหรับพาณิชยกรรมชุมชน : การศึกษาเปรียบเทียบระหว่างถนนราชดำเนินและถนนวัวลาย จังหวัดเชียงใหม่. (LOCAL COMMERCIAL WALKING STREETS : A COMPARATIVE STUDY OF RATCHADAMNOEN STREET AND WUALAI STREET, CHIANG MAI PROVINCE) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : ผศ.ดร. ไชศรี ภักดีสุขเจริญ, 167 หน้า.

ถนนคนเดิน เป็นทางเลือกใหม่ของการท่องเที่ยวและการพัฒนาฟื้นฟูเมือง โดยเชียงใหม่มีการนำเอาวิถีชีวิตล้านนามาเป็นหัวใจในการเสนอกิจกรรมถนนคนเดิน แต่เมื่อพิจารณาการเกิดโครงการถนนคนเดินในเชียงใหม่กลับไม่ได้มาจากชุมชนในพื้นที่ แต่เกิดจากภาครัฐ ที่มีนโยบายการสร้างตลาดนัดถนนคนเดินเพื่อเศรษฐกิจของจังหวัดเชียงใหม่เป็นหลักมากกว่าความสำคัญของคนในชุมชน ดังนั้นการศึกษานี้จึงเห็นถึงผลประโยชน์ของการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างถนนราชดำเนินและถนนวัวลาย โดยคำถามงานวิจัย ว่า ถนนราชดำเนินและถนนวัวลายมีคุณสมบัติทางกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคมเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร จึงทำให้กิจกรรมถนนคนเดินเพื่อการพาณิชยกรรมชุมชนประสบความสำเร็จ

การตอบคำถามในงานวิจัยได้มาจากการทบทวนวรรณกรรม งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การเก็บข้อมูลภาคสนาม ได้แก่ การศึกษาความอ่อนแอประโยชน์ในพื้นที่ ปริมาณการสัญจรผ่านพื้นที่ เพื่อสรุปเบื้องต้นของการเป็นถนนคนเดินสำหรับพาณิชยกรรมชุมชนก่อน แล้วจึงทำการศึกษาคู่ประกอบทางกายภาพ เศรษฐกิจและสังคม ที่แตกต่างกันในรายละเอียดของทั้ง 2 พื้นที่เพื่อหาองค์ประกอบร่วมเพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการพัฒนากิจกรรมถนนคนเดินสำหรับพาณิชยกรรมชุมชน ในบริบทของจังหวัดเชียงใหม่ต่อไป

ผลการศึกษาในภาพรวมพบว่า จากสมมติฐานในการวิจัยที่ว่า ถนนราชดำเนินและถนนวัวลายมีลักษณะของการเป็นถนนคนเดินสำหรับพาณิชยกรรมชุมชนที่ประสบความสำเร็จเหมือนกัน นั้นเป็นจริงตามสมมติฐานเบื้องต้น โดยเป็นข้อสรุปที่ได้จากการศึกษาความเป็นอ่อนแอประโยชน์และปริมาณการสัญจรผ่านพื้นที่ โดยในรายละเอียดจะพบว่า ถนนราชดำเนินและถนนวัวลายมีลักษณะของการเป็นถนนคนเดินที่มีคนนอกพื้นที่มาใช้งานสูงและมีคนในพื้นที่มาใช้งานสูงตามลำดับ แต่เนื่องจากถนนทั้ง 2 อยู่ในตำแหน่งที่ตั้งรวมทั้งสององค์ประกอบเมืองที่สัมพันธ์กับพื้นที่เมืองโดยรวมที่มีลักษณะสังคมและเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน จึงทำให้องค์ประกอบร่วมในพื้นที่แตกต่างกันไปในรายละเอียด กล่าวคือ 1) โครงข่ายการสัญจรที่ทำหน้าที่เชื่อมโยงกิจกรรมในระดับเมืองกับระดับชุมชน 2) การใช้ประโยชน์ที่ดินและอาคารที่สัมพันธ์กับชีวิตประจำวันของคนในพื้นที่กับสัมพันธ์กับกิจกรรมดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว 3) ขนาดมวลอาคารและที่ว่างที่พอเหมาะ เชื่อมโยงพื้นที่กิจกรรมทางด้านการท่องเที่ยวได้ดีกับเชื่อมโยงพื้นที่อยู่อาศัยได้ดี 4) ลักษณะผังตัวของตำแหน่งกิจกรรมระดับเมืองที่อยู่บนถนนหลักและระดับชุมชนที่อยู่ในถนนย่อย และ 5) ความมีส่วนร่วมในการดูแลพื้นที่ผ่านการดูแลโดยรัฐกับดูแลโดยคนในพื้นที่เอง ของพื้นที่ศึกษาทั้ง 2 แห่ง

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง...ลายมือชื่อนิสิต

สาขาวิชาการออกแบบชุมชนเมือง...ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....

ปีการศึกษา 2556

5374130825 : MAJOR URBAN DESIGN

KEYWORDS : WALKING STREETS / OPEN SPACE / MULTI-USE / CHIANG MAI

WATTANA BOONLEANG : LOCAL COMMERCIAL WALKING STREETS : A
COMPARATIVE STUDY OF RATCHADAMNOEN STREET AND WUALAI STREET,
CHIANG MAI PROVINCE. ADVISOR : KHAISRI PAKSUKCHARERN, Ph.d., 167 pp.

Walking streets are a new trend in tourism and urban rehabilitation. Following this trend, the city of Chiang Mai has incorporated elements of the traditional Lanna lifestyle as a central theme in its walking street activities. Reviewing the creation of the Chiang Mai walking street project, it is clear that the idea for the project did not come from the people in the locality but instead, was the result of governmental policy to establish walking streets to boost the economy of Chiang Mai province through tourism. This research is a comparative study of two walking street areas in the city of Chiang Mai - Ratchadamnoen Street and Wualai Street. The research question focuses on the similarities and the differences between the two streets in terms of their physical, social, and economic characteristics, which lead to them hosting successful walking street activities that benefit community commerce.

The results of the study were derived from a literature review, related research, and field data collection regarding the study of the area's manifold advantages and traffic volume which allowed the researcher to reach a preliminary conclusion about establishing walking streets to support community commerce. A study was then conducted into the specific differences in the physical, social, and economic characteristics of the two areas to find the common elements which would be used further as criteria in developing the walking street activities to promote community commerce in the context of Chiang Mai.

The overall study results revealed that the research hypothesis that both Ratchadamnoen Street and Wualai Street have favorable features for becoming walking streets that promote community commerce is correct. Specifically, it was found that as walking streets, Ratchadamnoen Street was visited most by people outside the area, whereas Wualai Street was visited most by local residents. While the two streets are in different locations of the city and possess different socio-economic elements on the whole, they possess certain common features which differ in detail, namely: 1) the traffic network connecting the activities on the city level with those at the community level, 2) the use of land and buildings that are relevant to the daily life of locals and also relevant to activities attractive to tourists, 3) the appropriate size of the building mass and space for connecting the tourism activity area well with the residential area, 4) the connection of city-level activities on the main street and the community-level activities on the side streets, and 5) governmental participation as well as that of people in the locality in taking care of both areas.

Department : Urban and Regional Planning Student's Signature

Field of Study : Urban Design Advisor's Signature

Academic Year : 2013

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เรื่องถนนคนเดินสำหรับพาณิชยกรรมชุมชน :การศึกษาเปรียบเทียบระหว่างถนนราชดำเนินและถนนวิภาวดี จังหวัดเชียงใหม่ ที่เกิดจากคำถามและความสงสัยที่เกิดจากรูปแบบของการพัฒนาเมืองผ่านกิจกรรมถนนคนเดินที่แตกต่างกันของถนนทั้ง 2 แห่งนั้น จะเสร็จสมบูรณ์ไม่ได้หากขาดอาจารย์ที่ปรึกษาและคณะกรรมการทุกท่านที่สละเวลาในการอ่านและร่วมเป็นคณะกรรมการในการสอบวิทยานิพนธ์ ดังนี้

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไชศรี ภัคดีสุขเจริญ อาจารย์ที่ปรึกษาผู้ที่คอยขัดเกลาและชี้แนะแนวทางและเทคนิควิธีการต่างๆในการดำเนินงานวิจัย ให้ผ่านอุปสรรคไปได้ด้วยดีทุกครั้งที่เกิดปัญหาต่างๆระหว่างกระบวนการวิจัย จนกระทั่งได้ผลงานที่เสร็จสมบูรณ์

ขอขอบพระคุณ คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ทั้งสี่ท่าน ที่ให้คำแนะนำที่มีค่าจนนำไปสู่ความสำเร็จของวิทยานิพนธ์ ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นพพันธ์ ตาปนานนท์ ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ระหัตถ์ โรจนประดิษฐ์ ขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิรมล กุลศรีสมบัติ และขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อภิรดี เกษมสุข มา ณ ที่นี้ด้วย

ขอขอบพระคุณ คณาจารย์สาขาการออกแบบชุมชนเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่คอยสั่งสอน รวมทั้งเจ้าหน้าที่ของภาควิชาการวางแผนภาคและเมืองทุกท่านช่วยเหลือด้านต่างๆในการจัดทำวิทยานิพนธ์

ขอขอบพระคุณ คณาจารย์คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการออกแบบสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ที่คอยช่วยเหลือและชี้แนะแนวทางในด้านต่างๆในการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ ให้เป็นไปอย่างราบรื่นในช่วงที่ขึ้นไปทำการลงพื้นที่เก็บข้อมูลในจังหวัดเชียงใหม่

ขอบคุณเพื่อนๆพี่น้องทั้งที่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครและโรงเรียนวชิรธรรมสาริต ทุกท่านที่ช่วยเก็บข้อมูลและที่คอยให้กำลังใจตลอดมา

ขอบคุณ คุณหทัยชนก ศุขะวิริยะ ที่คอยดูแลอยู่ข้างกันเสมอ

กราบขอบพระคุณคุณพ่อคุณแม่เป็นอย่างสูงและน้องชายที่คอยช่วยเหลือและให้การสนับสนุนด้วยดีเสมอมา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญรูปภาพ.....	ฎ
สารบัญแผนภูมิ.....	ฒ
สารบัญแผนที่.....	ณ
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 ประเด็นคำถามสำคัญในการวิจัย.....	2
1.3 สมมติฐานในงานวิจัย.....	2
1.4 คำถามในงานวิจัย.....	2
1.5 ขอบเขตของการวิจัย.....	3
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
1.7 วิธีดำเนินการวิจัย.....	5
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง.....	6
2.1.1 แนวคิดทางด้านองค์ประกอบทางกายภาพของเมือง.....	6
2.1.2 แนวคิดทางด้านชุมชน.....	15
2.1.3 แนวความคิดเกี่ยวกับพื้นที่ว่างสาธารณะ.....	18
2.1.4 แนวคิดด้านความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมมนุษย์กับพื้นที่ว่าง สาธารณะ.....	22
2.1.5 แนวคิดทางการออกแบบชุมชนเมืองที่ประสบผลสำเร็จ.....	25
2.1.6 แนวคิดทางการพัฒนาถนนคนเดิน.....	28
2.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	34

บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (ต่อ)

2.3 กรณีศึกษา.....	36
2.3.1 ถนนคนเดิน Stroget เมืองโคเปนเฮเกน ประเทศเดนมาร์ก.....	36
2.3.2 ถนนคนเดิน 16th street เมืองเดนเวอร์ ประเทศสหรัฐอเมริกา.....	38
2.3.3 ถนนคนเดิน Neuhauser straÙe กับ Kaufinger straÙe เมืองมิวนิก ประเทศเยอรมนี.....	40
2.4 สรุปการทบทวนวรรณกรรม.....	42
2.4.1 สรุปการทบทวนวรรณกรรม.....	42
2.4.2 กรอบแนวความคิดในการวิจัย.....	44

บทที่ 3 ระเบียบวิธีดำเนินการวิจัย

3.1 การสำรวจพื้นที่ศึกษาเบื้องต้น.....	46
3.2 การเก็บข้อมูลระดับความเป็นอเนกประโยชน์ในพื้นที่ศึกษา.....	47
3.3 การเก็บข้อมูลปริมาณการสัญจรผ่านพื้นที่ศึกษา.....	50
3.4 การเก็บข้อมูลองค์ประกอบทางกายภาพ เศรษฐกิจและสังคมในพื้นที่ศึกษา...	52
3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	53
3.6 การสรุปผลการศึกษา.....	53

บทที่ 4 สภาพทั่วไปของพื้นที่ศึกษา

4.1 การศึกษาความอเนกประโยชน์ในพื้นที่ศึกษา.....	54
4.1.1 ความหลากหลายทางด้านกิจกรรม.....	54
4.1.2 ความหลากหลายทางด้านผู้ใช้งาน.....	58
4.1.3 ความหลากหลายทางด้านเวลา.....	61
4.2 การวัดปริมาณสัญจรผ่านพื้นที่ถนนราชดำเนินและถนนวิภาวดี.....	64
4.2.1 ปริมาณการสัญจรในวันปกติ.....	66
4.2.2 ปริมาณการสัญจรในวันที่มีกิจกรรมถนนคนเดิน.....	68
4.3 ข้อมูลทั่วไปของเมืองเชียงใหม่.....	70
4.4 ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ศึกษา.....	74
4.5 สรุปสภาพแวดล้อมชุมชนในพื้นที่ถนนราชดำเนินและถนนวิภาวดี.....	113

บทที่ 5 การวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างถนนราชดำเนินและถนนวิภาวดี	
5.1 การวิเคราะห์เปรียบเทียบความอ่อนแอประโยชน์ในพื้นที่.....	115
5.2 การวิเคราะห์เปรียบเทียบปริมาณการสัญจรผ่านพื้นที่ถนนราชดำเนิน และถนนวิภาวดี.....	120
5.3 การวิเคราะห์เปรียบเทียบโครงข่ายการสัญจร.....	124
5.4 การวิเคราะห์เปรียบเทียบการใช้ประโยชน์ที่ดิน.....	128
5.5 การวิเคราะห์เปรียบเทียบการใช้ประโยชน์อาคาร.....	129
5.6 การวิเคราะห์เปรียบเทียบมวลอาคารและที่ว่าง.....	132
5.7 การวิเคราะห์เปรียบเทียบตำแหน่งกิจกรรมสำคัญ.....	135
5.8 การวิเคราะห์เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมถนนคนเดิน.....	138
บทที่ 6 บทสรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ	
6.1 สรุปผลการศึกษา.....	139
6.2 ข้อเสนอแนะ.....	145
รายการอ้างอิง.....	148
ภาคผนวก.....	151
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	167

สารบัญตาราง

	หน้า	
ตารางที่ 3.1	แสดงวิธีการบันทึกข้อมูลความหลากหลายทางด้านกิจกรรมของถนนราชดำเนินและถนนวิวलय.....	47
ตารางที่ 3.2	แสดงวิธีการบันทึกข้อมูลความหลากหลายทางด้านผู้ใช้งานของถนนราชดำเนินและถนนวิวलय.....	48
ตารางที่ 3.3	แสดงวิธีการบันทึกข้อมูลความหลากหลายทางด้านเวลาของถนนราชดำเนินและถนนวิวलय.....	49
ตารางที่ 3.4	แสดงวิธีการบันทึกข้อมูลการศึกษาปริมาณสัญจรผ่านพื้นที่ของถนนราชดำเนินและถนนวิวलय.....	51
ตารางที่ 4.1	ความหลากหลายทางด้านเวลาผ่านพื้นที่สาธารณะที่อยู่ในพื้นที่ถนนคนเดินราชดำเนิน.....	62
ตารางที่ 4.2	ความหลากหลายทางด้านเวลาผ่านพื้นที่สาธารณะที่อยู่ในพื้นที่ถนนคนเดินวิวलय.....	62
ตารางที่ 4.3	ปริมาณการสัญจรในพื้นที่ถนนราชดำเนินในวันปกติ.....	67
ตารางที่ 4.4	ปริมาณการสัญจรในพื้นที่ถนนวิวलयในวันปกติ.....	67
ตารางที่ 4.5	ปริมาณการสัญจรในพื้นที่ถนนราชดำเนินในวันที่มีกิจกรรมถนนคนเดิน.....	68
ตารางที่ 4.6	ปริมาณการสัญจรในพื้นที่ถนนวิวलयในวันที่มีกิจกรรมถนนคนเดิน.....	69
ตารางที่ 5.1	ความหลากหลายทางด้านกิจกรรมระหว่างถนนราชดำเนินและถนนวิวलय.....	116
ตารางที่ 5.2	ความหลากหลายทางด้านผู้ใช้งานระหว่างถนนราชดำเนินและถนนวิวलय.....	118
ตารางที่ 5.3	ความหลากหลายทางด้านเวลาระหว่างถนนราชดำเนินและถนนวิวलय.....	119

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 2.1	ผังและพื้นที่ถนนคนเดินในเมืองโคเปนเฮเกน..... 36
ภาพที่ 2.2	บริเวณถนนทางเข้าสู่ถนน Strøget..... 37
ภาพที่ 2.3	บริเวณถนนคนเดินด้านในถนน Strøget ที่มีทั้งทางเดินกลางแจ้งและในร่ม..... 37
ภาพที่ 2.4	ผังและพื้นที่ถนนคนเดินในเมืองเดนเวอร์..... 38
ภาพที่ 2.5	สภาพบรรยากาศในบริเวณย่านถนนคนเดิน..... 39
ภาพที่ 2.6	ลักษณะการแบ่งพื้นที่ถนน ทางเดินและที่นั่งในย่านถนนคนเดิน..... 39
ภาพที่ 2.7	ผังและพื้นที่ถนนคนเดินในเมืองมิวนิก..... 40
ภาพที่ 2.8	บริเวณลานน้ำพุ ด้านหน้าประตูชัย Karlstor..... 41
ภาพที่ 2.9	บริเวณทางเข้าถนน Kaufinger straÙe ทางด้านทิศตะวันออก..... 41
ภาพที่ 3.1	แสดงตัวอย่างการบันทึกภาพนิ่ง ในช่วงเวลาเช้า..... 49
ภาพที่ 3.2	แสดงตัวอย่างการบันทึกภาพนิ่ง ในช่วงเวลากลางวัน..... 49
ภาพที่ 3.3	แสดงตัวอย่างการบันทึกภาพนิ่ง ในช่วงเวลาเย็น..... 49
ภาพที่ 3.4	แสดงตัวอย่างการบันทึกภาพนิ่ง ในช่วงเวลากลางคืน..... 49
ภาพที่ 3.5	แสดงแสดงวิธีการนับปริมาณคนเดินเท้าที่สัญจรผ่าน และการกำหนดจุดตั้งด้าน..... 51
ภาพที่ 3.6	แสดงแสดงวิธีการนับปริมาณคนเดินเท้าที่สัญจรผ่าน และการกำหนดจุดตั้งด้าน..... 51
ภาพที่ 4.1	ความหลากหลายทางด้านกิจกรรม ถนนราชดำเนิน..... 56
ภาพที่ 4.2	ความหลากหลายทางด้านกิจกรรม ถนนราชดำเนิน..... 56
ภาพที่ 4.3	ความหลากหลายทางด้านกิจกรรม ถนนราชดำเนิน..... 56
ภาพที่ 4.4	ความหลากหลายทางด้านกิจกรรม ถนนราชดำเนิน..... 56
ภาพที่ 4.5	ความหลากหลายทางด้านกิจกรรม ถนนราชดำเนิน..... 56
ภาพที่ 4.6	ความหลากหลายทางด้านกิจกรรม ถนนราชดำเนิน..... 56
ภาพที่ 4.7	ความหลากหลายทางด้านกิจกรรม ถนนวิวัลาย..... 57
ภาพที่ 4.8	ความหลากหลายทางด้านกิจกรรม ถนนวิวัลาย..... 57
ภาพที่ 4.9	ความหลากหลายทางด้านกิจกรรม ถนนวิวัลาย..... 57
ภาพที่ 4.10	ความหลากหลายทางด้านกิจกรรม ถนนวิวัลาย..... 57

ภาพที่ 4.11	ความหลากหลายทางด้านกิจกรรม ถนนวัลลาย.....	57
ภาพที่ 4.12	ความหลากหลายทางด้านกิจกรรม ถนนวัลลาย.....	57
ภาพที่ 4.13	ความหลากหลายทางด้านผู้ใช้งาน ถนนราชดำเนิน.....	59
ภาพที่ 4.14	ความหลากหลายทางด้านผู้ใช้งาน ถนนราชดำเนิน.....	59
ภาพที่ 4.15	ความหลากหลายทางด้านผู้ใช้งาน ถนนราชดำเนิน.....	59
ภาพที่ 4.16	ความหลากหลายทางด้านผู้ใช้งาน ถนนราชดำเนิน.....	59
ภาพที่ 4.17	ความหลากหลายทางด้านผู้ใช้งาน ถนนราชดำเนิน.....	59
ภาพที่ 4.18	ความหลากหลายทางด้านผู้ใช้งาน ถนนราชดำเนิน.....	59
ภาพที่ 4.19	ความหลากหลายทางด้านผู้ใช้งาน ถนนวัลลาย.....	60
ภาพที่ 4.20	ความหลากหลายทางด้านผู้ใช้งาน ถนนวัลลาย.....	60
ภาพที่ 4.21	ความหลากหลายทางด้านผู้ใช้งาน ถนนวัลลาย.....	60
ภาพที่ 4.22	ความหลากหลายทางด้านผู้ใช้งาน ถนนวัลลาย.....	60
ภาพที่ 4.23	ความหลากหลายทางด้านผู้ใช้งาน ถนนวัลลาย.....	60
ภาพที่ 4.24	ความหลากหลายทางด้านผู้ใช้งาน ถนนวัลลาย.....	60
ภาพที่ 4.25	ตำแหน่งที่ใช้ในการศึกษาปริมาณการสัญจรผ่านพื้นที่ถนนราชดำเนิน.....	64
ภาพที่ 4.26	ตำแหน่งที่ใช้ในการศึกษาปริมาณการสัญจรผ่านพื้นที่ถนนวัลลาย.....	64
ภาพที่ 4.27	ลักษณะวัสดุของพื้นผิวถนนราชดำเนิน.....	80
ภาพที่ 4.28	ลักษณะวัสดุของพื้นผิวถนนวัลลาย.....	81
ภาพที่ 4.29	การใช้ประโยชน์อาคารประเภทพาณิชยกรรม ถนนราชดำเนิน.....	88
ภาพที่ 4.30	การใช้ประโยชน์อาคารประเภทที่อยู่อาศัยกึ่งพาณิชยกรรม ถนนราชดำเนิน.....	89
ภาพที่ 4.31	การใช้ประโยชน์อาคารประเภทที่อยู่อาศัย ถนนราชดำเนิน.....	89
ภาพที่ 4.32	การใช้ประโยชน์อาคารประเภทสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ถนนราชดำเนิน..	90
ภาพที่ 4.33	การใช้ประโยชน์อาคารประเภทสถาบันการศึกษา ถนนราชดำเนิน.....	91
ภาพที่ 4.34	การใช้ประโยชน์อาคารประเภทศาสนสถาน ถนนราชดำเนิน.....	91
ภาพที่ 4.35	การใช้ประโยชน์อาคารประเภทพาณิชยกรรม ถนนวัลลาย.....	92
ภาพที่ 4.36	การใช้ประโยชน์อาคารประเภทที่อยู่อาศัยกึ่งพาณิชยกรรม ถนนวัลลาย.....	93
ภาพที่ 4.37	การใช้ประโยชน์อาคารประเภทที่อยู่อาศัย ถนนวัลลาย.....	93
ภาพที่ 4.38	การใช้ประโยชน์อาคารประเภทสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ถนนวัลลาย.....	94
ภาพที่ 4.39	การใช้ประโยชน์อาคารประเภทสถาบันการศึกษา ถนนวัลลาย.....	95

ภาพที่ 4.40	การใช้ประโยชน์อาคารประเภทศาสนสถาน ถนนวิบูลย์.....	95
ภาพที่ 4.41	ตำแหน่งกิจกรรมระดับเมือง ประตูท่าแพ.....	104
ภาพที่ 4.42	ตำแหน่งกิจกรรมระดับเมือง สวนสาธารณะหนองบวกหาด.....	105
ภาพที่ 4.43	ตำแหน่งกิจกรรมระดับเมือง ประตูเชียงใหม่.....	106
ภาพที่ 4.44	ตำแหน่งกิจกรรมระดับเมือง สวนกาญจนาภิเษก.....	107
ภาพที่ 4.45	กิจกรรมบนพื้นที่ว่างสาธารณะ ประตูท่าแพ.....	108
ภาพที่ 4.46	กิจกรรมบนพื้นที่ว่างสาธารณะ ลานอนุสาวรีย์สามกษัตริย์.....	108
ภาพที่ 4.47	กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและ ประวัติศาสตร์ หอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่.....	109
ภาพที่ 4.48	กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและ ประวัติศาสตร์ หอศิลป์ล้านนา.....	109
ภาพที่ 4.49	กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและ ประวัติศาสตร์ หอประวัติศาสตร์เมืองเชียงใหม่.....	109
ภาพที่ 4.50	กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและ ประวัติศาสตร์ กลุ่มเจ้าบุรีรัตน์.....	109
ภาพที่ 4.51	กิจกรรมทางด้านศาสนาและชุมชน วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร.....	109
ภาพที่ 4.52	กิจกรรมทางด้านศาสนาและชุมชน วัดเจดีย์หลวงวรวิหาร.....	109
ภาพที่ 4.53	กิจกรรมทางด้านศาสนาและชุมชน วัดอินทขิล.....	109
ภาพที่ 4.54	กิจกรรมบนพื้นที่ว่างสาธารณะ ประตูเชียงใหม่.....	110
ภาพที่ 4.55	กิจกรรมการค้าขายสินค้าถนนวิบูลย์.....	110
ภาพที่ 4.56	กิจกรรมการค้าขายสินค้าตลาดทิพย์เนตร.....	110
ภาพที่ 4.57	กิจกรรมการค้าขายสินค้าตลาดก้อม.....	110
ภาพที่ 4.58	กิจกรรมทางด้านศาสนาและชุมชน วัดหมื่นสาร.....	111
ภาพที่ 4.59	กิจกรรมทางด้านศาสนาและชุมชน วัดศรีสุพรรณ.....	111
ภาพที่ 4.60	กิจกรรมทางด้านศาสนาและชุมชน วัดนันทาราม.....	111
ภาพที่ 4.61	กิจกรรมทางด้านศาสนาและชุมชน รูปปั้นวิบูลย์.....	111
ภาพที่ 4.62	สภาพแวดล้อมบนถนนราชดำเนินในวันปกติ.....	113
ภาพที่ 4.63	สภาพแวดล้อมบนถนนราชดำเนินในวันที่มีกิจกรรมถนนคนเดิน.....	113
ภาพที่ 4.64	สภาพแวดล้อมบนถนนวิบูลย์ในวันปกติ.....	114

	หน้า
ภาพที่ 4.65 สภาพแวดล้อมบนถนนวิวलयในวันที่มีกิจกรรมถนนคนเดิน.....	114
ภาพที่ 5.1 สภาพถนนและทางเท้าระหว่างถนนราชดำเนินและถนนวิวलय.....	126
ภาพที่ 5.2 สภาพถนนและทางเท้าระหว่างถนนราชดำเนินและถนนวิวलय.....	126

สารบัญแผนภูมิ

		หน้า
แผนภูมิที่ 2.1	แผนภูมิแสดงกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย.....	45
แผนภูมิที่ 5.1	แผนภูมิเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยปริมาณการสัญจร ระหว่างถนนราชดำเนินและถนนวิ้วลาย ช่วงเวลาเช้า.....	120
แผนภูมิที่ 5.2	แผนภูมิเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยปริมาณการสัญจร ระหว่างถนนราชดำเนินและถนนวิ้วลาย ช่วงเวลากลางวัน.....	121
แผนภูมิที่ 5.3	แผนภูมิเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยปริมาณการสัญจร ระหว่างถนนราชดำเนินและถนนวิ้วลาย ช่วงเวลาเย็น.....	121
แผนภูมิที่ 5.4	แผนภูมิเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยปริมาณการสัญจร ระหว่างถนนราชดำเนินและถนนวิ้วลาย ช่วงเวลากลางคืน.....	122
แผนภูมิที่ 5.5	แผนภูมิเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยปริมาณการสัญจร ระหว่างถนนราชดำเนินและถนนวิ้วลาย รวมทุกช่วงเวลา.....	122

สารบัญแผนที่

	หน้า
แผนที่ 1.1	แผนที่แสดงตำแหน่งถนนราชดำเนินและถนนวิบูลย์..... 4
แผนที่ 4.1	แผนที่แสดงตำแหน่งที่ใช้ในการศึกษาปริมาณการสัญจรผ่านพื้นที่ถนนราช ดำเนินและวิบูลย์..... 65
แผนที่ 4.2	แผนที่แสดงตำแหน่งพื้นที่การศึกษาแบบแบ่งตำบล เทศบาลนครเชียงใหม่..... 71
แผนที่ 4.3	แผนที่แสดงตำแหน่งพื้นที่การศึกษาแบบแบ่งแขวง เทศบาลนครเชียงใหม่..... 72
แผนที่ 4.4	แผนที่แสดงการคมนาคมและการเข้าถึงเมืองเชียงใหม่..... 73
แผนที่ 4.5	แผนที่แสดงตำแหน่งถนนราชดำเนินและถนนวิบูลย์..... 75
แผนที่ 4.6	แผนที่แสดงโครงข่ายการสัญจร ระดับเมือง..... 77
แผนที่ 4.7	แผนที่แสดงโครงข่ายการสัญจร ระดับชุมชน..... 78
แผนที่ 4.8	แผนที่แสดงปริมาณการจราจรบริเวณพื้นที่ศึกษา..... 79
แผนที่ 4.9	แผนที่แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดิน ระดับเมืองตามผังเมืองรวมเมืองเชียงใหม่ (ปรับปรุงครั้งที่ 3)..... 84
แผนที่ 4.10	แผนที่แสดงการใช้ประโยชน์อาคารในระดับเมือง..... 87
แผนที่ 4.11	แผนที่แสดงการใช้ประโยชน์อาคารในระดับชุมชน..... 96
แผนที่ 4.12	แผนที่แสดงมวลอาคารและที่ว่างในระดับเมือง..... 98
แผนที่ 4.13	แผนที่แสดงมวลอาคารและที่ว่างในระดับชุมชน..... 100
แผนที่ 4.14	แผนที่แสดงตำแหน่งกิจกรรมสำคัญในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่โดยแบ่งเป็น ย่านต่างๆในเมือง..... 103
แผนที่ 4.15	แผนที่แสดงประเภทของกิจกรรมในระดับเมือง..... 107
แผนที่ 4.16	แผนที่แสดงตำแหน่งของกิจกรรมในระดับชุมชน..... 112
แผนที่ 5.1	แผนที่แสดงโครงข่ายการสัญจร ระดับเมืองในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่..... 125
แผนที่ 5.2	แผนที่เปรียบเทียบโครงข่ายการสัญจร ระหว่างถนนราชดำเนินและถนนวิบูลย์ 123
แผนที่ 5.3	แผนที่เปรียบเทียบการใช้ประโยชน์อาคาร ระหว่างถนนราชดำเนิน และถนนวิบูลย์..... 131
แผนที่ 5.4	แผนที่เปรียบเทียบมวลอาคารและที่ว่าง ระหว่างถนนราชดำเนิน และถนนวิบูลย์..... 134

แผนที่ 5.5	แผนที่เปรียบเทียบตำแหน่งกิจกรรมระดับเมือง / ชุมชน ระหว่าง ถนนราชดำเนินและถนนวิภาวดี.....	137
------------	---	-----

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ถนนคนเดิน (Walking Street) เป็นทางเลือกใหม่ของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism) และเป็นหนึ่งในแนวคิดการพัฒนาฟื้นฟูเมือง โดยการกำหนดใช้พื้นที่เมืองให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชนและการท่องเที่ยว โดยเฉพาะเชียงใหม่มีการนำเอาขนบธรรมเนียมประเพณีและวิถีชีวิตดั้งเดิมของล้านนา มาเป็นหัวใจในการนำเสนอรูปแบบกิจกรรมถนนคนเดิน แต่เมื่อพิจารณาการเกิดโครงการถนนคนเดินในจังหวัดเชียงใหม่กลับไม่ได้มาจากชุมชนในพื้นที่ แต่เกิดจากการกำหนดขึ้นโดยภาครัฐ กล่าวคือ มีนโยบายการสร้างกิจกรรมตลาดนัดถนนคนเดินขึ้น เพื่อเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่เป็นหลัก มากกว่าการให้ความสำคัญของคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนเอง

ถนนคนเดินที่เป็นองค์ประกอบของการพัฒนาฟื้นฟูเมืองอย่างแท้จริงนั้น ควรเป็นถนนคนเดินที่มีวัตถุประสงค์เพื่อพาณิชยกรรมชุมชนเป็นหลักมากกว่าการท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว เนื่องจากกิจกรรมการใช้งานไม่ได้มีเฉพาะในวันพิเศษ หรือวันหยุดสุดสัปดาห์ ที่ตอบสนองต่อนักท่องเที่ยวซึ่งถือเป็นผู้ใช้พื้นที่ชั่วคราว (temporary space users) เท่านั้น หากแต่ควรมีปัจจัยทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคมบางประการ ที่ทำให้ถนนคนเดินนั้นเป็นถนนคนเดินที่มีชีวิตชีวาเป็นกิจวัตร ตอบสนองความต้องการและเป็นที่ยอมรับสำหรับผู้คนในชุมชนซึ่งถือว่าเป็นผู้ใช้พื้นที่ประจำ (frequent space users) ในลักษณะของศูนย์กลางชุมชน (local center) อย่างแท้จริง

ทั้งนี้ อาจกล่าวได้ว่า ความเป็นอเนกประโยชน์ (mix-use) ของพื้นที่สาธารณะที่มีคนในชุมชนเป็นองค์ประกอบหลักเป็นตัวชี้วัดหนึ่งที่สำคัญ ที่สามารถบ่งบอกได้ว่าถนนคนเดินประสบความสำเร็จหรือไม่ ในการทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางของชุมชนอย่างแท้จริง กล่าวคือ พื้นที่ที่มีกลุ่มคนเข้าใช้หลากหลายกลุ่ม (mix types of user) โดยเฉพาะคนในพื้นที่มากกว่านักท่องเที่ยว ในหลากหลายเวลา (mix times) และทำกิจกรรมหลากหลายประเภท (mix types of activity) โดย กาญจน์ นทีวุฒิกุล (2550) ได้ทำการศึกษาตรรกะของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์ในเมืองเชียงใหม่ พบว่า มี 4 ปัจจัยที่ทำให้เกิดการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์ในเมือง อันเป็น คุณลักษณะเฉพาะของพื้นที่ได้แก่ 1) ตำแหน่งที่ตั้งของพื้นที่ที่มีความสัมพันธ์กับโครงสร้างเชิงสัณฐานของเมือง 2) รูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินและการใช้ประโยชน์อาคารแบบผสมผสานที่อยู่รายรอบพื้นที่สาธารณะนั้นๆ 3) มวลอาคารและพื้นที่ว่างที่มีความหนาแน่นเหมาะสมกับการสร้างให้เกิดความต่อเนื่องระหว่างการใช้งานอาคารและบนพื้นที่สาธารณะ 4) สัดส่วนความผสมผสานของกลุ่มคนและระดับรายได้

อย่างไรก็ดีในการศึกษาของ กาญจน์ นทีวุฒิกุล ไม่ได้ระบุรายละเอียดขององค์ประกอบต่างๆที่สร้างให้เกิดรูปแบบของการเป็นถนนคนเดินสำหรับพาณิชยกรรมชุมชน ซึ่งน่าจะมีคุณลักษณะเฉพาะของแต่ละพื้นที่ในรายละเอียด

ดังนั้นการศึกษานี้จึงเห็นถึงผลประโยชน์ของการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างถนนคนเดินที่ได้รับความนิยมในจังหวัดเชียงใหม่สองอันดับแรก ได้แก่ “ถนนราชดำเนิน” และ “ถนนวัวลาย” (แผนที่ 1.1) เมืองเชียงใหม่ซึ่งทั้งสองพื้นที่นั้นต่างมีความเป็นเอกประโยชน์สูง เพื่อวิเคราะห์ความเหมือนและความแตกต่างในรายละเอียดของปัจจัยทางกายภาพ เศรษฐกิจและสังคม ทั้งนี้เพื่อประมวลและสรุปแนวทางเบื้องต้นในการวางผังและออกแบบถนนคนเดินเพื่อพาณิชยกรรมชุมชนอย่างแท้จริง ทั้งนี้ ข้อค้นพบที่ได้จะสามารถนำไปสรุปเป็นแนวทางและหลักการในการพัฒนาถนนคนเดินสำหรับพาณิชยกรรมชุมชนและอาจประยุกต์ใช้ในพื้นที่อื่นๆต่อไป

1.2 ประเด็นคำถามสำคัญในการวิจัย

ประเด็นคำถามหลักที่สำคัญในการวิจัย คือ พื้นที่ย่านถนนราชดำเนินและถนนวัวลายมีคุณสมบัติทางกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคมเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร จึงทำให้กิจกรรมถนนคนเดินเพื่อการพาณิชยกรรมชุมชนประสบความสำเร็จ ทั้งนี้ มีประเด็นคำถามย่อย ได้แก่ องค์ประกอบของถนนคนเดินเพื่อการพาณิชยกรรมชุมชน ตามบริบทของของเมืองเชียงใหม่ ควรมีลักษณะอย่างไร

1.3 สมมติฐานในงานวิจัย

ถนนราชดำเนินและถนนวัวลายมีลักษณะของการเป็นถนนคนเดินสำหรับพาณิชยกรรมชุมชนที่ประสบความสำเร็จเหมือนกัน แต่เนื่องจากถนนราชดำเนินและถนนวัวลายอยู่ในตำแหน่งที่ตั้งรวมทั้งองค์ประกอบเมืองที่สัมพันธ์กับพื้นที่เมืองโดยรวม ตลอดจนลักษณะสังคมและเศรษฐกิจที่มีความแตกต่างกัน จึงน่าจะให้องค์ประกอบทางกายภาพ เศรษฐกิจและสังคมในรายละเอียดของพื้นที่ทั้งสองมีลักษณะของการเป็นพื้นที่ถนนคนเดินที่ประสบความสำเร็จแตกต่างกันไปด้วย ทั้งนี้ ถนนคนเดินเพื่อการพาณิชยกรรมชุมชนที่แท้จริง ควรพบสัดส่วนของผู้ใช้เป็นคนในพื้นที่อย่างสูงและสม่ำเสมอ แม้ในช่วงวันหยุด เนื่องจากความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่ย่านชุมชนนั้นๆ กับเมือง และองค์ประกอบของกิจกรรมทางสังคมและเศรษฐกิจชุมชนในพื้นที่โดยรอบถนนนั้นย่อมที่จะเอื้อและดึงดูดให้คนในชุมชนออกมาใช้พื้นที่อย่างเป็นอิสระ และเป็นกิจวัตร นอกเหนือไปจากการปิดถนนเป็นถนนคนเดินในช่วงวันหยุดหรือเทศกาล ที่จะมีนักท่องเที่ยวเข้ามาใช้แต่ถือว่าเป็นเพียงส่วนเสริมเท่านั้น

โดยประเด็นสำคัญคือ ความสำเร็จของการเป็นถนนคนเดินสำหรับพาณิชยกรรมชุมชนควรเน้นการเข้าใช้โดยคนในและรอบพื้นที่นั้นๆ อย่างสม่ำเสมอในช่วงวันเวลาปกติธรรมดาทั่วไปเป็นหลัก

1.4 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาองค์ประกอบด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม ของถนนคนเดินที่ประสบความสำเร็จประเภทต่างๆ
2. วิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างรูปแบบเชิงพื้นที่ (spatial pattern) และรูปแบบการใช้พื้นที่ (space use pattern) ของถนนคนเดิน 2 พื้นที่ในจังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ ถนนราชดำเนิน และถนนวัวลาย จังหวัดเชียงใหม่
3. ประมวลแนวทางเบื้องต้นในการกำหนดปัจจัยที่สำคัญในการส่งเสริมให้เกิดถนนคนเดินสำหรับพาณิชยกรรมชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่

1.5 ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาเปรียบเทียบถนนคนเดิน 2 แห่งที่สำคัญของเมืองเชียงใหม่ ได้แก่ถนนราชดำเนินและถนนวัวลาย ในรายละเอียดของประวัติความเป็นมา ตำแหน่งที่ตั้ง ลักษณะเชิงสัณฐานต่างๆ ทั้งรูปแบบโครงสร้าง การสัญจรและพื้นที่ว่างสาธารณะ รูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินและการใช้ประโยชน์อาคาร รูปแบบมวดอาคาร และพื้นที่ว่าง ตลอดจนลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจของคนในพื้นที่ทั้งสองแห่ง เพื่อระบุรายละเอียดความเหมือนและความแตกต่าง เพื่อกรอกรงเป็นแนวทางเบื้องต้น ในการส่งเสริมให้เกิดพื้นที่กิจกรรมถนนคนเดินสำหรับพาณิชยกรรมชุมชนเป็นหลัก ทั้งในวันปกติและวันที่มีกิจกรรมถนนคนเดิน

2. ขอบเขตเชิงพื้นที่

ย่านถนนคนเดินถนนราชดำเนิน ถนนวัวลาย และพื้นที่เกี่ยวเนื่องในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งอยู่ในย่านกำแพงเมืองชั้นในและย่านกำแพงดินชั้นนอก ตามรายละเอียดดังนี้ (ดูแผนที่ 1.1)

2.1 ถนนคนเดินราชดำเนิน ย่านกำแพงเมืองชั้นใน ตั้งแต่ถนนมูลเมืองบริเวณประตูท่าแพ ทางด้านทิศตะวันออกของคูเมืองเชียงใหม่ วางตัวแนวตะวันออก-ตะวันตกผ่านแยกกลางเวียงยาวไปสู่จุดบริเวณจุดตัดระหว่างถนนราชดำเนิน ถนนสามล้านและถนนสิงหราชที่บริเวณหน้าวัดพระสิงห์รวมหาวิหาร ระยะทางประมาณ 1.12 กิโลเมตร

2.2 ถนนคนเดินวัวลาย ย่านกำแพงดินชั้นนอก ตั้งแต่บริเวณจุดเชื่อมระหว่างถนนช่างหล่อกับถนนราชเชียงใหม่บริเวณประตูเชียงใหม่ทางด้านทิศตะวันออกได้ของคูเมืองเชียงใหม่ วางตัวแนวตะวันออกเฉียงเหนือ-ตะวันตกเฉียงใต้ ไปบรรจบกับถนนทิพย์เนตร ระยะทางประมาณ 1.02 กิโลเมตร

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงปัจจัยสำคัญที่ทำให้ถนนคนเดินสำหรับพาณิชยกรรมชุมชนที่ประสบความสำเร็จในเมืองเชียงใหม่
2. ได้เกณฑ์ในการพัฒนาเป็นโครงการถนนคนเดินที่สามารถตอบสนองของความต้องการต่อชุมชนเป็นหลัก ที่มีความเหมาะสมตามบริบทเมืองเชียงใหม่
3. สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการศึกษาและการพัฒนาฟื้นฟูเมืองผ่านกิจกรรมถนนคนเดินในพื้นที่อื่น ๆ ที่มีบริบทใกล้เคียงกัน

1.7 วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาข้อมูล เอกสารวิชาการ วารสารสิ่งพิมพ์ โครงการ งานวิจัย และแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับโครงการและกิจกรรมที่เกี่ยวกับถนนคนเดินเพื่อกำหนดกรอบแนวความคิดในการศึกษา
2. เก็บข้อมูลในภาพรวมระดับเมืองด้วยวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นทั้งด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคมที่เกี่ยวข้องกับการเกิดกิจกรรมถนนคนเดินและเกี่ยวข้องกับพื้นที่ศึกษา
3. เก็บข้อมูลในระดับพื้นที่เฉพาะพื้นที่ศึกษาทั้ง 2 แห่ง ด้วยวิธีการสำรวจภาคสนามโดยการเก็บข้อมูลเชิงประจักษ์ของกิจกรรมบนถนนคนเดินของพื้นที่ศึกษาทั้ง 2 แห่ง ในจังหวัดเชียงใหม่อย่างเป็นระบบ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้
 - 3.1 ความเป็นอเนกประโยชน์ในพื้นที่ศึกษา
 - 3.2 รูปแบบการใช้พื้นที่ในพื้นที่ศึกษา
 - 3.3 องค์ประกอบทางกายภาพ เศรษฐกิจและสังคมของพื้นที่ศึกษา
4. แจกแจงรูปแบบองค์ประกอบที่สำคัญของการเป็นถนนคนเดินที่มีความอเนกประโยชน์ รูปแบบการใช้พื้นที่ที่ปรากฏตามวันและช่วงเวลาที่มียกกิจกรรมถนนคนเดิน รวมทั้งการประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการบันทึกด้วยการสำรวจภาคสนาม ร่วมกับกรอบแนวความคิด และข้อมูลทางกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคมของพื้นที่ถนนราชดำเนิน และถนนวัวลาย
5. จัดเก็บข้อมูล จัดระเบียบข้อมูล บันทึกและปรับปรุงข้อมูลที่รวบรวมมาได้ให้อยู่ในลักษณะที่สะดวกต่อการวิเคราะห์และใช้งาน โดยจำแนกออกเป็นข้อมูลด้านองค์ประกอบทางกายภาพ เศรษฐกิจและสังคมของถนนคนเดินในพื้นที่ถนนราชดำเนิน และถนนวัวลาย
6. วิเคราะห์เปรียบเทียบเพื่อหาความเหมือนและความแตกต่างกันระหว่างรูปแบบของถนนคนเดินสำหรับพาณิชยกรรมชุมชนทั้ง 2 แห่ง ผ่านการวิเคราะห์ความเหมือนและแตกต่างขององค์ประกอบทางกายภาพ เศรษฐกิจและสังคมของถนนราชดำเนินและถนนวัวลาย แล้วนำเสนอแนวทางในการส่งเสริมกิจกรรมถนนคนเดินที่มีแนวโน้มที่จะประสบความสำเร็จในพื้นที่เมืองอื่นๆ
7. สรุปผลการศึกษา และข้อเสนอแนะในการจัดกิจกรรมถนนคนเดินในพื้นที่อื่น ๆ และข้อเสนอแนะในการทำการวิจัยในครั้งต่อไป

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในบทนี้ เป็นการเป็นการรวบรวมข้อมูลและแนวคิดทางการออกแบบชุมชนเมืองที่เป็นแนวทางในการพัฒนาถนนคนเดิน องค์ประกอบและปัจจัยที่ทำให้เกิดถนนคนเดิน รวมทั้งกิจกรรมของถนนคนเดิน โดยการศึกษาข้อมูลต่างๆที่เกี่ยวข้องจะส่งผลประโยชน์และให้ความรู้ประกอบกับแนวทางในการศึกษานี้ได้เป็นอย่างดี โดยการนำเสนอผลของการศึกษาทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาองค์ประกอบทางกายภาพสำหรับถนนคนเดินที่มีคุณภาพในเมืองจำเป็นต้องอาศัยทฤษฎีและแนวความคิดหลายด้านประกอบกัน ได้แก่

1. แนวคิดทางด้านองค์ประกอบทางกายภาพของเมือง
2. แนวคิดทางด้านชุมชน
3. แนวคิดเกี่ยวกับพื้นที่ว่างสาธารณะ
4. แนวคิดด้านความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมมนุษย์กับพื้นที่ว่างสาธารณะ
5. แนวคิดทางด้านกรออกแบบชุมชนเมืองที่ประสบผลสำเร็จ
6. แนวคิดทางด้านการพัฒนาถนนคนเดิน

โดยแนวความคิดดังกล่าวจะนำมาใช้สร้างกรอบแนวความคิดในการวิจัย และการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้ได้องค์ประกอบทางกายภาพ เศรษฐกิจและสังคมที่ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนากิจกรรมถนนคนเดินที่ประสบผลสำเร็จในด้านพาณิชยกรรมชุมชน สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการศึกษาและการพัฒนาพื้นที่ในเมืองผ่านกิจกรรมถนนคนเดินในพื้นที่อื่นๆที่มีบริบทใกล้เคียงกัน

2.1.1 แนวคิดทางด้านองค์ประกอบทางกายภาพของเมือง

Kevin Lynch(1960) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับทฤษฎีจินตภาพของเมืองและองค์ประกอบทางกายภาพของเมือง(The City Image and Its Elements) ซึ่งจะมีลักษณะแตกต่างกันออกไปตามลักษณะทางกายภาพ เศรษฐกิจและสังคม รวมถึงผู้คนและกิจกรรมต่างๆที่เกิดขึ้นในเมืองนั้นๆ โดย Lynch พบว่าส่วนประกอบของมโนทัศน์ที่เรียกว่า จินตภาพ(Image) นั้นมีอยู่ด้วยกัน 3 ประการคือ

- เอกลักษณ์(Identity) หมายถึง การมีสิ่งต่างๆที่ประกอบกันเป็นเมืองที่ปรากฏอย่างเป็นเอกเทศหรือมีความเฉพาะของสถานที่
- โครงสร้าง(Structure) หมายถึง การมีความสัมพันธ์ทางกายภาพของสิ่งต่างๆที่มีต่อกันและรวมทั้งความสัมพันธ์ทางกายภาพระหว่างสิ่งต่างๆกับผู้ใช้
- ความหมาย(Meaning) มีความสำคัญต่อการเกิดความเข้าใจความหมายของสิ่งต่างๆ รวมถึงความหมายของสถานที่ อาจเป็นความหมายทางการใช้สอยหรืออารมณ์

จากการวิเคราะห์ผลการศึกษาดังกล่าวจากองค์ประกอบที่ปรากฏซ้ำๆกัน Lynch พบว่าเมืองคือประกอบพื้นฐาน 5 ประการด้วยกันที่ผู้คนมักใช้ในการสร้างจินตภาพขึ้นในใจระหว่างตนเอง และสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับเมือง อันได้แก่

1. เส้นทาง(Paths) เป็นทางที่บุคคลใช้สัญจรไปมา เช่น ถนน ทางรถไฟ ทางรถด่วน ทางเดินเท้า แม่น้ำ ลำคลอง ฯลฯ เส้นทางเป็นส่วนที่มีความสำคัญมาก เพราะในขณะที่บุคคลเคลื่อนที่ผ่านเส้นทางนั้นจะมีโอกาสได้เห็นส่วนต่างๆของเมืองตามเส้นทางและสามารถสร้างความสัมพันธ์กับองค์ประกอบอื่นๆของเมืองตามทางสัญจร

2. เส้นขอบ(Edges) เป็นองค์ประกอบที่มีลักษณะเป็นแนวที่กำหนดขอบเขตของบริเวณหรือย่าน อาจปรากฏเป็นแนวกันส่วนหนึ่งจากอีกส่วนหนึ่ง เช่น กำแพง คูเมือง ส่วนขอบรอบเขตที่ได้มีการพัฒนา ฯลฯ อาจปรากฏเป็นแนวตะเข็บที่เชื่อมระหว่างสองส่วนเข้าด้วยกัน เช่น แนวปลูกต้นไม้กันชน ที่เรียกว่า แถบสีเขียว(Green-belt) หรืออาจเป็นเพียงเส้นแนวเค้าโครง เช่น ชายฝั่งทะเล ริมฝั่งแม่น้ำ ลำคลอง

3. ย่าน(Districts) เป็นบริเวณที่มีการใช้ประโยชน์ที่ดินหรือมีการประกอบกิจกรรมแบบเดียวกัน หรือมีเอกลักษณ์ของบริเวณอันเกิดจากลักษณะเฉพาะร่วมกัน บางย่านอาจมีเส้นขอบที่ชัดเจน ขณะที่บางย่านอาจเชื่อมต่อกันกับย่านอื่นๆจนทำให้มีเส้นขอบที่ไม่ชัดเจน

4. ชุมทาง(Nodes) มักเป็นจุดศูนย์กลางของเส้นทาง เช่น ที่บริเวณสี่แยก สามแยก ชุมทางของสถานีขนส่ง ตลาด ศูนย์การค้า หรือ แหล่งรวมกิจกรรมต่างๆ อาจเป็นสถานที่ซึ่งมีกิจกรรมเกิดขึ้นอย่างหนาแน่น เช่น บริเวณจัตุรัส หัวมุมถนน ชุมทางที่เป็นจุดเด่นเฉพาะของเมืองหรือของย่าน มีความสัมพันธ์กับเส้นทาง เป็นที่ซึ่งเส้นทางพบกันหรือตัดกัน

5. ภูมิสัญลักษณ์(Landmarks) เป็นจุดที่ใช้อ้างอิงถึงเช่นเดียวกับชุมทาง มักเป็นสิ่งทางกายภาพที่แตกต่างจากสภาพแวดล้อมข้างเคียง ทำหน้าที่เป็นสัญญาณชี้แนะสำหรับสภาพแวดล้อมที่มีความสำคัญต่อสถานที่นั้น ๆ อาจเป็นอาคารสูง ป้ายโฆษณาขนาดใหญ่ ยอดโบสถ์ที่ปรากฏในระยะไกล อาคารสูงที่ปรากฏเด่นชัดบนขอบฟ้า ยอดเขา ภูเขา ฯลฯ บางครั้งก็อาจเข้าไม่ถึงโดยผู้สังเกตที่เป็นนักท่องเที่ยว อาจเพียงแต่มองเห็นได้เท่านั้น และสามารถใช้เป็นจุดอ้างอิงในการบอกทิศทาง

นอกจากองค์ประกอบทั้ง 5 ดังกล่าวแล้ว ยังมีการจำแนกองค์ประกอบย่อยที่มีลักษณะเฉพาะตัวและสามารถแสดงหน้าที่ออกมาได้อย่างชัดเจนและแตกต่างออกไปได้แก่

6. ประตู(Gate) คือลักษณะของพื้นที่ที่อยู่บริเวณขอบเขตหรืออยู่บนเส้นทางที่อยู่ในส่วนของต้นทาง ปลายทาง ซึ่งสามารถบ่งบอกการมาถึง การเข้าถึง การออกจาก และความต่อเนื่องของส่วนต่างๆ เช่น ที่รวมย่านหรือบริเวณอื่นๆ และทำหน้าที่เป็นจุดเปลี่ยนหรือตัวเชื่อมบริเวณต่างๆเข้าด้วยกัน แสดงถึงความหมายของการมาถึง การจากไปได้อย่างชัดเจน

7. บริเวณที่เปิดโล่ง(Open Space) หมายถึงที่เปิดโล่งหรือที่เว้นว่างที่ปราศจากสิ่งก่อสร้างหรือมีสิ่งก่อสร้างเบาบาง เป็นที่เว้นว่างที่ใช้ประโยชน์ที่ดินในด้านนันทนาการและการพักผ่อนในลักษณะต่างๆหรือเพื่อกิจกรรมใดๆก็ตามที่เป็นสาธารณะ เป็นลักษณะเป็นที่ว่างที่มีต้นไม้หรืออาจจะไม่มีเลยก็ได้ แต่ต้องมีพื้นที่และลักษณะที่สามารถรองรับกิจกรรมของประชาชนในด้านกิจกรรมนันทนาการ การพักผ่อน การรวมกลุ่ม การชุมนุมหรือกิจกรรมอื่นๆที่เกิดขึ้นในชุมชนนั้นได้ อาจสามารถรองรับได้ในกิจกรรมเฉพาะอย่างหรือมีลักษณะเป็น

อเนกประสงค์ก็ได้ โดยควรมีพื้นที่ที่เพียงพอต่อการใช้และมีการกระจายตัวแทรกไปตามส่วนต่างๆของเมืองได้อย่างทั่วถึงและเหมาะสม

Lynch ได้ใช้เวลา 21 ปีหลังการเผยแพร่ ทฤษฎีทางจินตภาพของเมือง เพื่อขยายแนวคิดต่างๆเพิ่มเติม แล้วถ่ายทอดเป็น ทฤษฎีรูปทรงที่ดีของเมือง (A Theory of Good City Form) ซึ่งได้เผยแพร่ครั้งแรกใน ค.ศ. 1981 โดยได้เสนอวิธีในการออกแบบเมืองเป็นคำสั้นๆ 5 คำ ได้แก่

1. Vitality หมายถึง ปัจจัยในการดำรงชีวิตให้อยู่รอดปลอดภัยและสุขสบายดี ซึ่งประกอบด้วย สิ่งที่ร่างกายมนุษย์ต้องการ 3 ประการ คือ

- อาหาร น้ำ อากาศ พลังงาน การขับเคลื่อนของเสีย (Sustenance)
- ความปลอดภัย พ้นจากโรคร้ายไข้เจ็บ อุบัติเหตุและอันตราย (Safety)
- สภาวะแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับการดำรงสถานะชีวภาพ เช่น ความสูงที่เอื้อถึง น้ำหนักที่ยกไหว การตื่นการหลับ ความระแวดระวังภัย การตอบสนองต่อสิ่งเร้า ภาวะที่อำนวยความสะดวกสบาย (Consonance)

นอกจากนี้ เรายังควรคำนึงถึงชีวิตของสัตว์ พืช และสิ่งมีชีวิตอื่นๆ ด้วยการอนุรักษ์ระบบนิเวศ โดยเห็นว่าหัวข้อที่ถูกละเลยมากที่สุดในการออกแบบเมือง คือ สภาวะแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับการดำรงสถานะชีวภาพ (Consonance)

2. Sense หมายถึง สิ่งที่ค้นพบจากการศึกษาเรื่อง จินตภาพของเมือง ที่เกี่ยวกับระบบโนทัศน์ การรับรู้และกระบวนการทางปัญญา ซึ่งก่อให้เกิด

- ความรู้สึกถึงความเป็นสถานที่พิเศษ (Sense of Place)
- ความรู้สึกถึงตำแหน่งแห่งหน (Sense of Orientation) จากโครงสร้างทางจินตภาพและแผนที่ทางจิต
- ความรู้สึกถึงเป็นโอกาสพิเศษ (Sense of Occasion)

เมื่อเกิดความรู้สึกต่อสถานที่ซึ่งมี เอกลักษณ์ และ โครงสร้าง (Identity and Structure) ที่ดีแล้ว จิตของเรา ก็จะเกิดการจดจำ ทำให้เกิดความมั่นใจ ความอุ่นใจและไม่กลัวว่าจะสับสนหรือหลงทางในเมืองที่สลับซับซ้อน ไม่ว่าในด้านสถานที่หรือด้านกาลเวลา แต่นอกเหนือจากนี้ เรายังต้องอาศัยหลักการที่เสริมความจดจำอย่างน้อย 3 ประการ เพื่อเชื่อมโยงไปสู่ความรู้สึกต่อรูปทรง คือ

- Congruence หมายถึง ความไม่ขัดแย้งระหว่างรูปทรงอาคารสถานที่กับประโยชน์ใช้สอย
- Transparency หมายถึง กิจกรรมและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามครรลองของกฎธรรมชาติ
- Legibility หมายถึง การอ่านเข้าใจได้ด้วยการสื่อสารด้วยสัญลักษณ์ต่างๆในเมือง เช่น ป้าย ธง แนวรั้ว สีของหลังคา ซึ่งสื่อ ความหมาย ให้กับความรู้สึกของผู้คนในท้องถิ่น

3. Fit หมายถึง การสร้างความกลมกลืนในความสัมพันธ์ระหว่างอาคารสถานที่กับพฤติกรรมของชุมชน(Place-Behavioral Setting) เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความสะดวกสบายและความพึงพอใจของผู้ใช้งาน โดยได้อธิบายว่า ในอาคารที่มนุษย์มีความคุ้นเคยมากๆ รูปแบบพฤติกรรมที่แสดงออกในที่นั้นมักเปลี่ยนแปลง ยาก เช่น เมื่อเข้าไปในโบสถ์ทุกคนจะสงบสำรวม แต่เมื่อไปยังชายหาดทุกคนจะปล่อยตัวตามสบาย เป็นต้น อย่างไรก็ตาม Fit นั้นเปลี่ยนแปลงได้เสมอ ไม่ว่าการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้ใช้งานตามอาคารสถานที่ เช่น การเปลี่ยนโบสถ์เก่าเป็นพิพิธภัณฑ์ เปลี่ยนลานจอดรถเป็นที่ขายสินค้า แต่ทั้งนี้เป็นการยากที่จะกำหนดว่า กิจกรรมหรือพฤติกรรมแบบไหนเหมาะสมกับอาคารสถานที่รูปแบบใด ด้วยขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมของชุมชนเมืองแต่ละแห่ง แต่หลักการทั่วไปก็คือ จะต้องมีการปรับแต่งอย่างใดอย่างหนึ่งระหว่างอาคารสถานที่กับพฤติกรรมจนเกิดความลงตัว โดยไม่ให้ขัดกับวัฒนธรรมนั้นและอาจต้องใช้มาตรการเข้ามาเสริมอีก 2 ข้อ คือ

- Manipulability หมายถึง วิธีการค่อยเป็นค่อยไปในการปรับเปลี่ยนทั้งอาคารสถานที่และรูปแบบพฤติกรรม จนกระทั่งลงตัวได้ในที่สุด

- Resilience หมายถึง การกลับไปหาสภาพดั้งเดิม เพื่อหาความลงตัว

Lynch สรุปว่า ความคงที่ของความสัมพันธ์ระหว่างอาคารสถานที่กับรูปแบบพฤติกรรมของผู้ใช้งาน เป็นเรื่องที่สำคัญ และการปรับปรุงองค์ประกอบให้ดียิ่งขึ้น การแตกเป็นส่วนที่ย่อยทั้งมิติสถานที่และมิติเวลา การควบคุมและให้ความรู้แก่ผู้ใช้งาน การวางแผน การติดตามผล การปรับแต่งให้กระชับ รวมถึงการใช้มาตรการเสริมทั้ง 2 ข้อข้างต้นจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของความสัมพันธ์ให้ดียิ่งขึ้น

4. Access หมายถึง การติดต่อสื่อสารของสังคมมนุษย์ในชุมชนเมือง ที่ควรเป็นไปโดยปราศจากการปิดกั้นใดๆ เนื่องจากมนุษย์เป็นสัตว์สังคม จำเป็นต้องมีการไปมาหาสู่กันหรือติดต่อกันด้วยวิธีต่างๆ วัตถุประสงค์ของการเดินทางตามปกติ ได้แก่ ไปทำงาน ซื้อของ เรียนหนังสือ ทำบุญหรือพักผ่อนหย่อนใจ โดยเส้นทางที่ครองอันดับสูงสุดในทุกๆเมือง ได้แก่ เส้นทางไปกลับระหว่างที่พักกับที่ทำงาน ในปัจจุบันได้มีอุปกรณ์ที่ช่วยให้เข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้มากขึ้นและรวดเร็วขึ้นกว่าในอดีต เช่น โทรศัพท์มือถือ โทรสาร โทรศัพท์ผ่านดาวเทียม อินเทอร์เน็ต เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ในการสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีสำหรับพื้นที่ต่างๆในชุมชนเมืองนั้น ต้องพยายามให้มีการเข้าถึงได้ง่ายและชัดเจนอย่างพอเหมาะพอควร ไม่มากหรือน้อยจนเกินไป ส่วนความสะดวกสบายในการติดต่ออาจทำได้ด้วยวิธีทางวิศวกรรมจราจร เช่น การปรับปรุงผิวถนน สร้างสะพานใหม่ ขยายทางแยก ติดตั้งป้าย ฯลฯ ซึ่งค่อนข้างใช้งบประมาณสูง หรือวิธีวางแผนเพื่อประหยัดการเดินทาง เช่น การใช้ระบบโทรคมนาคมแทนให้มากที่สุด ปรับปรุงระบบขนส่งมวลชนให้รวดเร็วปลอดภัย กำหนดให้ยานพักอาศัยอยู่รวมหรือใกล้กับแหล่งงาน และหากจำเป็นก็ต้องใช้การสลับเวลาและสถานที่เพื่อลดความคับคั่ง นอกจากนี้ การเพิ่มประสิทธิภาพในการเข้าถึงพื้นที่ต่างๆ อาจทำได้ด้วยการออกแบบเมืองให้เป็นระบบและเข้าใจได้ง่าย การขจัดอุปสรรคทางสังคมและกายภาพ ตลอดจนการปรับปรุงการบริหารจัดการและการฝึกอบรมบุคลากรที่เกี่ยวข้องอย่างสม่ำเสมอ

5. Control หมายถึง การครอบครองพื้นที่ของมนุษย์โดยมีกฎควบคุมเพื่อให้เกิดความคล่องจองระหว่างพฤติกรรมกับอาคารสถานที่ เพราะมนุษย์มีความต้องการพื้นที่ครอบครองเพื่อการบริหารจัดการและใช้สิทธิในการรักษาทรัพยากรของตน ซึ่งประกอบด้วย สิทธิในการแสดงความเป็นเจ้าของ สิทธิในการใช้งาน สิทธิในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและสิทธิในการยกย้ายถ่ายโอนให้ผู้อื่นตามความพอใจ Lynch สรุปว่า สังคมมนุษย์จะอยู่ได้หากเข้าใจ Control ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับการแสดงฐานะ อำนาจและความเป็นใหญ่ ของผู้ที่มีสิทธิเหนือพื้นที่นั้นๆ โดยได้เสนอหลักการ 3 ข้อ ดังนี้

- Congruence หมายถึง การหลีกเลี่ยงหรือลดความขัดแย้งระหว่างสิทธิการครอบครองกับการใช้ประโยชน์ในพื้นที่

- Responsibility หมายถึง เกณฑ์ในการช่วยบรรเทาสถานการณ์ในกรณีที่ไม่สามารถสร้าง Congruence ได้เท่าที่ควร เพราะผู้ใช้ประโยชน์ในพื้นที่จะเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาและอาจเกิดความขัดแย้งขึ้นได้ในอนาคต

- Certainty หมายถึง การแสดงอาณาเขตครอบครองที่ชัดเจน เช่น กั้นรั้ว บั๊กเขต ปิดป้ายประกาศ หรือแสดงเจตจำนงด้วยสัญลักษณ์ เช่น ทำขุมตรงทางเข้าออก เป็นต้น

Lynch แนะนำว่า เมื่อนำทฤษฎีรูปทรงที่ดีของเมืองไปใช้ อาจเกิดความขัดแย้งซึ่งกันและกันในแต่ละหัวข้อหลัก เช่น ถ้ามี Access เกินขอบเขต ก็ย่อมกระทบ Control หรือการสร้าง Sense ที่ชัดเจนมากไปจะทำให้ Fit ลดลง ดังนั้นจึงต้องอาศัยหลักประสิทธิภาพและความยุติธรรม (Efficiency and Justice) มาช่วยประกอบการตัดสินใจว่าจะให้น้ำหนักในเรื่องใดมากกว่ากันเป็นกรณีไป

ไซคีร์ ภัคดีสุขเจริญ(2553) ได้เสนอรูปแบบและลักษณะเด่นที่ปรากฏอยู่ในเมืองที่เรียกว่า “เบญจลักษณะของเมือง” ที่ประกอบไปด้วย

1. ฐานฐานวัฒนธรรม(Spatial Culture) นิยามถึง ลักษณะที่มีอาคารในเมืองสร้างให้เกิดพื้นที่ว่าง(Space) ที่ผู้คนสามารถมีประสบการณ์ร่วมกันด้วยการสัญจร และการเข้าใช้ ฐานฐานวัฒนธรรมนั้น หมายถึงการที่มีอาคารประเภทต่างๆจัดวางตัวอยู่ในเนื้อเมืองและสร้างให้เกิดประโยชน์ใช้สอยและกิจกรรมต่างๆอย่างสอดคล้องสัมพันธ์กับพื้นที่ว่างในรูปแบบต่างๆ ฐานฐานวัฒนธรรมเป็นมิติของชีวิตเมืองที่ถูกสนับสนุนและส่งเสริมด้วยมิติทางกายภาพและฐานฐานของพื้นที่ ฐานฐานวัฒนธรรมมีความแตกต่างกันได้อย่างหลากหลาย ทั้งในพื้นที่เฉพาะของเมืองที่มีหน้าที่ในการผลิต แลกเปลี่ยน กระจาย เรียกว่า ผลผลิตเชิงพาณิชย์ (City of Production) หรือในพื้นที่ของเมืองที่ทำหน้าที่ผลิตซ้ำ แลกเปลี่ยน กระจาย ที่เรียกว่า ผลผลิตเชิงสังคม (City of Social Reproduction) อันเป็นที่ตั้งของวัง สถาปนาราชการ สถาปนาลำดับทางศาสนา มหาวิทยาลัย โรงเรียน เป็นต้น

2. ระเบียบและโครงสร้าง(Order and Structure) คือรูปแบบลักษณะทางเลขาคณิตที่ง่ายต่อการจดจำ เมื่อเรามองเห็นสิ่งใดสิ่งหนึ่งพร้อมๆกันทั้งหมดในภาพรวม เราสามารถเข้าใจ จดจำรูปแบบของมันได้ทันที เนื่องจากเราเห็นสิ่งที่มีความเหมือนภายใต้ความสัมพันธ์ที่ซ้ำกัน เช่น โครงข่ายตารางที่วางตัวในแนวเดียวกัน องศาเดียวกัน พื้นที่ว่างขนาดเท่าๆกันที่ถูกจัดวางในตำแหน่งที่คล้ายคลึงกัน

3. โครงสร้างและความเข้าใจ(Structure and Intelligibility) การที่รูปแบบบนถนนสายรอง-ย่อย มีความสัมพันธ์กับโครงสร้างตารางกริดที่ใหญ่ขึ้นของถนนสายหลักในผัง มีถนนย่อย ตรอก ซอก ซอย ที่ประกอบกันขึ้นเป็นโครงสร้างภายในขนาดเล็ก เมื่อเราสัญจรผ่านในพื้นที่ย่อยเหล่านี้ เราสามารถมีความเข้าใจได้ว่า เรา กำลังอยู่ในตำแหน่งไหนในโครงสร้างภาพรวมของเมือง ไม่ว่าเราจะอยู่ในตำแหน่งใด เราสามารถเข้าใจได้ว่าเรา อยู่ในพื้นที่ว่างกระเปาะไหน(Convex space)และกำลังจะเชื่อมต่อไปยังที่ว่างกระเปาะไหนต่อไป โดยผ่านการมองเห็นจากตำแหน่งที่เรายืนอยู่ในขณะนั้น เส้นที่เชื่อมต่อพื้นที่สองกระเปาะนี้ เรียกว่า เส้นตรงของการมองเห็น (Axial line)

4. บล็อกถนนกับเส้นทาง(Block versus Line) เมื่อเริ่มมีการให้ความสนใจกับเรื่องโครงสร้างของเมือง พบว่าขนาดบล็อกถนนเป็นองค์ประกอบพื้นฐานของสัณฐานเมืองอย่างแท้จริง อย่างไรก็ตาม โครงข่ายของเส้นตรงของการมองเห็นที่เชื่อมต่อกับพื้นที่ว่างถูกพิสูจน์ว่ามีความสำคัญกว่าองค์ประกอบอื่นๆของเมือง เช่น อาคารหรือสิ่งปลูกสร้าง บล็อกถนนแต่ละบล็อกจะสร้างระนาบในผังพื้นที่แตกต่างกัน เมื่อเราสัญจรผ่านไปยังด้านเดียวกันของบล็อก มักจะพบกิจกรรมการใช้สอยพื้นที่ที่คล้ายคลึงสัมพันธ์กัน และเมื่อเลี้ยวกิจกรรมการใช้สอย บรรยากาศ ภูมิทัศน์ รวมทั้งระดับกิจกรรมก็อาจเปลี่ยนไป หรือมิติจินตภาพก็อาจแตกต่างกันไปจนเหมือนเป็นคนละเมืองหรือคนละย่าน

5. ทางเข้า ด้านหน้าที่คึกคักและมุมของการปะทะสังสรรค์(Entrance, Active Frontages and Angles of Incidence) เมื่อเราสัญจรผ่านเข้าไปในพื้นที่ เราจะเห็นลักษณะของการที่ทางเข้าอาคารและมุมด้านหน้าที่คึกคักด้วยชีวิตความเป็นอยู่นั้น มีความสำคัญมากต่อการกำหนดกิจกรรมต่างๆให้เกิดขึ้นได้ เราจะพบเส้นตรงของการมองเห็นปะทะอาคารในบางพื้นที่

วิยะดา ทรงกิตติภักดี อ้างถึงใน Spreiregen, Paul D(1965) และ วรรณศิลป์ พีรพันธุ์(2538) กล่าวว่าในการศึกษาลักษณะทางกายภาพเมืองจะพิจารณาในแง่ของการวิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบแต่ละส่วน และประเมินเงื่อนไขขององค์ประกอบโดยพิจารณาจากรูปทรง ลักษณะ ตำแหน่งที่ตั้ง ซึ่งองค์ประกอบทางกายภาพที่จะพิจารณาเพื่อศึกษาสุนทรียภาพของเมืองในที่นี้ได้แก่

1. สภาพภูมิประเทศและธรรมชาติ(Landform and Nature) โดยวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพภูมิประเทศกับภูมิทัศน์เมืองและตัวสถาปัตยกรรมใน 3 ขั้นตอนคือ

- ภูมิทัศน์เมืองที่ตอบรับกับสภาพภูมิประเทศทั้งในเชิงสุนทรียภาพและประโยชน์ใช้สอย
- เพื่อประเมินความสัมพันธ์และผลกระทบระหว่างงานสถาปัตยกรรม เมืองและพื้นที่ธรรมชาติ
- เพื่อการตัดสินใจว่าพื้นที่ใดควรปล่อยให้คงอยู่ตามธรรมชาติเพื่อช่วยเสริมสร้างคุณค่าให้กับเมือง

2. รูปร่าง ขนาด และความหนาแน่นของเมือง(Shape, Size and Density) มีการวิเคราะห์เพื่อแสดงให้เห็นว่าประโยชน์ใช้สอยแต่ละพื้นที่ของเมืองมีความสัมพันธ์กับทางสัญจร พื้นที่เปิดโล่งหรือไม่อย่างไร รวมทั้งความสัมพันธ์และความต่อเนื่องระหว่างชุมชนต่างๆในเมือง ขนาดและความหนาแน่นของเมืองช่วยให้เห็นการกระจายตัวของประชากรในพื้นที่เมือง รวมไปถึงลักษณะวิธีการขนส่งที่เชื่อมพื้นที่ความหนาแน่นต่างๆให้ประสานกัน

3. ลักษณะของเนื้อเมือง(Pattern, Grain and Texture)
 - Urban Pattern มีทางสัญจร รูปทรงอาคารและที่ว่างเป็นตัวกำหนดรูปแบบเมือง
 - Urban Grain ความหยาบหรือละเอียด พิจารณาจากมวล ขนาดของอาคารว่ามีขนาดใหญ่หรือขนาดเล็กตามลำดับ
 - Urban Texture พื้นผิวที่เกิดจากสัดส่วนของการผสมผสานระหว่างองค์ประกอบที่ละเอียดอ่อนและองค์ประกอบที่หยาบ ทั้งนี้พื้นผิวจะมีลักษณะสม่ำเสมอหรือไม่นั้นพิจารณาได้จากรูปแบบ-ขนาดของอาคารภายในย่าน
4. พื้นที่เมืองและพื้นที่ว่าง(Urban Spaces and Open Spaces)
 - Urban Spaces คือที่เว้นว่างของเมืองที่เกิดจากการจัดวางอาคาร โดยทั่วไปเกิดจากรูปด้านหน้าของอาคารและพื้นผิวดิน (Floor) ของเมือง ซึ่งอาจมีทั้งลักษณะช่องทางตามแนวยาว(Linear Corridors)
 - Open Spaces คือที่เว้นว่างของเมืองรูปแบบธรรมชาติที่เปิดโล่ง ซึ่งหมายถึงธรรมชาติที่ถูกนำเข้ามาภายในพื้นที่เมือง เช่น สวนสาธารณะหรือที่โล่งที่ล้อมรอบตัวเมืองอยู่ ที่ว่างดังกล่าวมักถูกกำหนดโดยไม้ยืนต้น ไม้พุ่ม หิน และพื้นดิน คุณค่าสุนทรีย์ภาพของพื้นที่สาธารณะเหล่านี้อยู่ที่การสร้างความสะดวกให้เกิดขึ้นท่ามกลางความหนาแน่นของพื้นที่ปลูกสร้างในเมือง โดยที่ว่างที่ดีควรมีขนาดไม่โล่งหรือคับแคบจนเกินไปกับการใช้งาน
5. เส้นทาง(Routes)เป็นองค์ประกอบที่มีผลต่อการมองเห็นภูมิทัศน์เมือง และเป็นตัวกำหนดรูปทรงเมืองที่สำคัญอีกประการหนึ่ง เส้นทางมีหลายประเภทที่ควรพิจารณาได้แก่
 - ถนนสายประธาน (Surface Arteries) ในแง่ของรูปทรง ความสัมพันธ์กับภูมิทัศน์เมือง รูปร่างของที่ตั้งอาคาร ลักษณะการพาดผ่านพื้นที่ชุมชน รวมถึงอุปกรณ์ประดับถนน
 - ถนนซอย (Local Street) ในแง่ของสัดส่วนของถนนมีความสัมพันธ์กับขนาดชุมชนเพียงใด มีความขัดแย้งระหว่างการสัญจรของรถยนต์กับคนเดินเท้าหรือไม่
6. รายละเอียดอื่นๆ(Details) ศึกษาลักษณะ สภาพของป้าย สัญญาณต่างๆ อุปกรณ์ประกอบถนนซึ่งเป็นองค์ประกอบที่ช่วยบอกเล่าเรื่องราวของพื้นที่ต่างๆในเมือง
7. ปัจจัยเชิงนามธรรม(Nonphysical Aspects) เป็นสิ่งที่บ่งบอกความเป็นเมืองซึ่งไม่ใช่องค์ประกอบทางกายภาพ เช่น ประวัติศาสตร์ บทบาทหน้าที่ของเมือง ขนบธรรมเนียมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ของเมือง ตลอดจนเทศกาลต่างๆที่มีความสำคัญของเมือง
8. ย่านต่างๆของเมือง(The Districts of a City) ย่านคือพื้นที่ย่อยๆ ของเมืองซึ่งลักษณะและขนาดของย่านจะดูได้จากลักษณะเส้นทางสัญจรภายในย่าน เราอาจพิจารณาลักษณะของย่านได้จาก
 - ลักษณะทางกายภาพของย่าน เช่น รูปแบบ ความหนาแน่นของอาคารสิ่งปลูกสร้าง, รูปแบบของทางสัญจร, ขนาดของย่านที่รวมถึงรูปร่าง ความหนาแน่น ที่ว่าง จุดหมายตา
 - กิจกรรมที่เกิดขึ้น ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงภายในย่านและความต่อเนื่องระหว่างแต่ละย่านที่ประกอบกันเป็นระบบของเมือง

ภาควิชาภูมิสถาปัตย์กรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย(2531) ได้ให้ความรู้เกี่ยวกับภูมิทัศน์เมืองว่า ในเมืองแต่ละเมืองมีองค์ประกอบหลักของเมืองที่มองเห็นได้และเป็นส่วนสำคัญในการจัดทำเมืองให้ดูสวยงาม มีความประทับใจต่อนักท่องเที่ยวและผู้อยู่อาศัย โดยจำแนกเป็นองค์ประกอบหลักของเมืองดังนี้

1. ธรรมชาติ ได้แก่ สิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติที่ยังคงอยู่ในเมือง เช่น แม่น้ำ คลอง บึง ภูเขา พรุป่า เป็นต้น นับเป็นทรัพยากรที่มีค่าทั้งในด้านประโยชน์ใช้สอยและความสวยงาม บริเวณเหล่านี้สามารถจัดใช้เป็นสถานที่พักผ่อนเพื่อสราธารณะประโยชน์ของชาวเมือง ทำให้ชาวเมืองได้มีโอกาสในการชื่นชมธรรมชาติ นอกเหนือจากการใช้ชีวิตอยู่ท่ามกลางอาคารและถนนหนทางของชีวิตเมือง เป็นส่วนที่ช่วยให้เมืองมีบรรยากาศผ่อนคลายและมีลักษณะเฉพาะที่ดึงดูดใจ
2. อาคารและส่วนประกอบอาคาร ได้แก่ บ้าน อาคาร ตึกแถว อนุสาวรีย์ รวมถึงส่วนประกอบของอาคาร เช่น ป้าย กันสาด ลานทางเข้าอาคาร เป็นต้น
3. ที่เว้นว่างต่างๆ ได้แก่ สวนสาธารณะ สนามเด็กเล่น ลานอเนกประสงค์ของเมือง จัตุรัสเมือง ลานเชื่อมระหว่างอาคาร
4. ถนน ทางเดิน ทางสัญจรต่างๆ ได้แก่ ถนน ทางเท้า ทางจักรยาน รวมถึงแม่น้ำลำคลองที่ใช้ในการสัญจร นับเป็นส่วนประกอบของเมืองที่เชื่อมโยงส่วนต่างๆเข้าด้วยกัน โดยที่องค์ประกอบหลักของเมืองข้างต้นจะเรียงรายและเข้าถึงได้ด้วยเส้นทางในการสัญจรต่างๆในหัวข้อนี้
5. มนุษย์และการประกอบกิจกรรมต่างๆ ได้แก่ ชาวเมืองที่อาศัยอยู่ในเมืองประกอบกับการเคลื่อนไหว การทำกิจกรรมในส่วนต่างๆของเมือง เป็นส่วนประกอบที่ทำให้เมืองมีชีวิตชีวาที่มีการเคลื่อนไหว บางกิจกรรมทำให้ผู้ที่มาเยี่ยมเยือนเมืองนั้นเกิดความสนใจที่จะเข้าไปสัมผัสและเข้าร่วมในกิจกรรมนั้นๆด้วย กิจกรรมนี้มีได้หมายถึงกิจกรรมเฉพาะงานเทศกาลพิเศษ แต่หมายถึงกิจกรรมประจำวันของชาวเมืองด้วย เช่น กิจกรรมค้าขาย กิจกรรมพักผ่อน การรอรถประจำทาง เสียงหัวเราะ การพูดคุย เป็นต้น

สรุปการทบทวนวรรณกรรมแนวคิดทางด้านองค์ประกอบทางกายภาพเมือง พบว่า องค์ประกอบทางกายภาพของเมืองที่สำคัญ คือ

- โครงข่ายการสัญจรในพื้นที่

Kevin Lynch(1960), ไชศรี ภักดีสุขเจริญ(2553) และ วิยะดา ทรงกิตติภักดี อ้างถึงใน Spreiregen, Paul D(1965) และ วรรณศิลป์ พีรพันธุ์(2538) ได้ให้ความเห็นตรงกันว่า โครงข่ายการสัญจรในพื้นที่จะทำให้ผู้ที่เข้ามาสัญจรผ่านพื้นที่มีโอกาสได้เห็นส่วนต่างๆของเมือง มีประสบการณ์ร่วมกันในการสัญจรและการเข้าใช้ สร้างให้เกิดปฏิสัมพันธ์กับองค์ประกอบทางกายภาพอื่นๆที่อยู่บนโครงข่ายการสัญจรนั้น ทำหน้าที่เป็นตัวกำหนดรูปทรงของเมืองที่สำคัญอีกประการหนึ่ง โดย Kevin Lynch(1960) ได้เสริมว่าโครงข่ายการสัญจรที่ตื้นนั้น ต้องพยายามให้มีการเข้าถึงได้ง่ายและชัดเจนอย่างพอเหมาะพอควร ไม่มากหรือน้อยจนเกินไป และเสนอว่าโครงข่ายการสัญจรที่สำคัญที่สุดในเมือง ได้แก่ โครงข่ายการสัญจรที่เป็นเส้นทางเชื่อมโยงไปกลับระหว่างที่พักกับที่ทำงาน

- การใช้ประโยชน์ที่ดินและการใช้ประโยชน์อาคาร

ความมีเอกลักษณ์จากการมีสิ่งต่างๆที่ประกอบกันเป็นเมืองและเกิดเป็นความเฉพาะของสถานที่นั้นๆ โดย Kevin Lynch(1960) ให้ความเห็นว่าบริเวณที่มีการใช้ประโยชน์ที่ดินหรือมีการประกอบกิจกรรมแบบเดียวกัน หรือมีเอกลักษณ์ของบริเวณอันเกิดจากลักษณะเฉพาะร่วมกัน เป็นแหล่งรวมกิจกรรมต่างๆที่ทำให้เกิดจุดเด่นเฉพาะพื้นที่เมืองหรือย่านนั้นๆ โดย ไชศรี ภักดีสุขเจริญ(2553) และ วิยะดา ทรงกิตติภักดี อ้างถึงใน Spreiregen, Paul D(1965) และ วรณศิลป์ พีระพันธุ์(2538) ได้กล่าวสนับสนุนแนวคิดว่าการใช้ประโยชน์ที่ดินและการใช้ประโยชน์อาคารจะมีความสัมพันธ์สอดคล้อง สร้างให้เกิดประโยชน์ใช้สอยและกิจกรรมต่างๆอย่างสอดคล้องสัมพันธ์กับพื้นที่ว่างและพฤติกรรมของคนในชุมชนในรูปแบบต่างๆ โดยมักจะพบกิจกรรมการใช้สอยพื้นที่ที่คล้ายคลึงสัมพันธ์กัน ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงภายในย่านและความต่อเนื่องระหว่างแต่ละย่านที่ประกอบกันเป็นระบบของเมือง ซึ่งภาควิชาภูมิสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย(2531) ได้ให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ที่ดินและการใช้ประโยชน์อาคารว่า รูปแบบใช้ประโยชน์ที่ดินและการใช้ประโยชน์อาคารจะเกิดจากกิจกรรมต่างๆของคนในพื้นที่ที่ไม่ใช่เฉพาะกิจกรรมที่เกิดในช่วงเวลาพิเศษ แต่หมายถึงกิจกรรมประจำวันของชาวเมืองด้วย เช่น กิจกรรมค้าขาย กิจกรรมพักผ่อน การรอกดประจำทาง เสียงหัวเราะ การพูดคุย เป็นต้น

- รูปแบบมวลอาคารและที่ว่าง

Kevin Lynch(1960) และ วิยะดา ทรงกิตติภักดี อ้างถึงใน Spreiregen, Paul D(1965) และ วรณศิลป์ พีระพันธุ์(2538) ได้อธิบายรูปแบบมวลอาคารและที่ว่าง รูปร่าง ขนาด และความหนาแน่นของเมือง จะแสดงให้เห็นประโยชน์ใช้สอยแต่ละพื้นที่ของเมืองมีความสัมพันธ์กับทางสัญจรรวมทั้งความต่อเนื่องระหว่างแต่ละชุมชนในเมือง สามารถบ่งบอกการมาถึง การเข้าถึง การออกจาก และความต่อเนื่องของส่วนต่างๆ เช่น ที่รวมย่านหรือบริเวณอื่นๆ และทำหน้าที่เป็นจุดเปลี่ยนหรือตัวเชื่อมบริเวณต่างๆเข้าด้วยกัน โดย ไชศรี ภักดีสุขเจริญ (2553) ได้ให้ความเห็นว่ารูปแบบมวลอาคารและที่ว่างเป็นองค์ประกอบพื้นฐานของสัณฐานเมืองอย่างแท้จริง ซึ่งรูปแบบมวลอาคารและที่ว่างของชุมชนจะมีขนาดเล็ก โดยการสัญจรผ่านในพื้นที่ย่อยเหล่านี้คนในพื้นที่จะสามารถมีความเข้าใจได้ว่าตนเองกำลังอยู่ในตำแหน่งไหนในโครงสร้างภาพรวมของชุมชนและเมืองโดยผ่านประสบการณ์จากการใช้ชีวิตประจำวันของคนในชุมชน

- พื้นที่ว่างสาธารณะ

ภาควิชาภูมิสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย(2531) ได้ให้ความหมายของพื้นที่ว่างสาธารณะว่าเป็นที่เว้นว่างต่างๆ ได้แก่ สวนสาธารณะ สนามเด็กเล่น ลานอเนกประสงค์ของเมือง ลานเชื่อมระหว่างอาคาร โดย วิยะดา ทรงกิตติภักดี อ้างถึงใน Spreiregen, Paul D(1965) และ วรณศิลป์ พีระพันธุ์(2538) และ Kevin Lynch(1960) กล่าวเสริมว่า พื้นที่ว่างสาธารณะจะเป็นที่เว้นว่างของเมืองที่เกิดจากการจัดวางอาคาร ซึ่งโดยทั่วไปเกิดจากรูปด้านหน้าของอาคาร และที่เว้นว่างของเมืองรูปแบบธรรมชาติที่เปิดโล่ง ซึ่งหมายถึงธรรมชาติที่ถูกนำเข้ามาภายใน เช่น สวนสาธารณะ หรือที่โล่งที่ล้อมรอบตัวเมืองอยู่ ช่วยสร้างความสมดุลให้เกิดขึ้นท่ามกลางความหนาแน่นของพื้นที่ปลูกสร้างในเมือง มีพื้นที่รองรับกิจกรรมของประชาชนในด้านกิจกรรมนันทนาการ การพักผ่อน การรวมกลุ่ม การชุมนุมหรือกิจกรรมอื่นที่เกิดขึ้นในชุมชน

2.1.2 แนวคิดทางด้านชุมชน

ธิติมา กลางกำจัด (2550) ได้จำแนกความหมายและนิยามทั่วไปของคำว่าชุมชนไว้ 3 ประเภทโดยการแยกตามความหมายของคำว่าชุมชน ได้แก่

1. การให้ความหมายโดยสามัญสำนึก ชุมชน หมายถึง ครอบครัวหลายครอบครัวอยู่รวมในบริเวณเดียวกัน มีลักษณะเป็นเครือญาติหรือเป็นเพื่อนบ้านกัน ดังนั้น คนที่อยู่รวมเป็นครอบครัวเดียวกัน จึงไม่ใช่ชุมชนโดยสมบูรณ์ในความหมายนี้ เพราะโดยสามัญสำนึกแล้ว คนที่อยู่รวมในบ้านหลังเดียวกัน ถึงจะมีอาณาบริเวณเป็นภูมิลำเนาส่วนร่วมกัน ก็เรียกว่าเป็นครอบครัว ไม่ใช่ชุมชนเนื่องจากชุมชนต้องประกอบด้วยหลายๆ ครอบครัวที่อยู่ใกล้เคียงกัน โดยทุกคนยอมรับว่าอยู่รวมในบริเวณเดียวกัน

2. การให้ความหมายโดยรูปศัพท์ ชุมชน เป็นคำที่บัญญัติใช้ในภาษาไทยอย่างเป็นทางการครั้งแรกในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2538 โดยให้ความหมายไว้ว่า “ชุมชน” หมายถึง กลุ่มคนที่รวมกันเป็นสังคมขนาดเล็ก อาศัยอยู่ในบริเวณเดียวกัน และมีผลประโยชน์ร่วมกัน

ซึ่งในพจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2524 ได้อธิบายไว้ว่า ชุมชน หมายถึง กลุ่มทางสังคมย่อยที่มีขนาดเล็ก (มีลักษณะหลายประการเหมือนกับกลุ่มทางสังคมแต่เล็กกว่า) กล่าวคือ เขตพื้นที่ ระดับของความคุ้นเคยและการติดต่อระหว่างบุคคล ตลอดจนพื้นฐานความยึดเหนี่ยวเฉพาะบางอย่าง ทำให้ชุมชนต่างไปจากกลุ่มเพื่อนบ้าน ชุมชนมีลักษณะทางเศรษฐกิจเป็นแบบเลี้ยงตนเอง มีการสังสรรค์ใกล้ชิด มีความเห็นอกเห็นใจกัน อาจมีลักษณะเฉพาะบางประการที่ผูกพันเป็นเอกภาพ เช่น เชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ต้นกำเนิดของชาติหรือศาสนา เป็นต้น ด้วยลักษณะของความรู้สึกและทัศนคติทั้งหมดที่ผูกพันปัจเจกบุคคลให้รวมเข้าเป็นกลุ่ม

ความหมายของชุมชนโดยรูปศัพท์จึงใกล้เคียงกับความหมายโดยสามัญสำนึก แต่ที่แตกต่างออกไป คือ การเป็นสังคมขนาดเล็กและมีประโยชน์ร่วมกัน ดังนั้น ชุมชนในความหมายรูปศัพท์จึงหมายถึง สังคมขนาดเล็ก เป็นกลุ่มคนที่มีการคบค้าสมาคม การพบปะ มีความสัมพันธ์ต่อกันตามระเบียบกฎเกณฑ์และวัตถุประสงค์ร่วมกัน แต่ถ้าหากเป็นเพียงหมู่ชนที่รวมตัวกันหนาแน่น แต่ไม่มีการคบค้าสมาคม ไม่มีผลประโยชน์ร่วมกัน จึงเป็นเพียงชุมนุมชนไม่ใช่ชุมชน ดังนั้น เมื่อพิจารณาความหมายชุมชนตามรูปศัพท์ ครอบครัวจึงมีลักษณะเป็นชุมชนด้วยเช่นกัน

3. ความหมายโดยทางวิชาการ นักวิชาการได้ให้ความหมายของ ชุมชน ไว้หลากหลาย โดยกำหนดขึ้นเพื่อพยายามอธิบายให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของตน หรือหาเหตุผลมาประกอบให้เด่นชัดตามประสบการณ์ของตนเป็นสำคัญ ด้วยเหตุนี้ จึงไม่เป็นที่ยอมรับว่าความหมายของใครถูกต้องมากที่สุด อย่างไรก็ตาม ความหมายของชุมชนที่ควรนำมากล่าวถึงมีดังนี้

- Arthur Dunham (1958) ได้ให้ความหมายว่า ชุมชน คือกลุ่มมนุษย์กลุ่มหนึ่ง ที่ตั้งภูมิลำเนาอยู่ในอาณาเขตทางภูมิศาสตร์ที่ค่อนข้างแน่นอนและติดต่อกัน มีส่วนสำคัญของชีวิตทั่วไปอย่างเดียวกัน มองเห็นจากมารยาท ประเพณี ขนบธรรมเนียม หรือรูปแบบสำเนียงของการพูด

- Sanders Irvin T. (1958) ให้ความหมายไว้ว่า ชุมชน เป็นกลุ่มบุคคล หลากกลุ่มมารวมในบริเวณเดียวกัน ภายใต้กฎหมายหรือข้อบังคับอันเดียวกัน มีการติดต่อ มีการสังสรรค์ มีความสนใจร่วมกัน มีวัฒนธรรมและพฤติกรรมเหมือนกัน รวมทั้งมีความรู้สึกผูกพันต่อชุมชนของตนเองร่วมกัน

- เสาวคนธ์ สุดสวาสดิ์ (2524) กล่าวว่า ชุมชน เป็นการมารวมกันอยู่เป็น กลุ่ม ตั้งแต่กลุ่มขนาดเล็ก เช่น หมู่บ้าน ไปจนถึงกลุ่มขนาดใหญ่ เช่น เมือง ประเทศ หรือหมายถึง อาณาบริเวณ ท้องถิ่นหนึ่งๆ ซึ่งผู้คนในท้องถิ่นนั้นมีภาษาพูดเดียวกัน มีจารีตประเพณีความรู้สึกแบบเดียวกัน และมีพฤติกรรม ไปตามเจตคติ ซึ่งเป็นไปในทำนองเดียวกัน

- ประเวศ วะสี (2541) ให้ความหมายไว้ว่า ชุมชน หมายถึง การที่คน จำนวนหนึ่งมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีความเชื่ออาทรต่อกัน มีความพยายามทำอะไรร่วมกัน มีการเรียนรู้ร่วมกันใน การกระทำ ซึ่งรวมถึงการติดต่อสื่อสารกัน

วิไล ตั้งจิตสมคิด (2528) แบ่งประเภทของชุมชน โดยพิจารณาจากลักษณะที่สำคัญ 3 ประการ ดังนี้

1. ลักษณะการปกครอง (administrative characteristics) เป็นการแบ่งตาม พระราชบัญญัติลักษณะการปกครองท้องที่ พ.ศ. 2475 คือ หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด

2. ลักษณะกิจกรรมทางสังคม (social activity characteristics) เป็นการแบ่งตาม กิจกรรมที่มีในชุมชน เช่น ประกอบด้วย ชุมชนย่านศูนย์การค้า ย่านศูนย์กลางการบริการ ย่านศูนย์กลางการขนส่ง โดยในที่นี้แต่ละชุมชนอาจมีกิจกรรมหลากหลายซ้อนทับ เหลื่อมล้ำหรือใกล้เคียงกันอยู่

3. ลักษณะที่ตั้ง (locational characteristics) ซึ่งจะมีความแตกต่างกันเรื่องที่ตั้งเป็นหลัก โดยมีความสัมพันธ์ทางสังคม เศรษฐกิจของแต่ละชุมชนแตกต่างกันไป ได้แก่

3.1 ชุมชนเมือง (urban community) เป็นชุมชนในเขตเมืองที่มีความหนาแน่นของประชากรมาก อาคารบ้านเรือนหนาแน่น ปกติจะอยู่ภายใต้การปกครองในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง เช่น เขต เทศบาล มหานคร และมีชุมชนย่อยๆ รวมอยู่ในบริเวณนั้น เช่น ตรอก ซอย ถนน เป็นต้น สุเทพ เชาวลิติ (2524) กล่าวว่า ชุมชนเมืองมีลักษณะเป็นศูนย์กลางของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เช่น เศรษฐกิจการค้า การปกครอง การศึกษา นันทนาการ การคมนาคม และอื่นๆ มีการประกอบอาชีพที่หลากหลาย เช่น การค้าขายและการบริการ อุตสาหกรรม ข้อสังเกตที่น่าสนใจของชุมชนเมืองคือ สมาชิกในชุมชนมีความเป็นอิสระหรือปัจเจกบุคคลสูง ให้ความสัมพันธ์ทางสังคมมีแนวโน้มเป็นแบบตัวใครตัวมัน สมาชิกมีความแตกต่างกันสูงในด้านต่างๆ เช่น วัฒนธรรม ความเชื่อ สมาชิกในครอบครัวอาจไม่ค่อยมีความใกล้ชิดกันมากนัก เนื่องจากเรื่องของเวลาที่ไม่ตรงกันเพราะต่างคนต่างต้องทำหน้าที่ของตน ขาดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน แต่อยู่ร่วมกันได้เพราะมีเรื่องของผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้อง

3.2 ชุมชนชานเมือง (suburban community) เป็นชุมชนที่อยู่โดยรอบเขตความหนาแน่นของเมืองหรือเป็นส่วนหนึ่งของเมืองที่ขยายตัวออกไป เนื่องจากประชากรมีอัตราเพิ่มขึ้น โดยลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคมของชุมชนชานเมืองจะมีความแตกต่างกันออกไปตามแต่ทำเลที่ตั้ง มักมีการใช้ที่ดินแบบเมืองและแบบชนบทผสมผสานกัน (homogeneity) สากล สถิติวิทยานันท์ (2532) ได้กล่าวว่า ชุมชนชานเมืองโดยทั่วไปมักแบ่งเป็น 3 ประเภทที่เด่นชัด ได้แก่

- ชุมชนการเคหะ (housing community) คือ ชุมชนที่จัดตั้งดำเนินการและดูแลโครงการโดยการเคหะแห่งชาติ เพื่อรองรับผู้มีรายได้น้อย มักมีที่ตั้งอยู่ชานเมืองเนื่องจากต้องการทำเลที่ราคาถูก มีสภาพเป็นแฟลต อาคารชุด โดยภาครัฐเข้าไปดำเนินการในด้านสาธารณูปโภค สาธารณูปการต่างๆ รวมถึงทางด้านเศรษฐกิจ และสังคม

- ชุมชนแรงงานรอบนอกเมือง (employing suburb community) เป็นชุมชนสร้างขึ้นโดยผู้ประกอบการ ผู้ใช้แรงงานและมีสถานที่ตั้งใกล้กับแหล่งงานที่ทำอยู่

- ชุมชนหมู่บ้านจัดสรร หมายถึง ชุมชนที่มีการจัดตั้งดำเนินการโดยภาคเอกชน มีลักษณะเป็นบ้านเดี่ยว ทาวน์เฮาส์ ตึกแถว และบ้านแฝด ฯลฯ รองรับผู้พักอาศัยหลายระดับ ทั้งผู้มีรายได้น้อย รายได้ปานกลางและรายได้สูง มีระบบสาธารณูปโภคและระบบสาธารณูปการที่ดี มักตั้งอยู่บนถนนสายรองเพื่อความเงียบสงบของหมู่บ้าน

3.3 ชุมชนชนบท (rural community) เป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตชนบท มีความหนาแน่นของประชากรน้อย รายล้อมด้วยพื้นที่ทางธรรมชาติ พื้นที่ทางการเกษตร ผู้คนมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน คอยช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่คล้ายคลึงกันและเรียบง่าย ผู้คนมักมีการเผชิญหน้าและปฏิสัมพันธ์กันอยู่เสมอ ยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณี ประกอบอาชีพทางการเกษตรหรืออาชีพที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรรม ปลูกพืชเลี้ยงสัตว์แบบพึ่งพาธรรมชาติ ไว้เป็นอาหารเลี้ยงตนเองและครอบครัวเป็นเศรษฐกิจแบบพอเลี้ยงตนเอง มีสิ่งแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ เช่น ทุ่งนา ป่า เขา มีวัดและโรงเรียนเป็นสถาบันที่สำคัญของชุมชน

ทุกชุมชนจะมีความเหมือนและความต่าง บางชุมชนมีความสัมพันธ์กันฉันญาติมิตร รักใคร่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน บางชุมชนอาจมีความห่างเหินต่างคนต่างอยู่ ความสัมพันธ์ทางสังคมมีน้อย มักเกิดความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจมากกว่าความสัมพันธ์แบบเครือญาติ ซึ่งบางชุมชนอาจมีความผสมผสานระหว่างความต่างดังกล่าว คือ ชุมชนชานเมือง ส่วนชุมชนที่มีความแตกต่างกัน โดยปรากฏอย่างเด่นชัด คือ ชุมชนชนบท และชุมชนเมือง

สรุปการทบทวนวรรณกรรมแนวคิดทางด้านชุมชน พบว่า ธิติมา กลางกำจัด (2550) ได้จำแนกความหมายและนิยามทั่วไปของคำว่าชุมชน คือ กลุ่มทางสังคมที่อยู่อาศัยร่วมกันในอาณาบริเวณเดียวกัน เช่น ครอบครัว ละแวกบ้าน หมู่บ้าน เป็นต้น มีการทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ มีการติดต่อสื่อสารและเรียนรู้ร่วมกัน มีความผูกพันเอื้ออาทรภายใต้บรรทัดฐานและวัฒนธรรมเดียวกัน ร่วมมือและพึ่งพาอาศัยกัน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายร่วมกันในทุกชุมชน มีปัจจัยต่างๆ ที่ก่อให้เกิดความเป็นชุมชน ชีวิตของมนุษย์เมื่อมีการอยู่ร่วมกันย่อมมีการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน การที่จะอยู่รอดได้นั้น ต้องมีการจัดการมีระบบ กฎเกณฑ์เพื่อสร้างกรอบ โดยคำนึงถึงศาสนา ประเพณีความเชื่อ สิ่งแวดล้อม และฐานการประกอบ

อาชีวะ และ วิไล ตั้งจิตสมคิด (2528) ได้เสริมเนื้อหาที่แสดงให้เห็นประเภทของชุมชน โดยพิจารณาจากลักษณะทางการปกครอง ลักษณะทางสังคมและและลักษณะที่ตั้งโดยมีความสัมพันธ์ทางสังคม เศรษฐกิจ อย่างแตกต่างกันไป กล่าวคือ

- ชุมชนเมือง (urban community) ลักษณะเป็นศูนย์กลางของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เช่น เศรษฐกิจ การค้า การปกครอง การศึกษา นันทนาการ การคมนาคม และอื่นๆ มีการประกอบอาชีพที่หลากหลาย ส่วนกิจกรรมทางสังคมมีแนวโน้มเป็นแบบตัวใครตัวมันแต่สามารถอยู่ร่วมกันได้เพราะมีเรื่องของผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้อง

- ชุมชนชานเมือง (suburban community) เป็นชุมชนที่อยู่โดยรอบเขตความหนาแน่นของเมืองหรือเป็นส่วนหนึ่งของเมืองที่ขยายตัวออกไป โดยลักษณะกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนชานเมือง มีความแตกต่างกันออกไปตามทำเลที่ตั้ง

- ชุมชนชนบท (rural community) เป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตชนบท มีความหนาแน่นของประชากรน้อย รายล้อมด้วยพื้นที่ทางธรรมชาติ พื้นที่ทางการเกษตร ผู้คนมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน คอยช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่คล้ายคลึงกันและเรียบง่ายผู้คนมักมีการเผชิญหน้าและปฏิสัมพันธ์กันอยู่เสมอ

2.1.3 แนวความคิดเกี่ยวกับพื้นที่ว่างสาธารณะ

1. ความหมายของพื้นที่ว่างสาธารณะ

พื้นที่ว่างสาธารณะ (public open space) หมายถึง พื้นที่นอกขอบเขตการปกคลุมของสิ่งก่อสร้าง มีการใช้ประโยชน์เพื่อกิจกรรมสาธารณะ พื้นที่ว่างสาธารณะอาจเป็นพื้นที่ที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติหรือพื้นที่ที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น ลานชุมชน ถนน ทางเท้า ลานเอนกประสงค์สวนสาธารณะ สนามกีฬา หรือแม้กระทั่งชอกหลืบอาคาร ก็ถือเป็นพื้นที่ว่างสาธารณะเช่นกัน

กฤติยา ไชยชนะสันติ (2544) ได้กล่าวว่า พื้นที่ว่างสาธารณะ เป็นพื้นที่ที่ผู้คนสามารถเข้าใช้งานได้ ซึ่งอาจเป็นพื้นที่นอกอาคารหรืออยู่ในขอบเขตพื้นที่ที่ผู้อาศัยในชุมชนรู้สึกว่าเป็นพื้นที่ชุมชน เป็นพื้นที่ที่เป็นอยู่ตามธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น

สุสติ ทิพทัต (2540) ได้กล่าวว่า พื้นที่ว่างสาธารณะมักถูกวางตำแหน่งให้มีความสัมพันธ์กับอาคารสาธารณะ ซึ่งพื้นที่ว่างตรงนี้ ทำให้อาคารสาธารณะต่างๆมีระยะห่างจากอาคารอื่นโดยรอบมากขึ้น ทำให้มีมุมมองและการมองเห็นได้จากระยะไกล ทำให้อาคารดูเด่นยิ่งขึ้น ทั้งนี้ภายในพื้นที่ว่างสาธารณะต่างๆจะพบคนหลากหลายประเภท หลากหลายวัตถุประสงค์ มักเป็นการรวมตัวกันของคนหลากหลายในช่วงหนึ่งเพียงสั้นๆ

2. ประเภทของพื้นที่ว่างสาธารณะ

2.1 การแบ่งประเภทตามความสำคัญในระดับเมือง

- พื้นที่ว่างสาธารณะระดับชุมชน (public open space of a community level) เป็นพื้นที่ที่มีการยึดใช้ภายในชุมชน โดยอาจแทรกตัวอยู่ในพื้นที่ต่างๆ หรือเกาะตัวตามโครงข่ายการสัญจรย่อยภายในชุมชน เป็นพื้นที่ที่เว้นไว้เพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์เป็นสาธารณะสำหรับชุมชน เพื่อทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันอย่างสม่ำเสมอตามช่วงวันและเวลาต่างๆ เช่น ทางเท้าริมถนนภายในชุมชน สวนสาธารณะ ตลาดนัด ลานเด็กเล่น ลานวัด ลานโรงเรียน ลานอเนกประสงค์เพื่อกิจกรรมทางสังคม ศาสนาและเศรษฐกิจ เช่น การพุดคุยสังสรรค์ การทำพิธีกรรมทางศาสนา การซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้ากันภายในชุมชน ทั้งนี้ ผู้คนที่ใช้พื้นที่มักรู้จักกันมีความสัมพันธ์ทางสังคมต่อกัน แต่ก็อาจพบคนแปลกหน้าจากต่างถิ่นเข้ามาใช้พื้นที่ แต่มักเป็นจำนวนน้อยกว่าคนในชุมชนเอง

- พื้นที่ว่างสาธารณะระดับเมือง (public open space of a civic level) เป็นพื้นที่ที่มีการยึดใช้ในระดับเมือง เพื่อรองรับกิจกรรมสาธารณะของคนหลากหลายประเภทภายในเมือง ร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ ตามช่วงวันและเวลาต่างๆ เช่น ถนนคนเดิน ทางเท้าริมถนนสายหลักสวนสาธารณะ ตลาด ลานหน้าสถานีราชการ/อนุสาวรีย์ สนามกีฬา สนามเด็กเล่น ที่มีการใช้งานเป็นพื้นที่อเนกประสงค์ของคนหลากหลายประเภทในเมือง

2.2 การแบ่งประเภทตามลักษณะประโยชน์ใช้สอย

ปาจารย์ ประเสริฐ (2546) ได้แบ่งพื้นที่ว่างสาธารณะออกตามลักษณะประโยชน์ใช้สอย ดังนี้

- สวนสาธารณะ (public park) เป็นพื้นที่โล่งสีเขียวของเมือง ที่มีไว้เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ และทำกิจกรรมนันทนาการต่างๆ ภายในบริเวณสวนสาธารณะมักมีการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวก และการปลูกพืชพรรณต่างๆ

- ลานโล่งหรือจัตุรัส (plaza) เป็นพื้นที่สาธารณะที่เปิดโล่ง ส่วนใหญ่มักก่อสร้างเป็นลานที่แข็งแรงคงทน เหมาะสมสำหรับกิจกรรมที่มีการรวมตัวกัน เช่น ตลาด สถานที่จัดแสดงดนตรี สถานที่ชุมนุมทางการเมือง พื้นที่ตรงกลางของจัตุรัสมักมีสัญลักษณ์สำคัญ ได้แก่ น้ำพุ บ่อน้ำ อนุสาวรีย์หรือรูปปั้น บริเวณโดยรอบมักมีการตกแต่งด้วยการปลูกพรรณไม้ต่างๆ

- ถนน ทางเท้า (street walkway) เป็นพื้นที่ที่ได้จัดเตรียมและออกแบบไว้เพื่อการเดินเท้าโดยเฉพาะ โดยปลอดจากการสัญจรของยานพาหนะ

- สนามกีฬา (sports ground) เป็นพื้นที่สาธารณะที่สร้างขึ้นเพื่อรองรับและตอบสนองผู้เข้าใช้และผู้สนใจด้านการกีฬา มีทั้งที่เป็นสนามหญ้า ลานคอนกรีต ลานดิน มีที่นั่งสำหรับผู้ชม เช่น สนามฟุตบอล บาสเกตบอล เปตอง ฯลฯ

- สนามเด็กเล่น (playground) เป็นพื้นที่สาธารณะพื้นฐานสำหรับเด็ก ใช้พื้นที่เล็กน้อย โดยใช้ประโยชน์จากพื้นที่ว่างระหว่างกลุ่มอาคาร มีเครื่องเล่นต่างๆ ได้แก่ ม้าหมุน กระดานลื่น ชิงช้า เครื่องปีนป่าย บ่อทราย ก้อนน้ำดื่ม หรือเก้าอี้นั่งพักผ่อน เป็นต้น และควรเข้าถึงง่าย ตั้งอยู่ในชุมชนในระยะเดินเท้าหรือไม่เกิน 800 เมตร

- พื้นที่ไร้ประโยชน์ (non-utilized area) หมายถึง พื้นที่ที่ถูกละเลยโดยไม่มี การเข้าไปใช้งาน เช่น พื้นที่ทิ้งร้างริมทางรถไฟ ทางด่วน ทางยกระดับต่างๆ ด้านหลังหรือระหว่างอาคารขนาดใหญ่

2.3 การแบ่งประเภทตามลักษณะทางกายภาพ

- พื้นที่ว่างสาธารณะแบบเปิดโล่ง (public open space) เป็นพื้นที่ว่างที่ไม่มี สิ่งก่อสร้างปกคลุมหรือโอบล้อมโดยรอบ ทำให้มีลักษณะเปิดโล่งที่มีขนาดใหญ่มากทำให้สิ่งโอบล้อม ดูกว้าง จนไม่รู้สึกรู้ว่าถูกปิดล้อม มักเป็นพื้นที่ว่างสาธารณะที่สำคัญระดับเมือง เช่น สนามหลวง เป็นต้น

- พื้นที่ว่างสาธารณะแบบปิดล้อม (public enclosed space) เป็นพื้นที่ว่าง ที่เกิดจากการปิดล้อมของสิ่งก่อสร้างต่างๆ เช่น อาคาร หรือโครงสร้างอื่นๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้น รวมถึงที่เว้นว่างของ เมือง รูปแบบพื้นที่ว่างที่เกิดจากการจัดวางอาคาร มักเป็นพื้นที่ว่างสาธารณะระดับชุมชน

3. ความสำคัญของพื้นที่ว่างสาธารณะในชุมชน

3.1 ด้านกายภาพ พื้นที่ว่างสาธารณะทำหน้าที่เชื่อมต่อเนื้อเมืองในส่วนต่างๆ เข้าด้วยกัน ทำให้คนสามารถสัญจรและเข้าใช้สอยพื้นที่ต่างๆ ได้ นอกจากนี้ ขนาดและลักษณะพื้นที่ว่างสาธารณะ ยังบ่งบอกบทบาทหน้าที่ของพื้นที่เมืองบริเวณนั้น เป็นจุดหมายตามองค์ประกอบของเมือง

3.2 ด้านเศรษฐกิจ พื้นที่ว่างสาธารณะเป็นที่รองรับกิจกรรมทางเศรษฐกิจ แลกเปลี่ยน สินค้า ทำให้เกิดการพัฒนารูปแบบสิ่งปลูกสร้างโดยรอบ พื้นที่แบบนี้มีมากกว่าหนึ่งแห่งในเมือง

3.3 ด้านสังคม พื้นที่ว่างสาธารณะเป็นที่รองรับกิจกรรมทางสังคม เพื่อประกอบกิจกรรม ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการสื่อสาร การพบปะและแลกเปลี่ยนข้อมูล ทั้งในลักษณะของบุคคลหรือเป็นหมู่คณะ เพื่อ การนัดพบกัน การประกอบพิธีกรรมทางศาสนาหรือเทศกาลต่างๆ

4. ลักษณะพื้นที่ว่างสาธารณะที่เอื้อประโยชน์ต่อชุมชน

4.1 ลักษณะพื้นที่ว่างสาธารณะที่เอื้อประโยชน์ต่อชุมชนเมือง

- ลักษณะทางกายภาพ ควรมีรูปทรงและการวางตัวของพื้นที่ว่างสาธารณะ ที่แตกต่างกันหลากหลายและโดยมากเป็นพื้นที่ที่ถูกโอบล้อมด้วยสิ่งก่อสร้างหรือเกาะตัวไปตามแนวยาวตาม ทางสัญจรเนื่องจากพื้นที่จำกัด

- ลักษณะทางเศรษฐกิจ ควรมีกิจกรรมการค้าที่หลากหลายตลอดเวลา ดึงดูดผู้คนหลายระดับ หลายช่วงเวลา หลายสถานที่ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการใช้ประโยชน์ที่ดิน การใช้ประโยชน์อาคาร และกิจกรรมโดยรอบว่าจะก่อให้เกิดพื้นที่เศรษฐกิจแบบใด

- ลักษณะทางสังคม ควรมีความหลากหลายของกลุ่มคน คือ มีความ หลากหลายทางด้านกลุ่มผู้ใช้ เชื้อชาติ วัฒนธรรม ประเพณี ศาสนา ที่เข้ามาใช้งานพื้นที่ว่างสาธารณะ เป็นต้น

4.2 ลักษณะพื้นที่ว่างสาธารณะที่เอื้อประโยชน์ต่อชุมชนชนเมือง

- ลักษณะทางกายภาพ ควรมียูทิลิตี้และการวางตัวของพื้นที่ว่างสาธารณะ มีขนาดเหมาะสมกับขนาดของชุมชน เพียงพอต่อความต้องการของคนในชุมชน โดยสัมพันธ์กับจำนวนและประเภทของผู้ใช้ มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อให้เกิดความร่มรื่น เย็นสบาย มีมลพิษต่ำ พื้นที่ว่างสาธารณะควรมีความต่อเนื่อง เชื่อมโยงกันเป็นระบบ ทำให้การเข้าใช้พื้นที่เป็นไปอย่างต่อเนื่อง ซึ่งส่งผลให้เกิดความมีชีวิตชีวาขึ้นในพื้นที่ว่างสาธารณะได้
- ลักษณะทางเศรษฐกิจ ควรมีองค์ประกอบของกิจกรรมการจำหน่ายสินค้า โดยเฉพาะอาหาร ทั้งในลักษณะแบบถาวรและชั่วคราว หรือพื้นที่ที่มีความยืดหยุ่นในการปรับเปลี่ยนเป็นสถานที่ซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้า
- ลักษณะทางสังคม ควรเป็นพื้นที่ที่สามารถรองรับการเข้าใช้ของกลุ่มคนหลากหลายประเภท ที่อาจมีความต่างวัฒนธรรม เชื้อชาติ ภาษาสามารถรองรับปรับเปลี่ยนประโยชน์ใช้สอยหรือกิจกรรม เช่น การพบปะ สื่อสารเพื่อแลกเปลี่ยนข่าวสาร กระจายข่าว ประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ ของชุมชน การค้าขาย การพักผ่อน การสัญจร เป็นต้น และเป็นพื้นที่ที่สามารถรองรับการเข้าใช้ในหลายช่วงเวลา ซึ่งจะทำให้พื้นที่มีความคึกคัก ไม่เงียบเหงา ไม่ว่าจะเป็นช่วงเวลาใดของวัน

สรุปการทบทวนวรรณกรรมแนวคิดทางด้านพื้นที่ว่างสาธารณะ พบว่า ผุสดี ทิพทิศ (2540) และ กฤติยา ไชยธนะสัจฉิต (2544) ได้ให้ความหมายของพื้นที่ว่างสาธารณะ ว่าเป็นพื้นที่ที่ผู้คนสามารถเข้าใช้งานได้ ซึ่งอาจเป็นพื้นที่นอกอาคารหรืออยู่ในขอบเขตพื้นที่ที่ผู้อาศัยในชุมชนรู้สึกว่าเป็นพื้นที่ชุมชน มักถูกวางตำแหน่งให้มีความสัมพันธ์กับอาคารสาธารณะและจะพบคนหลากหลายประเภท หลากหลายวัตถุประสงค์เข้ามาใช้พื้นที่โดยส่วนใหญ่เป็นการรวมตัวกันของคนหลากหลายในช่วงขณะหนึ่ง โดยพื้นที่ว่างสาธารณะระดับชุมชนจะแทรกตัวอยู่ในพื้นที่ต่างๆหรือเกาะตัวตามโครงข่ายการสัญจรย่อยภายในชุมชน หรือเป็นพื้นที่ที่เว้นไว้เพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์เป็นสาธารณะสำหรับชุมชน เพื่อทำกิจกรรมต่างๆ ต่างจากพื้นที่ว่างสาธารณะระดับเมืองที่เป็นพื้นที่ที่มีการยึดใช้ในระดับเมือง เพื่อรองรับกิจกรรมสาธารณะของคนหลากหลายประเภทภายในเมือง นอกจากนี้ ปาจารย์ ประเสริฐ (2546) ยังได้ทำการแยกความแตกต่างของลักษณะพื้นที่ว่างสาธารณะที่เอื้อประโยชน์ต่อชุมชนเมืองและชุมชนชนเมืองออกเป็นลักษณะทางกายภาพ เศรษฐกิจและสังคม ได้ดังนี้

- ลักษณะพื้นที่ว่างสาธารณะที่เอื้อประโยชน์ต่อชุมชนเมือง

ควรมีรูปทรงและการวางตัวของพื้นที่ว่างสาธารณะที่แตกต่างกันหลากหลายและโดยมากเป็นพื้นที่ที่ถูกโอบล้อมด้วยสิ่งก่อสร้าง มีกิจกรรมการค้าที่หลากหลายตลอดเวลาดึงดูดผู้คนหลายระดับ หลายช่วงเวลา มีความหลากหลายของกลุ่มคน คือ มีความหลากหลายทางด้านกลุ่มผู้ใช้ เชื้อชาติ วัฒนธรรม ประเพณี ศาสนา ที่เข้ามาใช้งานพื้นที่ว่างสาธารณะ

- ลักษณะพื้นที่ว่างสาธารณะที่เอื้อประโยชน์ต่อชุมชนชานเมือง

ควรมีรูปทรงและการวางตัวของพื้นที่ว่างสาธารณะ มีขนาดเหมาะสมกับขนาดของชุมชน โดยสัมพันธ์กับจำนวนและประเภทของผู้ใช้ มีองค์ประกอบของกิจกรรมการจำหน่ายสินค้าโดยเฉพาะอาหาร ทั้งในลักษณะแบบถาวรและชั่วคราว สามารถรองรับการเข้าใช้ของกลุ่มคนหลากหลายประเภท โดยพื้นที่ที่สามารถปรับเปลี่ยนประโยชน์ใช้สอยหรือกิจกรรมเพื่อรองรับการเข้าใช้ในหลายช่วงเวลา ซึ่งจะทำให้พื้นที่นั้นๆ มีความคึกคัก ไม่เงียบเหงา ไม่ว่าจะในช่วงเวลาใดของวัน

2.1.4 แนวคิดด้านความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมมนุษย์กับพื้นที่ว่างสาธารณะ

1. รูปแบบพฤติกรรมการท่องเที่ยวในเมือง

วิญญา พิชญกานต์ อ้างถึงใน เดชา บุญค้ำ(2544) ว่าด้วยเรื่อง รูปแบบของนักท่องเที่ยวในเมืองอาจจำแนกได้ 2 กลุ่ม คือนักท่องเที่ยวต่างชาติ และนักท่องเที่ยวชาวไทย นักท่องเที่ยวต่างชาตินั้นมักมีความกระตือรือร้น และให้ความสนใจต่อศิลปวัฒนธรรม มีกำลังการใช้จ่ายค่อนข้างสูง มีความคาดหวังในเรื่องการกำหนดทิศทาง(Orientation) ของตัวเอง ความสะอาด ความสะดวกสบายและเอกลักษณ์มากกว่านักท่องเที่ยวชาวไทย โดยรูปแบบของการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบคือ

- นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวโดยลำพัง คือนักท่องเที่ยวที่ไม่ได้ใช้บริการจากบริษัทนำเที่ยว อาจได้รับคำแนะนำจากเอกสารการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวประเภทนี้ไม่คาดหวังในเรื่องความสะดวกสบายของการเดินทางมากนัก แต่คาดหวังในเรื่องที่พัก ทิศทางและตำแหน่งของสถานที่ค่อนข้างสูง

- นักท่องเที่ยวที่มาเป็นกลุ่ม คือนักท่องเที่ยวที่ใช้บริการของบริษัทนำเที่ยว มีความต้องการการบอกเล่าความสะดวกสบายในการเข้าชมสถานที่ท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวที่มาเป็นกลุ่มในลักษณะนี้อาจทำความรอบกวนแก่นักท่องเที่ยวกลุ่มอื่น หากการจัดเตรียมสถานที่และการจัดการไม่ดีพอ

พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในเมืองที่มีอยู่ในปัจจุบัน มีลักษณะดังนี้ คือ

- การชมเมืองโดยรวม ได้แก่ การนั่งรถ เดินชมเมือง หรือใช้ยานพาหนะอื่นๆ เช่น รถม้า รถสามล้อ เป็นการสัญจรไปตามเส้นทางสายสำคัญผ่านบริเวณสำคัญของเมือง ระหว่างทางอาจมีการบรรยายถึงประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ การทำมาหากินของชาวเมืองและสถานที่สำคัญของเมือง

- การเข้าชมสถานที่สำคัญและสถานที่ที่น่าสนใจ มักเป็นสถาปัตยกรรมในเชิงวัฒนธรรม พิพิธภัณฑ์ โรงงานผลิตภัณฑืพื้นเมือง ซึ่งต้องมีการจัดเส้นทางเดินให้นักท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม พร้อมทั้งเตรียมพื้นที่ในการอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวด้วย

- การขึ้นที่สูงเพื่อชมเมือง อาจเป็น หอคอย เจดีย์สูง ความสะดวกในการเข้าชมจะขึ้นอยู่กับการจัดสถานที่ หรือการจัดโปรแกรมในสถานที่นั้น

- การชมการละเล่นพื้นเมืองหรืองานเทศกาล การจัดสถานที่ขึ้นอยู่กับรูปแบบและขนาดของการละเล่นอาจเป็นการจัดถาวรหรือจัดเป็นครั้งคราว เช่นในเทศกาลต่างๆที่จัดขึ้นตามเมืองต่างๆ

- การจำหน่ายสินค้า ส่วนใหญ่เป็นการซื้อของที่ระลึก และผลิตภัณฑืพื้นเมือง

- การนําสถาปัตยกรรมสิ่งศักดิ์สิทธิ์ การท่องเที่ยวในลักษณะนี้มักเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย กิจกรรมที่ทำได้แก่การซื้อรูปเทียนบูชา การไหว้พระปิดทอง การเลี้ยงเซียมซี การบริจาคเงิน การรดนํ้ามนต์ การแก้บนและมักจะจบลงด้วยการจับจ่ายซื้อของที่นำมาขายในบริเวณพื้นที่ใกล้เคียง

2. ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใช้พื้นที่กับสภาพแวดล้อม

Helle Søholt(2002) เสนอว่าในการออกแบบชุมชนเมือง การพิจารณาถึงรูปแบบพฤติกรรมของผู้ใช้สอยมีความจำเป็นที่จะพิจารณาควภูไปกับสภาพทางกายภาพ เพื่อนำไปสู่การออกแบบที่รองรับกิจกรรมสาธารณะได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดย Søholt ได้แบ่งผู้คนที่มาใช้พื้นที่สาธารณะของเมืองออกเป็น 5 กลุ่ม ดังนี้

- ผู้ใช้เป็นกิจวัตรทุกวัน(The everyday users) คือ ผู้ที่อาศัยและทำงานอยู่ในพื้นที่
- ผู้เยี่ยมชมเยือน/กลุ่มลูกค้า(The visitors/customers) คือ ผู้เยี่ยมชมที่ใช้ประโยชน์ในพื้นที่
- ผู้ที่ผ่านไปมาด้วยการเดิน(The passers-by, pedestrian in transit) คือ ผู้คนที่เดินเข้ามาในพื้นที่
- ผู้ที่มานั่งพักผ่อน(The recreational visitors) คือ ผู้มาเยี่ยมชมในพื้นที่ เพราะมีพื้นที่สาธารณะที่ดี เพื่อใช้พื้นที่สาธารณะในการพักผ่อนยามว่าง ออกกำลังกาย เป็นต้น
- ผู้เยี่ยมชมเยือนเมื่อมีกิจกรรม(The visitors to events) คือ ผู้มาใช้พื้นที่สาธารณะเฉพาะเมื่อมีกิจกรรมชั่วคราวพิเศษที่เกิดขึ้น

โดยผู้ใช้ในกลุ่มที่ 1-3 ที่มาใช้สถานที่เพราะเป็นสิ่งที่ผู้คนที่ต้องใช้พื้นที่ ทั้งเพื่อการทำงานหรือเพื่อไปซื้อของที่ต้อใช้การเดินทาง หมายถึง กิจกรรมที่ผู้คนอาศัยการเดินทางในถนน อาจเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นทั่วไป ในขณะที่ผู้ใช้ในกลุ่มที่ 4-5 เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ว่างที่มีสภาพแวดล้อมของเมืองที่ดี กลุ่มคนเหล่านี้จะทำกิจกรรมต่างๆในพื้นที่ที่เขาต้องการและเป็นสิ่งชี้วัดสำหรับความสำเร็จของสภาพแวดล้อมที่น่าอยู่อาศัยของเมือง

3. ลักษณะกิจกรรมที่เกิดขึ้นในโครงข่ายพื้นที่โล่งของเมือง

Jan Gehl(1987) ได้เขียนบทความเกี่ยวกับการจัดการคุณภาพของพื้นที่สาธารณะในเขตพื้นที่เมือง ที่เรียกว่า “ชีวิตระหว่างอาคาร(Life Between Building)” พูดถึงการผสมผสานของกิจกรรมต่างๆ เหล่านี้ในรูปแบบที่หลากหลายเข้าไว้ด้วยกัน ทั้งนี้ Gehl ได้จำแนกกิจกรรมที่เกิดขึ้นในโครงข่ายพื้นที่โล่งของเมือง ซึ่งแตกต่างในความต้องการทางกายภาพสภาพแวดล้อมเป็นประเภทหลักๆ ไว้ 3 ประเภท

- กิจกรรมจำเป็น(Necessary Activity) หมายถึง กิจกรรมที่มีความจำเป็นต่อการดำเนินกิจวัตรประจำวันของคน เป็นกิจกรรมที่คนไม่มีทางเลือกในการเข้าไปใช้พื้นที่ ได้แก่ กิจกรรมที่เกี่ยวกับการเดินเป็นหลัก เช่น เดินไปรถประจำทาง เดินไปซื้อของ ฯลฯ

- กิจกรรมทางเลือกหรือกิจกรรมพักผ่อนหย่อนใจ(Optional or Recreational Activities) หมายถึง กิจกรรมที่ขึ้นอยู่ระหว่างเวลาและสถานที่ที่เป็นไปได้ โดยเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับความประสงค์ของคนที่จะทำ และเป็นกิจกรรมที่การตัดสินใจขึ้นอยู่กับช่วงเวลาและสถานที่ที่เลือกอำนวยความสะดวก เป็นเรื่องเกี่ยวกับการพักผ่อนหย่อนใจเป็นหลัก เช่น การเดินรับลม ยืน นั่งเพื่อความเพลิดเพลิน ซึ่งเชื่อมโยงถึงกิจกรรมนันทนาการ ประกอบด้วย องค์ประกอบภายนอกทางกายภาพ(Outdoor Activities and Quality of Outdoor Space) คือ พื้นที่ภายนอกอาคารที่มีคุณภาพสูงหรือสภาพแวดล้อมโดยรอบที่ดี จะส่งเสริมให้พื้นที่ดังกล่าวเกิดกิจกรรมต่างๆที่เป็นไปได้

- กิจกรรมผลลัพธ์หรือกิจกรรมทางสังคม(Resultant or Social Activities) หมายถึง กิจกรรมที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องกับกิจกรรมข้างต้นทั้งสองที่กล่าวไว้ คือ เมื่อเข้าไปอยู่ในพื้นที่โล่งเพื่อทำกิจกรรมต่างๆ แล้วรวมไปถึงการเกิดปฏิสัมพันธ์ทางอ้อม(Passive Contact) กับสภาพแวดล้อม เช่น การดูหรือฟังผู้อื่นที่อยู่ในบริเวณเดียวกันด้วย

โดยพิจารณาถึงการออกแบบพื้นที่สาธารณะของผู้คนให้น่าอยู่ สามารถพิจารณาจากกิจกรรมของผู้คนได้ ซึ่งกิจกรรมที่แตกต่างจากกิจกรรมประจำวันที่ใช้เป็นเส้นทางผ่านไปมาเท่านั้นและเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมจิตใจในเวลาพักผ่อนยามว่างได้ เป็นพื้นที่ใช้เล่นและออกกำลังกายได้ เป็นต้น

สรุปการทบทวนวรรณกรรมแนวคิดทางด้านความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมมนุษย์กับพื้นที่ว่างสาธารณะ พบว่า วิญญา พิชญกานต์ อ่างถึงใน เดชา บุญค้ำ(2544) ได้จำแนกกลุ่มนักท่องเที่ยวออกเป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติและนักท่องเที่ยวชาวไทย ที่มีรูปแบบการท่องเที่ยวทั้งแบบการท่องเที่ยวโดยลำพังและการท่องเที่ยวเป็นกลุ่ม โดยพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวมีลักษณะ การชมเมืองโดยรวม การเข้าชมสถานที่สำคัญและสถานที่ที่น่าสนใจ การขึ้นที่สูงเพื่อชมเมือง การชมการละเล่นพื้นเมืองหรืองานเทศกาล การจับจ่ายซื้อสินค้า การนمایشการสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เป็นต้น โดย Helle Søholt (2002) และ Jan Gehl(1987) ได้แบ่งผู้คนที่มาใช้พื้นที่สาธารณะของเมืองที่มีความสัมพันธ์กับลักษณะกิจกรรมที่เกิดขึ้นในโครงข่ายพื้นที่โล่งของเมือง กล่าวคือ ได้ให้ความสำคัญในอันดับแรกกับผู้ใช้เป็นกิจวัตรทุกวัน(The everyday users) คือ ผู้ที่อาศัยและทำงานอยู่ในพื้นที่ที่มาใช้สถานที่เพราะเป็นสิ่งที่ผู้คนต้องใช้พื้นที่ ทั้งเพื่อการทำงานหรือเพื่อไปซื้อของที่ต้องใช้การเดินทาง หมายถึง กิจกรรมที่ผู้คนอาศัยการเดินทางในถนน อาจเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นทั่วไป ถือเป็นกิจกรรมที่มีความจำเป็น(Necessary Activity) ต่อการดำเนินกิจวัตรประจำวันของคน เป็นกิจกรรมที่คนไม่มีทางเลือกในการเข้าไปใช้พื้นที่ มากกว่าผู้เยี่ยมชม/กลุ่มลูกค้า(The visitors/customers) คือ ผู้เยี่ยมชมที่ใช้ประโยชน์ในพื้นที่ ที่เข้ามาทำกิจกรรมทางเลือกหรือกิจกรรมพักผ่อนหย่อนใจ(Optional or Recreational Activities) และ กิจกรรมผลลัพธ์หรือกิจกรรมทางสังคม ที่เป็นกิจกรรมที่ขึ้นอยู่ระหว่างเวลาและสถานที่ที่เป็นไปได้ โดยเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับความประสงค์ของคนที่จะทำ และเป็นกิจกรรมที่การตัดสินใจขึ้นอยู่กับช่วงเวลาและสถานที่ที่เลือกอำนวยความสะดวก เป็นเรื่องเกี่ยวกับการพักผ่อนหย่อนใจเป็นหลัก

2.1.5 แนวคิดทางการออกแบบชุมชนเมืองที่ประสบผลสำเร็จ

ไซตรี ภักดีสุขเจริญ(2551) ได้สรุปจากการประชุมวิชาการด้านการวางแผนภาคและเมืองประจำปี 2551 เรื่อง เมืองประหยัดพลังงาน ว่าพื้นที่ทางสังคมที่ดีสำหรับคนไทยมักเป็นพื้นที่ขนาดเล็กที่เชื่อมต่อกันไปตามแนวทางสัญจร ปัจจัยหลักคือการมีร่มเงาที่ดีจากมวลอาคารที่โอบล้อมและการที่พื้นที่ว่างสาธารณะนั้นๆเป็นส่วนหนึ่งของโครงข่ายทางลัดที่สามารถเชื่อมต่อไปยังที่อื่นๆ ได้โดยไม่ต้องผ่านที่โล่งแจ้ง การมีกิจกรรมการค้าพาณิชย์ไม่ว่าจะเป็นประเภทอาคาร(ในอาคาร) หรือแบบชั่วคราว(ตลาดนัดรถเข็น เฟิงขายอาหาร ฯลฯ)ในบริเวณที่ผ่าน ส่วนศักยภาพในการมองเห็นที่ตื้นนั้น เป็นเพียงปัจจัยเสริมของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์ของชุมชนไทย โดย กาญจน์ นทีวุฒิกุล (2551) ได้ให้นิยาม ความหมายและความสำคัญของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะแบบอเนกประโยชน์ (Multi-use Public Open Space) ไว้ว่า “การใช้พื้นที่ว่างสาธารณะแบบอเนกประโยชน์ (Multi-use Public Open Space) หมายถึง พื้นที่ว่างที่มีการใช้งานหลากหลาย เป็นพื้นที่มีคนมากมีชีวิตชีวา ดึงดูดเศรษฐกิจให้เติบโต เป็นพื้นที่คนปฏิสัมพันธ์กันมาก ควรมีคุณลักษณะคุณภาพเชิงกายภาพ สังคมและเศรษฐกิจที่เหมาะสม” แต่อย่างไรก็ตามพื้นที่ว่างสาธารณะยังมีการใช้งานที่แตกต่างกัน พื้นที่ว่างสาธารณะ บางแห่งจะมีการใช้ประโยชน์ในลักษณะประโยชน์เดียว และส่วนที่เป็นพื้นที่ว่างสาธารณะที่มีการใช้งานอย่างอเนกประโยชน์ จะต้องประกอบด้วยปัจจัยอื่นๆเพิ่มขึ้นได้แก่

1. ความหลากหลายของคน

Whyte (1980) และ Jan Gehl (2001) พื้นที่ว่างสาธารณะที่ประกอบด้วยคนมาใช้พื้นที่ที่หลากหลาย ได้แก่ ความหลากหลายของ กลุ่มคน วัย เพศ สถานะ ลักษณะคนและระดับชั้นของคน หลากหลายอาชีพหลากหลายระดับรายได้ ส่งเสริมให้มีการใช้งานการร่วมกันของคนที่หลากหลาย ควรตระหนักถึงลักษณะทางกายภาพของสภาพแวดล้อม เพื่อให้เกิดความหลากหลาย ในพื้นที่ส่วนสำคัญที่มีผลต่อการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ

2. ความหลากหลายของกิจกรรม

พื้นที่ว่างสาธารณะที่ดีควรมีกิจกรรมที่หลากหลาย โดย Jan Gehl (2001) ได้แบ่งแยกกิจกรรมออกเป็น 3 ระดับ ตามลักษณะกิจกรรมที่เกิดขึ้นในโครงข่ายพื้นที่โล่งของเมือง ได้แก่ กิจกรรมจำเป็น กิจกรรมทางเลือก และกิจกรรมทางสังคม ที่กล่าวถึงหน้าที่ใช้สอย (functionally) โครงสร้างสังคมสนับสนุนโดยการจัดตั้งพื้นที่ชุมชนทั้งในอาคารและนอกอาคาร ที่มีระดับหลากหลายโครงสร้างลำดับชั้น (the hierarchical structure) หน้าที่ใช้สอยหลัก (major function) รวมถึงขอบเขตของชีวิตระหว่างอาคาร กิจกรรมในชีวิตประจำวันที่ไม่ได้วางแผนไว้ (the daily unplanned activities) การสัญจรของคนเดินถนน (pedestrian traffic) การหยุดสั้นๆ กิจกรรมสังคมเรียบง่าย สร้างโอกาสที่จะทำกิจกรรมและการตอบสนอง (reaction) โดย Jan Gehl ได้อธิบายว่าแนวคิดกิจกรรมที่ดีที่สุดคือ กิจกรรมในชีวิตประจำวันด้วยสถานการณ์ที่ธรรมดา พื้นที่ของการใช้ในชีวิตประจำวันในพื้นที่อยู่อาศัย จึงควรมีแนวคิดความต้องการในพื้นที่ว่างสาธารณะ ประกอบด้วย สถานภาพเพื่อกิจกรรมจำเป็นภายนอกอาคาร (necessary outdoor activities) สถานภาพเพื่อกิจกรรมทางเลือกหรือกิจกรรมพักผ่อน (optional, recreation activities) และสถานภาพของกิจกรรมทางสังคม (social activities)

3. ความหลากหลายของเวลา

Whyte (1980) และ Jan Gehl (2001) กล่าวว่าพื้นที่ว่างสาธารณะควรมีการใช้หลากหลายเวลาที่แตกต่างกัน จากความหลากหลายของกิจกรรมที่กล่าวมาแล้ว Golledge and Stimson(1997) ได้กล่าววาระบบกิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ มีทั้งในระดับบุคคล (Individual Level) และระดับกลุ่ม (group level) ซึ่งประกอบด้วยเวลา (time of and activity) แบ่งเป็นช่วงระยะเวลาของการทำกิจกรรม (duration) และ เวลาที่ทำกิจกรรม (time of occurrence)

Jan Gehl (2001) กล่าวถึงสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมทำให้คนใช้ระยะเวลาในพื้นที่ยาวนานขึ้นโอกาสของการเกิดกิจกรรมทางสังคมยิ่งมากขึ้น นอกจากนี้ยังรวมถึงความถี่ของการใช้พื้นที่ว่างด้วย ยิ่งพื้นที่ว่างดีการใช้ก็มากขึ้นความหลากหลายเวลาก็จะมากตามไปด้วย

วนารัตน์ กรอิสรานุกุล(มปป.) กล่าวว่าความสำเร็จของการออกแบบชุมชนเมืองไม่ได้ขึ้นอยู่กับวิธีการหรือแนวทางใดแนวทางหนึ่งโดยเฉพาะ แต่ขึ้นอยู่กับหลักการสำคัญที่เป็นพื้นฐานในการออกแบบชุมชนเมือง ซึ่งเป็นองค์ประกอบร่วมของแนวคิดและวิธีการออกแบบชุมชนเมืองหลาย ๆ วิธี การศึกษาค้นคว้าจึงมีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมข้อมูล แนวความคิด และผลงานของนักออกแบบชุมชนเมืองและนักผังเมืองที่สำคัญมาวิเคราะห์ อภิปราย เพื่อเสนอแนวคิดเกี่ยวกับหลักการสำคัญของการออกแบบชุมชนเมืองในปัจจุบัน ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า หลักการสำคัญซึ่งทำให้การออกแบบชุมชนเมืองประสบความสำเร็จประกอบไปด้วย 5 ประเด็นใหญ่ ๆ ได้แก่

1. ประโยชน์ใช้สอยทางกายภาพ
2. การรับรู้โดยการมองเห็น
3. สิ่งแวดล้อม
4. การอนุรักษ์
5. ความต้องการและการพัฒนาสังคม

ซึ่งหลักการสำคัญทั้ง 5 ประเด็นนี้ครอบคลุมแนวความคิดที่สำคัญของการออกแบบชุมชนเมืองที่ประสบความสำเร็จ เป็นหลักการพื้นฐานที่ทำให้เกิดการพัฒพื้นที่ชุมชนเมืองอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้เมืองมีสภาพแวดล้อมที่ดี มีความสวยงาม สะดวกสบายและปลอดภัย ในขณะที่เดียวกันก็มุ่งเน้นการพัฒนาที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้พื้นที่ ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาทั้งด้านสังคมและกายภาพอย่างยั่งยืน อันเป็นเป้าหมายสำคัญของการออกแบบชุมชนเมืองในปัจจุบัน

สิทธิพร ภิรมย์รัตน์(2541) ได้ให้ความคิดเห็นว่าแนวคิดและการปฏิบัติวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบชุมชนเมืองในแง่ทั่วไปนั้น นักออกแบบชุมชนเมืองมีเจตนาจะปรับปรุงคุณภาพชีวิตของผู้คนผ่านทางด้านการออกแบบ ซึ่งนักออกแบบชุมชนเมืองจะทำให้ประสบความสำเร็จได้ผ่านการกำจัดสิ่งกีดขวางตลอดจนการสร้างโอกาสและทางเลือกในการสัญจรภายในเมืองผ่านเส้นทางที่เป็นอิสระของคนในชุมชน มีความปลอดภัยและมีความน่าสนใจ ซึ่งส่วนที่สนับสนุนต่อความสำเร็จของโครงการออกแบบชุมชนเมืองที่ดี อาจพิจารณาได้ตามหลักเกณฑ์(Criteria) ดังนี้

1. ความมีเอกภาพและกลมกลืน
2. ความขัดแย้งระหว่างยานพาหนะและคนเดินเท้ามีน้อยที่สุด
3. การป้องกันแดด ฝน ลมและเสียง
4. ทิศทาง(Orientation)ไม่สับสนสำหรับผู้ใช้
5. การใช้ที่ดินสนับสนุนเกื้อกูลกับบริเวณข้างเคียง
6. มีพื้นที่สำหรับพักรอ สังเกตการณ์และพบปะสังสรรค์
7. การสร้างความรู้สึกปลอดภัยและบรรยากาศที่ดีขึ้นมีชีวิตชีวา

วิญญา พิชญกานต์ อ้างถึงใน IBID(2544) ว่าในการออกแบบทางเดินเท้าต้องคำนึงถึงองค์ประกอบและปัจจัยอื่น ๆ ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบทางเดินเท้า ทางเดินเท้าที่ดีจะต้องมีหลักการในการออกแบบเพื่อส่งเสริมให้คนเดินเท้ามีความปลอดภัย มีความสะดวกสบายและความเพลิดเพลิน รวมทั้งช่วยสนับสนุนให้คนนิยมเดินเท้ามากขึ้น ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ความปลอดภัย (Safety) เพื่อป้องกันอุบัติเหตุ (Pedestrian Accidents) ที่จะเกิดขึ้น เช่น อุบัติเหตุที่เกิดจากความมืดบนทางเท้าบริเวณทางแยก สภาพอากาศที่ไม่ดี ความกว้างของทางเดินเท้าที่ไม่เหมาะสมกับถนนแต่ละประเภท โดยรวมถึงองค์ประกอบต่างๆบนถนนและสิ่งอำนวยความสะดวกบนทางเดินเท้า
2. การเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมบนทางเดินเท้า (The Continually Changing Pedestrian Environment) ได้แก่การใช้ที่ดินและกิจกรรมในย่านนั้น มลภาวะต่างๆ ความชัดเจนในการมองเห็นสภาพของเส้นทาง องค์ประกอบต่างๆบนทางเดินเท้า สัญลักษณ์ ป้ายสัญญาณจราจร และการจราจรโดยรอบ ความเคยชินของผู้ใช้ทางเดินเท้าและผู้ขับขี่รถ ซึ่งมีผลต่อ สมานธิ ความอดทน การตอบรับและการรักษาความปลอดภัย
3. ความสะดวกสบาย (Convenience) ขึ้นอยู่กับ
 - ความต่อเนื่องในการเดินทาง (Continuity) ที่ช่วยสร้างความน่าสนใจในการเดินทางและทำให้สามารถเดินได้ในระยะไกลขึ้นจนถึงจุดหมายที่ต้องการ
 - ความสะดวกในการเดิน (Availability) คือวิธีการในการส่งเสริมให้สามารถเดินได้ง่ายขึ้น เช่น การปรับแต่งผิวทางเท้า การใช้ทางลาด เป็นต้น
 - ความตรงของเส้นทาง (Directness) ช่วยให้ประหยัดเวลาในการเดินทาง ทำให้ถึงจุดหมายได้เร็วขึ้น
4. ความเพลิดเพลิน (Pleasure) ประกอบด้วย
 - ความน่าสนใจ (Interest) ทางเดินเท้าควรมีสิ่งน่าสนใจหลายอย่าง เช่น กิจกรรมที่เกิดขึ้นบนทางเดินเท้า การออกแบบระนาบพื้น การตกแต่งทางเดินเท้าในโอกาสพิเศษหรือเทศกาลต่างๆ
 - การป้องกัน (Protection) ได้แก่การสร้างสิ่งป้องกันสภาพอากาศเช่น แดด ลม ฝน โดยการทำหลังคาคลุมทางเดินเท้า การทำรั้วกั้นระหว่างทางเดินเท้ากับถนนเพื่อป้องกันอุบัติเหตุ
 - การสร้างเรื่องราวบนทางเดินเท้า (Coherence) คือการสร้างแนวคิดในการจัดเส้นทางเพื่อให้การเดินทางน่าสนใจขึ้น

สรุปการทบทวนวรรณกรรมแนวคิดทางการออกแบบชุมชนเมืองที่ประสบผลสำเร็จ พบว่า ไชศรี ภักดีสุขเจริญ(2551) และ กาญจน์ นทีวุฒิกุล (2551) จะให้ความสำคัญในการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนก ประโยชน์ของชุมชนไทย ที่แสดงให้เห็นว่าพื้นที่ว่างสาธารณะที่ดีหรือประสบความสำเร็จจะต้องมีการใช้งานจาก คนหลากหลายประเภท หลายกิจกรรม ในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน ไม่ใช่เฉพาะการใช้งานในพื้นที่โล่งว่างแต่รวมถึง โครงข่ายการสัญจรภายในพื้นที่ที่ใช้ในการเชื่อมต่อไปยังพื้นที่อื่นๆ เกิดกิจกรรมการค้าถาวรและชั่วคราวในพื้นที่ โดย สิทธิพร ภิรมย์รัตน์(2541) ได้เสริมในรายละเอียดที่มีความสำคัญกับพื้นที่ว่างสาธารณะที่ประสบผลสำเร็จ ว่า พื้นที่รอบๆควรมีการใช้ที่ดินที่สนับสนุนเกื้อกูลกับกิจกรรมบริเวณข้างเคียง มีพื้นที่สำหรับพักผ่อน สังเกตการณ์ และพบปะสังสรรค์ จะเห็นได้ว่าแนวคิดทางการออกแบบชุมชนเมืองที่ประสบผลสำเร็จจะให้ความสำคัญในเรื่องกิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่สาธารณะต่างๆที่ทำให้เกิดความมีชีวิตชีวาในพื้นที่ สร้างโอกาสสำหรับคนในชุมชน ในการเคลื่อนไหวภายในเมืองในเส้นทางที่เป็นอิสระ โดย วนรัตน์ กรอิสรานุกุล(มปป.), สิทธิพร ภิรมย์รัตน์(2541) และ วิญญา พิชญุกานต์ อ้างถึงใน IBID(2544) ได้ให้ความเห็นตรงกันว่า การออกแบบชุมชนเมืองที่ประสบผลสำเร็จ ต้องคำนึงถึงองค์ประกอบและปัจจัยอื่น ๆ ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบทางเดินเท้า ทางเดินเท้าที่ดีจะต้องมีหลักการในการออกแบบเพื่อส่งเสริมให้คนเข้ามามีความปลอดภัย ความสะดวกสบาย และความเพลิดเพลิน รวมทั้งช่วยสนับสนุนให้คนนิยมเดินเท้ามากขึ้น มุ่งเน้นการพัฒนาที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้พื้นที่ ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาทั้งด้านสังคมและกายภาพอย่างยั่งยืน อันเป็นเป้าหมายสำคัญของการออกแบบชุมชนเมืองในปัจจุบัน

2.1.6 แนวคิดทางการพัฒนาถนนคนเดิน

จากคำจำกัดความในภาษาอังกฤษ คำว่า “ถนน” มีความหมายโดยทั่วไปแยกเป็น 2 คำ ได้แก่ Road และ Street โดยจากการศึกษานี้เน้นให้ความสำคัญกับความหมายของถนนในเชิงสังคม หากเรียกถนนในความหมายของการเป็นถนนคนเดินเป็นภาษาอังกฤษแล้ว จะใช้คำว่า Street เนื่องจากความหมายของ Street และ Road แตกต่างกันดังนี้

ถนน(Street) ถนนเป็นทางสัญจรสาธารณะในสภาพแวดล้อมที่สร้างขึ้น เป็นพื้นที่สาธารณะที่เกิดขึ้นระหว่างอาคารที่ติดกับที่ดินในเมือง ซึ่งผู้คนสามารถเข้าไปใช้งานได้โดยอิสระ ขณะที่ ถนน(Road) ถนนที่เป็นทางสัญจรหรือเป็นเส้นทางเชื่อมโยงระหว่างสองสถานที่ ซึ่งมักจะได้รับการปรับปรุงเส้นทางขึ้นเพื่อใช้ในการเดินทางโดยยานพาหนะบางอย่างรวมถึงม้า, รถเข็น มีทั้งแบบเดินรถทางเดียวและแบบสองทางโดยสามารถมีมากกว่าหนึ่งช่องจราจร โดยสร้างเพื่อให้ตอบสนองความต้องการในการสัญจรของประชาชน อาจเรียกว่า “ถนนสาธารณะ”(Public roads) หรือ “ถนนทางหลวง”(Highways)

แต่เดิมคำว่า Street ก็มีความหมายเหมือนกับคำว่า Road แต่นักวางผังเมืองได้ให้คำจำกัดความที่ความแตกต่างเพื่อให้เกิดความเข้าใจได้ง่าย คือ หน้าที่หลักของถนน(Road) คือเรื่องการค้าและการขนส่ง ในขณะที่หน้าที่หลักของถนน(Street)คือเรื่องการค้าขายความสะดวก ปฏิสัมพันธ์

ถนน(Road และ Street) จากความหมายข้างต้นจะเห็นได้ว่า ถนน(Road)จะมีความหมายสื่อไปทางประโยชน์ใช้สอยเพื่อการสัญจร หรือเพื่อให้สิ่งต่างๆได้เคลื่อนที่จากจุดหนึ่งไปจุดหนึ่ง แต่คำว่า ถนน(Street)มีความหมายเกี่ยวโยงไปสู่วิถีชีวิต เมือง และสังคมสิ่งแวดล้อมรอบข้างด้วย

อริยา อรุณินท์(2545) ได้แสดงให้เห็นถึงการแบ่งประเภทและรูปแบบของถนนเพื่อสาธารณะ ว่าแนวคิดในการจัดการถนนเพื่อกิจกรรมสาธารณะมีการพัฒนามาเป็นระยะ ตั้งแต่ปี ค.ศ.1970 เป็นต้นมา ซึ่งหากพิจารณาจากแนวความคิด “สาธารณะชนผู้ครอบครองถนนของพวกเขา” (public reclaim their streets) ของ Moudon, Anne Vernez(1987) ที่ได้มีการนำเสนอกรณีตัวอย่าง การจัดการกับถนนสาธารณะจากประเทศต่างๆ ซึ่งสามารถนำมาจัดแยกออกเป็นประเภทย่อยๆ ตามลักษณะของการใช้พื้นที่เพื่อสาธารณะ จึงพอสรุปได้เป็นกรณีๆ ดังต่อไปนี้

1. การคืนถนนแก่คนเดินเท้า(Pedestrianization) เป็นแนวคิดที่เป็นที่นิยมมากที่สุดในการออกแบบปรับการใช้พื้นที่ถนนในหลายๆเมืองใหญ่ ริเริ่มโดยนักวางแผนกายภาพจากฝั่งอเมริกา เช่น ถนน 16 ในนครเดนเวอร์ แนวความคิดนี้ยกเลิกการใช้รถยนต์อย่างสิ้นเชิง และเปลี่ยนเป็นการใช้ถนนเพื่อเป็นทางเดินเท้าขนาดใหญ่ รองรับบริการสัญจรใจกลางเมือง นอกจากนี้ยังมีวัตถุประสงค์เพื่อลดมลพิษอันเกิดจากรถยนต์ และสรรสร้างแวดล้อมของย่านพาณิชยกรรมกลางเมือง ที่มีภูมิทัศน์สวยงามรื่นรมย์
2. ถนนมวลชน(Democratic street) เป็นศูนย์กลางของชีวิตชีวาของสาธารณะชน ที่สามารถเข้าถึงได้โดยทุกคนชั้น ทุกรูปแบบการเข้าถึงไม่ว่าจะเป็นการเดินเท้า ขนส่งมวลชน หรือพาหนะส่วนตัว
3. ถนนน่าเดิน(Livable/Sociable street) เป็นกระแสความเคลื่อนไหวหนึ่งในการออกแบบและการจัดการพื้นที่ถนน ที่อยู่ในกลุ่มของแนวคิด “ความน่าอยู่” (livability) หรือ “ความเป็นมิตร” (Sociability) Levine (1984) แนวความคิดนี้มุ่งเน้นความสำคัญของสภาพแวดล้อมของถนนในชีวิตความเป็นอยู่ของเมือง นอกจากนี้ยังเน้นถึงความปลอดภัย การปฏิสัมพันธ์ของผู้คน เช่น ถนนหลักของเมืองนาโงยา ประเทศญี่ปุ่น
4. ถนนสายบันเทิง(Center of dining and entertainment) เป็นแนวทางที่ต้องการเสริมกิจกรรมบันเทิงและร้านอาหารยามเย็น เพื่อเป็นการทำให้เมืองหลังจากเวลาทำการมีความมีชีวิตชีวาขึ้น เป็นอีกหนึ่งความพยายามที่จะแก้ปัญหาเรื่องความเป็นระเบียบของเมืองมากเกินไป จากแนวคิดการวางแยกโซนในผังเมืองในยุคปี ค.ศ.1980 ตัวอย่างเช่น ที่ประเทศสิงคโปร์มีนโยบายการพัฒนาพื้นที่ถนนเลียบบแม่น้ำบริเวณย่าน Boat และ Clarke Quays
5. แนวคิดลดความอลังการ(De-Hausmannization concept) การลดความสำคัญของรถยนต์ ความยิ่งใหญ่ของแนวแกนถนน หรือแนวแกนอนุสาวรีย์
6. วูเนฟ(Woonerven) เป็นแนวคิดของชาวดัตช์ ในราวช่วงปี ค.ศ.1970 ว่า Woonerf มีความหมายถึงถนนหรือสนามหน้าบ้านที่มีชีวิตชีวา ส่วนใหญ่เป็นถนนในย่านพักอาศัย ที่การจราจรจำเป็นต้องใช้ความเร็วต่ำ และให้สิทธิแก่คนเดินเท้าเป็นหลัก หากถนนในรูปแบบนี้ตั้งอยู่ในย่านการค้า เรียกว่า วิงคเลอ์(Winkelerf)

Harvey M. Rubenstein(1992) กล่าวถึง Pedestrian Mall ว่าวัฒนธรรมคำว่า Mall มีความหมายของพื้นที่ในแนวเส้น(Linear) ประกอบด้วยร่มเงาต้นไม้และใช้พื้นที่ทางเดิน ปัจจุบัน Mall เป็นเครื่องหมายใหม่ที่พบในบริเวณลานพลาซ่า(Plaza) ในศูนย์กลางธุรกิจที่รองรับโดยการสัญจรสาธารณะ ทางเดินเท้าโดยทั่วไปในประเทศต่างๆ คือแนวถนนที่ใช้เป็นเส้นทางสัญจรของประชาชน ปัจจุบันการพัฒนาย่านทางเดินเท้าทำให้ทางเดินเท้าได้กลายเป็นการสัญจรประเภทหนึ่งที่ตอบสนองการขนส่งสาธารณะ ในย่านศูนย์กลางเมือง ย่านธุรกิจการค้า และเกิดพื้นที่โล่งกลางเมือง วิธีการพัฒนาทางเดินเท้าสามารถแบ่งได้เป็นสามรูปแบบหลักคือ

1. ย่านเดินเท้าชนิดเต็มรูปแบบ(Full Mall) คือการพัฒนาย่านเดินเท้าโดยไม่มีการขนส่งรูปแบบอื่นภายในย่าน ทำได้โดยการปิดเส้นทางสัญจรหรือถนนเดิม ปรับปรุงให้เป็นย่านเดินเท้าโดยเฉพาะ ได้แก่การปรับปรุงเส้นทาง การเลือกใช้วัสดุ จัดสิ่งอำนวยความสะดวก สิ่งประดับตกแต่ง ในการออกแบบปรับปรุงเส้นทางจะต้องมีการศึกษาข้อมูล ลักษณะเด่นของย่านและชุมชน เพื่อส่งเสริมภาพลักษณ์ของย่านหรือชุมชนนั้น
2. ย่านเดินเท้ากึ่งระบบการขนส่งสาธารณะ(The Transit mall) คือการพัฒนาทางเดินเท้าโดยไม่ให้มีการขนส่งส่วนบุคคลโดยเครื่องยนต์ในพื้นที่ คงไว้แต่ระบบขนส่งมวลชน และการขนส่งสาธารณะเฉพาะในเส้นทางที่จัดไว้ เพื่อเป็นจุดรับส่งประชาชนเข้าสู่พื้นที่ เช่น รถโดยสารสาธารณะ รถรางไฟฟ้ารถแท็กซี่ ใช้เส้นทางเดินเท้าเป็นเส้นทางสัญจรหลัก ประกอบด้วยมาตรการต่างๆ ได้แก่ ห้ามจอดรถริมทางเท้า การออกแบบความกว้างของทางเดินเท้า การออกแบบสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม เพื่อเชื่อมโยงกิจกรรมประเภทต่างๆที่อยู่ในย่าน เช่น ร้านค้า สำนักงาน โรงแรม สถานบริการประเภทต่างๆ รวมทั้งที่พักอาศัยของย่าน
3. ย่านเดินเท้ากึ่งการสัญจรแบบปกติ(Semi Mall) การพัฒนาทางเดินเท้ารูปแบบนี้ขึ้นอยู่กับปริมาณการจราจร และพื้นที่สำหรับจอดรถ การออกแบบและปรับปรุงทางเดินเท้า ให้มีบรรยากาศที่เหมาะสมและดึงดูดให้ประชาชนเลือกใช้การสัญจรแบบเดินเท้าด้วยการ จัดสิ่งอำนวยความสะดวกในเส้นทาง สามารถเชื่อมโยงระหว่างถนนสายหลักและถนนสายย่อยภายในเมือง เพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงของกิจกรรมต่างๆ

Roberto & Gianni(1977) ได้ให้คำจำกัดความในส่วน Pedestrian Street มีความหมายเหมือนกับ Pedestrian Mall ว่าเป็นพื้นที่ที่แยกออกจากการสัญจรโดยรถยนต์ ไม่มีอุบัติเหตุจากรถยนต์ และมีส่วนประกอบต่างๆของเมือง เช่น รูปแบบสถาปัตยกรรม สถานที่ประวัติศาสตร์ เป็นต้น ส่วน Mall มีลักษณะเป็นที่ว่างสาธารณะรวมกันกับเส้นทางที่แยกจากทางสัญจรรถยนต์

การออกแบบทางเดินเท้าให้มีรูปแบบต่าง ๆ นั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อรูปแบบของทางเดินเท้า โดยมีปัจจัยเป็นตัวกำหนด ทำให้ทางเดินเท้ามีความสอดคล้องและกลมกลืนกับลักษณะทางกายภาพ สามารถนำเอาลักษณะเฉพาะของพื้นที่นั้นออกมาได้ รวมทั้งช่วยสร้างจุดเด่นของพื้นที่ให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น การจำแนกปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อรูปแบบทางเดินเท้าโดยทั่วไปสามารถจำแนกได้เป็น 3 ลักษณะ ดังนี้

1. ปัจจัยทางด้านกายภาพ (Physical Factor)
 - 1.1 สภาพทางภูมิศาสตร์ ได้แก่ สภาพภูมิประเทศและสภาพภูมิอากาศ
 - สภาพภูมิประเทศเกี่ยวข้องกับรูปแบบทางเดินเท้า โดยทำให้ทางเดินเท้ามีรูปแบบที่เปลี่ยนแปลงไปตามลักษณะของภูมิประเทศ เช่น ลักษณะภูมิประเทศที่เป็นที่ลาดชันจะมีลักษณะของทางเดินเท้าเป็นขั้นบันได หรือทางลาดเพื่อความสะดวก เป็นต้น
 - สภาพภูมิอากาศ คือการเพื่อป้องกันสภาพทางธรรมชาติเหล่านี้ เช่น สภาพภูมิอากาศที่ร้อนจัด หนาวจัดหรือมีฝนตกชุก ทางเดินเท้าควรมีหลังคาคลุม รวมทั้งมีส่วนปิดล้อมตามความเหมาะสม
 - 1.2 สภาพอาคารและสิ่งก่อสร้าง ได้แก่การใช้ที่ดินในบริเวณนั้น (Existing Land Use) ลักษณะอาคาร (Building Type)
 - การใช้ที่ดินประเภทต่างๆ เช่น พาณิชยกรรม ที่พักอาศัย อุตสาหกรรม และที่โล่งเพื่อนันทนาการ เช่นในย่านพาณิชยกรรมจะมีทางเดินเท้าที่มีลักษณะแตกต่างกับย่านที่พักอาศัย เป็นอย่างมาก เนื่องจากความแตกต่างในด้าน ปริมาณและลักษณะของคนเดินเท้า
 - ลักษณะของอาคาร หมายถึงสภาพอาคาร อายุการใช้งานและวัสดุของอาคารซึ่งจะส่งผลต่อการออกแบบทางเดินเท้าให้มีความกลมกลืนกับอาคาร เช่น ย่านที่มีอาคารรูปแบบโบราณก็ควรออกแบบทางเดินเท้าให้มีรูปแบบกลมกลืนกับย่าน
 - 1.3 ลักษณะการสัญจรในพื้นที่ (Movement Pattern) ได้แก่
 - ลักษณะการสัญจรและการเข้าถึงภายในพื้นที่ของคนและรถ ขนาดของถนนประเภทต่างๆที่จะทำให้ทางเดินเท้ามีขนาดเปลี่ยนแปลงไปตามขนาดของถนน การทำ Curb Cut เพื่อแยกการเข้าถึงของรถออกจากทางเดินเท้า
 - ปริมาณการจราจร (Traffic Volume) จะสอดคล้องกับขนาดของถนน เช่นถ้าเป็นถนนสายหลักที่มีปริมาณการจราจรหนาแน่นมาก รูปแบบของทางเดินเท้าจะมีลักษณะเป็นแนวยาวขนานกับถนน และมีความกว้างค่อนข้างมาก เป็นต้น
 - ที่จอดรถ (Parking) จะมีรูปแบบที่แตกต่างกัน เช่น พื้นที่โล่งสำหรับจอดรถ อาคารจอดรถ เป็นต้น ดังนั้นรูปแบบของทางเดินเท้าก็จะเปลี่ยนแปลงตามลักษณะของที่จอดรถ เช่น อาคารจอดรถจะมีทางเดินเท้าเป็นรูปแบบของทางเดินเท้าภายในอาคาร เป็นต้น
 - การขนส่งสาธารณะ (Public Transit) เพื่อกำหนดสถานีขนส่ง ป้ายรถประจำทาง กำหนดช่องทางสัญจรเฉพาะ
 - เส้นทางบริการและเส้นทางฉุกเฉิน ได้แก่ รถบรรทุกขนส่งสินค้า รถขนขยะ รถพยาบาล รถตำรวจ รถดับเพลิง ซึ่งมีความสำคัญต่อกิจกรรมประจำวันภายในพื้นที่ ในกรณีที่มีการปิดถนนบางสาย เส้นทางด้านหลังอาคารสามารถพัฒนาเป็นเส้นทางบริการได้ การกำหนดเส้นทางสำหรับรถบริการ หรือการกำหนดเวลาใช้ถนน

1.4 ระบบโครงข่ายสาธารณูปโภค ได้แก่ ประปา ไฟฟ้า โทรศัพท์ การระบายน้ำ สิ่งเหล่านี้มีผลต่อรูปแบบของทางเดินเท้า ในการออกแบบทางเดินเท้าจะต้องคำนึงถึงพื้นที่ของสาธารณูปโภคซึ่งเปรียบเสมือนองค์ประกอบของถนนด้วย

1.5 เงื่อนไขและแนวโน้มทางสภาพแวดล้อม เช่น มลภาวะทางสายตา อากาศ และเสียง เป็นต้น สิ่งเหล่านี้อาจป้องกันได้ โดยการปลูกต้นไม้บนทางเท้า เงื่อนไขเหล่านี้จะทำให้ทางเดินเท้าแต่ละแห่งมีรูปแบบที่แตกต่างกันออกไป

2. ปัจจัยทางด้านสังคม (Social Factor)

2.1 กิจกรรมทางด้านสังคม ได้แก่ การพบปะสังสรรค์ การชมการแสดง กิจกรรมทางศาสนาขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมต่างๆ

2.2 เงื่อนไขและแนวทางด้านสังคมจะมีส่วนช่วยในการพัฒนาหรือทำลายทางเดินเท้าได้ เช่นความมีระเบียบวินัย การรักษาความสะอาด เป็นต้น

3. ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ (Economic Factor)

3.1 กิจกรรมทางด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ รายได้ทางธุรกิจการค้าและการบริการของเอกชนในลักษณะต่าง ๆ เช่น ทางเท้าในลักษณะของ ARCADE เป็นต้น

3.2 เงื่อนไขและแนวโน้มทางเศรษฐกิจ ได้แก่ มาตรการกำหนดภาษี (การลดการเพิ่ม การเปลี่ยนแปลงอื่นๆ) รวมทั้งแนวโน้มรายได้ของประชาชน เช่นในสังคมที่ประชากรมีรายได้น้อย อาจมีรูปแบบของทางเดินเท้าต่างจากสังคมที่ประชากรมีรายได้มากทางด้านคุณภาพของวัสดุการบำรุงรักษา เป็นต้น

4. ปัจจัยในด้านนโยบาย งบประมาณ และกฎหมาย (Political, Funding and Legal Factor)

4.1 นโยบายเป็นปัจจัยและเงื่อนไขในการจัดทำโครงการใดๆ เพื่อให้ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆตลอดการจัดทำโครงการ

4.2 งบประมาณคือปัจจัยที่ทำให้โครงการดำเนินไปได้ งบประมาณที่มีความแน่นอนคืองบประมาณที่ได้จากรัฐที่มอบให้กับชุมชน นอกจากนั้นยังอาจได้รับจากหน่วยงานที่มีความเกี่ยวข้อง สนับสนุนการออกกฎหมายเก็บภาษีจากผู้ที่จะได้รับประโยชน์จากโครงการ กฎหมายช่วยให้เกิดความเป็นไปได้ในกระบวนการระหว่างการทำก่อสร้าง

สรุปการทบทวนวรรณกรรมแนวคิดทางด้านการพัฒนาถนนคนเดิน พบว่า ดนัย ทายตะคุ(2527), รณฤทธิ์ ธนโกเศศ(2536) อริยา อรุณินท์(2545) ได้กล่าวถึง มรรควิถีหรือถนนคนเดิน (Pedestrian Mall) ว่าไม่ใช่แค่เพียงเส้นทางที่เป็นส่วนประกอบของเมือง ซึ่งเป็นที่ตั้งของอาคารบ้านเรือนหรือเป็นเส้นทางสัญจรเท่านั้น เพราะถนนคนเดินเป็นส่วนสำคัญที่ก่อให้เกิดความเป็นเมือง การแสดงออกถึงวัฒนธรรมและประเพณี และยังเป็นตัวกลางในการกระจายและเผยแพร่ความเจริญ การค้าขายและวัฒนธรรมต่างๆไปยังชุมชนอื่นๆด้วยโดยผู้คนที่ผ่านหรือเข้ามาใช้พื้นที่นั้น โดยการพัฒนาถนนคนเดินจะต้องมีการพิจารณาออกแบบตั้งแต่ในระดับการวางผังเมือง การวางผังชุมชน การวางผังทางภูมิสถาปัตยกรรม ลงมาถึงระดับการออกแบบในส่วนรายละเอียด มีระบบที่เชื่อมต่อกันอย่างครบวงจรทั้งระหว่างทางเท้ากับทางเท้าด้วยกันเองและต้องพิจารณาควบคู่ไปกับระบบการสัญจรอื่นๆของเมือง เกิดเป็นศูนย์กลางของชีวิตชีวาของสาธารณชน ที่สามารถเข้าถึงได้โดยทุกคนชั้น ทุกรูปแบบ

การเข้าถึง เป็นแนวทางที่ต้องการเสริมกิจกรรมบันเทิงและร้านอาหารยามเย็น เพื่อเป็นการทำให้เมืองหลังจากเวลาทำการมีความมีชีวิตชีวาขึ้น เป็นอีกหนึ่งความพยายามที่จะแก้ปัญหาเรื่องความเป็นระเบียบของเมืองมากเกินไป โดย Harvay M. Rubnstein(1992) และ Roberto & Gianni(1977) ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า Pedestrian Mall และ Pedestrian Street ว่ามีความหมายคล้ายกัน กล่าวคือ ถนนคนเดินเป็นพื้นที่ที่แยกออกจากการสัญจรโดยรถยนต์ ไม่มีอุบัติเหตุจากรถยนต์ และมีส่วนประกอบต่างๆของเมือง เช่น รูปแบบสถาปัตยกรรม สถานที่ประวัติศาสตร์ เป็นต้น โดยปัจจุบันการพัฒนาย่านทางเดินเท้าทำให้ทางเดินเท้ากลายเป็นการสัญจรประเภทหนึ่งที่ตอบสนองการขนส่งสาธารณะ ในย่านศูนย์กลางเมือง ย่านธุรกิจการค้า และเกิดพื้นที่โล่งกลางเมือง โดย ดนัย ทายตะคุ(2527) และ Roberto & Gianni(1977) ได้ให้ความเห็นตรงกันว่า การฟื้นฟูและปรับปรุงคุณภาพของเมืองนั้น ไม่สามารถกระทำได้เพียงการปรับปรุงเฉพาะสภาพแวดล้อมทางกายภาพเท่านั้น ต้องรวมถึงสภาพทางเศรษฐกิจและสังคม รวมถึงการสร้างสรรคกิจกรรมต่างๆขึ้นมาเพื่อสร้างความมีชีวิตชีวาให้เกิดขึ้นในเมือง สามารถนำเอาลักษณะเฉพาะของพื้นที่นั้น ๆ ออกมาได้ รวมทั้งช่วยสร้างจุดเด่นของพื้นที่ให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น

2.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาและค้นคว้าพบว่าเคยมีผู้วิจัยในเรื่องที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

กาญจนา นทีวุฒิกุล(2550) ศึกษาเรื่อง “ตรรกะของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์ในเมือง” การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาเหตุผลการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์ในเมืองเชียงใหม่ โดยพิจารณาองค์ประกอบความหลากหลายของคน ความหลากหลายของเวลา ความหลากหลายของกิจกรรม มีสมมุติฐานการวิจัยว่า ปัจจัยที่ทำให้เกิดการใช้อย่างอเนกประโยชน์ มี 3 ประการ คือ คุณลักษณะเฉพาะของพื้นที่ โครงสร้างเชิงสัณฐานของเมืองและผู้ใช้ ซึ่งมีปัจจัยรองได้แก่ ปัจจัยกายภาพ ปัจจัยสังคม และปัจจัยเศรษฐกิจ ตามแนวคิดของ Jane Jacobs, William H. Whyte และ Jan Gehl โดยแบ่งปัจจัยต่างๆ ที่มีระดับอิทธิพลต่อการใช้พื้นที่แตกต่างกัน 3 ระดับ คือ น้อย ปานกลาง และมากเชียงใหม่

โดยจากการศึกษาพบว่า ปัจจัยทั้ง 3 ประการ คือคุณลักษณะเฉพาะของพื้นที่ โครงสร้างเชิงสัณฐานของเมืองและผู้ใช้มีความสัมพันธ์กัน ทำให้พื้นที่ว่างสาธารณะมีการใช้อย่างอเนกประโยชน์แตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ ตามสมมุติฐาน นอกจากนั้นยังพบว่าปัจจัยดังกล่าวมีอิทธิพลต่อการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์ แตกต่างกัน 3 ระดับ กล่าวคือ ระดับแรกคือปัจจัยพื้นฐาน ได้แก่ปัจจัยคุณลักษณะเฉพาะของพื้นที่ด้านกายภาพ ระดับสองคือปัจจัยสนับสนุนได้แก่ ปัจจัยคุณลักษณะเฉพาะพื้นที่ด้านสังคมและเศรษฐกิจรอบพื้นที่ และโครงสร้างเชิงสัณฐานของเมืองด้านความหนาแน่น การใช้ประโยชน์ที่ดิน และขนาดบล็อกที่ดิน ระดับสุดท้ายที่มีอิทธิพลสูงสุดคือปัจจัยดึงดูดได้แก่ คุณลักษณะเฉพาะของพื้นที่ด้านสังคมและเศรษฐกิจในพื้นที่ และปัจจัยโครงสร้างเชิงสัณฐานของเมืองด้านโครงข่าย ย่าน ที่ตั้งของกิจกรรมเศรษฐกิจ และที่ตั้งของกิจกรรมสังคมวัฒนธรรม ข้อค้นพบสำคัญของการวิจัยนี้คือ พื้นที่ว่างสาธารณะจะเกิดการใช้อย่างอเนกประโยชน์ขึ้นได้ จะต้องมียปัจจัยหลายประการรวมกัน ได้แก่ ปัจจัยพื้นฐาน ปัจจัยสนับสนุน และปัจจัยดึงดูด

วิญญา พิชญกานต์(2544) ศึกษาเรื่อง “แนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวโดยการเดินเท้าในเมืองเชียงใหม่” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ตลาด และลักษณะของการท่องเที่ยวในเมืองเชียงใหม่ ปัจจัยที่เป็นศักยภาพและข้อจำกัดต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยการเดินเท้าในเมืองเชียงใหม่ และเพื่อเสนอแนะแนวทางและมาตรการในการจัดเส้นทางและรูปแบบการท่องเที่ยวโดยการเดินเท้าที่เหมาะสม ผลการศึกษาพบว่าเมืองเชียงใหม่ประกอบไปด้วยแหล่งท่องเที่ยวหลายประเภท ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรม ประเพณี และวัฒนธรรม วิถีชีวิตของผู้คน และยังเป็นศูนย์รวมของที่ระลึก สถานที่ท่องเที่ยวแต่ละแห่งตั้งอยู่ไม่ไกลกันมากนัก สามารถเดินเชื่อมถึงกันได้สะดวก ปัจจุบันการท่องเที่ยวโดยการเดินเท้าเป็นวิธีการท่องเที่ยวแบบหนึ่งในเมืองเชียงใหม่ ซึ่งเป็นที่นิยมในกลุ่มนักท่องเที่ยวต่างชาติ เนื่องจากสะดวกและใกล้แหล่งที่พัก

จากการศึกษาองค์ประกอบของการท่องเที่ยวโดยการเดินเท้าในเมืองเชียงใหม่ พบว่านอกจากองค์ประกอบด้านแหล่งท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวก บริการ และกิจกรรมที่น่าสนใจในเมืองแล้ว องค์ประกอบที่ควรให้ความสำคัญเพื่อสร้างให้เมืองเชียงใหม่มีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการท่องเที่ยวโดยการเดินเท้ายังประกอบด้วย การจัดระเบียบการจราจร ทางเท้า การใช้ประโยชน์ที่ดินในเมือง แหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมบริการ สภาพแวดล้อม รวมถึงสังคมและชุมชน ซึ่งต้องมีมาตรการพัฒนาและควบคุมให้เหมาะสม

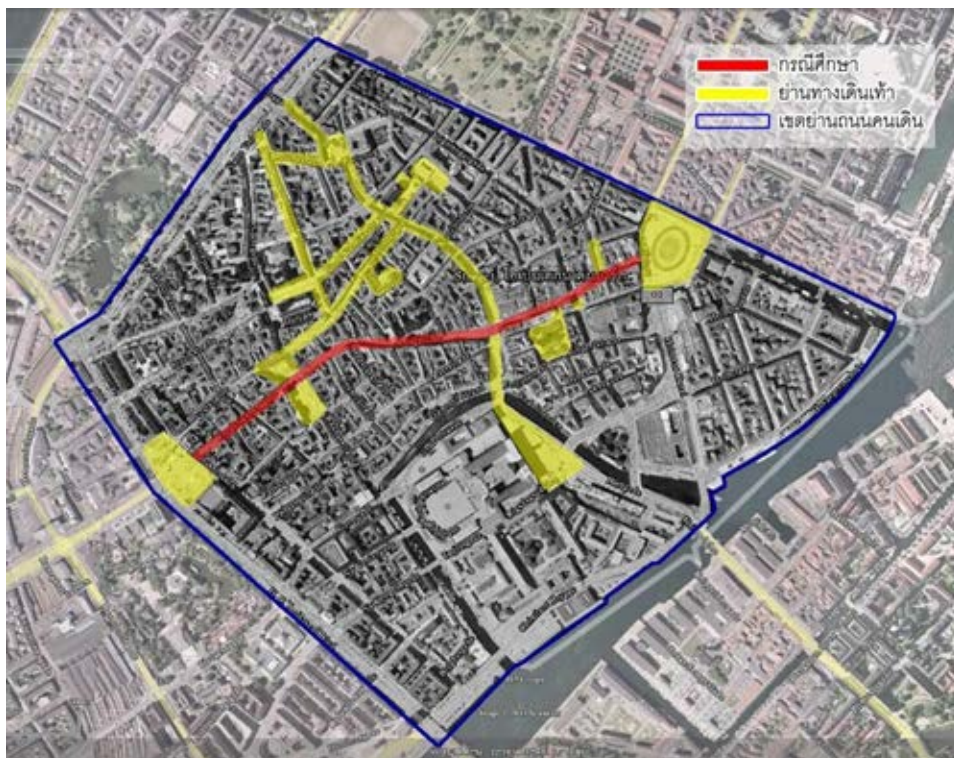
วิยดา ทรงกิตติภักดี(2543)ศึกษาเรื่อง “การรับรู้ด้านสุนทรียภาพเมือง: กรณีศึกษาพื้นที่เมืองเก่าเชียงใหม่” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการรับรู้ด้านสุนทรียภาพเมืองของประชาชนในพื้นที่และนักท่องเที่ยวภายในเขตพื้นที่เมืองเก่าเชียงใหม่ เพื่อนำผลการศึกษามาใช้กำหนดแนวทางในการพัฒนาและแก้ปัญหาสุนทรียภาพของเมือง

จากการศึกษาพบว่า การรับรู้สุนทรียภาพเมืองระหว่างประชาชนในพื้นที่และนักท่องเที่ยวมีความแตกต่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการรับรู้เชิงประสาทสัมผัส และเชิงรูปทรง เนื่องจากประชาชนในพื้นที่มีความคุ้นเคยกับพื้นที่ จึงแตกต่างจากนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจ และความรู้สึกแปลกใหม่มากกว่า ทำให้การรับรู้สุนทรียภาพของนักท่องเที่ยวเป็นไปในเชิงบวกมากกว่าประชาชนในพื้นที่ นอกจากนี้ปัจจัยทางด้านเพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ ก็มีผลทำให้การรับรู้สุนทรียภาพเมืองแตกต่างกัน พื้นที่ที่มีคุณค่าด้านสุนทรียภาพ คือ บริเวณที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และบริเวณที่มีมิติทางธรรมชาติ ได้แก่ วัดพระสิงห์ ประตูท่าแพ สวนสาธารณะหนองบวกดาด กำแพงเมืองและคูเมือง ส่วนพื้นที่ที่มีปัญหาด้านสุนทรียภาพ คือ บริเวณที่มีขยะมาก และกลุ่มอาคารสมัยใหม่ที่มีรูปแบบ หรือกิจกรรมไม่เข้ากับบรรยากาศของเมืองเก่า รวมทั้งบริเวณที่มีป้ายโฆษณา

2.3 กรณีศึกษา

2.3.1 ถนนคนเดิน Strøget เมืองโคเปนเฮเกน ประเทศเดนมาร์ก

ในปี ค.ศ. 1962 ถนน Strøget ในเมืองโคเปนเฮเกน เป็นถนนสายแรกที่เปลี่ยนเป็นถนนคนเดิน ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์จากหลายกลุ่มอย่างหนัก เช่น “ถนนคนเดินในเดนมาร์กไม่มีวันประสบความสำเร็จ” หรือ “เราเป็นชาวเดนมาร์ก ไม่ใช่ช็อคโกแลต การใช้พื้นที่สาธารณะนอกบ้านไม่ใช่จิตวิญญาณของชาวอเมริกัน”

ภาพที่ 2.1 ผังและพื้นที่ถนนคนเดินในเมืองโคเปนเฮเกน

ที่มา : <https://maps.google.co.th>

แต่ด้วยการพัฒนาแบบค่อยเป็นค่อยไปจากความสำเร็จของถนนสายแรก สู่สายต่อๆมา จากถนนที่ใช้รถในการสัญจรปรับเปลี่ยนเป็นถนนคนเดินส่วนลานจอดรถถูกเปลี่ยนเป็นที่สาธารณะของเมือง ต่อมาในปี ค.ศ.1973 โครงข่ายของเส้นทางเดินเท้าที่ติดต่อกันทำให้เกิดระบบขนส่งทางเท้าที่มีคุณภาพ ปัจจุบันถนนคนเดินในเดนมาร์กมีความยาวประมาณ 3.2 กิโลเมตร เพิ่มขึ้นจาก ค.ศ.1962 ถึง 6 เท่าตัว เป็นโครงข่ายถนนคนเดินที่ยาวที่สุดแห่งหนึ่งของโลก

ภาพที่ 2.2 บริเวณถนนทางเข้าสู่ถนน Strøget

ที่มา : <https://maps.google.co.th>

ภาพที่ 2.3 บริเวณถนนคนเดินด้านในถนน Strøget ที่มีทั้งทางเดินกลางแจ้งและในร่ม

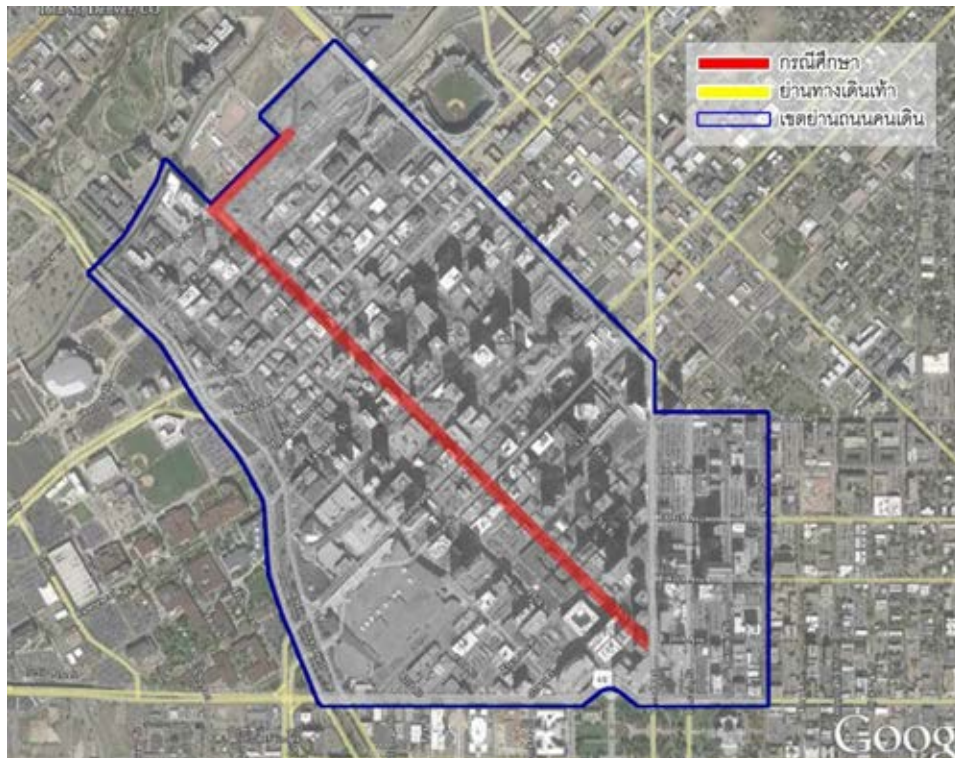
ที่มา : <https://maps.google.co.th>

โดยปัจจัยที่ทำให้ถนนคนเดิน Strøget ในเมืองโคเปนเฮเกน ประสบความสำเร็จในชุมชน คือ

- ระบบการขนส่งมวลชนที่เป็นโครงข่ายเดียวกัน ทำให้สะดวกในการเดินทาง
- การลดสิ่งอำนวยความสะดวกของรถยนต์ โดยจัดที่จอดรถไว้จำกัดและเก็บค่าธรรมเนียมที่จอดรถในราคาสูง
- ส่งเสริมการขี่จักรยานในชีวิตประจำวัน เป็นส่วนสำคัญในการลดปริมาณรถยนต์บนถนน
- การปรับถนนและภูมิทัศน์อาคารโดยรอบถนนคนเดินเป็นแหล่งจับจ่าย
- การพัฒนาพื้นที่ถนนคนเดินอย่างค่อยเป็นค่อยไปและรับฟังเสียงของประชาชนและให้โอกาสแก่ภาครัฐและผู้มีอำนาจทางการปกครองได้ดำเนินการพัฒนาได้ถูกต้องตามแนวทาง

2.3.2 ถนนคนเดิน16th street เมืองเดนเวอร์ ประเทศสหรัฐอเมริกา

ถนน 16 ของเมืองเดนเวอร์เป็นตัวอย่างการพัฒนาถนนคนเดินแบบเมืองสมัยใหม่ในอเมริกา ที่ออกแบบใหม่ โดยสถาปนิกชื่อ I. M. Pei มีการวางแผนเชื่อมโยงระบบสวนสาธารณะและทางจักรยานเข้ากับมรรควิถี เปลี่ยนลานจอดรถเป็น ลานพักผ่อน ซึ่งบริเวณเดิมของถนนเส้นนี้เป็นพื้นที่ค้าขายในเมือง

ภาพที่ 2.4 ผังและพื้นที่ถนนคนเดินในเมืองเดนเวอร์

ที่มา : <https://maps.google.co.th>

ในปี ค.ศ.1982 ได้รับการปรับปรุงให้เป็นห้างสรรพสินค้า ร้านค้า โรงหนังและโรงแรมอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกัน และเปิดถนนให้ใช้เป็นถนนคนเดินและมีรถรางวิ่งวนไปกลับรับส่งคนโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย

ภาพที่ 2.5 สภาพบรรยากาศในบริเวณย่านถนนคนเดิน

ที่มา : <https://maps.google.co.th>

ภาพที่ 2.6 ลักษณะการแบ่งพื้นถนน ทางเดินและที่นั่งในย่านถนนคนเดิน

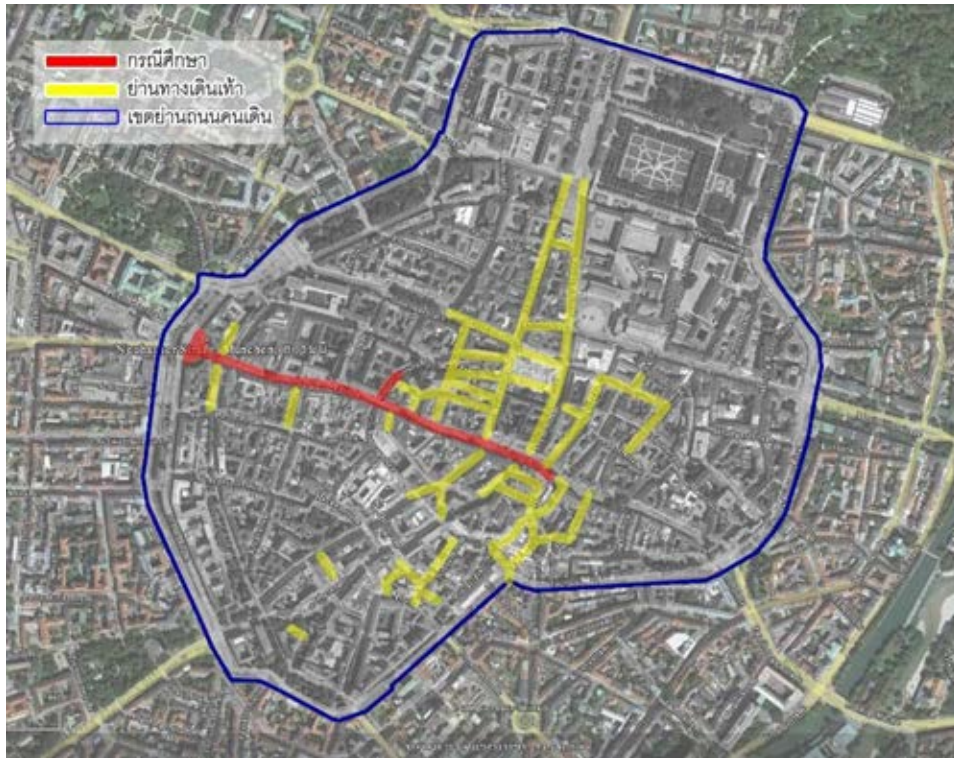
ที่มา : <https://maps.google.co.th>

โดยปัจจัยที่ทำให้ถนนคนเดิน 16th street เมืองเดนเวอร์ประสบความสำเร็จในชุมชน คือ

- การปรับปรุงพื้นที่เก่าของเมืองเป็นรูปแบบใหม่ที่สอดคล้องกับการใช้ชีวิตปัจจุบันที่มีการรวมความสะดวกสบายไว้ในที่เดียวกัน
- การออกแบบทางเท้าให้มีขนาดกว้างเพื่อเอื้อต่อการเดิน มีทางลาด มีการใช้วัสดุประดับตกแต่งที่สวยงาม
- มีระบบขนส่งเวียนแบบรถรางบนดินเพื่ออำนวยความสะดวกและปลอดภัย โดยไม่คิดค่าใช้จ่าย
- มีระบบรถโดยสารประจำทางรับส่งจากจุดต่างๆในเมือง
- มีระบบการดูแลสถานที่โดยการกำกับดูแลของรัฐ ทำให้พื้นที่สะอาด สวยงาม อยู่เสมอ
- มีพื้นที่จอดรถรองรับสำหรับผู้ขับขี่รถมาจอดในบริเวณใกล้เคียง

2.3.3 ถนนคนเดิน Neuhauser straÙeกับKaufinger straÙe เมืองมิวนิก ประเทศเยอรมนี

ถนน Neuhauser straÙeกับKaufinger straÙe ได้ออกแบบเป็นเส้นทางเชื่อมระหว่างประตูชัย Mediaeval Gate ในยุคกลางสองประตูคือ ประตู Karlstor ทางทิศตะวันตก และประตู Marienplatz ทางทิศตะวันออก โดยมีการวางแผนเพื่อป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นระหว่างรูปแบบการสัญจรประเภทต่างๆ

ภาพที่ 2.7 ผังและพื้นที่ถนนคนเดินในเมืองมิวนิก

ที่มา : <https://maps.google.co.th>

ความกว้างของทางเดินเท้าได้สร้างบรรยากาศเชิงเชิญแก่ศูนย์กลางเมือง ลักษณะสถาปัตยกรรมในยุคกลางช่วยให้ทางเดินเท้ามีหลังคาคลุมป้องกัน แดด ฝน ในวันที่ร้อนหรือวันที่สภาพอากาศไม่ดี อาคารประวัติศาสตร์ในย่านได้รับการได้รับการวางแผนอนุรักษ์ปรับปรุงให้อยู่ในสภาพที่ดี พร้อมกับจัดแสงสว่างเพื่อส่งเสริมองค์ประกอบเมืองในเวลากลางคืน ประดับประดาเส้นทางด้วย ประติมากรรม น้ำพุ น้ำนึ่ง ที่มีลักษณะเฉพาะของย่าน เช่น น้ำนึ่งที่สามารถปรับใช้ได้ตามความสะดวกในการใช้สอยทั้งแบบกลุ่มส่วนตัว ในกิจกรรมพิเศษต่างๆที่จัดขึ้นบนทางเดินเท้าต้นไม้และดอกไม้ริมทางเดินเท้าช่วยส่งเสริมบรรยากาศของเมืองในฤดูกาลต่างๆ แนวดวงโคมที่ให้แสงสว่างในเวลากลางคืนยังเป็นองค์ประกอบที่ใช้เปรียบเทียบสัดส่วนของผู้คนที่ใช้ทางเดินเท้า การจัดหน้าร้านที่ทำให้เกิดมิติระหว่างภายในและภายนอก กิจกรรมต่างๆที่เกิดขึ้นบนทางเท้ามีความหลากหลายมากขึ้นเป็นที่ชื่นชอบของนักท่องเที่ยวและประชาชน เกิดเป็นศูนย์กลางธุรกิจการค้า ร้านอาหาร ภัตตาคาร โรงภาพยนตร์ ที่มีกิจกรรมทั้งกลางวันและกลางคืน การสร้างสถานีรถไฟใต้ดินเข้าสู่ใจกลางพื้นที่ช่วยส่งเสริมให้การเข้าสู่พื้นที่ทำได้ง่ายขึ้น

ภาพที่ 2.8 บริเวณลานน้ำพุ ด้านหน้าประตูชัย Karlstor

ที่มา : <https://maps.google.co.th>

ภาพที่ 2.9 บริเวณทางเข้าถนน Kaufinger Straße ทางด้านทิศตะวันออก

ที่มา : <https://maps.google.co.th>

โดยปัจจัยที่ทำให้ถนนคนเดิน Neuhauser Straße กับ Kaufinger Straße เมืองมิวนิกประสบความสำเร็จในชุมชน คือ

- มีพื้นที่เดินในและนอกอาคาร สามารถใช้ได้ทั้งในเวลาอากาศร้อนและหนาว มีหลังคาคลุมป้องกัน แดด ฝน ในวันในวันที่สภาพอากาศไม่ดี
- มีการลดจุดตัดของการสัญจรแต่ละประเภทเพื่อความสะดวกในการใช้พื้นที่
- การออกแบบทางเท้าให้มีขนาดกว้างเพื่อเอื้อต่อการเดิน และนำไปสู่พื้นที่ศูนย์กลางเมือง
- การพัฒนาพื้นที่ให้กลายเป็นศูนย์กลางธุรกิจการค้าที่หลากหลายกิจกรรมและหลากหลายเวลา
- มีการออกแบบที่ ทำให้พื้นที่สะอาด สวยงามอยู่เสมอโดยต้นไม้และดอกไม้ริมทางเดินเท้าช่วยส่งเสริมบรรยากาศของเมือง

จากการศึกษากรณีศึกษาทั้ง 3 แห่ง ทำให้ได้รูปแบบการพัฒนาพื้นที่แต่ละแห่ง ทั้งในข้อมูลด้านการออกแบบและข้อมูลเชิงนโยบายที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการและการพัฒนากิจกรรมถนนคนเดินให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับพาณิชยกรรมชุมชน ด้วยการวางแผนอนุรักษ์ปรับปรุงพื้นที่เก่าของเมืองเป็นรูปแบบที่สอดคล้องกับกิจกรรมและการใช้ชีวิตปัจจุบันในพื้นที่ โดยวิธีการพัฒนาพื้นที่ถนนคนเดินอย่างค่อยเป็นค่อยไปและรับฟังเสียงของประชาชนและให้โอกาสแก่ภาครัฐและผู้มีอำนาจทางการปกครองได้ดำเนินการพัฒนาได้ถูกต้องตามแนวทาง ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่ร่วมกันระหว่างภาครัฐและคนในพื้นที่ กิจกรรมต่างๆที่เกิดขึ้นบนทางเท้ามีความหลากหลายมากขึ้นเป็นที่ชื่นชอบของนักท่องเที่ยวและประชาชน เกิดเป็นศูนย์กลางธุรกิจการค้า ที่มีกิจกรรมทั้งกลางวันและกลางคืน ควรมีการพัฒนาระบบการขนส่งมวลชนร่วมด้วยเพื่อเพิ่มทางเลือกและความสะดวกสบายในการเดินทาง ในรายละเอียดด้านการออกแบบควร มีการ ทำให้พื้นที่สะอาด สวยงามอยู่เสมอโดยต้นไม้และดอกไม้ริม มีการจัดองค์ประกอบของพื้นที่ เช่น ป้าย ม้านั่ง ให้มีเอกลักษณ์เฉพาะในพื้นที่ พร้อมกับจัดแสงสว่างเพื่อความปลอดภัยและส่งเสริมองค์ประกอบเมืองในเวลากลางคืน สร้างบรรยากาศของเมืองในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ต้องมีระบบการดูแลสถานที่โดยการกำกับดูแลของรัฐ ทำให้พื้นที่สะอาด สวยงามอยู่เสมอ

2.4 สรุปการทบทวนวรรณกรรมและการกำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษา

2.4.1 สรุปการทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบรูปแบบความเหมือนและความแตกต่างของถนนคนเดินราชดำเนินและถนนคนเดินวัดลาย ซึ่งมีความจำเป็นต้องศึกษาองค์ประกอบทางกายภาพเมือง นิยามทั่วไปของชุมชน พื้นที่ว่างสาธารณะ และการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะของคนเดินเท้า การออกแบบชุมชนเมืองที่ประสบผลสำเร็จและการพัฒนาถนนคนเดินรวมทั้งกรณีศึกษา จากการทบทวนแนวความคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปได้ว่า

ถนนคนเดินสำหรับพาณิชยกรรมชุมชน คือ การพัฒนาเส้นทางการสัญจรและพื้นที่ว่างสาธารณะในพื้นที่ศึกษาให้มีความเหมาะสมกับลักษณะทางกายภาพ เศรษฐกิจและสังคมของคนในพื้นที่ กล่าวคือ ได้ให้ความสำคัญในอันดับแรกกับผู้ใช้เป็นกิจวัตรทุกวัน(The everyday users) คือ ผู้ที่อาศัยและทำงานอยู่ในพื้นที่ ที่มาใช้สถานที่เพราะเป็นสิ่งที่ผู้คนต้องใช้พื้นที่ ถือเป็นกิจกรรมที่มีความจำเป็น (Necessary Activity) ต่อการดำเนินกิจวัตรประจำวันของคน เป็นกิจกรรมที่คนไม่มีทางเลือกในการเข้าไปใช้พื้นที่ มากกว่าผู้เยี่ยมชม/กลุ่มลูกค้า(The visitors/customers) คือ ผู้เยี่ยมชมที่ใช้ประโยชน์ในพื้นที่ ที่เข้ามาทำกิจกรรมทางเลือกหรือกิจกรรมพักผ่อนหย่อนใจ(Optional or Recreational Activities) และ กิจกรรมผลลัพธ์หรือกิจกรรมทางสังคม มีการให้ความสำคัญในการพัฒนาสภาพแวดล้อมโดยรอบให้มีความเหมาะสมกับพฤติกรรม การทำกิจกรรมที่จำเป็นผ่านการใช้ชีวิตประจำวันของคนในพื้นที่มากกว่าการพัฒนาพื้นที่เพื่อตอบสนองความต้องการของพฤติกรรมการทำกิจกรรมทางเลือกในการเข้ามาใช้พื้นที่ว่างสาธารณะของนักท่องเที่ยว

ทั้งนี้ถนัดคนเดินสำหรับพาณิชยกรรมชุมชนที่ดีก็ควรมีการพัฒนาเส้นทางการสัญจรและพื้นที่ว่างสาธารณะในพื้นที่ศึกษาให้มีความเหมาะสมกับลักษณะทางกายภาพ เศรษฐกิจและสังคม รองรับการใช้งานร่วมกันระหว่างคนในพื้นที่และนักท่องเที่ยวควบคู่กันไปด้วย กล่าวคือ มีการให้ความสำคัญกับ ผู้ที่อาศัยและทำงานอยู่ในพื้นที่ (The everyday users) ที่เข้ามาใช้งานในพื้นที่ผ่านกิจกรรมที่มีความจำเป็นต่อชีวิตประจำวันของตน ใกล้เคียงกับ กลุ่มผู้เยี่ยมเยือน/กลุ่มลูกค้า(The visitors/customers) ที่เข้ามาทำกิจกรรมทางเลือกหรือกิจกรรมพักผ่อนหย่อนใจ(Optional or Recreational Activities) เนื่องจากการพัฒนาพื้นที่ว่างสาธารณะที่ประสบความสำเร็จนั้น ควรมีการให้ความสำคัญในการพัฒนาสภาพแวดล้อมโดยรอบให้มีความเหมาะสมตอบสนองต่อความต้องการในการทำกิจกรรมต่างๆในพื้นที่ของกลุ่มผู้ใช้งานทั้ง 2 ประเภท ที่ก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ของคนในพื้นที่และนักท่องเที่ยว เพื่อสร้างความมีชีวิตชีวาให้กับเมือง

ในการวิจัยครั้งนี้ได้ใช้รูปแบบการศึกษาความเป็นอเนกประโยชน์ในพื้นที่มาเป็นเครื่องมือที่ช่วยในการวัดผลของของถนนคนเดินสำหรับพาณิชยกรรมชุมชนที่ประสบผลสำเร็จ โดยเป็นการให้ความสำคัญมุ่งเน้นการศึกษาความเป็นอเนกประโยชน์ของคนในชุมชนมากกว่านักท่องเที่ยว โดยพื้นที่ว่างสาธารณะที่ดีหรือประสบความสำเร็จนั้นจะต้องมีการใช้งานจากคนหลากหลายประเภท หลายกิจกรรม ในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน แต่ความหลากหลายที่กล่าวมานั้นควรมีค่าระดับการใช้งานจากคนในพื้นที่เป็นส่วนใหญ่จึงจะส่งผลให้เกิดการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะที่ประสบความสำเร็จในระดับชุมชน ซึ่งในการศึกษาจะต้องมีความสัมพันธ์กับ ลักษณะทางกายภาพ เศรษฐกิจและสังคมของชุมชน ประกอบการศึกษาปริมาณการสัญจรผ่านพื้นที่ในวันปกติและวันที่มีกิจกรรมถนนคนเดินเพื่อช่วยในการยืนยันให้เห็นถึงลักษณะของถนนคนเดินสำหรับพาณิชยกรรมชุมชนที่มีความเหมาะสมกับบริบทของเมืองเชียงใหม่

โดยให้นิยามลักษณะและแนวทางต่างๆที่ทำให้ถนนคนเดินสำหรับพาณิชยกรรมชุมชนประสบความสำเร็จ จากการทบทวนวรรณกรรม ไว้ดังนี้คือ

- มีโครงข่ายการสัญจรที่ดี เกิดจากการเชื่อมต่อพื้นที่สังคมขนาดเล็ก เข้าถึงได้ง่ายและชัดเจนโดยคนในพื้นที่จะสามารถมีความเข้าใจได้ว่าตนเองกำลังอยู่ในตำแหน่งไหนในโครงข่ายภาพรวมของชุมชนและเมืองผ่านประสบการณ์การใช้ชีวิตประจำวัน มีระบบที่เชื่อมต่อกันอย่างครบวงจรทั้งระหว่างทางเท้ากับทางเท้าด้วยตัวเองและต้องพิจารณาควบคู่ไปกับระบบการสัญจรอื่นๆของเมือง

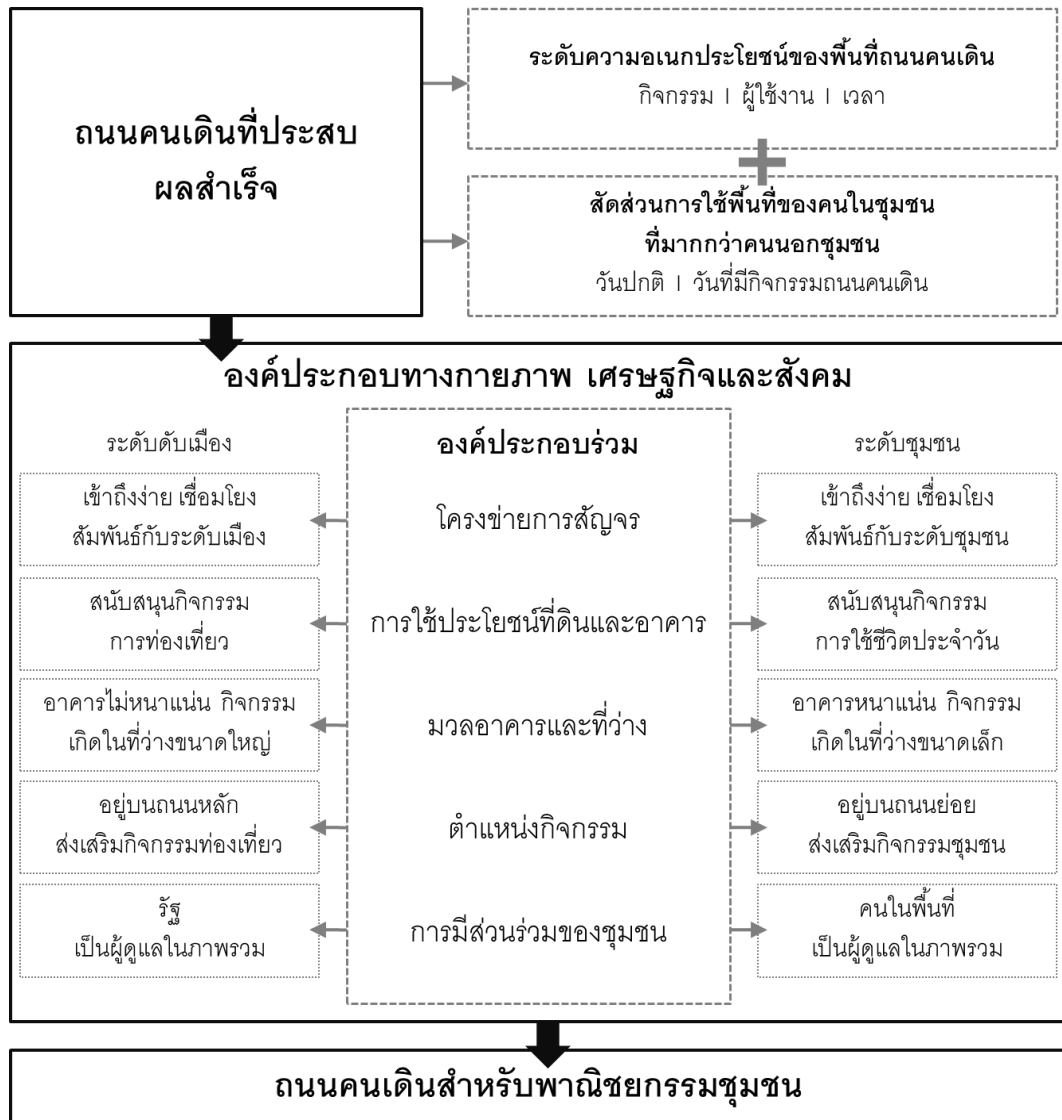
- ลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินและการใช้ประโยชน์อาคารในพื้นที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวทำให้กลายเป็นแหล่งรวมกิจกรรมต่างๆที่ทำให้เกิดจุดเด่นเฉพาะพื้นที่เมืองหรือย่านนั้นๆ โดยเอกลักษณ์ของพื้นที่จะเกิดมาจากกิจกรรมประจำวันของคนในพื้นที่นั้นๆ

- ลักษณะถนนคนเดินสำหรับพาณิชยกรรมชุมชนที่ดีควรมีลักษณะที่ตั้งเป็นชุมชนเมืองที่อยู่ในเขตความหนาแน่นของเมืองหรือเป็นส่วนหนึ่งของใจกลางเมืองเก่าหรือบริเวณใกล้เคียง โดยที่ลักษณะทางสังคมควรมีส่วนที่คล้ายกับชุมชนชนบท คือมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน คอยช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่คล้ายคลึงกันและเรียบง่ายผู้คนมักมีการเผชิญหน้าและปฏิสัมพันธ์กันอยู่เสมอ

- วิธีการพัฒนาพื้นที่ถนนคนเดินอย่างค่อยเป็นค่อยไปและรับฟังเสียงของประชาชนและให้โอกาสแก่ภาครัฐและผู้มีอำนาจทางการปกครองได้ดำเนินการพัฒนาได้ถูกต้องตามแนวทางก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่ร่วมกันระหว่างภาครัฐและคนในพื้นที่

2.4.2 กรอบแนวความคิดในการวิจัย

การกำหนดกรอบแนวความคิดในการวิจัยของการศึกษาเปรียบเทียบถนนคนเดินสำหรับพาณิชยกรรมชุมชนระหว่างถนนราชดำเนินและถนนวิภาวดีนั้น ได้มาจากการทบทวนวรรณกรรมและการลงสำรวจพื้นที่ศึกษาทั้ง 2 แห่งในเบื้องต้น เพื่อหารูปแบบรูปแบบของถนนคนเดินที่ประสบความสำเร็จในรูปแบบของถนนคนเดินสำหรับพาณิชยกรรมชุมชน ผ่านการศึกษาความเป็นเอกประโยชน์และการศึกษาปริมาณการสัญจรผ่านพื้นที่ เพื่อให้ทราบถึงความเหมือนและแตกต่างของถนนคนเดินทั้ง 2 แห่ง ก่อนจะทำการจำแนกองค์ประกอบที่มีความเหมือนหรือแตกต่างทางด้านกายภาพเศรษฐกิจและสังคมของพื้นที่ศึกษาทั้ง 2 แห่ง เพื่อวิเคราะห์ ประมวลผลและสรุปออกมาเป็นองค์ประกอบทางด้านกายภาพเศรษฐกิจและสังคมที่มีความเหมาะสมกับการเป็นถนนคนเดินสำหรับพาณิชยกรรมชุมชน ในบริบทของเมืองเชียงใหม่ (ดูแผนภูมิที่ 2.1)

แผนภูมิที่ 2.1 แผนภูมิแสดงกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย

ที่มา : ผู้วิจัย

บทที่ 3

ระเบียบวิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มุ่งประเด็นการศึกษาไปในด้านการเปรียบเทียบศักยภาพในการเป็นถนนคนเดินสำหรับพาณิชยกรรมชุมชนของถนนถนนคนเดิน 2 แห่งที่สำคัญของเมืองเชียงใหม่ ได้แก่ถนนราชดำเนินและถนนวิศาล โดยระดับความเป็นอเนกประโยชน์กับองค์ประกอบเมืองด้านต่างๆในระดับชุมชน (local level) และระดับเมือง(global level) ผ่านข้อมูลทางกายภาพ เศรษฐกิจและสังคมที่ได้จากการลงสำรวจพื้นที่ศึกษาและการเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ เพื่อให้ได้มาซึ่งชุดข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์เปรียบเทียบและระบุความแตกต่างของถนนคนเดินสำหรับพาณิชยกรรมชุมชนของถนนถนนคนเดิน 2 แห่ง และประมวลแนวทางเบื้องต้นในการกำหนดปัจจัยที่สำคัญในการส่งเสริมให้เกิดถนนคนเดินสำหรับพาณิชยกรรมชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่อย่างยั่งยืน โดยมีกรอบแนวคิดที่ได้มาจากการทบทวนวรรณกรรมที่ว่า ถนนคนเดินสำหรับพาณิชยกรรมชุมชนที่ประสบความสำเร็จ คือถนนที่มีระดับความเป็นอเนกประโยชน์สูง มีสัดส่วนการใช้พื้นที่ของคนในชุมชนโดยรอบพื้นที่เป็นสำคัญ มากกว่าคนนอกชุมชน องค์ประกอบทางกายภาพ เศรษฐกิจและสังคมมีความสอดคล้องสัมพันธ์ซึ่งกันและกันทั้งในระดับเมืองและระดับชุมชน

โดยระเบียบวิธีวิจัยเรื่อง ถนนคนเดินสำหรับพาณิชยกรรมชุมชน : การศึกษาเปรียบเทียบระหว่างถนนราชดำเนินและถนนวิศาล จังหวัดเชียงใหม่ ในครั้งนี้ สามารถแจกแจงตามรายละเอียดต่างๆ ได้ ดังนี้

3.1 การสำรวจพื้นที่ศึกษาเบื้องต้น

เป็นการสำรวจและเก็บข้อมูลเบื้องต้น เกี่ยวกับลักษณะทางกายภาพ เศรษฐกิจและสังคม ของพื้นที่ศึกษา โดยการศึกษาลักษณะทางกายภาพจะเป็นการศึกษาพื้นที่ผ่านการลงสำรวจภาคสนามในพื้นที่อย่างกว้าง (Windshield survey) โดยจัดทำการรวบรวมข้อมูลลงบนแผนที่ทั้งในระดับชุมชนและระดับเมือง เพื่อนำไปตรวจทานความถูกต้องกับข้อมูลทุติยภูมิที่เก็บรวบรวมจากผู้ให้ข้อมูลและได้จากข้อมูลที่มีผู้อื่นเก็บรวบรวมไว้แล้ว ของพื้นที่ศึกษาทั้ง 2 แห่ง ดังนี้

- รูปแบบขอบเขตชุมชน และการปกครอง
- รูปแบบโครงข่ายการสัญจรและการเข้าถึง
- รูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดิน
- รูปแบบการใช้ประโยชน์อาคาร
- รูปแบบมวลอาคารและที่ว่าง

ส่วนลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมจะเป็นการลงสำรวจพื้นที่ผ่านการสังเกตการณ์โดยใช้วิธีการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) คือการสังเกตที่ผู้วิจัยเฝ้าสังเกตการณ์อยู่ภายนอก ไม่เข้าไปร่วมในกิจกรรมที่ทำอยู่ ซึ่งเป็นการสังเกตการณ์เบื้องต้นทางด้านกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคม ทั้งในวันปกติและวันที่มีกิจกรรมถนนคนเดิน ของพื้นที่ศึกษาทั้ง 2 แห่ง

โดยการสำรวจภาคสนามและการสังเกตการณ์ในพื้นที่ศึกษาทั้ง 2 แห่ง นั้น เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบกับข้อมูลทฤษฎี นำไปใช้เป็นฐานข้อมูลเบื้องต้นในการลงพื้นที่ในการเก็บข้อมูลอย่างละเอียดอีกครั้งตามกรอบของการวิจัยและใช้ในการวิเคราะห์เปรียบเทียบและระบุความแตกต่างของถนนคนเดินสำหรับพาณิชยกรรมชุมชนของถนนคนเดิน 2 แห่ง และประมวลแนวทางเบื้องต้นในการกำหนดปัจจัยที่สำคัญในการส่งเสริมให้เกิดถนนคนเดินสำหรับพาณิชยกรรมชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่ ต่อไป

3.2 การเก็บข้อมูลระดับความเป็นอเนกประโยชน์ในพื้นที่ศึกษา

การศึกษาด้านความอเนกประโยชน์ในพื้นที่ถนนทั้ง 2 แห่งนั้นถือว่ามีจำนวนมากในการทำ การวิจัย เนื่องจากการศึกษานี้จะแสดงให้เห็นถึงความหลากหลายทั้งในแง่ของกิจกรรม กลุ่มผู้ใช้งาน และเวลา (mix types of activity, user and time) ซึ่งมีส่วนในการที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นถนนคนเดินที่ประสบความสำเร็จในการทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางของชุมชนอย่างแท้จริง โดยการศึกษาจะแยกเป็น 3 กลุ่ม คือ

3.2.1 ความหลากหลายทางด้านกิจกรรม

เป็นการศึกษากิจกรรมต่างๆที่เกิดขึ้นในพื้นที่ศึกษาทั้ง 2 แห่ง โดยจำแนกออกเป็นกิจกรรมหลัก 2 ประเภทได้แก่ กิจกรรมทางเศรษฐกิจและกิจกรรมทางสังคม ทั้งในวันปกติและวันที่มีกิจกรรมถนนคนเดิน

ความหลากหลายทางด้านกิจกรรม							
วัน	สถานที่	กิจกรรมทางเศรษฐกิจ			กิจกรรมทางสังคม		
		กิจกรรม ก	กิจกรรม ข	กิจกรรม ค	กิจกรรม ง	กิจกรรม จ	กิจกรรม ฉ
วันปกติ	ราชดำเนิน						
	วัวลาย						
วันที่มีถนนคนเดิน	ราชดำเนิน						
	วัวลาย						

มาก / ปานกลาง / น้อย / ไม่มี

ตารางที่ 3.1 แสดงวิธีการบันทึกข้อมูลความหลากหลายทางด้านกิจกรรมของถนนราชดำเนินและถนนวัวลาย

ที่มา : ผู้วิจัย

โดยมีการให้ความหมายของค่าที่ระบุถึงความ มาก ปานกลาง น้อย หรือ ไม่มี ของตารางบันทึกข้อมูลความหลากหลายทางด้านกิจกรรมของถนนราชดำเนินและถนนวัวลายไว้ ดังนี้

ค่า มาก คือ พบกิจกรรมในพื้นที่ศึกษา ประมาณ 31% ขึ้นไป ของกิจกรรมทั้งหมด

ค่า ปานกลาง คือ พบกิจกรรมในพื้นที่ศึกษา ประมาณ 11-30 % ของกิจกรรมทั้งหมด

ค่า น้อย คือ พบกิจกรรมในพื้นที่ศึกษา ประมาณ 0-10 % ของกิจกรรมทั้งหมด

ค่า ไม่มี คือ ไม่พบกิจกรรมในพื้นที่ศึกษา

3.2.2 ความหลากหลายทางด้านผู้ใช้งาน

เพื่อความสะดวกในการศึกษาด้านผู้ใช้งานนั้นจะทำการจำแนกผู้ใช้งานออกเป็นกลุ่มวัยที่เข้ามาทำกิจกรรมในพื้นที่ศึกษา โดยการจำแนกกลุ่มวัยนั้นได้มาจาก จากการเก็บข้อมูลและการสำรวจพื้นที่เบื้องต้น โดยการสังเกตการณ์ในวันปกติและวันที่มีการจัดกิจกรรมถนนคนเดินของพื้นที่ศึกษาทั้ง 2 แห่ง โดยกลุ่มคนแต่ละกลุ่มมีการทำกิจกรรมแต่ละประเภทที่มีความแตกต่างกันไป โดยแบ่งเป็นกลุ่ม 2 กลุ่มคือ กลุ่มคนในพื้นที่ศึกษาและกลุ่มนักท่องเที่ยว และแยกย่อยจากกลุ่มวัย 5 กลุ่ม ได้แก่

- กลุ่มที่ 1 วัยเด็ก
- กลุ่มที่ 2 วัยรุ่น
- กลุ่มที่ 3 วัยผู้ใหญ่ตอนต้น
- กลุ่มที่ 4 วัยกลางคน
- กลุ่มที่ 5 วัยชรา

ความหลากหลายทางด้านผู้ใช้งาน											
วัน	สถานที่	คนภายในพื้นที่					นักท่องเที่ยว				
		เด็ก	วัยรุ่น	ผู้ใหญ่	กลางคน	วัยชรา	เด็ก	วัยรุ่น	ผู้ใหญ่	กลางคน	วัยชรา
วันปกติ	ราชดำเนิน										
	วัดลาย										
วันที่มีถนนคนเดิน	ราชดำเนิน										
	วัดลาย										

มาก / ปานกลาง / น้อย / ไม่มี

ตารางที่ 3.2 แสดงวิธีการบันทึกข้อมูลความหลากหลายทางด้านผู้ใช้งานของถนนราชดำเนินและถนนวัดลาย
ที่มา : ผู้วิจัย

โดยมีการให้ความหมายของค่าที่ระบุถึงความ มาก ปานกลาง น้อย หรือ ไม่มี ของตารางบันทึกข้อมูลความหลากหลายทางด้านผู้ใช้งานของถนนราชดำเนินและถนนวัดลายไว้ ดังนี้

ค่า มาก คือ พบผู้ใช้ในพื้นที่ศึกษา ประมาณ 21% ขึ้นไป ของผู้ใช้ทั้งหมด

ค่า ปานกลาง คือ พบผู้ใช้ในพื้นที่ศึกษา ประมาณ 11-20 % ของผู้ใช้ทั้งหมด

ค่า น้อย คือ พบผู้ใช้ในพื้นที่ศึกษา ประมาณ 0-10 % ของผู้ใช้ทั้งหมด

ค่า ไม่มี คือ ไม่พบกลุ่มผู้ใช้นี้ในพื้นที่ศึกษา

3.2.4 ความหลากหลายทางด้านเวลา

ในการศึกษาด้านการเข้ามาใช้พื้นที่ศึกษาทั้ง 2 แห่ง ในเวลาที่แตกต่างกัน ทำให้พื้นที่นั้นๆมีชีวิตชีวาตลอดทั้งวันผ่านช่วงเวลาที่หลากหลายที่มีความแตกต่างทั้งด้านกิจกรรมและผู้ใช้งาน ทั้งในวันปกติและวันที่มีกิจกรรมถนนคนเดิน ซึ่งการศึกษาความหลากหลายทางด้านเวลาจะทำการศึกษาผ่านการใช้พื้นที่สาธารณะที่ผู้คนสามารถเข้าไปทำกิจกรรมได้ ในช่วงเวลาเช้า กลางวัน เย็นและกลางคืน ทั้งในวันปกติและวันที่มีกิจกรรมถนนคนเดิน

โดยการศึกษาในส่วนนี้ได้นำวิธีการเก็บข้อมูลจากการบันทึกภาพนิ่ง (static snapshots) เพื่อให้เห็นกิจกรรมและกลุ่มผู้ใช้งานที่มีความหลากหลายในพื้นที่ในช่วงเวลาต่างๆ โดยแยกเป็นช่วงเวลาได้ ดังนี้

- ช่วงเวลาเช้า 7.00 - 10.00 น.
- ช่วงเวลากลางวัน 11.00 - 14.00 น.
- ช่วงเวลาเย็น 15.00 - 18.00 น.
- ช่วงเวลากลางคืน 19.00 - 22.00 น.

ภาพที่ 3.1 ถึง 3.4 แสดงตัวอย่างการบันทึกภาพนิ่ง ในช่วงเวลาเช้า กลางวัน เย็นและกลางคืน
ที่มา : ผู้วิจัย

ความหลากหลายทางด้านเวลา						
วัน	สถานที่	ตำแหน่งพื้นที่ สาธารณะ	ช่วงเวลา			
			7.00-10.00	11.00 -14.00	15.00 -18.00	19.00 -22.00
วันปกติ	ราชดำเนิน	พื้นที่สาธารณะ ก				
		พื้นที่สาธารณะ ข				
	วัดลาย	พื้นที่สาธารณะ ค				
		พื้นที่สาธารณะ ง				
วันที่มี ถนนคนเดิน	ราชดำเนิน	พื้นที่สาธารณะ ก				
		พื้นที่สาธารณะ ข				
	วัดลาย	พื้นที่สาธารณะ ค				
		พื้นที่สาธารณะ ง				

มาก / ปานกลาง / น้อย / ไม่มี

ตารางที่ 3.3 แสดงวิธีการบันทึกข้อมูลความหลากหลายทางด้านเวลาของถนนราชดำเนินและถนนวัดลาย

ที่มา : ผู้วิจัย

โดยมีการให้ความหมายของค่าที่ระบุถึงความ มาก ปานกลาง น้อย หรือ ไม่มี ของตาราง บันทึกข้อมูลความหลากหลายทางด้านเวลาของถนนราคาดำเนินและถนนวัลลาย ที่ใช้การอ้างอิงกลุ่มผู้ใช้งานและ กิจกรรมตามหัวข้อความหลากหลายทางด้านผู้ใช้งานและความหลากหลายทางด้านกิจกรรมในหัวข้อก่อนหน้า ไว้ ดังนี้

ค่า มาก คือ พบกิจกรรมเศรษฐกิจและกิจกรรมทางสังคมรวมกันในพื้นที่สาธารณะนั้นๆ มากกว่า 6 กิจกรรม และพบผู้ใช้ในพื้นที่ศึกษา 4 กลุ่ม ขึ้นไป

ค่า ปานกลาง คือ พบกิจกรรมเศรษฐกิจและกิจกรรมทางสังคมรวมกันในพื้นที่สาธารณะนั้นๆ ประมาณ 4 กิจกรรม และพบผู้ใช้ในพื้นที่ศึกษา 3 กลุ่ม ลงมา

ค่า น้อย คือ พบกิจกรรมเศรษฐกิจและกิจกรรมทางสังคมรวมกันในพื้นที่สาธารณะนั้นๆ ประมาณ 2 กิจกรรม และพบผู้ใช้ในพื้นที่ศึกษา 2 กลุ่ม ลงมา

ค่า ไม่มี คือ ไม่พบกิจกรรมและกลุ่มผู้ใช้ในพื้นที่ศึกษา

3.3 การเก็บข้อมูลปริมาณการสัญจรผ่านพื้นที่ศึกษา

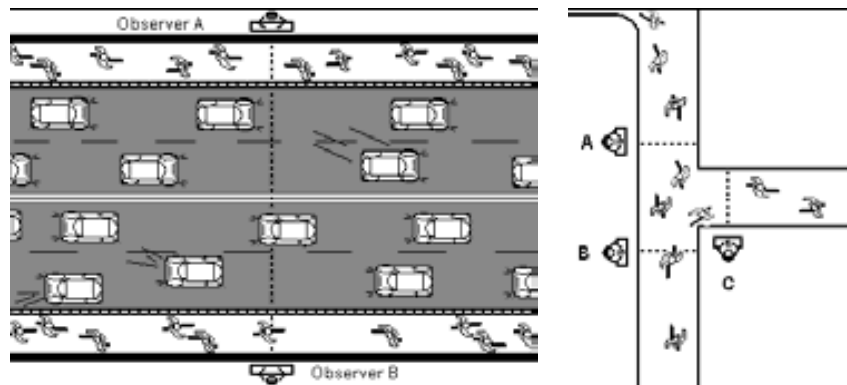
การศึกษาปริมาณสัญจรผ่านพื้นที่ศึกษาจะใช้วิธีการนับผู้ใช้งานผ่านจุดสำรวจ (gate method) ที่เป็นการนับและแยกปริมาณการสัญจรผ่านที่เกิดขึ้นในพื้นที่เฉพาะรูปแบบลักษณะการสัญจรผ่านของคนสองกลุ่ม คือ คนในพื้นที่และนักท่องเที่ยวเฉพาะรูปแบบการสัญจรโดยการเดินเท้า การขี่จักรยานและการขี่จักรยานยนต์ เป็นหลัก เนื่องจากการสัญจรดังกล่าวมีแนวโน้มในการเข้ามาทำกิจกรรมในพื้นที่มากกว่าการสัญจรโดยรถยนต์ โดยใช้การนับจำนวนผู้ที่สัญจรผ่านในระยะเวลาที่กำหนดเพื่อนำมาคำนวณเป็นอัตราเฉลี่ย (คนต่อชั่วโมง) โดยแยกการวัดเป็นการสัญจรในวันปกติและวันที่มีกิจกรรมถนนคนเดิน ผ่าน 4 ช่วงเวลา ได้แก่

- ช่วงเวลาเช้า (7.00 - 8.00 น.) ที่เป็นเวลาก่อนการเข้าทำงาน ที่มีการเดินทางเข้าออกพื้นที่ อย่างหนาแน่น

- ช่วงเวลากลางวัน (11.30 - 12.30 น.) ที่เป็นเวลาพักจากการทำงานและเปลี่ยนมาทำกิจกรรมต่างๆที่ตอบสนองต่อความต้องการของมนุษย์ และเริ่มมีนักท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่

- ช่วงเวลาเย็น (17.00 - 18.00 น.) ที่เป็นเวลาเลิกงาน ที่มีการเดินทางเข้าออกพื้นที่อย่างหนาแน่นเช่นเดียวกับช่วงเช้า ประกอบกับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เดินทางออกนอกพื้นที่และเข้ามาในพื้นที่เพื่อทำกิจกรรมในเวลากลางคืน

- ช่วงเวลากลางคืน (19.30 - 20.30 น.) ที่เป็นเวลาที่คนนอกพื้นที่และนักท่องเที่ยวเดินทางออกนอกพื้นที่และใช้พื้นที่ในการเป็นทางสัญจรไปยังพื้นที่กิจกรรมอื่นๆ

ภาพที่ 3.5 ถึง 3.6 แสดงแสดงวิธีการนับปริมาณคนเดินเท้าที่สัญจรผ่านและการกำหนดจุดตั้งด้าน

ที่มา : Quick Reference computer manual for students MSc Built Environment, 1997

อ้างถึงใน ธิติมา กลางกำจัด

วัน	สถานที่	ช่วงเวลา	ผู้สัญจรผ่านพื้นที่ (คน/ชั่วโมง)			รวม (ช่วงเวลา)	
			ประเภท	จำนวน	%	จำนวน	%
วันปกติ หรือ วันที่มี กิจกรรม ถนนคนเดิน	ถนน ราชดำเนิน หรือ ถนน วิวาลัย	เช้า (7.00-8.00)	คนในพื้นที่				
			นักท่องเที่ยว				
		กลางวัน (11.30-12.30)	คนในพื้นที่				
			นักท่องเที่ยว				
		เย็น (17.00-18.00)	คนในพื้นที่				
			นักท่องเที่ยว				
		กลางคืน (19.30-20.30)	คนในพื้นที่				
			นักท่องเที่ยว				
		รวม (ทั้งหมด)	คนในพื้นที่				
			นักท่องเที่ยว				

ตารางที่ 3.4 แสดงวิธีการบันทึกข้อมูลการศึกษาริมาณสัญจรผ่านพื้นที่ของถนนราชดำเนินและถนนวิวาลัย

ที่มา : ผู้วิจัย

3.4 การเก็บข้อมูลองค์ประกอบทางกายภาพ เศรษฐกิจและสังคมในพื้นที่ศึกษา

ในการเก็บข้อมูลองค์ประกอบทางกายภาพ เศรษฐกิจและสังคมในพื้นที่ศึกษาทั้ง 2 แห่ง นำมาจากการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

3.4.1 ข้อมูลทุติยภูมิ

คือข้อมูลที่เก็บรวบรวมจากผู้ให้ข้อมูล หรือได้จากข้อมูลที่มีผู้อื่นเก็บรวบรวมไว้แล้ว โดยข้อมูลเหล่านี้มีการตีพิมพ์เผยแพร่เพื่อให้ใช้งานได้ หรือนำเอาไปประมวลผลต่อและนำมาประยุกต์ใช้ในการศึกษา ได้แก่ การทบทวนวรรณกรรม แนวความคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับองค์ประกอบทางกายภาพเมือง พื้นที่ว่างสาธารณะ นิยามของความเป็นชุมชน ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมมนุษย์กับพื้นที่ว่างสาธารณะ การออกแบบชุมชนเมืองที่ประสบผลสำเร็จและแนวคิดในด้านการพัฒนาถนนคนเดิน เพื่อสร้างกรอบแนวความคิดในงานวิจัย โดยองค์ประกอบทางกายภาพของพื้นที่ศึกษา (physical element) ทั้ง 2 แห่ง นั้นเป็นการรวบรวมลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ชุมชนจากรายงานและบทความจากหนังสือหรือรายงานจากหน่วยงานรัฐและเอกชน เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการศึกษา และข้อมูลทางด้านสถิติ (statistics) ที่เป็นข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมจากหน่วยงานต่างๆในด้านเศรษฐกิจและสังคม เช่น การจําแนกประชากร จํานวนนักท่องเที่ยว กิจกรรมที่สำคัญในพื้นที่ศึกษา ฯลฯ เพื่อนำมากำหนดขอบเขตในการสำรวจพื้นที่ศึกษาทั้ง 2 แห่ง ก่อนจะทำการตรวจสอบข้อมูลจากวิธีการสำรวจภาคสนามในขั้นตอนต่อไป

3.4.2 ข้อมูลปฐมภูมิ

เป็นการศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับลักษณะและสภาพทั่วไปของพื้นที่ศึกษา รวมทั้งบริบทของถนนคนเดินทั้ง 2 แห่ง ที่ได้จากการเข้าไปสำรวจและเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยในการเก็บข้อมูลทางด้านกายภาพของพื้นที่ศึกษาทั้ง 2 แห่ง จะเป็นการรวบรวมข้อมูลและการปรับปรุงข้อมูลที่ได้มาจากการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ และการสำรวจพื้นที่ศึกษาเบื้องต้นให้ตรงกับสภาพความเป็นจริงให้มากที่สุด โดยหัวข้อที่ใช้ในการเก็บข้อมูลนั้น ได้มาจากกรอบแนวความคิดในการวิจัย ได้แก่ ลักษณะเชิงสัณฐานต่างๆทั้งรูปแบบโครงข่ายการสัญจร ลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดิน ลักษณะการใช้ประโยชน์ที่อาคาร รูปแบบมวลอาคารและที่ว่าง โดยทำการบันทึกข้อมูลออกมาในรูปแบบแผนที่ (mapping) ส่วนการเก็บข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจและสังคมในพื้นที่ศึกษาทั้ง 2 แห่ง จะเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลผ่านการสังเกตการณ์ โดยใช้วิธีการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม เพื่อศึกษาลักษณะกิจกรรม ตำแหน่งกิจกรรมสำคัญ ประเภทและพฤติกรรมของคนในพื้นที่และนักท่องเที่ยว เพื่อนำมาแปลงเป็นชุดข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับระดับความเป็นอเนกประโยชน์ (หัวข้อ3.2) การหาค่าปริมาณผู้สัญจรผ่านพื้นที่ (หัวข้อ3.2) และการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมถนนคนเดินของพื้นที่ศึกษาทั้ง 2 แห่ง

โดยการเก็บข้อมูลองค์ประกอบทางกายภาพ เศรษฐกิจและสังคม นั้นจะทำการแยกองค์ประกอบทางกายภาพ เศรษฐกิจและสังคมของพื้นที่ศึกษาทั้ง 2 แห่ง ออกจากกันเพื่อใช้ในการวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลต่างๆของพื้นที่ ในขั้นตอนต่อไป

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเบื้องต้นและจากการเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยเป็นการนำข้อมูลแต่ละชุดของถนนราชดำเนินและถนนวิภาวดี มาเปรียบเทียบให้เห็นถึงรูปแบบความเหมือนและความแตกต่างของถนนที่ประสบความสำเร็จในด้านพาณิชยกรรมชุมชน ผ่านลักษณะเชิงสัณฐานต่างๆรวมทั้งลักษณะเชิงเศรษฐกิจและสังคมในพื้นที่ทั้ง 2 แห่ง ที่ได้จากการลงสำรวจพื้นที่ การรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากการทบทวนวรรณกรรมจากเอกสารต่างๆที่มีความเกี่ยวข้อง มาใช้ในการวิเคราะห์ร่วมกันเพื่อให้ทราบถึงคุณสมบัติของถนนคนเดินสำหรับพาณิชยกรรมชุมชนที่ประสบผลสำเร็จ โดยมีหัวข้อในการวิเคราะห์ ดังนี้

- การวิเคราะห์เปรียบเทียบความอเนกประโยชน์ในพื้นที่
- การวิเคราะห์เปรียบเทียบปริมาณการสัญจรผ่านพื้นที่
- การวิเคราะห์เปรียบเทียบโครงข่ายการสัญจร
- การวิเคราะห์เปรียบเทียบการใช้ประโยชน์ที่ดิน
- การวิเคราะห์เปรียบเทียบการใช้ประโยชน์อาคาร
- การวิเคราะห์เปรียบเทียบมวลอาคารและที่ว่าง
- การวิเคราะห์เปรียบเทียบตำแหน่งกิจกรรมสำคัญ
- การวิเคราะห์เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมถนนคนเดิน

โดยเป็นการวิเคราะห์เปรียบเทียบเพื่อหาความเหมือนและความแตกต่างกันระหว่างรูปแบบของถนนคนเดินสำหรับพาณิชยกรรมชุมชน และสามารถนำไปเป็นแนวทางเบื้องต้นในการกำหนดเกณฑ์การพัฒนาพื้นที่ถนนไปเป็นโครงการถนนคนเดินที่สามารถตอบสนองความต้องการต่อชุมชนเป็นหลัก ที่มีความเหมาะสมตามบริบทเมืองเชียงใหม่ ในขั้นต่อไป

3.6 การสรุปผลการศึกษา

การสรุปข้อมูลที่ทำการศึกษาวิเคราะห์ทั้งหมดแล้วนำมาแสดงความเหมือนและความแตกต่างขององค์ประกอบทางกายภาพ เศรษฐกิจและสังคมของถนนราชดำเนินและถนนวิภาวดี จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อเปรียบเทียบความสำเร็จในการเป็นถนนคนเดินสำหรับพาณิชยกรรมชุมชน โดยผ่านวิธีการศึกษาจากเอกสารการสำรวจพื้นที่จริงประกอบกับการสังเกตการณ์ในวันที่ปกติและวันที่มีการจัดกิจกรรมถนนคนเดินบนถนนราชดำเนินและถนนวิภาวดี แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เปรียบเทียบและสรุปออกมาเป็นผลของการศึกษาและข้อเสนอแนะในการจัดกิจกรรมถนนคนเดินในพื้นที่อื่นๆและข้อเสนอแนะในการทำการวิจัยในครั้งต่อไป

บทที่ 4

สภาพทั่วไปของพื้นที่ศึกษา

การเลือกพื้นที่ศึกษาเรื่องถนนคนเดินสำหรับพณิชยกรรมชุมชน: การศึกษาเปรียบเทียบระหว่างถนนราชดำเนินและถนนวิบูลย์ จังหวัดเชียงใหม่ ได้เลือกพิจารณาจากถนนที่มีการปิดการจราจรเพื่อใช้ทำกิจกรรมถนนคนเดินที่มีการใช้งานเป็นประจำที่ได้รับความนิยมมากที่สุด 2 อันดับแรกมาทำการศึกษา เพราะเป็นถนนที่มีการใช้งานจริงในปัจจุบัน มีการปิดถนนเพื่อทำกิจกรรมถนนคนเดินในช่วงเวลาบ่ายถึงเวลากลางคืน มีอาคารสิ่งปลูกสร้างตลอดเส้นทางและมีกิจกรรมนันทนาการต่างๆในพื้นที่ เพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของรูปแบบถนนคนเดินสำหรับพณิชยกรรมชุมชนและถนนคนเดินสำหรับพณิชยกรรมการท่องเที่ยวต่อไป โดยเรียงลำดับหัวข้อการศึกษาตามกรอบแนวคิด ดังนี้

4.1 การศึกษาความอ่อนแอประโยชน์ในพื้นที่ศึกษา

ในการศึกษานี้ให้ความสนใจในด้าน ความเป็นอเนกประโยชน์ (mix-use) ของพื้นที่สาธารณะที่มีคนในชุมชนเป็นองค์ประกอบหลักเป็นตัวชี้วัดหนึ่งที่สำคัญ ที่สามารถบ่งบอกได้ว่าถนนคนเดินประสบความสำเร็จหรือไม่ ในการทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางของชุมชนอย่างแท้จริง กล่าวคือ มีการทำกิจกรรมหลากหลายประเภท (mix types of activity) ในพื้นที่ที่มีกลุ่มคนเข้าใช้หลากหลายกลุ่ม (mix types of user) ในหลากหลายช่วงเวลา (mix times) โดยการศึกษาจะแยกเป็น 3 กลุ่มหลักตามที่กล่าวข้างต้น ได้แก่

4.1.1 ความหลากหลายทางด้านกิจกรรม

ข้อมูลความหลากหลายทางด้านกิจกรรมนั้น มีที่มาจากการเข้าไปเก็บข้อมูลในพื้นที่ ด้วยวิธีการสังเกตการณ์ การบันทึกภาพนิ่ง การบันทึกภาพเคลื่อนไหวและการนำตัวผู้วิจัยเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่ศึกษาทั้ง 2 แห่ง ทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อหารูปแบบกิจกรรมและจัดหมวดหมู่ของกลุ่มกิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ทั้งในวันปกติและวันที่มีกิจกรรมถนนคนเดินที่มีลักษณะกิจกรรมที่คล้ายคลึงกัน (ช่วงเวลาในการลงสำรวจพื้นที่ศึกษาทั้ง 2 แห่ง คือ วันเสาร์ที่ 16 - วันอังคารที่ 19 ก.พ. 2556)

กิจกรรมต่างๆที่เกิดขึ้นบนถนนคนเดินราชดำเนินและถนนวิบูลย์นั้นมีหลากหลายประเภทโดยสามารถจำแนกออกเป็นกิจกรรมหลัก 2 ประเภทได้แก่ 1) กิจกรรมทางเศรษฐกิจ ได้แก่ กิจกรรมประเภทการค้าขาย กิจกรรมประเภทการสาธิตงานหัตถกรรม กิจกรรมประเภทการให้บริการ และ 2) กิจกรรมทางสังคม ได้แก่ กิจกรรมประเภทการแสดง กิจกรรมประเภทยานันทนาการกิจกรรมประเภทการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ กิจกรรมทางศาสนา โดยในหัวข้อนี้จะทำการแยกกิจกรรมที่เกิดขึ้นบนถนนราชดำเนินและถนนวิบูลย์ ออกเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นในวันปกติ และ กิจกรรมที่เกิดขึ้นในวันที่มีการปิดถนนเป็นถนนคนเดิน ดังนี้

1. ถนนราชดำเนิน

1.1 กิจกรรมที่เกิดขึ้นในวันปกติ

- กิจกรรมทางเศรษฐกิจ

กิจกรรมการค้าขายในวันปกติของถนนราชดำเนินจะเป็นกิจกรรมการค้าที่เกี่ยวข้องกับอาหารการกินของคนภายในพื้นที่และนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในพื้นที่ ประกอบกับการค้าขายสินค้าที่ระลึกต่างๆควบคู่ไปกับกิจกรรมการสาธิตงานหัตถกรรม กิจกรรมการบริการจะให้ความสำคัญในด้านการท่องเที่ยว เช่น การบริการนำเที่ยว หรือ การบริการรถสามล้อรับจ้างเที่ยวในพื้นที่รอบๆ เป็นต้น

- กิจกรรมทางสังคม

กิจกรรมประเพณีนั้นหนาแน่น ได้แก่ การเดินหรือขี่รถจักรยานชมบรรยากาศบนถนนของนักท่องเที่ยวหรือการออกมาทำกิจกรรมพักผ่อนของนักท่องเที่ยวและคนในชุมชน เช่น การนั่งพักผ่อน การรวมกลุ่มพูดคุย การออกกำลังกาย ผ่านพื้นที่สาธารณะต่างๆ หรือการทำกิจกรรมในพื้นที่ศาสนสถานต่างๆผ่านทางรูปแบบกิจกรรมทางศาสนา

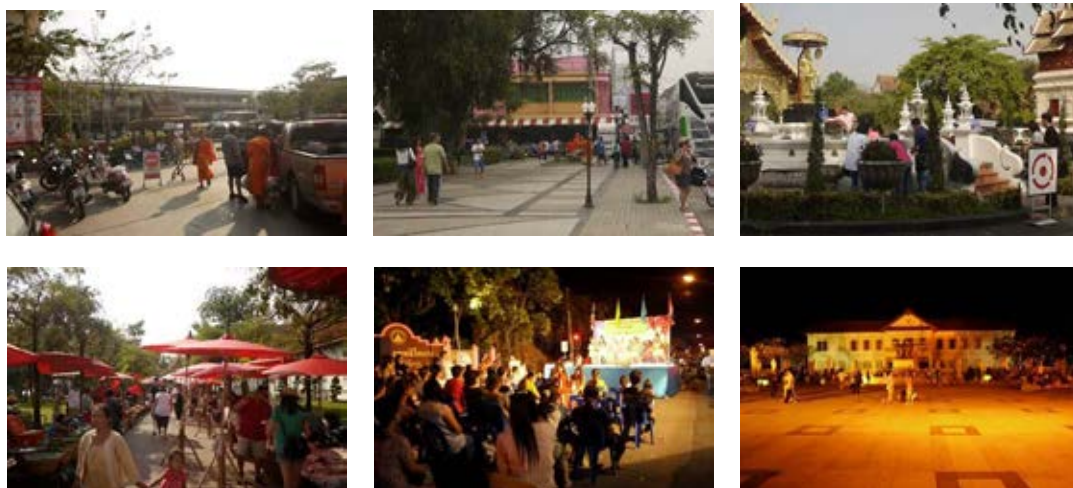
1.2 กิจกรรมที่เกิดขึ้นในวันที่มีการปิดถนนเป็นถนนคนเดิน

- กิจกรรมทางเศรษฐกิจ

กิจกรรมการค้าขาย เป็นกิจกรรมที่พบมากที่สุดในการจัดกิจกรรมถนนคนเดินของถนนราชดำเนิน โดยส่วนใหญ่เป็นร้านค้าที่บุคคลภายนอกนำสินค้ามาขายในพื้นที่ที่ค้าขายได้ชั่วคราวโดยการตั้งโต๊ะขายหรือปูผ้าขายกับพื้นรวมถึงบริเวณที่ว่างหน้าสถานที่สำคัญหรือศาสนสถานต่างๆ กิจกรรมประเภทการสาธิตงานหัตถกรรมส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมที่สร้างขึ้นเพื่อส่งเสริมกิจกรรมการค้า เช่น การแกะสลักไม้ การลงสีเครื่องปั้นดินเผา เป็นต้น กิจกรรมทางด้านบริการ ได้แก่ การนวดเท้า, นวดแผนโบราณ, การวาดรูปเหมือนหรือรูปภาพล้อเลียน ที่ต้องใช้พื้นที่ในการทำกิจกรรม

- กิจกรรมทางสังคม

กิจกรรมการแสดง ของถนนราชดำเนินสามารถแยกออกเป็นสองกลุ่มใหญ่ๆ คือ กลุ่มแรกจะเป็นกิจกรรมประเภทการแสดงพื้นบ้าน เช่น การแสดงดนตรีพื้นบ้าน, การแสดงติ๊กต็อกสะบัดชัย, การแสดงศิลปะการป้องกันตัว โดยจะมีการแสดงอยู่บนเวทีที่ทางหน่วยงานที่รับผิดชอบจัดเตรียมไว้ให้ ส่วนกลุ่มที่สองคือ การแสดงเปิดหมวกที่มีความหลากหลาย มีทั้งการแสดงแบบเดี่ยวและเป็นกลุ่ม กิจกรรมประเพณีนั้นหนาแน่น ได้แก่ การเดินชมบรรยากาศบนถนน การชมการแสดงบนเวทีหรือตามท้องถนน เป็นต้น กิจกรรมประเภทการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ จะเกิดขึ้นจากผู้ค้าขายสินค้าในพื้นที่ถนนคนเดินและหน่วยงานจากภาครัฐ ส่วนกิจกรรมทางศาสนาจะเกิดขึ้นโดยคนที่เข้ามาทำกิจกรรมมีทั้งคนที่ตั้งใจมาและนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในพื้นที่กิจกรรมถนนคนเดิน

ภาพที่ 4.1 ถึง 4.6 ความหลากหลายทางด้านกิจกรรม ถนนราชดำเนิน

ที่มา : ผู้วิจัย

2. ถนนววัลาย

2.1 กิจกรรมที่เกิดขึ้นในวันปกติ

- กิจกรรมทางเศรษฐกิจ

กิจกรรมการค้าขายในวันปกติของถนนววัลายเป็นกิจกรรมการค้าที่เกี่ยวข้องกับอาหารการกินของคนภายในพื้นที่และนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในพื้นที่บริเวณพื้นที่ว่างของประตูเชียงใหม่ ประกอบกับการค้าขายสินค้าเครื่องเงินควบคู่ไปกับกิจกรรมการสาธิตการทำเครื่องเงินและโลหะของคนในชุมชนที่อยู่ในอาคารพาณิชย์กรรมและในพื้นที่ศาสนสถาน กิจกรรมการบริการจะให้ความสำคัญในด้านการสนับสนุนด้านการค้าขาย เช่น การสอนการทำเครื่องเงิน การบริการออกแบบเครื่องเงิน บริการจัดส่งสินค้า เป็นต้น

- กิจกรรมทางสังคม

กิจกรรมประเพณีนันทนาการของนักท่องเที่ยวมีลักษณะคล้ายกับถนนราชดำเนิน คือการเดินทางหรือขี่รถจักรยานชมบรรยากาศบนถนน ส่วนคนในชุมชนมีการออกมาทำกิจกรรมพักผ่อน โดยใช้พื้นที่ว่างของศาสนสถานในการทำกิจกรรม เช่น การนั่งพักผ่อน การประชุมรวมกลุ่มพูดคุย การออกกำลังกาย หรือการทำกิจกรรมในพื้นที่ศาสนสถานต่างๆผ่านทางรูปแบบกิจกรรมทางศาสนาของคนในชุมชนและนักท่องเที่ยว

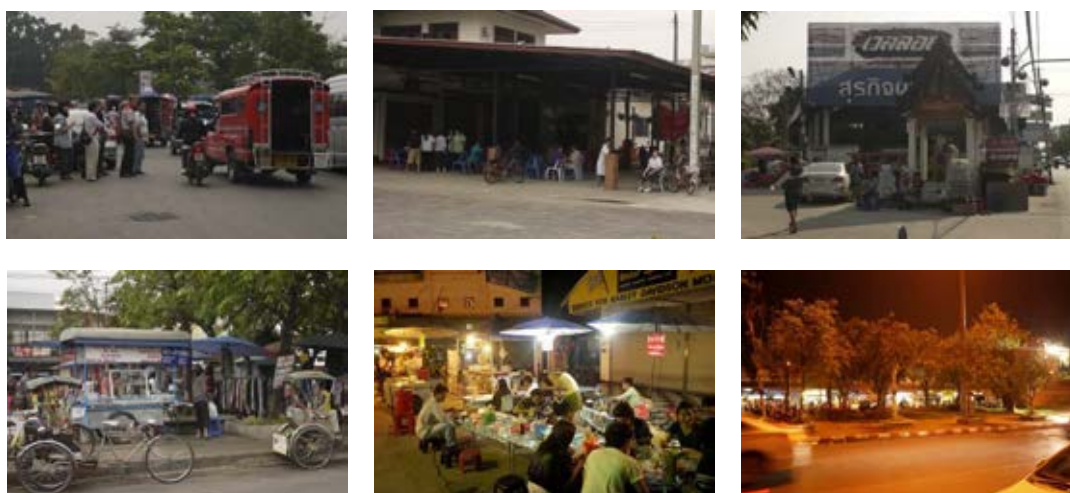
2.2 กิจกรรมที่เกิดขึ้นในวันที่มีการปิดถนนเป็นถนนคนเดิน

- กิจกรรมทางเศรษฐกิจ

กิจกรรมการค้าขายมีลักษณะคล้ายคลึงกับถนนราชดำเนิน คือ ส่วนใหญ่เป็นการค้าขายชั่วคราวโดยการตั้งโต๊ะขายหรือปูผ้าขายกับพื้น และบริเวณที่ว่างภายในชุมชน อีกส่วนหนึ่งเป็นร้านค้าที่ปรับเปลี่ยนมาจากการปรับตัวของคนในพื้นที่จากที่อยู่อาศัยมาเป็นร้านค้า กิจกรรมประเภทการสาธิตงานหัตถกรรมส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมที่ทำขึ้นเพื่อส่งเสริมกิจกรรมการค้า เช่น การแสดงวิธีการทำเครื่องเงิน การแกะสลักไม้ การลงสีเครื่องปั้นดินเผา เป็นต้น กิจกรรมทางด้านบริการ ได้แก่ การนวดเท้า, นวดแผนโบราณ, การวาดรูปเหมือนหรือรูปภาพล้อเลียน ที่ต้องใช้พื้นที่ในการทำกิจกรรม

- กิจกรรมทางสังคม

กิจกรรมการแสดงของถนนวัลลายมีรูปแบบเดียว คือ การแสดงเปิดหมวก ซึ่งมีทั้งการร้องเพลงประกอบการแสดงดนตรีสากลและดนตรีพื้นบ้าน การแสดงหุ่นนิ่ง โดยกิจกรรมการแสดงแบบนี้จะพบได้ตลอดเส้นทางการเดินทางไปตามกิจกรรมถนนคนเดิน ส่วนกิจกรรมประเภทอื่นๆจะมีลักษณะคล้ายคลึงกับถนนราชดำเนิน คือ กิจกรรมประเภทยานันทนาการ ได้แก่ การเดินชมบรรยากาศบนถนน การชมการแสดงตามท้องถนน เป็นต้น กิจกรรมประเภทการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ จะเกิดขึ้นจากผู้ค้าขายสินค้าในพื้นที่ถนนคนเดิน และหน่วยงานจากภาครัฐ ส่วนกิจกรรมทางศาสนาจะเกิดขึ้นโดยคนที่เข้ามาทำกิจกรรมมีทั้งคนที่ตั้งใจมาและนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในพื้นที่กิจกรรมถนนคนเดิน

ภาพที่ 4.7 ถึง 4.12 ความหลากหลายทางด้านกิจกรรม ถนนวัลลาย

ที่มา : ผู้วิจัย

จากการสังเกตจะพบว่ากิจกรรมการค้าขายอาหารและเครื่องดื่ม และกิจกรรมการค้าขายต่างๆจะมีสัดส่วนที่มากกว่ากิจกรรมอื่นๆและมีจำนวนค่อนข้างคงที่ในแต่ละสัปดาห์ และร้านค้าที่นำสินค้ามาขายจะอยู่ในตำแหน่งเดิมเหมือนกันทุกสัปดาห์ ไม่ได้มีการเคลื่อนย้ายไปตำแหน่งอื่น เช่นเดียวกับกิจกรรมทางศาสนา, กิจกรรมประเภทการสาธิตงานหัตถกรรม, กิจกรรมประเภทการให้บริการและกิจกรรมเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ที่แสดงข้อมูลด้วยแผ่นป้ายและบอร์ดขนาดใหญ่ มีเพียงกิจกรรมประเภทการแสดงต่างๆและกิจกรรมการโฆษณาสินค้าที่มีการเคลื่อนที่เปลี่ยนตำแหน่งไปในการทำกิจกรรมถนนคนเดิน โดยกิจกรรมนั้นหนาแน่นจะผสมผสานอยู่ร่วมกับกิจกรรมต่างๆในการจัดกิจกรรมถนนคนเดินของถนนราชดำเนินและถนนวิภาวดีรังสิตนั่นเอง

4.1.2 ความหลากหลายทางด้านผู้ใช้งาน

ข้อมูลความหลากหลายทางด้านผู้ใช้งาน ได้มาจากการเก็บข้อมูลและการสำรวจพื้นที่เบื้องต้นโดยการสังเกตการณ์ในการจัดกิจกรรมถนนคนเดินของถนนราชดำเนินและถนนวิภาวดีรังสิต ด้วยการจัดกลุ่มผู้ใช้งานที่เข้ามาทำกิจกรรมบนถนนทั้ง 2 แห่ง ทั้งในช่วงเวลาที่มีการปิดถนนเพื่อทำกิจกรรมถนนคนเดิน และวันปกติ (ช่วงเวลาในการลงสำรวจพื้นที่ศึกษาทั้ง 2 แห่ง คือ วันเสาร์ที่ 16 - วันอังคารที่ 19 ก.พ. 2556)

โดยมีผู้คนเข้ามาทำกิจกรรมไม่ต่ำกว่า 50,000 คน ต่อ สัปดาห์ แบ่งเป็นนักท่องเที่ยวคนไทยที่มาจากต่างจังหวัดประมาณ 30% คนภายในจังหวัดเชียงใหม่และใกล้เคียงประมาณ 50% และนักท่องเที่ยวต่างชาติประมาณ 20% โดยกลุ่มผู้ใช้งานแต่ละกลุ่มมีการทำกิจกรรมแต่ละประเภทที่มีความแตกต่างกันไป โดยแบ่งเป็นกลุ่ม 5 กลุ่ม ได้แก่

กลุ่มที่ 1	วัยเด็ก
กลุ่มที่ 2	วัยรุ่น
กลุ่มที่ 3	วัยผู้ใหญ่ตอนต้น
กลุ่มที่ 4	วัยกลางคน
กลุ่มที่ 5	วัยชรา

จากการสังเกตกลุ่มอายุที่ทำกิจกรรมในการจัดกิจกรรมถนนคนเดินของถนนราชดำเนินและถนนวิภาวดีรังสิต โดยแยกตามกิจกรรมทั้ง 8 ประเภทของกิจกรรมในวันที่มีกิจกรรมถนนคนเดิน โดยในหัวข้อนี้จะทำการแยกกลุ่มผู้ใช้งานพื้นที่ถนนราชดำเนินและถนนวิภาวดีรังสิต ออกเป็น กลุ่มผู้ใช้งานในวันปกติ และ กลุ่มผู้ใช้งานในวันที่มีการปิดถนนเป็นถนนคนเดิน ดังนี้

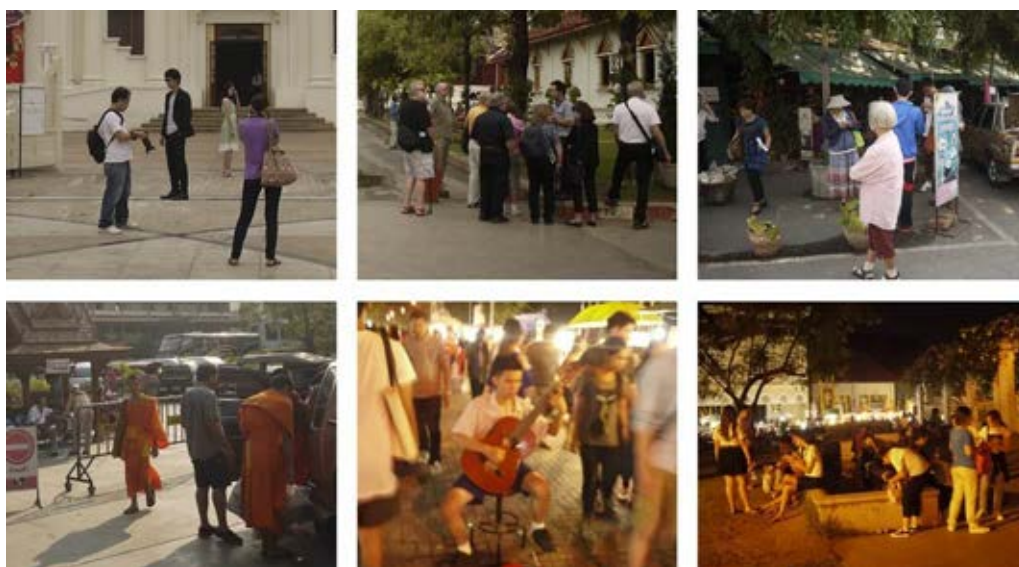
1. ถนนราชดำเนิน

1.1 กลุ่มผู้ใช้งานในวันปกติ

ในวันปกตินั้น กลุ่มผู้ใช้งานในพื้นที่ถนนราชดำเนิน จะมีครบทุกกลุ่ม โดยผ่านกิจกรรมต่างๆที่แตกต่างกันออกไป คือ กลุ่มกิจกรรมการค้าและกลุ่มการสาธิตงานหัตถกรรมส่วนใหญ่จะเป็นวัยรุ่นและวัยผู้ใหญ่ กลุ่มการบริการประกอบด้วย 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มวัยรุ่น กลุ่มวัยผู้ใหญ่ตอนต้น และกลุ่มวัยกลางคน กลุ่มกิจกรรมนันทนาการและกิจกรรมทางศาสนาจะมีผู้ใช้งานครบทุกกลุ่ม มีทั้งผู้ใช้ที่มากคนเดียว มาเป็นคู่และเป็นกลุ่มใหญ่ โดยผ่านรูปแบบกิจกรรมการบริการนำเที่ยว โดยผู้ใช้วัยเด็กจะเข้ามาทำกิจกรรมกับกลุ่มผู้ใช้งานกลุ่มอื่นๆ

1.2 กลุ่มผู้ใช้งานในวันที่มีการปิดถนนเป็นถนนคนเดิน

เนื่องจากวันที่มีกิจกรรมถนนคนเดินนั้น พื้นที่ถนนราชดำเนินและตำแหน่งกิจกรรมต่างๆจะมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบไปเพื่อรองรับการใช้งานทั้งในด้านกิจกรรมทางเศรษฐกิจและกิจกรรมทางสังคม จึงทำให้มีผู้ใช้งานมีครบทุกกลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มก็มีวัตถุประสงค์ในการเข้ามาทำกิจกรรมในพื้นที่ที่แตกต่างกันออกไป เช่น กิจกรรมการค้าจะขาดผู้ใช้วัยเด็กที่ไม่มีประสบการณ์ด้านการค้า กลุ่มการสาธิตงานหัตถกรรมจะเป็นวัยผู้ใหญ่และวัยกลางคน กลุ่มการบริการจะมีความหลากหลายตามแต่กิจกรรม กลุ่มการแสดงจะมีครบทุกกลุ่มเนื่องจากเกิดกิจกรรมการสังคมของคนที่เป็นผู้แสดงและคนที่เป็นผู้ชม กลุ่มกิจกรรมนันทนาการและกิจกรรมทางศาสนาจะมีผู้ใช้งานครบทุกกลุ่มโดยผู้ใช้วัยเด็กจะเข้ามาทำกิจกรรมกับกลุ่มผู้ใช้งานกลุ่มอื่นๆ

ภาพที่ 4.13 ถึง 4.18 ความหลากหลายทางด้านผู้ใช้งาน ถนนราชดำเนิน

ที่มา : ผู้วิจัย

2. ถนนวิเวลาย

2.1 กลุ่มผู้ใช้งานในวันปกติ

ในวันปกตินั้น กลุ่มผู้ใช้งานในพื้นที่ถนนวิเวลายจะมีครบทุกกลุ่ม เหมือนกับกลุ่มผู้ใช้งานในพื้นที่ถนนราชดำเนิน โดยผ่านกิจกรรมต่างๆที่แตกต่างกันออกไป คือ กลุ่มกิจกรรมการค้าและกลุ่มการสาธิตงานหัตถกรรมส่วนใหญ่จะเป็นวัยผู้ใหญ่และวัยกลางคน กลุ่มการบริการประกอบด้วย 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มวัยรุ่นและกลุ่มวัยผู้ใหญ่ตอนต้น กลุ่มกิจกรรมนันทนาการและกิจกรรมทางศาสนาจะมีผู้ใช้งานครบทุกกลุ่มโดยผู้ช่วยเด็กจะเข้ามาทำกิจกรรมกับกลุ่มผู้ใช้งานกลุ่มอื่นๆ

2.2 กลุ่มผู้ใช้งานในวันที่มีการปิดถนนเป็นถนนคนเดิน

ในวันที่มีกิจกรรมถนนคนเดินนั้น พื้นที่ถนนวิเวลายจะมีผู้ใช้งานใกล้เคียงกับถนนราชดำเนิน เพื่อรองรับการใช้งานทั้งในด้านกิจกรรมทางเศรษฐกิจและกิจกรรมทางสังคม จึงทำให้มีผู้ใช้งานมีครบทุกกลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มก็มีวัตถุประสงค์ในการเข้ามาทำกิจกรรมในพื้นที่ที่แตกต่างกันออกไป ดังนี้ กลุ่มกิจกรรมการค้าจะมีผู้ใช้ 4 กลุ่ม ขาดแต่ผู้ช่วยเด็ก กลุ่มการสาธิตงานหัตถกรรมจะเป็นวัยผู้ใหญ่และวัยกลางคนเพราะต้องอาศัยความรู้และความชำนาญเฉพาะทางในการทำกิจกรรม กลุ่มการบริการประกอบด้วย 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มวัยรุ่นและกลุ่มวัยผู้ใหญ่ตอนต้น โดยกลุ่มวัยผู้ใหญ่ตอนต้นเป็นผู้ประกอบการในบริการนวดต่างๆและกลุ่มวัยรุ่นเป็นกิจกรรมเกี่ยวกับการวาดรูปเหมือนหรือรูปภาพถ่ายเลียน กลุ่มการแสดงส่วนใหญ่ผู้ที่ทำกิจกรรมจะเป็นกลุ่มผู้ช่วยเด็กและวัยรุ่นที่เป็นผู้แสดงและเป็นผู้ชมร่วมกับอีก 3 กลุ่มที่เหลือ กลุ่มกิจกรรมนันทนาการและกิจกรรมทางศาสนาจะมีผู้ใช้งานครบทุกกลุ่มโดยผู้ช่วยเด็กจะเข้ามาทำกิจกรรมกับกลุ่มผู้ใช้งานกลุ่มอื่นๆ

ภาพที่ 4.19 ถึง 4.24 ความหลากหลายทางด้านผู้ใช้งาน ถนนวิเวลายราชดำเนิน

ที่มา : ผู้วิจัย

4.1.3 ความหลากหลายทางด้านเวลา

ความหลากหลายของเวลา เกิดจากการใช้พื้นที่แต่ละส่วนของพื้นที่หรือทับซ้อนบนพื้นที่ส่วนเดียวกัน ในแต่ละช่วงเวลาที่แตกต่างกัน ทำให้พื้นที่เหล่านั้นเกิดความคึกคักตลอดทั้งวัน ยิ่งใช้หลากหลายเวลายิ่งเป็นจุดเด่นที่ดึงดูดคนให้มาใช้พื้นที่มากยิ่งขึ้น ความหลากหลายของเวลานั้นก่อให้เกิดผู้ใช้หลายกลุ่มมากยิ่งขึ้น ด้วยหน้าที่การงานที่แตกต่างกัน บางกลุ่มอาจจะมาใช้ตอนกลางวันบางกลุ่มอาจจะมาใช้ตอนกลางคืน การสร้างความแตกต่างของแต่ละพื้นที่ในแต่ละเส้นทางบนพื้นที่ว่างสาธารณะ ทำให้ผู้ใช้สลับเปลี่ยนการใช้สอยในแต่ละช่วงเวลา เป็นประสิทธิภาพของการใช้พื้นที่อย่างคุ้มค่า

โดยมีที่มาจากการสำรวจพื้นที่และการบันทึกข้อมูลด้วยวิธีการถ่ายภาพนิ่งในช่วงเวลาต่างๆ ในบริเวณที่เป็นพื้นที่ว่างสาธารณะของถนนราชดำเนินและถนนวิบูลย์ ทั้งในวันปกติและวันที่มีกิจกรรมถนนคนเดิน (ช่วงเวลาในการลงสำรวจพื้นที่ศึกษาทั้ง 2 แห่ง คือ วันเสาร์ที่ 16 - วันอังคารที่ 19 ก.พ. 2556)

ในการศึกษานี้ได้จำแนกความหลากหลายทางด้านเวลาผ่านพื้นที่สาธารณะที่อยู่ในพื้นที่ถนนคนเดินราชดำเนินและถนนคนเดินวิบูลย์ ผ่านช่วงเวลา เช้า กลางวัน เย็นและกลางคืน ดังนี้

1. ถนนราชดำเนิน

พื้นที่สาธารณะที่อยู่ภายในถนนคนเดินราชดำเนินที่นำมาศึกษาในด้านความหลากหลายของเวลา ได้แก่ 1) พื้นที่ว่างบริเวณประตูท่าแพ 2) ลานอนุสาวรีย์สามกษัตริย์ 3) ลานหอศิลป์ล้านนา 4) พื้นที่ว่างภายในวัดพระสิงห์วรมหาวิหาร 5) พื้นที่ว่างภายในวัดเจ็ดยอดหลวงวรวิหาร (ดูตารางที่ 4.1) โดยจากการลงพื้นที่พบว่า พื้นที่ว่างสาธารณะประเภทที่โล่งว่างในบริเวณถนนราชดำเนินจะมีผู้ใช้งานเข้ามาทำกิจกรรมต่างๆในพื้นที่นั้นๆในหลากหลายช่วงเวลาครบทุกช่วง ส่วนพื้นที่โล่งว่างที่อยู่ในพื้นที่ของศาสนสถานจะมีการกิจกรรมและผู้เข้ามาใช้งานในหลากหลายช่วงเวลาครบทุกช่วงในวันที่มีกิจกรรมถนนคนเดิน ส่วนในวันปกติในช่วงกลางคืนจะไม่มีกิจกรรมและผู้ใช้งานในพื้นที่เนื่องจากพื้นที่ศาสนสถานนั้นๆมีการกำหนดการเปิดปิดการใช้งานที่ชัดเจน

2. ถนนวิบูลย์

พื้นที่สาธารณะที่อยู่ภายในถนนคนเดินราชดำเนินที่นำมาศึกษาในด้านความหลากหลายของเวลา ได้แก่ 1) พื้นที่ว่างบริเวณประตูเชียงใหม่ 2) พื้นที่ว่างภายในวัดหมื่นสาร 3) พื้นที่ว่างภายในวัดศรีสุพรรณ 4) พื้นที่ว่างภายในวัดนันทาราม 5) พื้นที่ว่างบริเวณอนุสาวรีย์วิบูลย์ (ดูตารางที่ 4.2) โดยจากการลงพื้นที่พบว่า พื้นที่ว่างสาธารณะประเภทที่โล่งว่างในบริเวณถนนวิบูลย์จะมีผู้ใช้งานเข้ามาทำกิจกรรมต่างๆในพื้นที่นั้นๆในหลากหลายช่วงเวลาครบทุกช่วง ส่วนพื้นที่โล่งว่างที่อยู่ในพื้นที่ของศาสนสถานจะมีการกิจกรรมและผู้เข้ามาใช้งานในหลากหลายช่วงเวลาครบทุกช่วงในวันที่มีกิจกรรมถนนคนเดินยกเว้นพื้นที่ว่างสาธารณะในวัดนันทารามที่ไม่มีผู้ใช้งานเข้าไปทำกิจกรรม และในวันปกติในช่วงกลางคืนจะไม่มีกิจกรรมและผู้ใช้งานในพื้นที่เนื่องจากพื้นที่ศาสนสถานนั้นๆมีการกำหนดการเปิดปิดการใช้งานที่ชัดเจน

สถานที่ / ช่วงเวลา		07.00-10.00	11.00-14.00	วันธรรมดา 15.00-18.00	วันธรรมดา 19.00-22.00	วันที่มีกิจกรรม 15.00-18.00	วันที่มีกิจกรรม 19.00-22.00
ถนนราชดำเนิน	ประตูท่าแพ						
	อนุสาวรีย์ สามกษัตริย์						
	ลานหอศิลป์ ล้านนา						
	วัดพระสิงห์						
	วัดเจ็ดยอดหลวง						

ตารางที่ 4.1 ความหลากหลายทางด้านเวลาผ่านพื้นที่สาธารณะที่อยู่ในพื้นที่ถนนคนเดินราชดำเนิน

ที่มา : ผู้วิจัย

สถานที่ / ช่วงเวลา		07.00-10.00	11.00-14.00	วันธรรมดา 15.00-18.00	วันธรรมดา 19.00-22.00	วันที่มีกิจกรรม 15.00-18.00	วันที่มีกิจกรรม 19.00-22.00
ถนนวัวลาย	ประตูเชียงใหม่						
	วัดหมื่นสาร						
	วัดศรีสุพรรณ						
	วัดนันทาราม						
	อนุสาวรีย์ รูปปั้นวัวลาย						

ตารางที่ 4.2 ความหลากหลายทางด้านเวลาผ่านพื้นที่สาธารณะที่อยู่ในพื้นที่ถนนคนเดินวัวลาย

ที่มา : ผู้วิจัย

จากการศึกษาด้านความเป็นอเนกประโยชน์ของพื้นที่ทั้ง 2 แห่ง พบว่ามีลักษณะใกล้เคียงกันในเรื่องความหลากหลายทางด้านกิจกรรม โดยเฉพาะกิจกรรมที่เกิดขึ้นในวันที่มีการปิดการสัญจรเป็นถนนคนเดินที่เน้นเกี่ยวกับด้านการท่องเที่ยว ส่วนในวันปกติกิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ทั้ง 2 แห่งจะมาจากรูปแบบการใช้ชีวิตประจำวันของคนในพื้นที่นั้นๆ กล่าวคือ กิจกรรมที่เกิดขึ้นบนถนนราชดำเนินได้แก่กิจกรรมที่สนับสนุนการท่องเที่ยวในพื้นที่ ส่วนถนนวิบูลย์กลับพบว่ามีการจัดกิจกรรมหลักที่สนับสนุนการประกอบอาชีพของคนในชุมชนทางด้านความหลากหลายของกลุ่มผู้ใช้งานมีลักษณะคล้ายคลึงกัน โดยมีการเข้ามาใช้งานในพื้นที่ทั้ง 2 แห่ง ทุกกลุ่มวัยสลับสับเปลี่ยนกันไปตามวัตถุประสงค์ของกลุ่มวัยนั้นๆ ส่วนเรื่องความหลากหลายทางด้านเวลาของถนนราชดำเนินจะมีมากกว่าเนื่องจากบริเวณถนนราชดำเนินมีพื้นที่รองรับกิจกรรมขนาดใหญ่ได้มากกว่า ต่างจากถนนวิบูลย์ที่ใช้พื้นที่ในศาสนสถานในการทำกิจกรรม ทำให้ต้องมีเวลา เปิด-ปิด ที่แน่นอน

4.2 การวัดปริมาณการสัญจรผ่านพื้นที่ถนนราชดำเนินและถนนวิวาลัย

การศึกษาปริมาณการสัญจรในพื้นที่ถนนราชดำเนินและถนนวิวาลัย โดยการนับปริมาณการสัญจรผ่านที่เกิดขึ้นในพื้นที่เฉพาะรูปแบบลักษณะการสัญจรผ่านของคนสองกลุ่ม คือ คนในพื้นที่และนักท่องเที่ยว โดยใช้รูปแบบการสัญจรโดยการเดินเท้า การขี่จักรยานและการขี่มอเตอร์ไซค์เป็นหลัก เนื่องจากการสัญจรที่กล่าวมาข้างต้น ผู้ที่ทำการสัญจรจะมีแนวโน้มในการเข้ามาใช้พื้นที่ศึกษาโดยรอบมากกว่า การสัญจรขนาดใหญ่ของรถยนต์ที่สามารถสัญจรผ่านไปทำกิจกรรมในพื้นที่อื่น ๆ ได้มากกว่า โดยตำแหน่งในการนับกำหนดให้อยู่ในบริเวณจุดตัดหรือทางแยกที่มีการเปลี่ยนแปลงทิศทางการสัญจร ทำให้ปริมาณการสัญจรเพิ่มขึ้นหรือลดลงของถนนราชดำเนินและถนนวิวาลัย โดยตำแหน่งที่ใช้ในการศึกษาของถนนราชดำเนินได้แก่บริเวณแยกไฟแดงที่เป็นจุดตัดของถนนราชดำเนินกับถนนพระปกเกล้า ส่วนตำแหน่งที่ใช้ในการศึกษาของถนนวิวาลัยคือ บริเวณแยกไฟแดงอนุสาวรีย์รูปปั้นวิวาลัยแยกทางเข้าวัดศรีสุพรรณและวัดหมื่นสาร

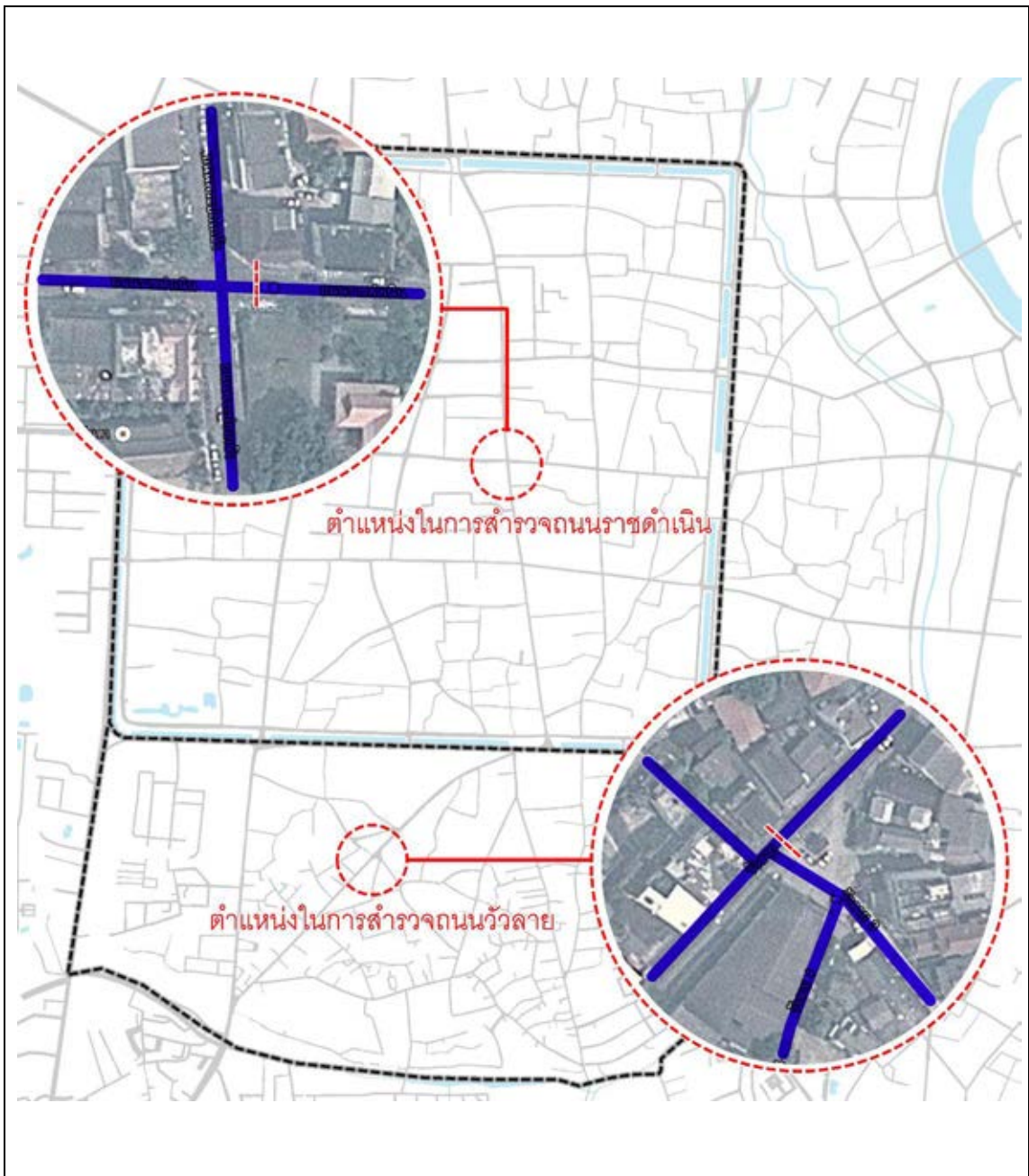
ภาพที่ 4.25 ตำแหน่งที่ใช้ในการศึกษาปริมาณการสัญจรผ่านพื้นที่ถนนราชดำเนิน

ที่มา : ผู้วิจัย

ภาพที่ 4.26 ตำแหน่งที่ใช้ในการศึกษาปริมาณการสัญจรผ่านพื้นที่ถนนวิวาลัย

ที่มา : ผู้วิจัย

ถนนคนเดินสำหรับชุมชน: กรณีศึกษาเปรียบเทียบระหว่างถนนคนเดินราชดำเนินและถนนคนเดินวัวลาย		
แผนที่ 4.1	แผนที่แสดงตำแหน่งที่ใช้ในการศึกษาปริมาณการสัญจรผ่านพื้นที่ถนนราชดำเนินและวัวลาย	
ที่มา	ผู้วิจัย	ทิศเหนือ
สัญลักษณ์		
สาขาวิชาการออกแบบชุมชนเมือง ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย		

โดยใช้การนับจำนวนผู้ที่สัญจรผ่านในระยะเวลาที่กำหนดเพื่อนำมาคำนวณเป็นอัตราเฉลี่ย (คนต่อชั่วโมง) โดยแยกการวัดเป็นการสัญจรในวันปกติและวันที่มีกิจกรรมถนนคนเดิน ผ่าน 4 ช่วงเวลา ได้แก่

- ช่วงเช้าที่เป็นเวลาก่อนการเข้าทำงาน ที่มีการเดินทางเข้าออกพื้นที่อย่างหนาแน่น
- ช่วงกลางวันที่เป็นเวลาพักจากการทำงานและเปลี่ยนมาทำกิจกรรมต่างๆที่ตอบสนองต่อความต้องการของมนุษย์ และเริ่มมีนักท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่
- ช่วงเย็นที่เป็นเวลาเลิกงาน ที่มีการเดินทางเข้าออกพื้นที่อย่างหนาแน่นเช่นเดียวกับช่วงเช้า ประกอบกับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เดินทางออกนอกพื้นที่และเข้ามาในพื้นที่เพื่อทำกิจกรรมในเวลากลางคืน
- ช่วงกลางคืนที่เป็นเวลาที่คนนอกพื้นที่และนักท่องเที่ยวเดินทางออกนอกพื้นที่และใช้พื้นที่ในการเป็นทางสัญจรไปยังพื้นที่กิจกรรมอื่นๆ

การศึกษาปริมาณการสัญจรในพื้นที่ถนนราชดำเนินและถนนวิวาลัย ผ่านการลงพื้นที่สำรวจ โดยช่วงที่ทำกรลงพื้นที่เพื่อศึกษาปริมาณการสัญจรผ่านพื้นที่ คือ วันเสาร์ที่ 16 - วันอังคารที่ 19 มี.ค. 2556 นั้น ด้วยการจดบันทึกผู้ที่สัญจรผ่านในขณะนั้นและการบันทึกภาพเคลื่อนไหวเพื่อใช้ในการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่ได้อีกครั้ง สามารถแยกรายละเอียดของการศึกษาเป็น 2 กลุ่ม คือ ปริมาณการสัญจรในวันปกติและปริมาณการสัญจรในวันที่มีกิจกรรมถนนคนเดิน โดยสรุปเป็นตาราง ได้ดังนี้

4.2.1 ปริมาณการสัญจรในวันปกติ

1. ถนนราชดำเนิน ในช่วงเช้าจะมีปริมาณผู้สัญจรภายในพื้นที่ประมาณ 1480 คน โดยเป็นคนในพื้นที่ 1140 คน และเป็นนักท่องเที่ยว 340 คน (77.02 % : 22.98 %) ช่วงกลางวันมีปริมาณผู้สัญจรภายในพื้นที่ประมาณ 1340 คน โดยเป็นคนในพื้นที่ 850 คน และเป็นนักท่องเที่ยว 490 คน (63.43 % : 36.57 %) ช่วงเย็นมีปริมาณผู้สัญจรภายในพื้นที่ประมาณ 2190 คน โดยเป็นคนในพื้นที่ 1510 คน และเป็นนักท่องเที่ยว 680 คน (68.94 % : 31.06 %) ส่วนช่วงกลางคืนมีปริมาณผู้สัญจรภายในพื้นที่ประมาณ 1040 คน โดยเป็นคนในพื้นที่ 830 คน และเป็นนักท่องเที่ยว 210 คน (71.57 % : 28.43 %) (ดูตารางที่ 4.3)

2. ถนนวิวาลัย ในช่วงเช้าจะมีปริมาณผู้สัญจรภายในพื้นที่ประมาณ 1470 คน โดยเป็นคนในพื้นที่ 1330 คน และเป็นนักท่องเที่ยว 140 คน (90.47 % : 9.53 %) ช่วงกลางวันมีปริมาณผู้สัญจรภายในพื้นที่ประมาณ 1370 คน โดยเป็นคนในพื้นที่ 1250 คน และเป็นนักท่องเที่ยว 120 คน (91.24 % : 8.76 %) ช่วงเย็นมีปริมาณผู้สัญจรภายในพื้นที่ประมาณ 1740 คน โดยเป็นคนในพื้นที่ 1660 คน และเป็นนักท่องเที่ยว 80 คน (95.40 % : 4.60 %) ส่วนช่วงกลางคืนมีปริมาณผู้สัญจรภายในพื้นที่ประมาณ 1160 คน โดยเป็นคนในพื้นที่ 1110 คน และเป็นนักท่องเที่ยว 50 คน (93.20 % : 6.80 %) (ดูตารางที่ 4.4)

วัน	สถานที่	ช่วงเวลา	ผู้สัญจรผ่านพื้นที่ (คน/ชั่วโมง)			รวม (ช่วงเวลา)	
			ประเภท	จำนวน	%	จำนวน	%
วันปกติ	ถนน ราชดำเนิน	เช้า 7.00-8.00	คนในพื้นที่	1140	77.02	1480	24.47
			นักท่องเที่ยว	340	22.98		
		กลางวัน 11.30-12.30	คนในพื้นที่	850	63.43	1340	22.14
			นักท่องเที่ยว	490	36.57		
		เย็น 17.00-18.00	คนในพื้นที่	1510	68.94	2190	36.20
			นักท่องเที่ยว	680	31.06		
		กลางคืน 19.30-20.30	คนในพื้นที่	830	79.80	1040	17.19
			นักท่องเที่ยว	210	20.20		
		รวม (ทั้งหมด)	คนในพื้นที่	4330	71.57	6050	100
			นักท่องเที่ยว	1720	28.43		

ตารางที่ 4.3 ปริมาณการสัญจรในพื้นที่ถนนราชดำเนินในวันปกติ

ที่มา : ผู้วิจัย

วัน	สถานที่	ช่วงเวลา	ผู้สัญจรผ่านพื้นที่ (คน/ชั่วโมง)			รวม (ช่วงเวลา)	
			ประเภท	จำนวน	%	จำนวน	%
วันปกติ	ถนน วิวาลัย	เช้า 7.00-8.00	คนในพื้นที่	1330	90.47	1470	25.61
			นักท่องเที่ยว	140	9.53		
		กลางวัน 11.30-12.30	คนในพื้นที่	1250	91.24	1370	23.87
			นักท่องเที่ยว	120	8.76		
		เย็น 17.00-18.00	คนในพื้นที่	1660	95.40	1740	30.31
			นักท่องเที่ยว	80	4.60		
		กลางคืน 19.30-20.30	คนในพื้นที่	1110	95.68	1160	20.21
			นักท่องเที่ยว	50	4.32		
		รวม (ทั้งหมด)	คนในพื้นที่	5350	93.20	5740	100
			นักท่องเที่ยว	390	6.80		

ตารางที่ 4.4 ปริมาณการสัญจรในพื้นที่ถนนวิวาลัยในวันปกติ

ที่มา : ผู้วิจัย

สรุปปริมาณการสัญจรในวันปกติ พบว่าช่วงเวลาที่มีคนเข้ามาใช้งานมากที่สุดของถนนราชดำเนินคือ เวลาเย็น (17.00-18.00 น.) โดยมีปริมาณคนเข้ามาใช้งานในพื้นที่จำนวน 2190 คน ซึ่งมีปริมาณมากกว่าช่วงเวลาอื่นของวันประมาณ 2 เท่า ปริมาณคนในพื้นที่กับนักท่องเที่ยวอยู่ที่ 3 ต่อ 1 ส่วนทางด้านถนนวิวาลัยพบว่าช่วงเวลาที่มีคนเข้ามาใช้งานมากที่สุดคือ เวลาเย็น (17.00-18.00 น.) เช่นกัน คือ มีผู้ใช้งานจำนวน 1740 คน ด้ความแตกต่างของจำนวนคนที่เข้ามาใช้งานในพื้นที่ในแต่ละช่วงเวลามีไม่มากนักปริมาณคนในพื้นที่กับนักท่องเที่ยวอยู่ที่ 5 ต่อ 1

4.2.2 ปริมาณการสัญจรในวันที่มีกิจกรรมถนนคนเดิน

1. ถนนราชดำเนิน ในช่วงเช้าจะมีปริมาณผู้สัญจรภายในพื้นที่ประมาณ 850 คน โดยเป็นคนในพื้นที่ 780 คน และเป็นนักท่องเที่ยว 70 คน (91.76 % : 8.24 %) ช่วงกลางวันมีปริมาณผู้สัญจรภายในพื้นที่ประมาณ 1190 คน โดยเป็นคนในพื้นที่ 910 คน และเป็นนักท่องเที่ยว 280 คน (76.47 % : 23.53 %) ช่วงเย็นมีปริมาณผู้สัญจรภายในพื้นที่ประมาณ 2100 คน โดยเป็นคนในพื้นที่ 1350 คน และเป็นนักท่องเที่ยว 750 คน (64.28 % : 35.72 %) ส่วนช่วงกลางคืนมีปริมาณผู้สัญจรภายในพื้นที่ประมาณ 4480 คน โดยเป็นคนในพื้นที่ 3540 คน และเป็นนักท่องเที่ยว 940 คน (79.01 % : 20.99 %) (ดูตารางที่ 4.5)

2. ถนนวิวาลัย ในช่วงเช้าจะมีปริมาณผู้สัญจรภายในพื้นที่ประมาณ 1220 คน โดยเป็นคนในพื้นที่ 1130 คน และเป็นนักท่องเที่ยว 90 คน (92.62 % : 7.38 %) ช่วงกลางวันมีปริมาณผู้สัญจรภายในพื้นที่ประมาณ 1300 คน โดยเป็นคนในพื้นที่ 1100 คน และเป็นนักท่องเที่ยว 200 คน (84.61 % : 15.39 %) ช่วงเย็นมีปริมาณผู้สัญจรภายในพื้นที่ประมาณ 1320 คน โดยเป็นคนในพื้นที่ 920 คน และเป็นนักท่องเที่ยว 400 คน (69.69 % : 30.31 %) ส่วนช่วงกลางคืนมีปริมาณผู้สัญจรภายในพื้นที่ประมาณ 2840 คน โดยเป็นคนในพื้นที่ 2060 คน และเป็นนักท่องเที่ยว 780 คน (72.53 % : 27.47 %) (ดูตารางที่ 4.6)

วัน	สถานที่	ช่วงเวลา	ผู้สัญจรผ่านพื้นที่ (คน/ชั่วโมง)			รวม (ช่วงเวลา)	
			ประเภท	จำนวน	%	จำนวน	%
วันที่มี กิจกรรม ถนนคนเดิน	ถนน ราชดำเนิน	เช้า 7.00-8.00	คนในพื้นที่	780	91.76	850	9.87
			นักท่องเที่ยว	70	8.24		
		กลางวัน 11.30-12.30	คนในพื้นที่	910	76.47	1190	13.80
			นักท่องเที่ยว	280	23.53		
		เย็น 17.00-18.00	คนในพื้นที่	1350	64.28	2100	24.36
			นักท่องเที่ยว	750	35.72		
		กลางคืน 19.30-20.30	คนในพื้นที่	3540	79.01	4480	51.97
			นักท่องเที่ยว	940	20.99		
		รวม (ทั้งหมด)	คนในพื้นที่	6580	76.33	8620	100
			นักท่องเที่ยว	2040	23.67		

ตารางที่ 4.5 ปริมาณการสัญจรในพื้นที่ถนนราชดำเนินในวันที่มีกิจกรรมถนนคนเดิน

ที่มา : ผู้วิจัย

วัน	สถานที่	ช่วงเวลา	ผู้สัญจรผ่านพื้นที่ (คน/ชั่วโมง)			รวม (ช่วงเวลา)	
			ประเภท	จำนวน	%	จำนวน	%
วันที่มี กิจกรรม ถนนคนเดิน	ถนน วัวลาย	เช้า 7.00-8.00	คนในพื้นที่	1130	92.62	1220	18.26
			นักท่องเที่ยว	90	7.38		
		กลางวัน 11.30-12.30	คนในพื้นที่	1100	84.61	1300	19.46
			นักท่องเที่ยว	200	15.39		
		เย็น 17.00-18.00	คนในพื้นที่	920	69.69	1320	19.76
			นักท่องเที่ยว	400	30.31		
		กลางคืน 19.30-20.30	คนในพื้นที่	2060	72.53	2840	42.52
			นักท่องเที่ยว	780	27.47		
		รวม (ทั้งหมด)	คนในพื้นที่	5210	77.99	6680	100
			นักท่องเที่ยว	1470	22.01		

ตารางที่ 4.6 ปริมาณการสัญจรในพื้นที่ถนนวัวลายในวันที่มีกิจกรรมถนนคนเดิน

ที่มา : ผู้วิจัย

สรุปปริมาณการสัญจรในวันที่มีกิจกรรมถนนคนเดิน พบว่า ช่วงเวลาที่มีคนเข้ามาใช้งานมากที่สุดถนนราชดำเนินคือ เวลากลางคืน (19.30-20.30 น.) โดยมีปริมาณคนเข้ามาใช้งานในพื้นที่ 4480 คน ซึ่งคิดเป็นจำนวนครึ่งหนึ่งของผู้ที่สัญจรผ่านพื้นที่ทั้งหมดของวัน ปริมาณคนในพื้นที่กับนักท่องเที่ยวอยู่ที่ 3 ต่อ 1 โดยปริมาณการสัญจรผ่านพื้นที่จะเพิ่มขึ้นเรื่อยๆตั้งแต่ช่วงเวลาเช้าถึงช่วงเวลากลางคืน ส่วนทางด้านถนนวัวลายพบว่าช่วงที่มีคนเข้ามาใช้งานมากที่สุดคือ เวลากลางคืน (19.30-20.30 น.) โดยมีผู้เข้ามาใช้งานจำนวน 2840 คน ซึ่งมีปริมาณมากกว่าช่วงเวลาอื่นของวันประมาณ 2 เท่าส่วนช่วงเวลาอื่นนั้นมีปริมาณผู้ที่เข้ามาใช้งานใกล้เคียงกันมาก ปริมาณคนในพื้นที่กับนักท่องเที่ยวอยู่ที่ 3 ต่อ 1 เช่นเดียวกับถนนราชดำเนิน

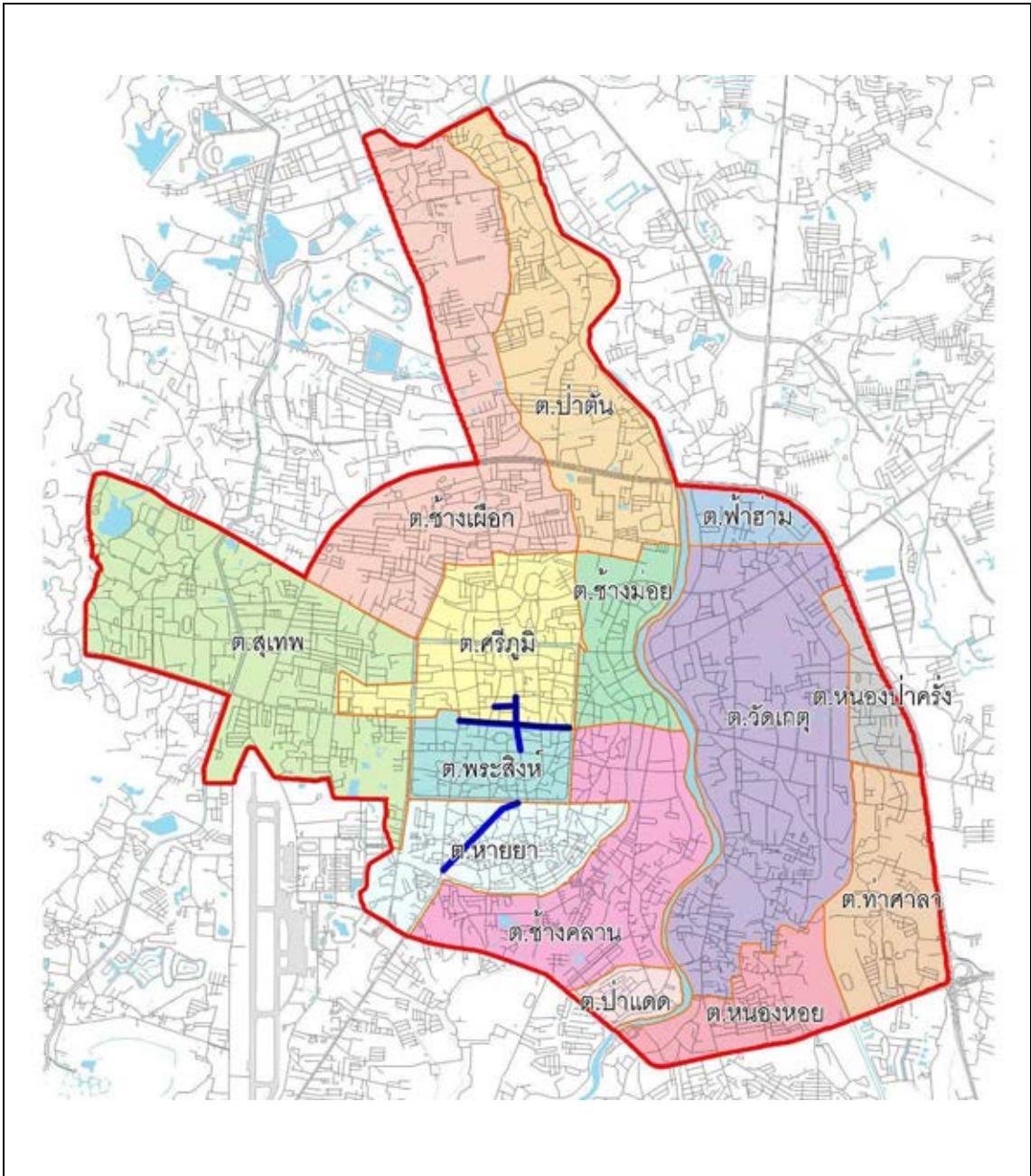
จากการศึกษาปริมาณการสัญจรผ่านพื้นที่ทั้ง 2 แห่ง ทำให้ทราบถึงรูปแบบการใช้พื้นที่ของคนในพื้นที่และนักท่องเที่ยว ผ่านการแบ่งเป็นช่วงเวลาต่างๆพบว่า ถนนราชดำเนินมีลักษณะเป็นถนนคนเดินสำหรับพาณิชยกรรมชุมชนที่มีจำนวนนักท่องเที่ยวเข้าไปใช้งานสูงส่วนถนนวัวลายมีลักษณะเป็นถนนคนเดินสำหรับพาณิชยกรรมชุมชนที่มีคนในพื้นที่เข้าไปใช้งานสูง เนื่องจากถนนราชดำเนินมีสัดส่วนของคนในพื้นที่กับนักท่องเที่ยวในปริมาณ 3 ต่อ 1 ทั้งในช่วงวันปกติและวันที่มีกิจกรรมถนนคนเดินซึ่งถือว่าใกล้เคียงกัน ส่วนถนนวัวลายที่มีสัดส่วนของคนในพื้นที่กับนักท่องเที่ยวในวันปกติในปริมาณ 15 ต่อ 1 เนื่องจากกิจกรรมหลักของคนในพื้นที่จะเป็นการประกอบอาชีพมากกว่าการสนับสนุนการท่องเที่ยว ทำให้ในพื้นที่มีกิจกรรมที่ดึงดูดความสนใจให้นักท่องเที่ยวเข้ามาใช้งาน ส่วนในวันที่มีกิจกรรมถนนคนเดินจะมีสัดส่วนของคนในพื้นที่กับนักท่องเที่ยวประมาณ 3 ต่อ 1 เท่ากับถนนราชดำเนิน เนื่องจากพื้นที่ต่างๆได้ถูกปรับเปลี่ยนการใช้งานให้ตอบรับกับกิจกรรมการท่องเที่ยว

ดังนั้นจึงใช้การศึกษาความอ่อนแอประโยชน์ควบคู่กับการศึกษานี้เพื่อสรุปเบื้องต้นได้ว่า ถนนราชดำเนินและถนนวิบูลย์มีลักษณะของการเป็นถนนคนเดินสำหรับพาณิชยกรรมชุมชนเหมือนกันในด้านการเป็นถนนคนเดินที่ประสบความสำเร็จ แต่ยังมีปัจจัยในรายละเอียดที่ทำให้เกิดการใช้งานและการทำกิจกรรมที่แตกต่างกัน โดยจะทำการวิเคราะห์ผ่านร่วมทางกายภาพ เศรษฐกิจและสังคมของพื้นที่ศึกษาทั้ง 2 แห่ง ในหัวข้อต่อไป

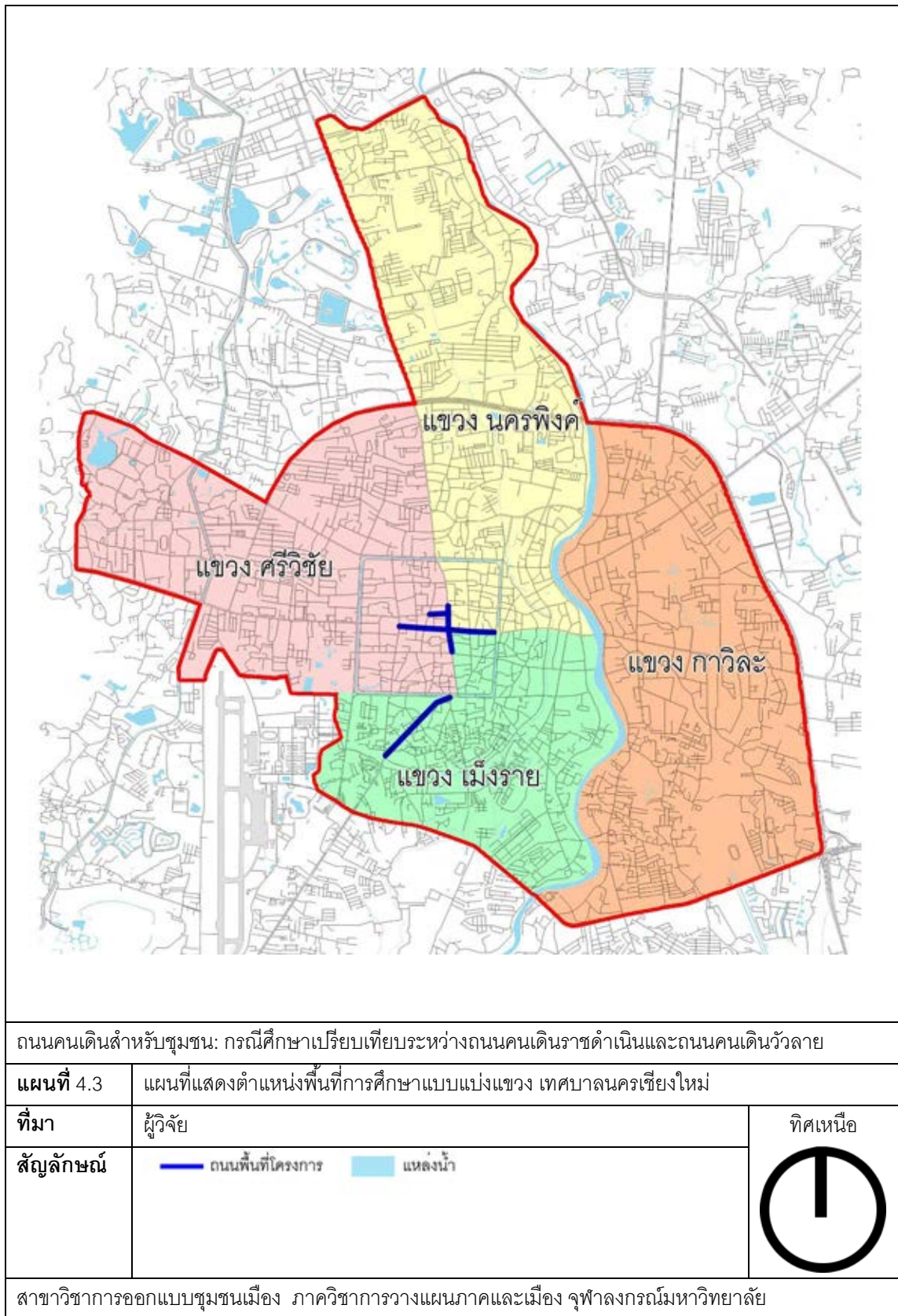
4.3 ข้อมูลทั่วไปของเมืองเชียงใหม่

ชุมชนเมืองเชียงใหม่ตั้งอยู่บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำปิงตอนกลางเชิงดอยสุเทพ มีแม่น้ำปิงไหลผ่านใจกลางเมืองในแนวเหนือใต้ ชุมชนดั้งเดิมหรือบริเวณเมืองเก่าตั้งอยู่ทางฝั่งตะวันตกของแม่น้ำปิง ต่อมาเมื่อชุมชนได้พัฒนาให้มีความเจริญขึ้น โดยมีการขยายตัวข้ามแม่น้ำปิงมาทางฝั่งตะวันออก ภายหลังจากที่ได้มีการตัดถนนล้อมเมือง ชุมชนได้พัฒนาออกไปหลายทิศทางตามเส้นทางคมนาคมและโครงข่ายสาธารณูปโภค ธุรกิจการพัฒนาดินและที่พังกาศัยได้ขยายตัวเป็นอย่างมาก สภาพที่แท้จริงของชุมชนเมืองเชียงใหม่ในปัจจุบันไม่ได้คงอยู่แต่เฉพาะในเขตเทศบาลเท่านั้น แต่ได้ขยายออกไปตามบริเวณชานเมืองและชนบทโดยรอบ

เทศบาลนครเชียงใหม่ เมื่อเริ่มแรกมีฐานะเป็นเพียงสุขาภิบาลเมืองเชียงใหม่ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2458 และยั้งขึ้นตรงต่อมณฑลพายัพ แต่ต่อมาเมื่อประเทศไทยมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ในปี พ.ศ. 2475 สภาผู้แทนราษฎรจึงมีมติสมควรถัดตั้งชุมชนซึ่งส่วนใหญ่มีฐานะเป็นสุขาภิบาลให้มีการยกระดับฐานะเป็นเทศบาล โดยในครั้งนั้นนครเชียงใหม่ได้รับฐานะใหม่จากเดิมที่เป็นสุขาภิบาลเมืองเชียงใหม่ขึ้นเป็น "เทศบาลนครเชียงใหม่" ในปี พ.ศ. 2478 นับเป็นเทศบาลนครแห่งแรกในประเทศไทย มีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 40.216 ตารางกิโลเมตรโดยครอบคลุมพื้นที่ 14 ตำบลของอำเภอเมืองเชียงใหม่ ได้แก่ ตำบลหายยา ตำบลช้างม่อย ตำบลศรีภูมิ ตำบลวัดเกต ตำบลช้างคลาน ตำบลพระสิงห์ ตำบลสุเทพ ตำบลป่าแดด ตำบลฟ้าฮ่าม ตำบลหนองป่าครั่ง ตำบลท่าศาลาบางส่วน ตำบลป่าตัน ตำบลหนองหอย และตำบลช้างเผือก (ดูแผนที่ 4.2) นอกจากนี้ที่กล่าวมาขั้นต้นนี้ เทศบาลนครเชียงใหม่ยังมีหน้าที่และความรับผิดชอบครอบคลุม แขวงอีก 4 แขวง ได้แก่ แขวงนครพิงค์ แขวงกาวิละ แขวงเม็งรายและแขวงศรีวิชัย (ดูแผนที่ 4.3) โดยสามารถเข้าถึงพื้นที่เทศบาลนครเชียงใหม่ผ่านระบบการคมนาคมที่หลากหลาย (ดูแผนที่ 4.4)

ถนนคนเดินสำหรับชุมชน: กรณศึกษาเปรียบเทียบระหว่างถนนคนเดินราชดำเนินและถนนคนเดินวัวลาย		
แผนที่ 4.2	แผนที่แสดงตำแหน่งพื้นที่การศึกษาแบบแบ่งตำบล เทศบาลนครเชียงใหม่	
ที่มา	ผู้วิจัย	ทิศเหนือ
สัญลักษณ์		
สาขาวิชาการออกแบบชุมชนเมือง ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย		

4.4 ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ศึกษา

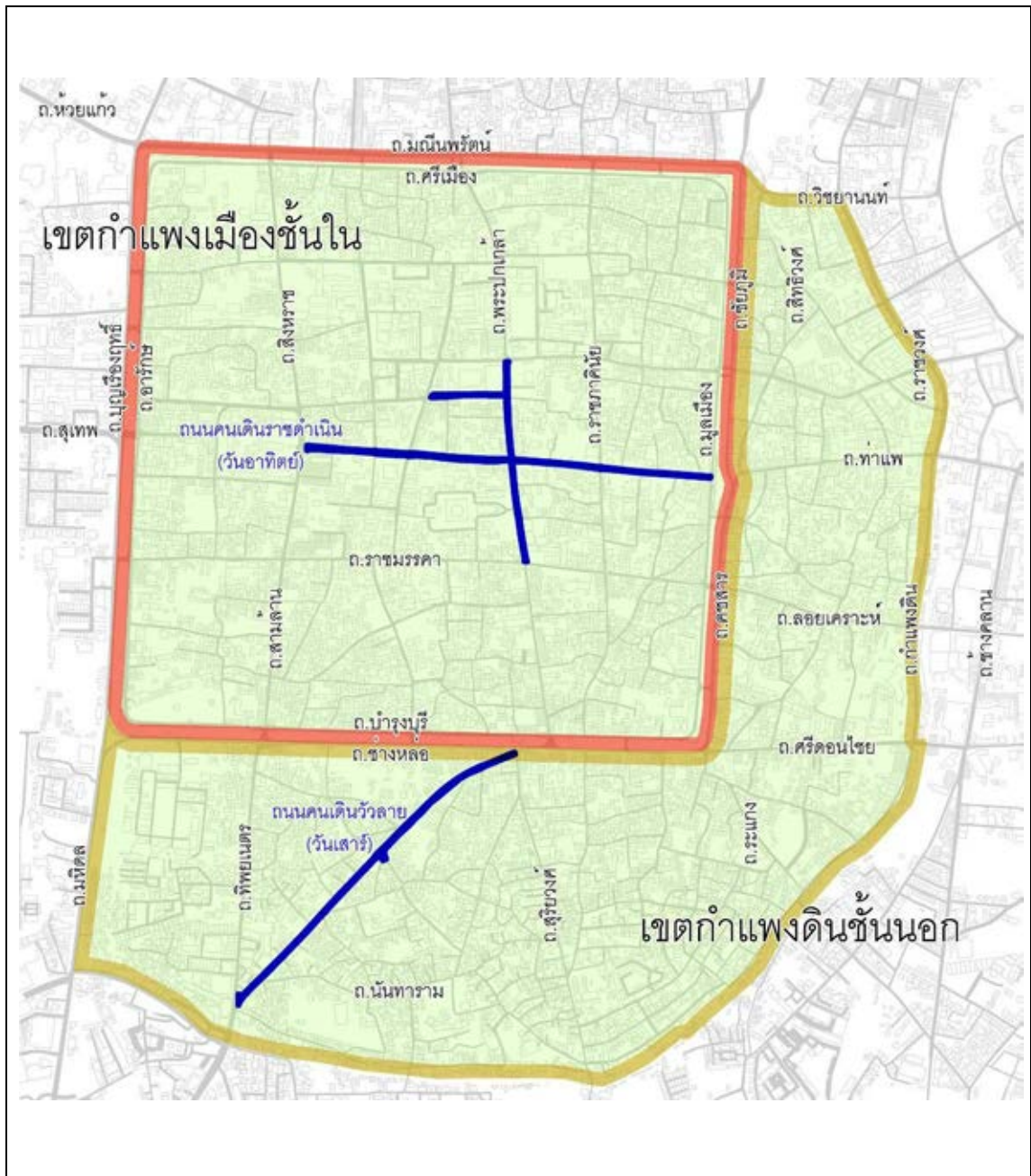
4.4.1 ทำเลที่ตั้งและเขตการปกครอง

1. ถนนราชดำเนิน

ถนนคนเดินราชดำเนิน ตั้งอยู่ในตำบลศรีภูมิและตำบลพระสิงห์ อำเภอเมือง เชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ย่านกำแพงเมืองชั้นใน ตั้งแต่ถนนมูลเมืองบริเวณประตูท่าแพทางด้านทิศตะวันออกของคูเมืองเชียงใหม่ วางตัวแนวตะวันออก-ตะวันตกผ่านแยกกลางเวียงยาวไปสุดบริเวณจุดตัดระหว่างถนนราชดำเนิน ถนนสามล้านและถนนสิงหราชที่บริเวณหน้าวัดพระสิงห์วรมหาวิหาร ระยะทางประมาณ 1.12 กิโลเมตร อยู่ในความรับผิดชอบของแขวงนครพิงค์และแขวงศรีวิชัย เทศบาลนครเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ (ดูแผนที่ 4.4)

2. ถนนวัวลาย

ถนนคนเดินวัวลาย ตั้งอยู่ในตำบลหายยา อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ย่านกำแพงดินชั้นนอก ตั้งแต่บริเวณจุดเชื่อมระหว่างถนนช่างหล่อกับถนนราชเชียงใหม่และถนนประตู่เชียงใหม่ทางด้านทิศตะวันตกใต้ของคูเมืองเชียงใหม่ วางตัวแนวตะวันออกเฉียงเหนือ-ตะวันตกเฉียงใต้ ไปบรรจบกับถนนทิพย์เนตร ระยะทางประมาณ 1.02 กิโลเมตร อยู่ในความรับผิดชอบของแขวงเม็งราย เทศบาลนครเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ (ดูแผนที่ 4.5)

ถนนคนเดินสำหรับชุมชน: กรณีศึกษาเปรียบเทียบระหว่างถนนคนเดินราชดำเนินและถนนคนเดินวัวลาย

แผนที่ 4.5	แผนที่แสดงตำแหน่งถนนราชดำเนินและถนนวัวลาย	
ที่มา	ผู้วิจัย	ทิศเหนือ
สัญลักษณ์	<p>— ถนนพื้นที่ศึกษา</p> <p>■ กำแพงเมืองชั้นใน ■ กำแพงดินชั้นนอก</p>	

สาขาวิชาการออกแบบชุมชนเมือง ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4.4.2 โครงข่ายการสัญจร

1. การเข้าถึงระดับเมือง

1.1 ถนนราชดำเนิน

ถนนราชดำเนิน ย่านกำแพงเมืองชั้นใน มีการพัฒนาถนนมาอย่างต่อเนื่อง ประกอบด้วยโครงข่ายการสัญจรสายหลัก สายรอง และสายย่อยประสานเป็นโครงข่ายการสัญจรของพื้นที่ชุมชน โดยตนเองทำหน้าที่ระดับเมืองเป็นถนนสายรองเชื่อมต่อกับถนนมูลเมืองทางด้านทิศตะวันออก ซึ่งเป็นถนนสายหลักที่ทำหน้าที่เป็นทางสัญจรรอบพื้นที่กำแพงเมืองชั้นในบริเวณประตูท่าแพ (ดูแผนที่ 4.6)

1.2 ถนนวัวลาย

ถนนวัวลาย ตั้งอยู่ในย่านกำแพงดินชั้นนอก ทางด้านทิศใต้ของตัวเมือง เชียงใหม่ ประกอบด้วยโครงข่ายการสัญจรสายหลัก สายรอง และสายย่อยประสานเป็นโครงข่ายการสัญจรของพื้นที่ชุมชน คล้ายคลึงกับถนนราชดำเนิน โดยตนเองทำหน้าที่ระดับเมืองเป็นถนนสายรองเชื่อมต่อกับถนนข้างหล่งทางด้านทิศเหนือบริเวณจุดทางแยกระหว่างถนนวัวลาย ถนนนันทาราม และถนนสุริยวงศ์ (ดูแผนที่ 4.6)

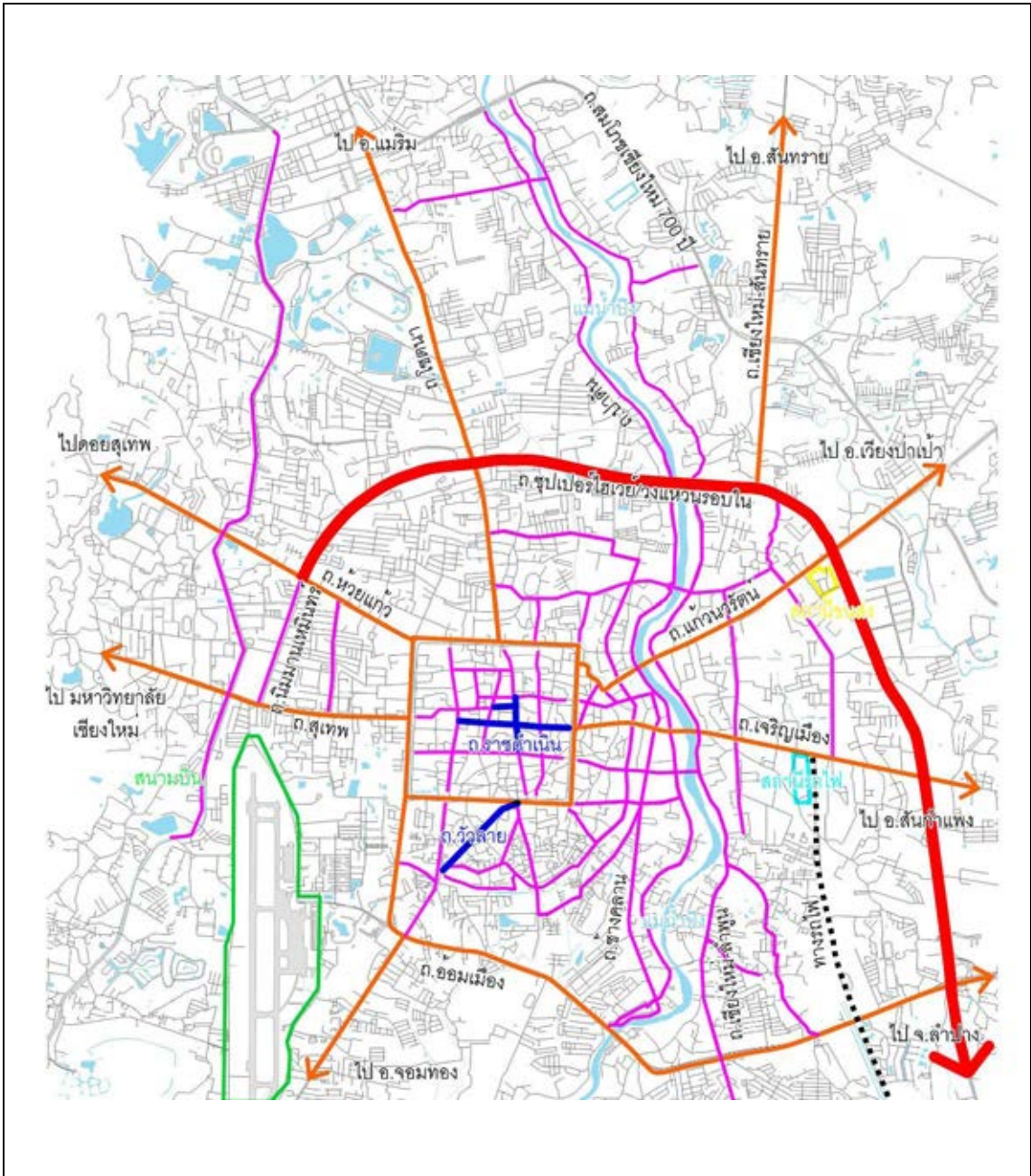
2. การเข้าถึงในระดับชุมชน

2.1 ถนนราชดำเนิน

ถนนราชดำเนิน สามารถเชื่อมกับถนนสายรอง 2 เส้นได้แก่ ถนนราชภาคนัยและถนนพระปกเกล้า ที่สามารถเชื่อมต่อกับทางสัญจรรอบพื้นที่กำแพงเมืองชั้นในสายอื่นๆ ทางด้านทิศตะวันตกเชื่อมต่อกับถนนสิงหราชและถนนสามล้าน ที่สามารถเชื่อมต่อกับทางสัญจรรอบพื้นที่กำแพงเมืองชั้นในเช่นกัน นอกจากนี้ยังทำหน้าที่ประสานทางสัญจรหลักและย่อยเข้าด้วยกัน (ดูแผนที่ 4.7) ปริมาณการจราจรโดยรถยนต์ของถนนราชดำเนินมีความหนาแน่นน้อยมากในเวลาปกติประมาณต่ำกว่า 20,000 คันต่อวัน ส่วนในเวลาเร่งด่วนจะมีการจราจรหนาแน่นบริเวณจุดเชื่อมต่อกับถนนมูลเมือง ประตูท่าแพ และบริเวณจุดเชื่อมต่อกับถนนสิงหราชและถนนสามล้านหน้าวัดพระสิงห์วรมหาวิหาร (ดูแผนที่ 4.8)

2.2 ถนนวัวลาย

ถนนวัวลายทำหน้าที่เชื่อมเมืองชั้นในจากถนนข้างหล่งซึ่งเป็นถนนสายหลักที่ทำหน้าที่เป็นทางสัญจรรอบพื้นที่กำแพงเมืองชั้นในบริเวณประตูเชียงใหม่ และปลายถนนอีกด้านเชื่อมกับถนนสายรอง คือ ถนนทิพยเนตร ที่รวมกันผ่านถนนหายยาไปบรรจบกับถนนมหิดลไปสู่ย่านชานเมืองเชียงใหม่ทางทิศใต้ นอกจากนี้ยังทำหน้าที่ประสานทางสัญจรหลักและย่อยเข้าด้วยกัน (ดูแผนที่ 4.7) ปริมาณการจราจรโดยรถยนต์ของถนนวัวลายมีความหนาแน่นน้อยในเวลาปกติประมาณ 20,001-30,000 คันต่อวัน ส่วนในเวลาเช้าและเย็นจะมีการจราจรหนาแน่นบริเวณทางแยกจุดเชื่อมต่อกับถนนข้างหล่ง ประตูเชียงใหม่ และบริเวณจุดเชื่อมต่อกับถนนทิพยเนตรและถนนมหิดล (ดูแผนที่ 4.8)

ถนนคนเดินสำหรับชุมชน: กรณีศึกษาเปรียบเทียบระหว่างถนนคนเดินราชดำเนินและถนนคนเดินวัวลาย		
แผนที่ 4.6	แผนที่แสดงโครงข่ายการสัญจร ระดับเมือง	
ที่มา	การสำรวจและบันทึกข้อมูลของผู้วิจัย	ทิศเหนือ
สัญลักษณ์	<ul style="list-style-type: none"> — ถนนพื้นที่โครงการ — ถนนสายรอง — ถนนสายย่อย — สนามบิน — ถนนสายหลัก — ถนนสายย่อย — สนามบิน — สถานีรถไฟ — สถานีขนส่ง — สถานีรถไฟ - - - - ทางรถไฟ 	
สาขาวิชาการออกแบบชุมชนเมือง ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย		

3. สภาพถนนและทางเท้า

3.1 ถนนราชดำเนิน

จากการสำรวจพื้นที่ของผู้วิจัย ในวันจันทร์ที่ 5 พ.ย. 2555 พบว่า ตัวถนนราชดำเนิน เป็นถนน 2 เลนมีความกว้าง 6 เมตร ลักษณะวัสดุของพื้นผิวถนนนั้นเป็นคอนกรีตบล็อก ระบบทางเดินเท้าบริเวณถนนราชดำเนินมีทั้ง 2 ฝั่งของถนนโดยมีความกว้าง ประมาณ 1.20 เมตรและสูงจากระดับท้องถนนประมาณ 20 เซนติเมตร โดยพื้นที่ด้านข้างของทางเดินเท้าส่วนใหญ่จะถูกขนาบด้วยกำแพงวัด กำแพงอาคารสำนักงานทั่วไปตลอดจนรั้วบ้านพักอาศัย โดยมีความสูงตั้งแต่ 1 เมตรถึง 2 เมตร และบางช่วงก็เปิดโล่งตามหน้าร้านค้าร้านอาหารทั่วไป

ภาพที่ 4.27 ลักษณะวัสดุของพื้นผิวถนนราชดำเนิน

ที่มา : <https://maps.google.co.th>

ที่จอดรถยนต์ในบริเวณถนนราชดำเนิน โดยในเวลาปกตินั้นสามารถจอดบนถนนราชดำเนินได้โดยตรง ส่วนในวันที่มีกิจกรรมถนนคนเดิน พื้นที่บริเวณถนนราชดำเนินมีการทำกิจกรรมเต็มพื้นที่ การจอดรถบริเวณถนนราชดำเนินจึงเป็นการจอดรถบริเวณริมถนนเส้นใกล้เคียงกับถนนราชดำเนิน เช่น ถนนราชวิถี ถนนราชมรรคา ถนนสิงหราช ถนนสามล้านและถนนข้างเรือนจำ มีการบริการที่จอดรถที่อยู่ในพื้นที่วัดโดยมีการเก็บเงินเพื่อนำไปใช้ในการบำรุงวัด เช่น วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร วัดเชียงใหม่ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีบริการที่จอดรถแบบเก็บเงินจากที่ว่างที่เป็นของเอกชนในบริเวณใกล้เคียงกับถนนราชดำเนินอีกด้วย ส่วนที่จอดรถจักรยานยนต์นั้น ในเวลาปกติสามารถเข้ามาจอดในพื้นที่ได้โดยตรงเช่นเดียวกับรถยนต์ แต่ในวันที่มีกิจกรรมถนนคนเดิน การจอดรถจักรยานยนต์จะอยู่ในพื้นที่ว่างของประตูท่าแพและในบริเวณเดียวกับที่จอดรถยนต์และในบริเวณจุดตัดของถนนซอยกับถนนราชดำเนินที่เชื่อมมาจากถนนบริเวณใกล้เคียง

3.2 ถนนวิเวลาย

จากการสำรวจพื้นที่ของผู้วิจัย ในวันจันทร์ที่ 5 พ.ย. 2555 พบว่า ตัวถนนวิเวลาย เป็นถนน 2 เลนมีความกว้าง 6 เมตร ลักษณะวัสดุของพื้นผิวถนนนั้นเป็นแอสฟัลต์ ระบบทางเดินเท้าบริเวณถนนวิเวลายมีทั้ง 2 ฝั่งของถนนโดยมีความกว้าง ประมาณ 1.20 เมตรและสูงจากระดับท้องถนนประมาณ 25 เซนติเมตร ไม่มีต้นไม้บริเวณทางเท้า โดยพื้นที่ด้านข้างของทางเดินเท้าส่วนใหญ่จะถูกขนาบด้วยกำแพงอาคารสำนักงานทั่วไปตลอดจนรั้วของสถานที่ราชการ บ้านพักอาศัย โดยมีความสูงตั้งแต่ 1 เมตรถึง 2 เมตร และบางช่วงก็เปิดโล่งบริเวณบ้านพักอาศัย ร้านขายและแสดงสินค้าทั่วไป

ภาพที่ 4.28 ลักษณะวัสดุของพื้นผิวถนนวิเวลาย

ที่มา : <https://maps.google.co.th>

ที่จอดรถยนต์ในบริเวณถนนวิเวลาย โดยในเวลาปกตินั้นสามารถจอดบนถนนวิเวลายได้โดยตรง ส่วนในวันที่มีกิจกรรมถนนคนเดิน พื้นที่บริเวณถนนวิเวลายมีการทำกิจกรรมเต็มพื้นที่ การจอดรถบริเวณถนนวิเวลายจึงเป็นการจอดรถบริเวณริมถนนเส้นใกล้เคียงกับถนนวิเวลายเช่น ถนนทิพยเนตร ถนนสุริยวงศ์และถนนนันทาราม มีการบริการที่จอดรถที่อยู่ในพื้นที่วัดโดยมีการเก็บเงินเพื่อนำไปใช้ในการบำรุงวัด เช่น วัดธาตุคำและวัดยางคราม เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีบริการที่จอดรถแบบเก็บเงินจากที่ว่างที่เป็นของเอกชนในบริเวณใกล้เคียงกับวิเวลายอีกด้วย ส่วนที่จอดรถจักรยานยนต์นั้น ในเวลาปกติสามารถเข้ามาจอดในพื้นที่ได้โดยตรงเช่นเดียวกับรถยนต์ แต่ในวันที่มีกิจกรรมถนนคนเดิน การจอดรถจักรยานยนต์จะอยู่ในพื้นที่ว่างของประชิดใหม่และบริเวณปลายทางของถนนคนเดินและในบริเวณเดียวกับที่จอดรถยนต์และในบริเวณจุดตัดของถนนชอยกับถนนวิเวลายที่เชื่อมมาจากถนนบริเวณใกล้เคียง เนื่องจากเส้นทางสัญจรโดยรถยนต์ถูกปิดกั้น โดยส่วนใหญ่จะเชื่อมมาจากถนนนันทารามเป็นหลัก

4.4.3 การใช้ประโยชน์ที่ดิน

ในการศึกษาการวางและจัดทำผังเมืองรวมนั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและการดำรงรักษาเมืองและบริเวณที่เกี่ยวข้องหรือชนบท ในด้านการใช้ประโยชน์ในทรัพย์สิน การคมนาคมและการขนส่ง การสาธารณสุขปโภค บริการสาธารณะและสภาพแวดล้อม ให้เป็นเมืองที่มีเอกลักษณ์ของเมืองเก่า เพื่อเป็นการปกป้องคุ้มครองและดึงดูดให้มีการพัฒนากิจกรรมบริการสำหรับการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับการพัฒนาระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

1. การใช้ประโยชน์ที่ดินในระดับเมือง

1.1 ถนนราชดำเนิน

ลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินบริเวณพื้นที่ถนนราชดำเนิน สามารถแบ่งเป็นประเภทได้ตามผังแสดงการใช้ประโยชน์ที่ดินในอนาคต และข้อกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดิน ผังเมืองรวมเมืองเชียงใหม่ (ปรับปรุงครั้งที่ 3) ได้ดังนี้ (ดูแผนที่ 4.9)

- ที่ดินประเภทอนุรักษ์เพื่อส่งเสริมเอกลักษณ์ศิลปวัฒนธรรมไทยที่กำหนดไว้เป็นสีน้ำตาลอ่อน ให้เป็นที่ดินประเภทอนุรักษ์เพื่อส่งเสริมเอกลักษณ์ศิลปวัฒนธรรมและสถาปัตยกรรมท้องถิ่นการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม การสาธารณสุขปโภคและสาธารณูปโภค หรือสาธารณประโยชน์เท่านั้น

- ที่ดินประเภทสถาบันศาสนาที่กำหนดไว้เป็นสีเทา ให้ใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการศาสนาหรือเกี่ยวข้องกับการศาสนา การศึกษา สถาบันราชการ หรือสาธารณประโยชน์เท่านั้น และการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทนี้ห้ามก่อสร้างอาคารที่มีความสูงเกินกว่าที่ได้กำหนดไว้ในบริเวณข้างเคียง

- ที่ดินประเภทสถาบันราชการ การสาธารณสุขปโภคและสาธารณูปโภคที่กำหนดไว้เป็นสีน้ำเงิน ให้ใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อกิจการของรัฐ กิจการเกี่ยวกับการสาธารณสุขปโภคและสาธารณูปโภค หรือสาธารณประโยชน์เท่านั้นและการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทนี้ ห้ามก่อสร้างอาคารที่มีความสูงเกินกว่าที่ได้กำหนดไว้ในบริเวณข้างเคียง

- ที่ดินประเภทสถาบันการศึกษาที่กำหนดไว้เป็นสีเขียวมะกอก ให้ใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการศึกษาหรือเกี่ยวข้องกับการศึกษา สถาบันราชการ หรือสาธารณประโยชน์เท่านั้น และการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทนี้ ห้ามก่อสร้างอาคารที่มีความสูงเกินกว่าที่ได้กำหนดไว้ในบริเวณข้างเคียง

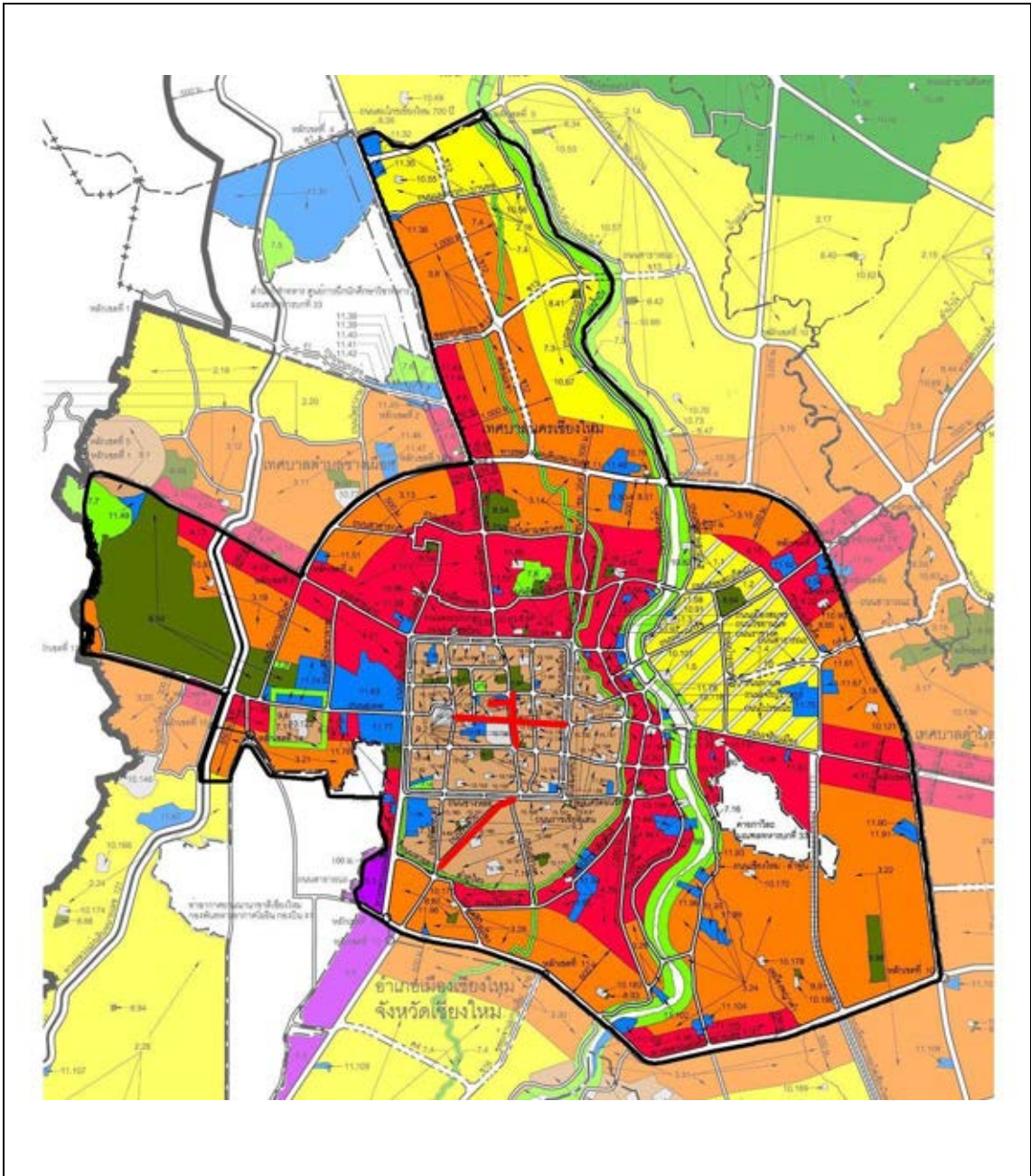
1.2 ถนนวัวลาย

ลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินบริเวณพื้นที่ถนนวัวลาย สามารถแบ่งเป็นประเภทได้ตามผังแสดงการใช้ประโยชน์ที่ดินในอนาคต และข้อกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดิน ผังเมืองรวมเมืองเชียงใหม่ (ปรับปรุงครั้งที่ 3) ได้ดังนี้ (ดูแผนที่ 4.9)

- ที่ดินประเภทอนุรักษ์เพื่อส่งเสริมเอกลักษณ์ศิลปวัฒนธรรมไทยที่กำหนดไว้เป็นสีน้ำตาลอ่อน ให้เป็นที่ดินประเภทอนุรักษ์เพื่อส่งเสริมเอกลักษณ์ศิลปวัฒนธรรมและสถาปัตยกรรมท้องถิ่นการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม การสาธารณสุขปโภคและสาธารณูปโภค หรือสาธารณประโยชน์เท่านั้น

- ที่ดินประเภทสถาบันศาสนาที่กำหนดไว้เป็นสีเทา ให้ใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการศาสนาหรือเกี่ยวข้องกับการศาสนา การศึกษา สถาบันราชการ หรือสาธารณประโยชน์เท่านั้น และการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทนี้ห้ามก่อสร้างอาคารที่มีความสูงเกินกว่าที่ได้กำหนดไว้ในบริเวณข้างเคียง

- ที่ดินประเภทสถาบันการศึกษาที่กำหนดไว้เป็นสีเขียวมะกอก ให้ใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการศึกษาหรือเกี่ยวข้องกับการศึกษา สถาบันราชการ หรือสาธารณประโยชน์เท่านั้น และการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทนี้ ห้ามก่อสร้างอาคารที่มีความสูงเกินกว่าที่ได้กำหนดไว้ในบริเวณข้างเคียง

ถนนคนเดินสำหรับชุมชน: กรณศึกษาเปรียบเทียบระหว่างถนนคนเดินราชดำเนินและถนนคนเดินวัวลาย		
แผนที่ 4.9	แผนที่แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดิน ระดับเมืองตามผังเมืองรวมเมืองเชียงใหม่ (ปรับปรุงครั้งที่ 3)	
ที่มา	กรมโยธาธิการและผังเมือง จังหวัดเชียงใหม่	ทิศเหนือ
สัญลักษณ์	<ul style="list-style-type: none"> ที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อย ที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลาง พาณิชยกรรมและที่อยู่อ่อาศัยหนาแน่นมาก ที่ดินสาธารณะและสวนสาธารณะ ที่ดินสาธารณะราชการ ที่ดินสาธารณะราชการ สาธารณูปโภค สาธารณูปการ ที่ดินอุตสาหกรรม ที่ดินสาธารณะราชการ สาธารณูปโภค สาธารณูปการ ที่ดินสาธารณะราชการ สาธารณูปโภค สาธารณูปการ ที่ดินสาธารณะราชการ สาธารณูปโภค สาธารณูปการ 	
สาขาวิชาการออกแบบชุมชนเมือง ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย		

2. การใช้ประโยชน์ที่ดินในระดับชุมชน

2.1 ถนนราชดำเนิน

ถนนราชดำเนินอยู่ในพื้นที่เมืองชั้นในถูกล้อมรอบด้วยคูเมืองทั้งสี่ทิศ บริเวณนี้เป็นพื้นที่เมืองเก่า การก่อสร้างอาคารสูงกำหนดความสูงของอาคารไม่เกิน 12 เมตร การใช้ประโยชน์ที่ดินประกอบด้วยวัด และโบราณสถานที่สำคัญ สถานศึกษา สถานที่ราชการ ที่พักอาศัยบริเวณเขตคูเมืองชั้นใน สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ เช่น หอศิลป์วัฒนธรรมเชียงใหม่ คุ่มเจ้าซึ่งกลายเป็นพิพิธภัณฑ์ สถานบริการหน่วยงานต่างๆของราชการและเอกชน สถานที่ราชการสำคัญได้แก่ เรือนจำเก่าจังหวัดเชียงใหม่ และที่ว่าการอำเภอ เมืองเชียงใหม่ มีสวนสาธารณะ สวนหนองบวหาด

2.2 ถนนวัวลาย

บริเวณนี้มีย่านพาณิชยกรรมและที่อยู่อาศัยหนาแน่นมากอยู่บริเวณถนนวัวลาย มีการใช้ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลางจะกระจายอยู่ตามถนนสายสำคัญเช่นบริเวณ ถนนศรีดอนไชย ถนนช้างคลานและถนนเจริญประเทศ ส่วนที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อยกระจายตัวอยู่ทั่วไป ล้อมรอบพื้นที่ศาสนสถาน มีห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัลแอร์พอร์ตพลาซ่า ตั้งอยู่บริเวณสี่แยกแอร์พอร์ต มีท่าอากาศยานเชียงใหม่ และกองบิน 41 ตั้งอยู่บริเวณใกล้เคียง นอกจากนี้มีการใช้ที่ดินประเภทเกษตรกรรมในบางพื้นที่ เช่น บริเวณตำบลป่าแดด หรือฝั่งทิศใต้ของถนนมหิดล

4.4.4 การใช้ประโยชน์อาคาร

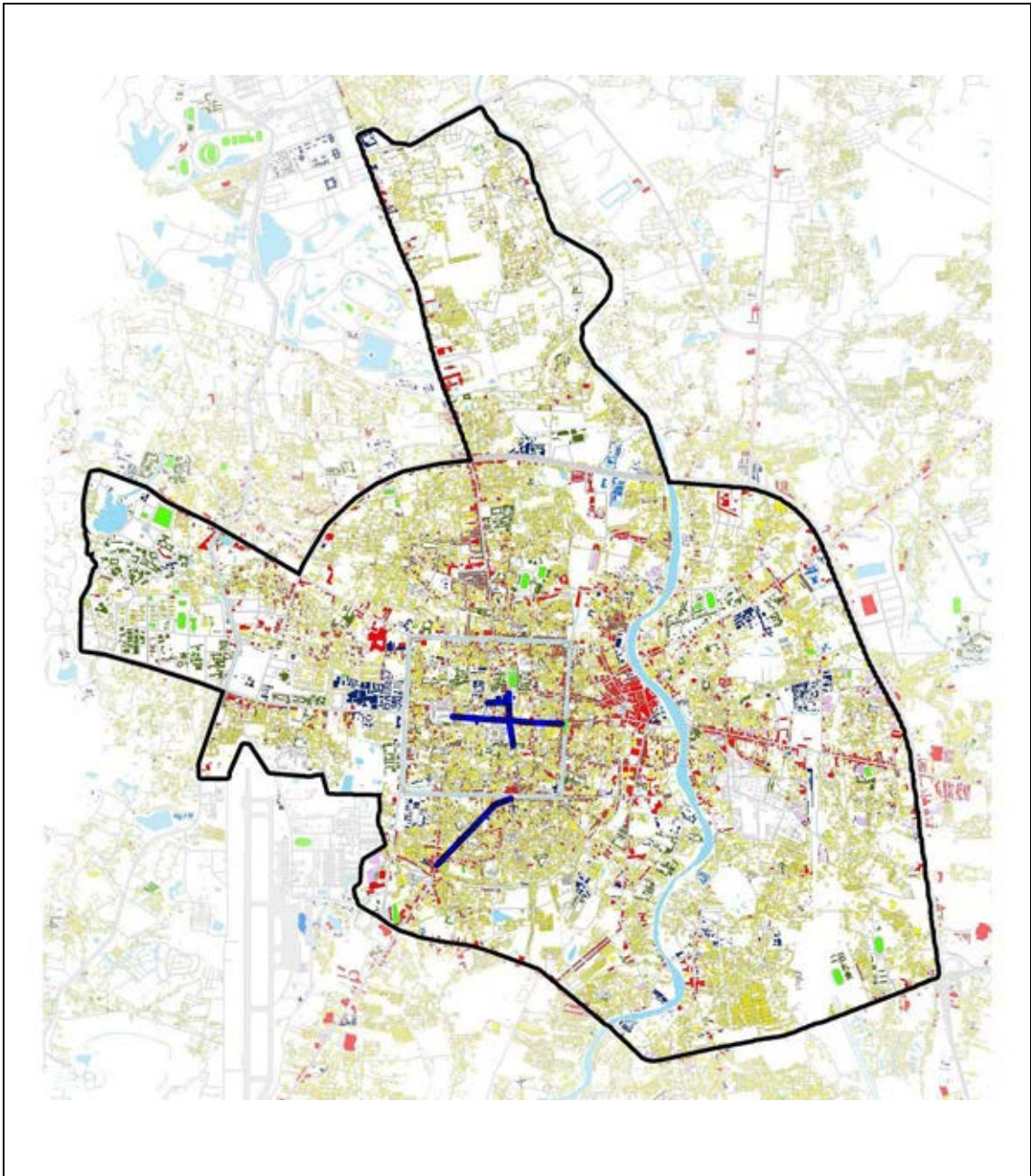
1. การใช้ประโยชน์อาคารในระดับเมือง

1.1 ถนนราชดำเนิน

ถนนราชดำเนินอยู่ในพื้นที่คูเมืองชั้นในของตัวเมืองเชียงใหม่ โดยการใช้ประโยชน์อาคารในพื้นที่นั้นแบ่งตามรูปแบบการใช้งานจริง โดยการใช้ประโยชน์อาคารส่วนใหญ่ในพื้นที่กลางเวียงจะเป็นที่อยู่อาศัยและที่พักอาศัยกึ่งพาณิชยกรรม เนื่องจากเป็นพื้นที่เมืองเก่าจึงทำให้มีอาคารประเภทศาสนสถานและอาคารอนุรักษ์กระจายตัวอยู่ในพื้นที่ร่วมกับที่อยู่อาศัยเป็นจำนวนมาก อาคารพาณิชยกรรมส่วนใหญ่จะเกาะตัวอยู่บริเวณถนนสายหลักภายในพื้นที่ อาคารประเภทสถาบันการศึกษาในพื้นที่มีหลายระดับรองรับการใช้งานจากคนในและนอกพื้นที่ได้ อาคารประเภทสถาบันราชการเกาะตัวอยู่เป็นกลุ่มแต่อาคารบางส่วนได้มีการปรับปรุงเป็นพิพิธภัณฑ์ (ดูแผนที่ 4.10)

1.2 ถนนวัวลาย

ถนนวัวลายอยู่บริเวณกำแพงเมืองชั้นนอกของตัวเมืองเชียงใหม่ ที่พื้นที่ส่วนใหญ่มีการใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นที่อยู่อาศัยเป็นหลัก การใช้ประโยชน์อาคารแบ่งตามรูปแบบการใช้งานจริง โดยการใช้ประโยชน์อาคารส่วนใหญ่ในย่านวัวลายจะเป็นที่อยู่อาศัยและที่อยู่อาศัยกึ่งพาณิชยกรรมโดยส่วนใหญ่จะเกาะกลุ่มล้อมรอบกลุ่มการใช้ประโยชน์ที่ดินและการใช้ประโยชน์อาคารประเภทศาสนสถาน อาคารพาณิชยกรรมส่วนใหญ่จะเกาะตัวอยู่บริเวณถนนสายหลักด้านทิศเหนือ บริเวณตอนบนของถนนวัวลายและเรียงตัวตามแนวถนนนันทาราม อาคารประเภทสถาบันการศึกษาในพื้นที่มีขนาดเล็ก รองรับการใช้งานจากคนในชุมชนเป็นส่วนใหญ่ อาคารประเภทสถาบันราชการมีจำนวนไม่มากซึ่งจะอยู่ติดกับถนนสายหลักๆ ในพื้นที่กำแพงเมืองชั้นนอกของตัวเมืองเชียงใหม่ (ดูแผนที่ 4.10)

ถนนคนเดินสำหรับชุมชน: กรณีศึกษาเปรียบเทียบระหว่างถนนคนเดินราชดำเนินและถนนคนเดินวัวลาย																		
แผนที่ 4.10	แผนที่แสดงการใช้ประโยชน์อาคารในระดับเมือง พ.ศ.2553																	
ที่มา	กรมโยธาธิการและผังเมือง จังหวัดเชียงใหม่	ทิศเหนือ																
สัญลักษณ์	<table border="0"> <tr> <td> ที่อยู่อาศัย</td> <td> พาณิชยกรรมและอุตสาหกรรม</td> <td> สถาบันศาสนา</td> <td> ราชการ</td> </tr> <tr> <td> พาณิชยกรรม</td> <td> ที่อยู่อาศัยเชิงอุตสาหกรรม</td> <td> สถาบันราชการ</td> <td> ว่าง</td> </tr> <tr> <td> อุตสาหกรรม</td> <td> สาธารณูปโภค</td> <td> พื้นที่เกษตรที่จัดเป็นเขตเกษตรกรรม</td> <td></td> </tr> <tr> <td> ที่อยู่อาศัยเชิงพาณิชยกรรม</td> <td> สถาบันการศึกษา</td> <td> นิคมเกษตร</td> <td></td> </tr> </table>	ที่อยู่อาศัย	พาณิชยกรรมและอุตสาหกรรม	สถาบันศาสนา	ราชการ	พาณิชยกรรม	ที่อยู่อาศัยเชิงอุตสาหกรรม	สถาบันราชการ	ว่าง	อุตสาหกรรม	สาธารณูปโภค	พื้นที่เกษตรที่จัดเป็นเขตเกษตรกรรม		ที่อยู่อาศัยเชิงพาณิชยกรรม	สถาบันการศึกษา	นิคมเกษตร		
ที่อยู่อาศัย	พาณิชยกรรมและอุตสาหกรรม	สถาบันศาสนา	ราชการ															
พาณิชยกรรม	ที่อยู่อาศัยเชิงอุตสาหกรรม	สถาบันราชการ	ว่าง															
อุตสาหกรรม	สาธารณูปโภค	พื้นที่เกษตรที่จัดเป็นเขตเกษตรกรรม																
ที่อยู่อาศัยเชิงพาณิชยกรรม	สถาบันการศึกษา	นิคมเกษตร																
สาขาวิชาการออกแบบชุมชนเมือง ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย																		

2. การใช้ประโยชน์อาคารในระดับชุมชน

2.1 ถนนราชดำเนิน

ลักษณะการใช้ประโยชน์อาคารบริเวณย่านถนนราชดำเนิน สามารถแบ่งออกเป็นประเภทต่างๆดังนี้ (ดูแผนที่ 4.11)

- การใช้ประโยชน์อาคารประเภทพาณิชยกรรม

การใช้ที่ดินประเภทพาณิชยกรรมส่วนใหญ่กระจายอยู่ตามแนวถนนราชดำเนินเป็นช่วงๆเนื่องจากการใช้ประโยชน์อาคารประเภทนี้จะถูกขึ้นด้วยพื้นที่ศาสนสถาน ประเภทของอาคารพาณิชยกรรม ที่มีลักษณะหลายหลายทั้งทางด้านยุคสมัยและรูปแบบสถาปัตยกรรมด้านหลังอาคารพาณิชยกรรมเป็นพื้นที่พักอาศัยซึ่งมีลักษณะบ้านเรือนหนาแน่นปานกลาง ที่อยู่อาศัยบางส่วนถูกพัฒนาและเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์กลายเป็นโรงแรม เกสเฮ้าส์ การใช้ที่ดินประเภทพาณิชยกรรมในพื้นที่ที่สามารถจำแนกการใช้ประโยชน์ที่ดินได้แก่ การใช้ประโยชน์อาคารประเภทโรงแรมขนาดใหญ่ การใช้ประโยชน์อาคารประเภทร้านค้า โดยมีทั้งร้านค้าเก่าแก่และร้านค้าที่ปลูกสร้างขึ้นใหม่ การใช้ประโยชน์อาคารประเภทกลุ่มร้านอาหารต่างๆ ผู้ประกอบการบางส่วนไม่ใช่คนในพื้นที่ และอาคารพาณิชย์ที่ไม่มีลักษณะกลุ่มการค้าขายสินค้าที่ชัดเจน

ภาพที่ 4.29 การใช้ประโยชน์อาคารประเภทพาณิชยกรรม ถนนราชดำเนิน

ที่มา : ผู้วิจัย

- การใช้ประโยชน์อาคารประเภทที่อยู่อาศัยกึ่งพาณิชยกรรม

การใช้ประโยชน์อาคารประเภทที่อยู่อาศัยกึ่งพาณิชยกรรมประเภทตึกแถวมีจำนวนมากกระจายอยู่โดยรอบพื้นที่ จากการสังเกตการณ์พบว่าการใช้ประโยชน์อาคารชนิดนี้จะพบมากบริเวณจุดตัดของถนน(สามแยกหรือสี่แยก) บางส่วนใช้ประโยชน์ทางด้านพาณิชยกรรมเฉพาะในวันที่มีกิจกรรมถนนคนเดิน ซึ่งนอกจากที่พักอาศัยรูปแบบนี้แล้วยังมีตึกแถวแบ่งให้เช่า หอพัก กระจายอยู่ทั่วไปในพื้นที่ศึกษา

ภาพที่ 4.30 การใช้ประโยชน์อาคารประเภทที่อยู่อาศัยกึ่งพาณิชยกรรม ถนนราชดำเนิน
ที่มา : ผู้วิจัย

- การใช้ประโยชน์อาคารประเภทที่อยู่อาศัย

การใช้ประโยชน์อาคารประเภทที่อยู่อาศัยแบบอาคารแถวที่มีอยู่ทั่วไปในพื้นที่ส่วนมากเป็นอาคารที่ตั้งติดถนน มีความสูง 2-3 ชั้น โดยใช้พักอาศัยไม่ได้ประกอบกิจกรรมทางด้านพาณิชยกรรมด้านล่าง ส่วนบ้านพักอาศัย ส่วนใหญ่บ้านพักอาศัยจะอยู่ด้านในของซอยต่างๆ อาคารบ้านเรือนมีหลายหลายประเภท ทั้งบ้านไม้ดั้งเดิม บ้านคอนกรีตสมัยใหม่ ซึ่งมีทั้งที่อนุรักษ์สถาปัตยกรรมเดิมและเปลี่ยนแปลงรูปแบบสถาปัตยกรรมไปแล้ว ส่วนใหญ่อยู่ในสภาพที่ดี เส้นทางเข้าถึงสะดวกแต่ส่วนใหญ่จะไม่มีพื้นที่ภายในบริเวณบ้าน นอกจากนั้นยังที่อยู่อาศัยที่มีความสูง 3 ชั้นที่เป็นบ้านพักข้าราชการตำรวจใกล้กับสถานีตำรวจภูธรจังหวัดเชียงใหม่

ภาพที่ 4.31 การใช้ประโยชน์อาคารประเภทที่อยู่อาศัย ถนนราชดำเนิน
ที่มา : ผู้วิจัย

- การใช้ประโยชน์อาคารประเภทสาธารณูปโภค สาธารณูปการ

ระบบสาธารณูปโภคภายในพื้นที่ศึกษา มีเพียงพอต่อความต้องการ ส่วนสาธารณูปการในพื้นที่ถือมีพอสมควร สามารถรองรับการใช้งานจากคนต่างพื้นที่ได้ด้วย แต่บางอย่างผู้คนในพื้นที่ต้องเดินทางออกไปใช้บริการอื่นๆ เช่น สถาบันทางราชการ โรงพยาบาล เป็นต้น นอกจากนี้ในพื้นที่ยังมีการใช้ประโยชน์อาคารประเภทพิพิธภัณฑ์ ที่ให้ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของเมืองเชียงใหม่ โดยนอกเหนือจากที่กล่าวมายังมีการใช้ประโยชน์อาคารประเภทสาธารณูปการชนิดอื่นๆ ได้แก่ สถาบันทางราชการต่างๆ เช่น สถานีตำรวจภูธรจังหวัดเชียงใหม่ สำนักงานการคลังจังหวัด สำนักงานส่งเสริมการเกษตรภาคเหนือ สำนักงานยาสูบ เป็นต้น

ภาพที่ 4.32 การใช้ประโยชน์อาคารประเภทสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ถนนราชดำเนิน

ที่มา : ผู้วิจัย

- การใช้ประโยชน์อาคารประเภทสถานบันการศึกษา

การใช้ประโยชน์อาคารประเภทสถานบันการศึกษาในพื้นที่ถือว่ามีอยู่มากและเป็นสถานศึกษาในระดับที่หลากหลาย สถาบันการศึกษาบางแห่งสามารถรองรับการใช้งานในระดับจังหวัด เช่น โรงเรียนโรงเรียนยุพราชวิทยาลัยซึ่งถือเป็นโรงเรียนประจำจังหวัดเชียงใหม่ วิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่ วิทยาลัยอาชีวศึกษา มีสถาบันการศึกษาที่อยู่ภายใต้การดูแลของวัด เช่น มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา โรงเรียนธรรมราชศึกษา โรงเรียนเมตตาศึกษา โรงเรียนเทศบาลวัดหมื่นเงินกองและโรงเรียนพุทธสิริโสภา โดยโรงเรียนแต่ละแห่งจะมีผู้คนในพื้นที่อื่นบางส่วนเข้ามาใช้บริการในเรื่องการศึกษา และสถาบันการศึกษาบางแห่งยังมีความสัมพันธ์ในด้านความรับผิดชอบในการจัดกิจกรรมถนนคนเดินในพื้นที่ นอกจากนี้ยังมีสถาบันกววิชาต่างๆของเอกชนกระจายตัวอยู่ในพื้นที่ศึกษาอีกด้วย

ภาพที่ 4.33 การใช้ประโยชน์อาคารประเภทสถาบันการศึกษา ถนนราชดำเนิน
ที่มา : ผู้วิจัย

- การใช้ประโยชน์อาคารประเภทศาสนสถาน

การใช้ประโยชน์อาคารประเภทศาสนสถานในพื้นที่ย่านถนนราชดำเนินมีอยู่จำนวนมาก เนื่องจากพื้นที่บริเวณนี้เป็นพื้นที่เก่าที่มีประวัติศาสตร์และความสำคัญในเรื่องความเชื่อต่างๆมาอย่างยาวนาน เป็นที่ให้ความเคารพสักการะของคนในและนอกพื้นที่ รวมทั้งนักท่องเที่ยวจากจังหวัดอื่นๆ ศาสนสถานส่วนใหญ่อยู่ในสภาพดีมีพื้นที่ให้เข้าไปใช้งานทั้งในวันธรรมดาและวันที่มีกิจกรรมถนนคนเดินในการทำบุญ เข้าห้องน้ำ เช่น วัดเจติยหลวง วัดหมื่นล้าน วัดชัยพระเกียรติและวัดศรีเกิด หรือการก่อตั้งเป็นศูนย์อาหารถนนคนเดินของวัดพันอ้น วัดบางแห่งเปิดเป็นพื้นที่จอดรถเพื่อหารายได้ในการพัฒนาวัด เช่น บริเวณวัดพระสิงห์ เป็นต้น

ภาพที่ 4.34 การใช้ประโยชน์อาคารประเภทศาสนสถาน ถนนราชดำเนิน
ที่มา : ผู้วิจัย

2.2 ถนนวิบูลย์

ลักษณะการใช้ประโยชน์อาคารบริเวณย่านถนนวิบูลย์ สามารถแบ่งออกเป็นประเภทต่างๆดังนี้ (ดูแผนที่ 4.11)

- การใช้ประโยชน์อาคารประเภทพาณิชยกรรม

การใช้ที่ดินประเภทพาณิชยกรรมส่วนใหญ่กระจายอยู่ตามแนวถนนวิบูลย์ เป็นประเภทอาคารพาณิชยกรรม ที่มีลักษณะหลายหลายทั้งทางด้านยุคสมัยและรูปแบบสถาปัตยกรรมด้านหลังอาคารพาณิชยกรรมเป็นพื้นที่พักอาศัยซึ่งมีลักษณะบ้านเรือนแออัด หนาแน่น และเส้นทางเข้าถึงไม่สะดวก มีอาคารบางส่วนใช้เป็นที่ผลิตหัตถกรรมเครื่องเงิน การใช้ที่ดินประเภทพาณิชยกรรมในพื้นที่สามารถจำแนกการใช้ประโยชน์ที่ดินได้แก่ การใช้ประโยชน์อาคารประเภทร้านค้าเครื่องเงิน โดยส่วนมากเป็นร้านค้าเก่าแก่ ผู้ประกอบการคือคนในชุมชนวิบูลย์ดั้งเดิมและสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน และอาคารพาณิชย์ที่ไม่มีลักษณะกลุ่มการค้าขายสินค้าที่ชัดเจน

ภาพที่ 4.35 การใช้ประโยชน์อาคารประเภทพาณิชยกรรม ถนนวิบูลย์

ที่มา : ผู้วิจัย

- การใช้ประโยชน์อาคารประเภทที่อยู่อาศัยกึ่งพาณิชยกรรม

การใช้ประโยชน์อาคารประเภทที่อยู่อาศัยกึ่งพาณิชยกรรมประเภทตึกแถวกระจายอยู่โดยรอบพื้นที่ ซึ่งส่วนใหญ่ที่พักอาศัยรูปแบบนี้จะอยู่บริเวณถนนวิบูลย์ ต่อเนื่องไปตามแนวริมถนน และซอยต่างๆ และยังมีตึกแถวแบ่งให้เช่า หอพัก กระจายอยู่ทั่วไปในพื้นที่ศึกษา

ภาพที่ 4.36 การใช้ประโยชน์อาคารประเภทที่อยู่อาศัยกึ่งพาณิชย์กรรม ถนนวิบูลย์
ที่มา : ผู้วิจัย

- การใช้ประโยชน์อาคารประเภทที่อยู่อาศัย

การใช้ประโยชน์อาคารประเภทที่อยู่อาศัยแบบอาคารแถว มีอยู่ทั่วไปในพื้นที่ ส่วนมากเป็นอาคารที่ตั้งติดถนนซอย โดยใช้พักอาศัยไม่ได้ประกอบกิจกรรมทางด้านพาณิชย์กรรมด้านล่าง ส่วนบ้านพักอาศัย ส่วนใหญ่บ้านพักอาศัยจะอยู่ด้านในโดยเข้าตรอก ซอยต่างๆ อาคารบ้านเรือนมีหลายหลายประเภท ทั้งบ้านไม้ดั้งเดิม บ้านคอนกรีตสมัยใหม่ ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในสภาพที่ค่อนข้างทรุดโทรมเส้นทางเข้าถึงไม่สะดวก แต่ภายในบริเวณบ้านมีพื้นที่โล่งกว้างขวาง

ภาพที่ 4.37 การใช้ประโยชน์อาคารประเภทที่อยู่อาศัย ถนนวิบูลย์
ที่มา : ผู้วิจัย

- การใช้ประโยชน์อาคารประเภทสาธารณูปโภค สาธารณูปการ

ระบบสาธารณูปโภคภายในพื้นที่ศึกษา มีเพียงพอต่อความต้องการ แต่สาธารณูปการในพื้นที่ถือว่ายังขาดแคลน ผู้คนในพื้นที่ต้องเดินทางออกนอกพื้นที่ เพื่อไปใช้บริการ เช่น สถาบันทางราชการ สำนักงานเขต โรงพยาบาล เป็นต้น โดยการใช้ประโยชน์อาคารประเภทสาธารณูปการ ได้แก่ โรงพยาบาลรวมแพทย์ สำนักงานการค้าภายในเขต5 สถานสงเคราะห์เด็กกำพร้าและอนาถาบ้านกิ่งแก้ว ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และศูนย์เจาะน้ำบาดาลจังหวัดเชียงใหม่ (ศูนย์วิจัย) กรมทรัพยากรน้ำบาดาล

ภาพที่ 4.38 การใช้ประโยชน์อาคารประเภทสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ถนนวิวาลัย

ที่มา : ผู้วิจัย

- การใช้ประโยชน์อาคารประเภทสถาบันการศึกษา

การใช้ประโยชน์อาคารประเภทสถาบันการศึกษาถือว่าน้อยมากและส่วนใหญ่เป็นสถานศึกษาในระดับพื้นที่ ผู้คนในพื้นที่บางส่วนต้องออกไปใช้บริการในเรื่องการศึกษาในระดับต่างๆในพื้นที่อื่นๆ โดยการใช้ประโยชน์อาคารประเภทสถาบันการศึกษาในบริเวณใกล้เคียงกับถนนวิวาลัย ได้แก่ วิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่ โรงเรียนเทศบาลวัดศรีสุพรรณ โรงเรียนศิลปวัฒนธรรมเชียงใหม่ โรงเรียนอนุบาลคุณแม่ โรงเรียนอนุบาลเดือนเพ็ญ

ภาพที่ 4.39 การใช้ประโยชน์อาคารประเภทสถาบันการศึกษา ถนนวิภาวดี

ที่มา : ผู้วิจัย

- การใช้ประโยชน์อาคารประเภทศาสนสถาน

การใช้ประโยชน์อาคารประเภทศาสนสถานในพื้นที่ย่านถนนวิภาวดีที่มีความสัมพันธ์กับคนในพื้นที่ มีบทบาทในการเป็นศาสนสถานและเป็นสถานที่พัฒนาฝีมือในด้านหัตถกรรมของคนในชุมชน ได้แก่ วัดศรีสุพรรณ วัดหมีนสาร วัดนันทาราม วัดธาตุคำ และวัดยางคราม ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในสภาพที่ดี มีการทำนุบำรุงจากพุทธศาสนิกชนและคนในชุมชน ภายในวัดแต่ละแห่งจะมีพื้นที่เพื่อให้คนในชุมชนเข้าไปใช้งานได้ โดยวัด 3 แห่งแรกจะมีการจัดตั้งชมรมของชุมชนในการทำสินค้าเกี่ยวกับเครื่องเงินและโลหะด้วย

ภาพที่ 4.40 การใช้ประโยชน์อาคารประเภทศาสนสถาน ถนนวิภาวดี

ที่มา : ผู้วิจัย

ถนนคนเดินสำหรับชุมชน: กรณีกีฬาเปรียบเทียบระหว่างถนนคนเดินราชดำเนินและถนนคนเดินวัวลาย																		
แผนที่ 4.11	แผนที่แสดงการใช้ประโยชน์อาคารในระดับชุมชน พ.ศ.2553																	
ที่มา	กรมโยธาธิการและผังเมือง จังหวัดเชียงใหม่	ทิศเหนือ																
สัญลักษณ์	<table border="0"> <tr> <td> ที่อยู่อาศัย</td> <td> พาณิชย์กรรมและอุตสาหกรรม</td> <td> สถาบันศาสนา</td> <td> เกษตรกรรม</td> </tr> <tr> <td> สวนสาธารณะ</td> <td> ที่อยู่อาศัยเชิงอุตสาหกรรม</td> <td> สถาบันราชการ</td> <td> ว่าง</td> </tr> <tr> <td> อุตสาหกรรม</td> <td> สาธารณูปโภค</td> <td> พื้นที่อนุรักษ์เพื่อศิลปวัฒนธรรมและโบราณวัตถุ</td> <td></td> </tr> <tr> <td> ที่อยู่อาศัยที่พาณิชย์กรรม</td> <td> สถาบันการศึกษา</td> <td> นิคมทหาร</td> <td></td> </tr> </table>	ที่อยู่อาศัย	พาณิชย์กรรมและอุตสาหกรรม	สถาบันศาสนา	เกษตรกรรม	สวนสาธารณะ	ที่อยู่อาศัยเชิงอุตสาหกรรม	สถาบันราชการ	ว่าง	อุตสาหกรรม	สาธารณูปโภค	พื้นที่อนุรักษ์เพื่อศิลปวัฒนธรรมและโบราณวัตถุ		ที่อยู่อาศัยที่พาณิชย์กรรม	สถาบันการศึกษา	นิคมทหาร		
ที่อยู่อาศัย	พาณิชย์กรรมและอุตสาหกรรม	สถาบันศาสนา	เกษตรกรรม															
สวนสาธารณะ	ที่อยู่อาศัยเชิงอุตสาหกรรม	สถาบันราชการ	ว่าง															
อุตสาหกรรม	สาธารณูปโภค	พื้นที่อนุรักษ์เพื่อศิลปวัฒนธรรมและโบราณวัตถุ																
ที่อยู่อาศัยที่พาณิชย์กรรม	สถาบันการศึกษา	นิคมทหาร																
สาขาวิชาการออกแบบชุมชนเมือง ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย																		

4.4.5 มวลอาคารและที่ว่าง

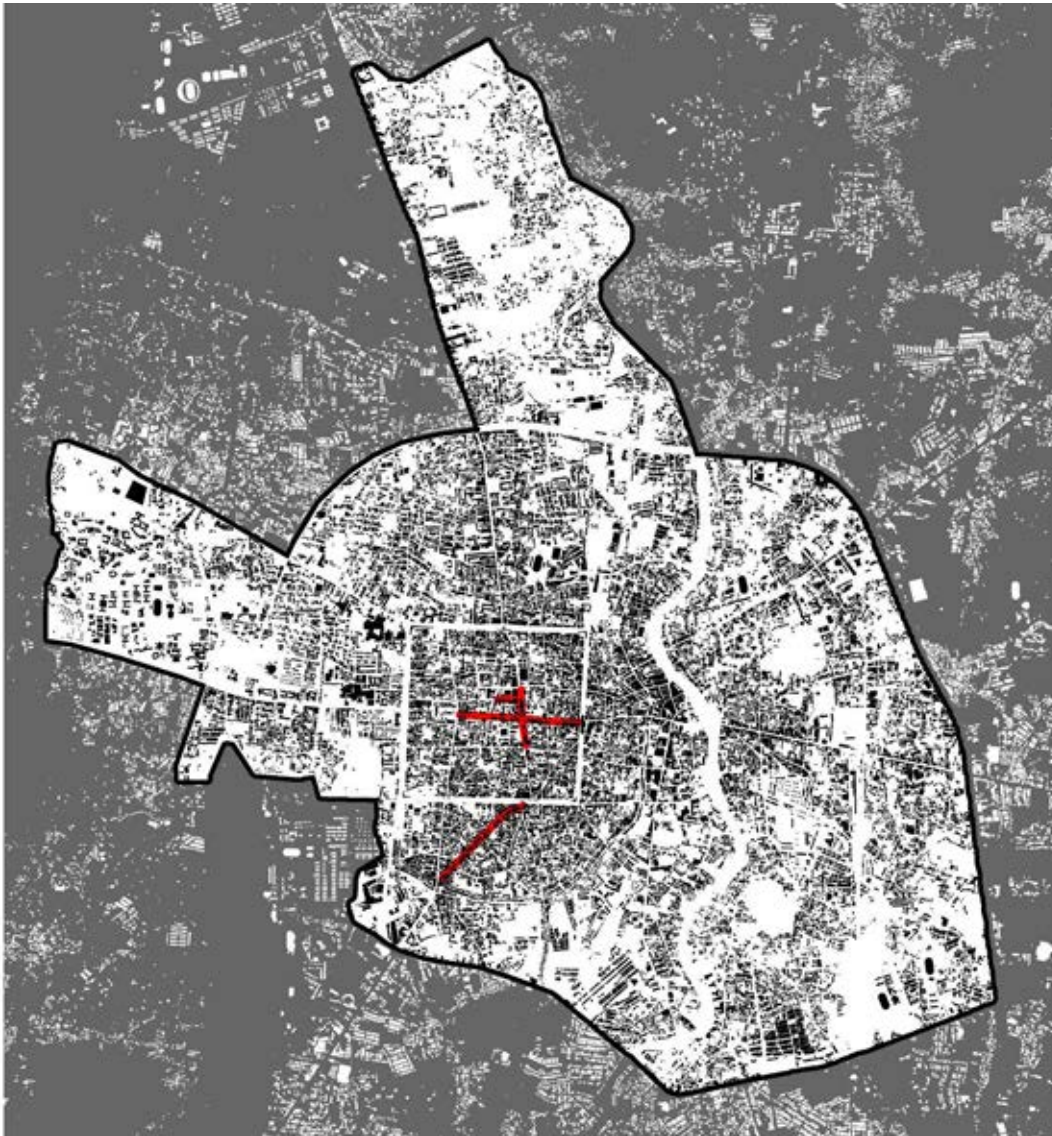
1. มวลอาคารและที่ว่างในระดับเมือง

1.1 ถนนราชดำเนิน

สัดส่วนพื้นที่ที่มวลอาคารและที่ว่างในระดับเมือง ของพื้นที่บริเวณถนนราชดำเนินในเขตกำแพงเมืองชั้นใน พบว่าพื้นที่อาคารมีความหนาแน่นปานกลาง มีพื้นที่โล่งว่างสลับกับมวลอาคาร โดยมวลอาคารขนาดใหญ่จะมีการกระจายตัวลักษณะเป็นรูปตารางสี่เหลี่ยมที่มีความสัมพันธ์กับระบบโครงข่ายการสัญจรในพื้นที่ โดยส่วนใหญ่จะอยู่ตามแนวถนนหลักในพื้นที่และในบริเวณพื้นที่ส่วนกลางของกำแพงเมืองชั้นใน โดยพื้นที่ว่างในบริเวณนั้นส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่ที่มีความเป็นสาธารณะสูงหรือเป็นพื้นที่ที่ใช้เพื่อกิจกรรมนันทนาการเฉพาะพื้นที่ เช่น สวนสาธารณะหนองบวกดาด หรือ สนามกีฬาของโรงเรียนยุพราชวิทยาลัย บริเวณของกำแพงเมืองชั้นในจะมีมวลอาคารเรียงตัวไปตามแนวนอน ส่วนมวลอาคารขนาดเล็กจะแทรกอยู่ถัดเข้าไปในพื้นที่ มีการกระจายตัวอย่างไม่เป็นระเบียบทำให้เกิดพื้นที่ว่างขนาดเล็กแทรกตัวอยู่ในกลุ่มมวลอาคารขนาดเล็กนั้นๆ (ดูแผนที่ 4.12)

1.2 ถนนวิวาลัย

สัดส่วนพื้นที่ที่มวลอาคารและที่ว่างในระดับเมือง ของพื้นที่บริเวณถนนวิวาลัยในเขตกำแพงดินชั้นนอก พบว่าพื้นที่อาคารมีความหนาแน่นมาก มวลอาคารขนาดใหญ่มีน้อยโดยจะเป็นสถาบันราชการหรือสถานศึกษา เช่น โรงพยาบาลสวนดอก วิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่ โดยมวลอาคารส่วนใหญ่จะกระจายตัวตามแนวโครงข่ายการสัญจรหลักในพื้นที่ พื้นที่ว่างขนาดใหญ่ในพื้นที่มักจะเป็นพื้นที่ส่วนบุคคลหรือพื้นที่ที่เข้าไปใช้งานไม่ได้ เช่น ที่ว่างในโรงพยาบาลสวนดอก พื้นที่ว่างสาธารณะในสวนกาญจนาภิเษกและสวนหายยาที่ไม่มีการใช้งาน โดยพื้นที่ว่างส่วนใหญ่ที่เข้าไปใช้งานได้จะเป็นพื้นที่ว่างที่อยู่ในพื้นที่ศาสนสถาน มวลอาคารขนาดเล็ก มีการกระจายตัวอย่างไม่เป็นระเบียบรอบๆ มวลอาคารประเภทศาสนสถานทำให้เกิดพื้นที่ว่างขนาดเล็กแทรกตัวอยู่ในกลุ่มมวลอาคารขนาดเล็กนั้นๆ และมีกลุ่มมวลอาคารขนาดเล็กเรียงตัวอย่างหนาแน่นบริเวณริมถนนที่ติดกับคลองแม่ข่าทั้งสองฝั่ง (ดูแผนที่ 4.12)

ถนนคนเดินสำหรับชุมชน: กรณีศึกษาเปรียบเทียบระหว่างถนนคนเดินราชดำเนินและถนนคนเดินวิบูลย์

แผนที่ 4.12	แผนที่แสดงมวลาอาคารและที่ว่างในระดับเมือง	
ที่มา	ผู้วิจัย	ทิศเหนือ
สัญลักษณ์	<div style="display: flex; align-items: center; gap: 20px;"> <div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="width: 15px; height: 15px; background-color: black; margin-right: 5px;"></div> มวลาอาคาร </div> <div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="width: 15px; height: 15px; border: 1px solid black; margin-right: 5px;"></div> พื้นที่ว่าง </div> </div>	
สาขาวิชาการออกแบบชุมชนเมือง ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย		

2. มวลอาคารและที่ว่างในระดับชุมชน

2.1 ถนนราชดำเนิน

สัดส่วนพื้นที่มวลอาคารและที่ว่างในระดับชุมชน ของพื้นที่บริเวณถนนราชดำเนิน พบว่าพื้นที่อาคารมีความหนาแน่นปานกลาง มีพื้นที่โล่งว่างขนาดใหญ่ ใช้เป็นพื้นที่ทำกิจกรรมระดับเมือง มีทั้งคนในและนอกพื้นที่ศึกษาเข้ามาใช้งาน คือ ลานอนุสาวรีย์สามกษัตริย์ และพื้นที่โล่งภายในบริเวณพื้นที่วัดที่สามารถเข้าไปใช้งานได้ เช่น วัดเจติยหลวง วัดพระสิงห์ เป็นต้น และก็มีพื้นที่โล่งว่างที่คนทั่วไปไม่สามารถเข้ามาใช้งานได้ เช่น ลานจอดรถหน้าสถานีตำรวจภูธรจังหวัดเชียงใหม่ หรือสนามกีฬาในโรงเรียนยุพราชวิทยาลัย ส่วนพื้นที่โล่งว่างที่เหลือจะเป็นที่โล่งว่างภายในชุมชน จากสัดส่วนพื้นที่มวลอาคารกับพื้นที่ว่างบริเวณถนนราชดำเนินพบว่าชุมชนมีการเกาะกลุ่มกันหนาแน่นปานกลาง อยู่ติดกับอาคารพาณิชย์และศาสนสถานต่างๆ ถึงในพื้นที่จะมีที่โล่งว่างขนาดใหญ่ แต่ก็ไม่ได้มีการใช้งานพื้นที่โล่งว่างในด้านการนันทนาการสำหรับคนในชุมชนทั้งหมด (ดูแผนที่ 4.13)

2.2 ถนนวัวลาย

สัดส่วนพื้นที่มวลอาคารและที่ว่างในระดับชุมชน ของพื้นที่บริเวณถนนวัวลาย พบว่าพื้นที่อาคารมีความหนาแน่นมาก ซึ่งพื้นที่โล่งว่างส่วนมากจะเป็นพื้นที่ถนน ตรอก ซอย ภายในชุมชน โดยมีพื้นที่โล่งเพื่อประกอบกิจกรรมเป็นสัดส่วนน้อยมาก เมื่อเทียบกับอาคาร พื้นที่โล่งส่วนมากของชุมชนจะอยู่บริเวณพื้นที่วัด โดยในชุมชนมีวัดสำคัญ 3 วัด ได้แก่ วัดศรีสุพรรณ วัดหมื่นสาร และวัดนันทาราม จากสัดส่วนพื้นที่มวลอาคารกับพื้นที่ว่างบริเวณถนนวัวลาย พบว่าชุมชนมีการเกาะกลุ่มกันหนาแน่นล้อมรอบพื้นที่โล่งว่างของวัด ไม่มีการจัดพื้นที่โล่งว่างเพื่อการนันทนาการสำหรับคนในชุมชน แต่ก็ใช้พื้นที่ว่างขนาดเล็กหรือพื้นที่ในวัดในการทำกิจกรรมแทน ส่วนกิจกรรมนันทนาการนั้นต้องมีการเดินทางไปใช้พื้นที่โล่งภายนอกชุมชน ซึ่งเป็นพื้นที่ของเทศบาลที่มีปริมาณผู้ใช้พื้นที่จากพื้นที่อื่นๆด้วย (ดูแผนที่ 4.13)

ถนนคนเดินสำหรับชุมชน: กรณศึกษาเปรียบเทียบระหว่างถนนคนเดินราชดำเนินและถนนคนเดินวัวลาย

แผนที่ 4.13	แผนที่แสดงมวลาอาคารและที่ว่างในระดับชุมชน	
ที่มา	ผู้วิจัย	ทิศเหนือ
สัญลักษณ์	<div style="display: flex; align-items: center; gap: 20px;"> <div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="width: 15px; height: 15px; background-color: black; margin-right: 5px;"></div> มวลาอาคาร </div> <div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="width: 15px; height: 15px; border: 1px solid black; margin-right: 5px;"></div> พื้นที่ว่าง </div> </div>	

สาขาวิชาการออกแบบชุมชนเมือง ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4.1.6 ตำแหน่งกิจกรรมสำคัญ

1. ตำแหน่งกิจกรรมสำคัญในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่

การศึกษาเรื่องตำแหน่งสำคัญจะเป็นการแยกพื้นที่กิจกรรมออกเป็นย่านต่างๆ ที่มีกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมวัฒนธรรมที่แตกต่างกันตามรูปแบบวิถีชีวิตความเป็นอยู่ (ดูแผนที่ 4.14) ดังนี้

1.1 ถนนราชดำเนิน

- ย่านกำแพงเมืองชั้นใน เป็นเขตเมืองเก่าแก่ที่สุดที่มีมาตั้งแต่การวางผังเมืองเริ่มแรก ซึ่งพื้นที่ในใจกลางเมืองในเขตกำแพงเมืองนี้ ประกอบด้วยพื้นที่วางสาธารณะ ตลาด พิพิธภัณฑสถานที่ราชการ วัดสำคัญ และวัง คุ่มเจ้า ต่างๆในอดีต ปัจจุบัน ผสมผสานระหว่าง สถานที่ราชการ และที่อยู่อาศัยมีวัดสำคัญและสวยงามจำนวนมาก เป็นสถานที่นักท่องเที่ยวนิยมเดินชมเมือง สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ ในย่านกำแพงเมืองชั้นใน สถาปัตยกรรม อาคารบ้านเรือน ในเขตสี่เหลี่ยมคูเมืองเก่าบังคับความสูงไว้ไม่เกิน 12 เมตร คงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของสถาปัตยกรรมล้านนาไว้ อาคารรูปแบบสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นสวยงามมีเอกลักษณ์ เทศบาลจึงได้จัดกิจกรรมถนนคนเดินทุกวันอาทิตย์ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในย่านประวัติศาสตร์ และการสร้างงานหัตถกรรมพื้นถิ่น เป็นสถานที่ดึงดูดทั้งนักท่องเที่ยวและคนในตัวเมืองเข้ามาใช้จำนวนมากหลายหมื่นคนในทุกเย็นวันอาทิตย์ และนับแสนคนในวันเทศกาล

1.2 ถนนวัวลาย

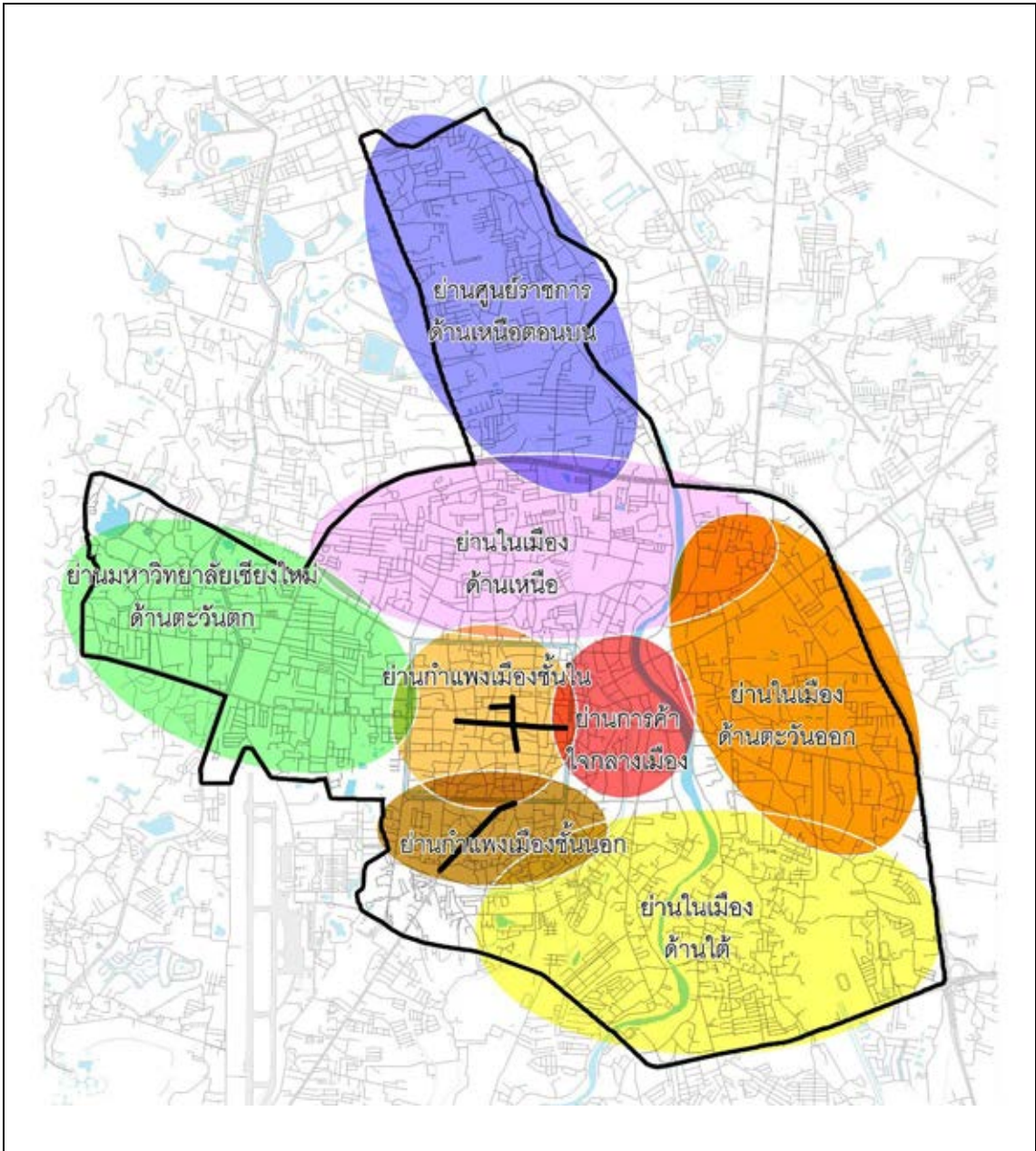
- ย่านนี้ตั้งอยู่ระหว่างกำแพงเมืองชั้นในจนถึงกำแพงดินชั้นนอกด้านใต้ของเมือง ด้วยอาณาเขตของพื้นที่โอบล้อมด้วยกำแพงเมืองเก่า ตามเส้นแม่น้ำลำคูแม่ข่าและลำคูไหว ในย่านนี้เป็นช่างฝีมือพื้นบ้านที่มีชื่อเสียงด้านหัตถกรรมเครื่องเงินและเครื่องเงินอยู่บริเวณถนนวัวลาย อาคารบริเวณนี้ไม่สูงมากนัก คนอยู่อาศัยเป็นคนเก่าแก่ ในอดีตเป็นย่านการค้าหัตถกรรมขายสินค้าที่ระลึก เช่นการทำเครื่องเงิน การแกะสลัก การทำเครื่องเงิน ต่อมากิจกรรมการทำเครื่องเงินซบเซา ย่านค้าขายของหัตถกรรมย้ายศูนย์ไปยัง อ.หางดง ทำให้บริเวณนี้กิจกรรมการค้าขายเงียบเหงาซบเซา แต่ความเป็นชุมชนยังเข้มแข็ง โดยเฉพาะชุมชนวัดศรีสุพรรณ ชุมชนนันทาราม ชุมชนหมื่นสาร และ วัดธาตุคำ มีการตั้งศูนย์สอนการแกะสลักเงิน เทศบาลจึงได้จัดกิจกรรมถนนคนเดินทุกวันเสาร์โดยมอบให้กลุ่มคนในพื้นที่ดูแลกิจกรรมเอง โดยผู้ดูแลได้แก่ เจ้าของร้านค้า ตึกแถวและกลุ่มคณะกรรมการหมู่บ้านวัวลายที่ประกอบด้วยชุมชน 3 ชุมชนได้แก่ ชุมชนหมื่นสารบ้านวัวลาย ชุมชนวัดศรีสุพรรณและชุมชนวัดนันทาราม โดยเทศบาลนครเชียงใหม่ เป็นผู้ดูแล สนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการประชุมและการประสานงานการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน

ซึ่งทั้งสองย่านที่กล่าวมานี้ถือได้ว่าอยู่ในพื้นที่ใจกลางเมืองเชียงใหม่ เชื่อมต่อกับเขตย่านการค้าเก่า พื้นที่อยู่ชั่วงจากกำแพงประตูเมืองท่าแพไปจรดริมแม่น้ำปิง ตั้งอยู่ด้านตะวันออกของเมืองที่มีการใช้ประโยชน์ที่ดินผสมผสานพาณิชยกรรมและที่อยู่อาศัย มีชุมชนและเชื้อชาติหลากหลาย ในอดีตเป็นย่านคนจีน คนอินเดียและคนในบังคับอังกฤษ มีศาสนสถานของมุสลิม เป็นที่ตั้งของย่านการค้าสำคัญ ได้แก่ ตลาดวโรรส ตลาดต้นลำไย ตลาดวรรัฐ และตลาดเทศบาล เป็นศูนย์กลางการค้าปลีกค้าส่งของเมืองและภูมิภาค

จากนั้นโดยรอบจะกลายเป็นย่านที่อยู่อาศัยในเขตเมืองทางด้านทิศเหนือ ทิศใต้ และทิศตะวันออก เป็นเขตที่อยู่อาศัยผสมผสานย่านการค้า ซึ่งมีพื้นที่ต่อเนื่องจากพื้นที่ใจกลางเมืองเก่า การตั้งถิ่นฐานขยายตัวชุมชนออกไปรอบๆตามรัศมีของโครงข่ายการสัญจรในระดับเมือง ลักษณะของการค้าจะอยู่ในรูปแบบอาคารพาณิชย์กรรมที่เกาะไปตามเส้นทางคมนาคมหลักและพื้นที่ว่างที่เป็นตลาดชุมชน

ส่วนทางด้านทิศตะวันตกจะเป็นย่านมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ตั้งอยู่บริเวณถนนสายหลักห้วยแก้วและถนนสุเทพมีชุมชนหนาแน่นปานกลาง เป็นชุมชนใหม่เกิดจากการตั้งมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ถนนห้วยแก้วเป็นที่ตั้งของศูนย์การค้า บริเวณหน้ามหาวิทยาลัยเชียงใหม่จะเป็นย่านการค้าขายสินค้า เสื้อผ้า และร้านอาหาร ส่วนหอพักนักศึกษาและที่อยู่อาศัยของนักศึกษาจะอยู่บริเวณด้านหน้าและด้านหลังมหาวิทยาลัย ส่วนย่านที่มีกิจกรรมเชิงเศรษฐกิจ ประเภท ภัตตาคาร ร้านอาหาร บาร์ ผับ จะเกาะตัวอยู่จำนวนมากในบริเวณถนนนิมมานเหมินท์และถนนเลียบคลองชลประทาน

ส่วนย่านศูนย์ราชการหรือย่านเหนือตอนบน เป็นพื้นที่อยู่อาศัยหนาแน่นต่ำ เป็นพื้นที่สถานที่ราชการขนาดใหญ่ลักษณะของการเดินทางพึ่งพารถยนต์เป็นส่วนมาก เพราะระยะทางห่างไกล เป็นลักษณะของการเติบโตชานเมือง เป็นย่านที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อย การใช้ประโยชน์ที่ดินห่างกันเป็นช่วงๆบางแห่งคั่นด้วยพื้นที่ว่างรอการพัฒนา ทิศเหนือได้แก่ส่วนต่อถนนโชตนาไปจนถึงศาลากลางและศูนย์ราชการ

ถนนคนเดินสำหรับชุมชน: กรณีศึกษาเปรียบเทียบระหว่างถนนคนเดินราชดำเนินและถนนคนเดินวิบูลย์		
แผนที่ 4.14	แผนที่แสดงตำแหน่งกิจกรรมสำคัญในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่โดยแบ่งเป็นย่านต่างๆในเมือง	
ที่มา	การสรุปข้อมูลจากการทบทวนวรรณกรรม	ทิศเหนือ
สัญลักษณ์	<ul style="list-style-type: none"> ■ ย่านการค้าใจกลางเมือง ■ ย่านในเมืองด้านเหนือ ■ ย่านมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ด้านตะวันตก ■ ย่านท่าแพเมืองชั้นใน ■ ย่านในเมืองด้านใต้ ■ ย่านศูนย์ราชการ ด้านเหนือตอนบน ■ ย่านท่าแพเมืองชั้นนอก ■ ย่านในเมืองด้านตะวันออก 	
สาขาวิชาการออกแบบชุมชนเมือง ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย		

2. ตำแหน่งกิจกรรมสำคัญในระดับเมือง

ในการศึกษาตำแหน่งกิจกรรมในระดับเมืองของถนนราชดำเนินและถนนวิบูลย์ มีพื้นที่กิจกรรมใช้สอยที่แตกต่างกันออกไป โดยการจำแนกตำแหน่งกิจกรรมระดับเมืองนั้นจะอธิบายโดยใช้การแบ่งพื้นที่ตามย่านกิจกรรมในระดับเมือง คือ ตำแหน่งกิจกรรมในระดับเมืองของพื้นที่ย่านกำแพงเมืองชั้นในของถนนราชดำเนินและพื้นที่ย่านระหว่างกำแพงเมืองชั้นในจนถึงกำแพงดินชั้นนอก โดยจากการสำรวจพื้นที่ที่สามารถอธิบายตำแหน่งกิจกรรมในระดับเมืองถนนราชดำเนินและถนนวิบูลย์ได้ดังนี้ (ดูแผนที่ 4.15)

2.1 ถนนราชดำเนิน

- พื้นที่กิจกรรมระดับเมืองบริเวณถนนราชดำเนิน มีทั้งที่เป็นที่สาธารณะและที่ส่วนบุคคล แต่มีการเชื่อมโยงกันเนื่องจากความจำเป็นต้องใช้ที่ว่างเพื่อการทำกิจกรรมและสัญจรใช้ชีวิตประจำวันของคนในชุมชนและนักท่องเที่ยว โดยตำแหน่งในการทำกิจกรรมต่างๆของย่านกำแพงเมืองชั้นใน ได้แก่ บริเวณลานอนุสาวรีย์สามกษัตริย์หน้าหอศิลป์วัฒนธรรมล้านนาและบริเวณประตูท่าแพ ซึ่งเป็นที่ว่างขนาดใหญ่ที่สามารถเข้าไปใช้งานได้ตลอดเวลา และด้วยความที่พื้นที่ย่านกำแพงเมืองชั้นในมีความสำคัญในด้านประวัติศาสตร์ ทำให้มีพื้นที่กิจกรรมที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์และศาสนาอยู่เป็นจำนวนมาก และมีพื้นที่กิจกรรมทางเศรษฐกิจประเภทการค้าขายที่สำคัญ คือ ตลาดประตูช้างเผือกทางทิศเหนือและตลาดประตูเชียงใหม่ทางทิศใต้

ภาพที่ 4.41 ตำแหน่งกิจกรรมระดับเมือง ประตูท่าแพ

ที่มา : ผู้วิจัย

นอกจากนั้นในพื้นที่ย่านกำแพงเมืองชั้นในยังมีกิจกรรมประเภทนันทนาการที่เป็นสวนสาธารณะ ที่เป็นพื้นที่ว่างสาธารณะที่สามารถรองรับการใช้งานของในพื้นที่และนอกพื้นที่ได้เป็นจำนวนมาก คือ สวนสาธารณะหนองบวกหาดที่ตั้งอยู่บนถนนบำรุงบุรี บริเวณแจ่งกุ๊ยเฮียง ที่มีคนเข้ามาใช้งานหลากหลายกลุ่ม

ภาพที่ 4.42 ตำแหน่งกิจกรรมระดับเมือง สวนสาธารณะหนองบวกวาด

ที่มา : ผู้วิจัย

ส่วนในทุกวันอาทิตย์ที่มีกิจกรรมถนนคนเดินพื้นที่ถนนก็ทำหน้าที่เป็นกิจกรรมในระดับเมือง เพื่อใช้ในการทำกิจกรรมถนนคนเดินรองรับการใช้งานที่มากขึ้น และมีตำแหน่งกิจกรรมอื่นๆ เช่น พื้นที่ภายในศาสนสถาน ที่สามารถเข้าไปใช้งานได้ และในสถาบันการศึกษาและที่อยู่อาศัยที่ต้องได้รับอนุญาตก่อนเข้าไปใช้งาน

2.2 ถนนววาลัย

- พื้นที่กิจกรรมระดับเมืองบริเวณถนนววาลัยส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่กิจกรรมทางเศรษฐกิจประเภทการค้าขายโดยมีทั้งรูปแบบการค้าขายสินค้าและอาหาร โดยตำแหน่งกิจกรรมระดับเมือง ได้แก่ พื้นที่ว่างบริเวณประตูเชียงใหม่ที่เป็นพื้นที่กิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมที่เชื่อมโยงและเป็นพื้นที่เสริมขยายมาจากตลาดประตูเชียงใหม่ ที่มีกิจกรรมเป็นร้านรถเข็นขายอาหารทั่วไปและมีพื้นที่บางส่วนจัดเป็นสวนหย่อม ใช้ในกิจกรรมนันทนาการในด้านการพักผ่อนหย่อนใจ นอกจากนี้ยังทำหน้าที่เป็นท่ารถ ใช้เป็นจุดเปลี่ยนถ่ายการสัญจรสาธารณะไปยังพื้นที่ย่านอื่นๆ มีกิจกรรมทางเศรษฐกิจจากกลุ่มอาคารบริเวณถนนววาลัยมีการค้าขายสินค้าประเภทเครื่องเงินและโลหะที่ขึ้นเองจากคนภายในพื้นที่ มีโรงพยาบาลขนาดใหญ่ในพื้นที่คือโรงพยาบาลสวนปรุง และในพื้นที่บริเวณถนนววาลัยยังมีตำแหน่งกิจกรรมทางศาสนาที่สำคัญคือ วัดศรีสุพรรณ

ภาพที่ 4.43 ตำแหน่งกิจกรรมระดับเมือง ประตูลีเชียงใหม่

ที่มา : ผู้วิจัย

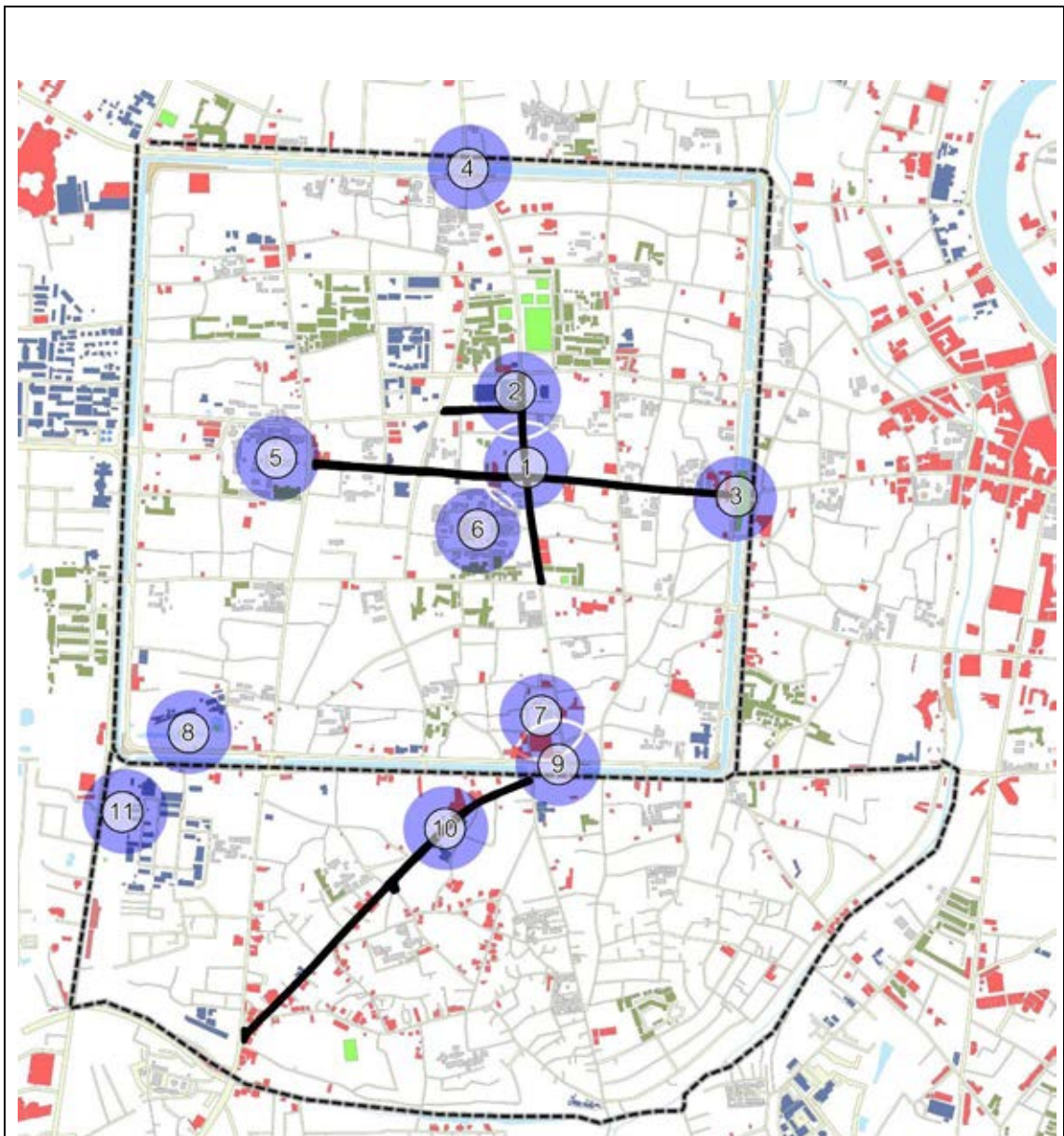
นอกจากนั้นในพื้นที่ย่านระหว่างกำแพงเมืองชั้นในจนถึงกำแพงดินชั้นนอก ยังมีกิจกรรมประเภทนันทนาการที่เป็นสวนสาธารณะ ที่เป็นพื้นที่ว่างสาธารณะที่สามารถรองรับการใช้งานของในพื้นที่และนอกพื้นที่ได้เป็นจำนวนมาก แต่ปัจจุบันอยู่ในสภาพกร้างทรุดโทรม ขาดการดูแล ไม่สามารถเข้าไปใช้งานได้ คือ สวนกาญจนาภิเษก ที่ตั้งอยู่บนถนนมหิดล บริเวณแจ่งกู่เฮือง ติดกับโรงพยาบาลสวนปรุงและลำคูไหว

ภาพที่ 4.44 สวนกาญจนาภิเษก

ที่มา : ผู้วิจัย

สวนในทุกวันเสาร์ที่มีกิจกรรมถนนคนเดินพื้นที่ถนนก็ทำหน้าที่เป็นกิจกรรมในระดับเมือง เพื่อใช้ในการทำกิจกรรมถนนคนเดินรองรับการใช้งานที่มากขึ้น และมีตำแหน่งกิจกรรมอื่นๆ เช่น พื้นที่ภายใน ศาสนสถานหรือพื้นที่ว่างส่วนบุคคลที่ให้พ่อค้าแม่ค้าเข้าไปเช่าเพื่อกิจกรรมการค้า ที่สามารถเข้าไปใช้งานได้

ถนนคนเดินสำหรับชุมชน: กรณีศึกษาเปรียบเทียบระหว่างถนนคนเดินราชดำเนินและถนนคนเดินวิบูลย์														
แผนที่ 4.15	แผนที่แสดงประเภทของกิจกรรมในระดับเมือง													
ที่มา	การเก็บข้อมูลของผู้วิจัย	ทิศเหนือ												
สัญลักษณ์	<table border="0"> <tr> <td>1. ถนนคนเดินราชดำเนิน</td> <td>5. วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร</td> <td>9. ประตูนเชียงใหม่</td> </tr> <tr> <td>2. ซ่งอนุสาวรีย์ 3 กษัตริย์</td> <td>6. วัดเจดีย์หลวงวรวิหาร</td> <td>10. ถนนคนเดินวิบูลย์</td> </tr> <tr> <td>3. ประตูท่าแพ</td> <td>7. ตลาดประตูเชียงใหม่</td> <td>11. สวนกาญจนาภิเษก</td> </tr> <tr> <td>4. ประตูช้างเผือก</td> <td>8. สวนวชิรพนาถ</td> <td></td> </tr> </table>	1. ถนนคนเดินราชดำเนิน	5. วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร	9. ประตูนเชียงใหม่	2. ซ่งอนุสาวรีย์ 3 กษัตริย์	6. วัดเจดีย์หลวงวรวิหาร	10. ถนนคนเดินวิบูลย์	3. ประตูท่าแพ	7. ตลาดประตูเชียงใหม่	11. สวนกาญจนาภิเษก	4. ประตูช้างเผือก	8. สวนวชิรพนาถ		
1. ถนนคนเดินราชดำเนิน	5. วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร	9. ประตูนเชียงใหม่												
2. ซ่งอนุสาวรีย์ 3 กษัตริย์	6. วัดเจดีย์หลวงวรวิหาร	10. ถนนคนเดินวิบูลย์												
3. ประตูท่าแพ	7. ตลาดประตูเชียงใหม่	11. สวนกาญจนาภิเษก												
4. ประตูช้างเผือก	8. สวนวชิรพนาถ													
สาขาวิชาการออกแบบชุมชนเมือง ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย														

3. ตำแหน่งกิจกรรมสำคัญในระดับชุมชน

เนื่องจากความสำคัญของถนนราชดำเนินและถนนวัวลายในอดีต ที่เป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ เป็นชุมชนใจกลางเมืองที่ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการปกครองของจังหวัดเชียงใหม่ ทำให้พื้นที่บริเวณถนนราชดำเนินและถนนวัวลายกลายเป็นที่รวมของผู้คนที่หลากหลายทางด้านเชื้อชาติ วัฒนธรรม เข้ามาในพื้นที่ในหลากหลายยุคสมัย ด้วยเหตุนี้จึงทำให้พื้นที่ศึกษามีตำแหน่งกิจกรรมที่สำคัญต่างๆที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและความเป็นอยู่ของชุมชน ที่เป็นโบราณสถานและสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆที่น่าสนใจ โดยแยกตำแหน่งกิจกรรมที่สำคัญในบริเวณที่ตั้งของถนนทั้ง 2 เส้น ดังนี้ (ดูแผนที่ 4.16)

3.1 ถนนราชดำเนิน

- กิจกรรมบนพื้นที่ว่างสาธารณะ ได้แก่ ลานประตูท่าแพเป็นพื้นที่ลานกิจกรรมที่มีการใช้งานหลายรูปแบบทั้งลานกิจกรรม ตลาดนัดขายของและตั้งเวทีกิจกรรมในเทศกาลสำคัญต่างๆ และลานอนุสาวรีย์สามกษัตริย์ เป็นพื้นที่ลานกิจกรรมที่มีการใช้งานหลายรูปแบบเช่น เป็นที่นัดรวมตัว พบปะสังสรรค์ แลกเปลี่ยนของกลุ่มคน เป็นลานกิจกรรมการแสดงในช่วงเทศกาลพิเศษ เป็นพื้นที่กิจกรรมที่ส่งเสริมด้านประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวหรือตามวัตถุประสงค์อื่น ๆ ในการใช้พื้นที่

ภาพที่ 4.45 และ 4.46 กิจกรรมบนพื้นที่ว่างสาธารณะ ประตูท่าแพ และลานอนุสาวรีย์สามกษัตริย์

ที่มา : <http://cmpictures.files.wordpress.com> และ <http://www.geolocation.ws>

- กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ ผ่านกลุ่มพิพิธภัณฑ์ต่างๆในพื้นที่ ได้แก่ หอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ หอศิลป์ล้านนา ที่ภายในพิพิธภัณฑ์จัดแสดงนิทรรศการเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของเมืองเชียงใหม่ และวิถีชีวิตวัฒนธรรมท้องถิ่น นับตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ หอประวัติศาสตร์เมืองเชียงใหม่ ภายในเป็นศูนย์จัดแสดงนิทรรศการถาวร เกี่ยวกับประวัติศาสตร์เมืองและเรื่องราวเกี่ยวกับดินแดนล้านนาให้ได้ศึกษาค้นคว้ากัน ทั้งประวัติความเป็นมา ศิลปวัฒนธรรม ขนบประเพณีจากอดีตถึงปัจจุบันเมืองเชียงใหม่ และคุ้มเจ้าบุรีรัตน์ ที่อยู่ในความรับผิดชอบของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จัดตั้งเป็นศูนย์สถาปัตยกรรมล้านนา ภายใต้การดูแล จัดการ และดำเนินงาน ของคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ เพื่อเก็บข้อมูล และค้นคว้า วิจัย อันนำไปสู่แนวทางในการอนุรักษ์ที่ถูกต้อง

ภาพที่ 4.47 ถึง 4.50 กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์
หอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ หอศิลปล้านนา หอประวัติศาสตร์เมืองเชียงใหม่ และ คุ่มเจ้าบุรีรัตน์

ที่มา : <http://pongphun.wordpress.com>, <http://14p5.blogspot.com>,

<http://cm-leadernews.com> และ <http://www.lanna-arch.net>

- กิจกรรมทางด้านศาสนา ผ่านศาสนสถานต่างๆที่สำคัญในพื้นที่ ได้แก่
วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร และวัดเจติยห์หลวงวรวิหาร ที่มีกิจกรรมที่ส่งเสริมทางด้านศาสนา กิจกรรมทางด้าน
การศึกษา มีสถาบันการศึกษาอยู่ในพื้นที่วัดและมีพื้นที่บางส่วนใช้ในด้านกิจกรรมการค้าขายเฉพาะวันที่มี
กิจกรรมถนนคนเดิน และ วัดอินทขีล ที่มีกิจกรรมส่งเสริมทางด้านศาสนาและประวัติศาสตร์ พื้นที่บริเวณรอบๆ
เป็นกิจกรรมการค้าขายเกี่ยวกับด้านอาหารการกิน และมีกิจกรรมการค้าในวันที่มีกิจกรรมถนนคนเดิน

ภาพที่ 4.51 ถึง 4.53 กิจกรรมทางด้านศาสนาและชุมชน วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร

วัดเจติยห์หลวงวรวิหาร และ วัดอินทขีล

ที่มา : <http://www.dhammathai.org>, <http://www.holidaythai.com> และ <http://watinthakhin.com>

3.2 ถนนวิเวลาย

- กิจกรรมบนพื้นที่ว่างสาธารณะ ได้แก่ ประตูเชียงใหม่ ตั้งอยู่ทางด้านทิศใต้ ของเมืองเชียงใหม่ที่ใช้เป็นพื้นที่กิจกรรมพักผ่อนและเป็นพื้นที่กิจกรรมค้าขายโดยส่วนใหญ่เป็นการค้าขายเกี่ยวกับด้านอาหารการกินที่ขยายมากจากบริเวณตลาดประตูเชียงใหม่ มีพื้นที่บางส่วนใช้เป็นที่จอดรถในวันที่มีกิจกรรมถนนคนเดิน

ภาพที่ 4.54 กิจกรรมบนพื้นที่ว่างสาธารณะ ประตูเชียงใหม่

ที่มา : <http://www.bloggang.com>

- กิจกรรมการค้าขายสินค้า บริเวณถนนวิเวลาย โดยมีการนำนักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวชมร้านค้าเครื่องเงินต่างๆ เป็นกิจกรรมการค้าขายที่สร้างชื่อเสียงให้กับชุมชนที่อยู่ในบริเวณนี้ นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมการค้าขายประเภทตลาดที่ให้คนในชุมชนเข้าไปทำกิจกรรม ได้แก่ ตลาดทิพย์เนตร ที่เป็นแหล่งขายของใช้ต่างๆในชีวิตประจำวันและสินค้าทั่วไป และตลาดก้อมที่แหล่งกิจกรรมการค้าขายอาหารและขนมพื้นเมืองคนในชุมชนและบริเวณพื้นที่รอบๆ

ภาพที่ 4.55 ถึง 4.57 กิจกรรมการค้าขายสินค้าถนนวิเวลาย ตลาดทิพย์เนตรและตลาดก้อม

ที่มา : <http://air666phromaim.wordpress.com>,

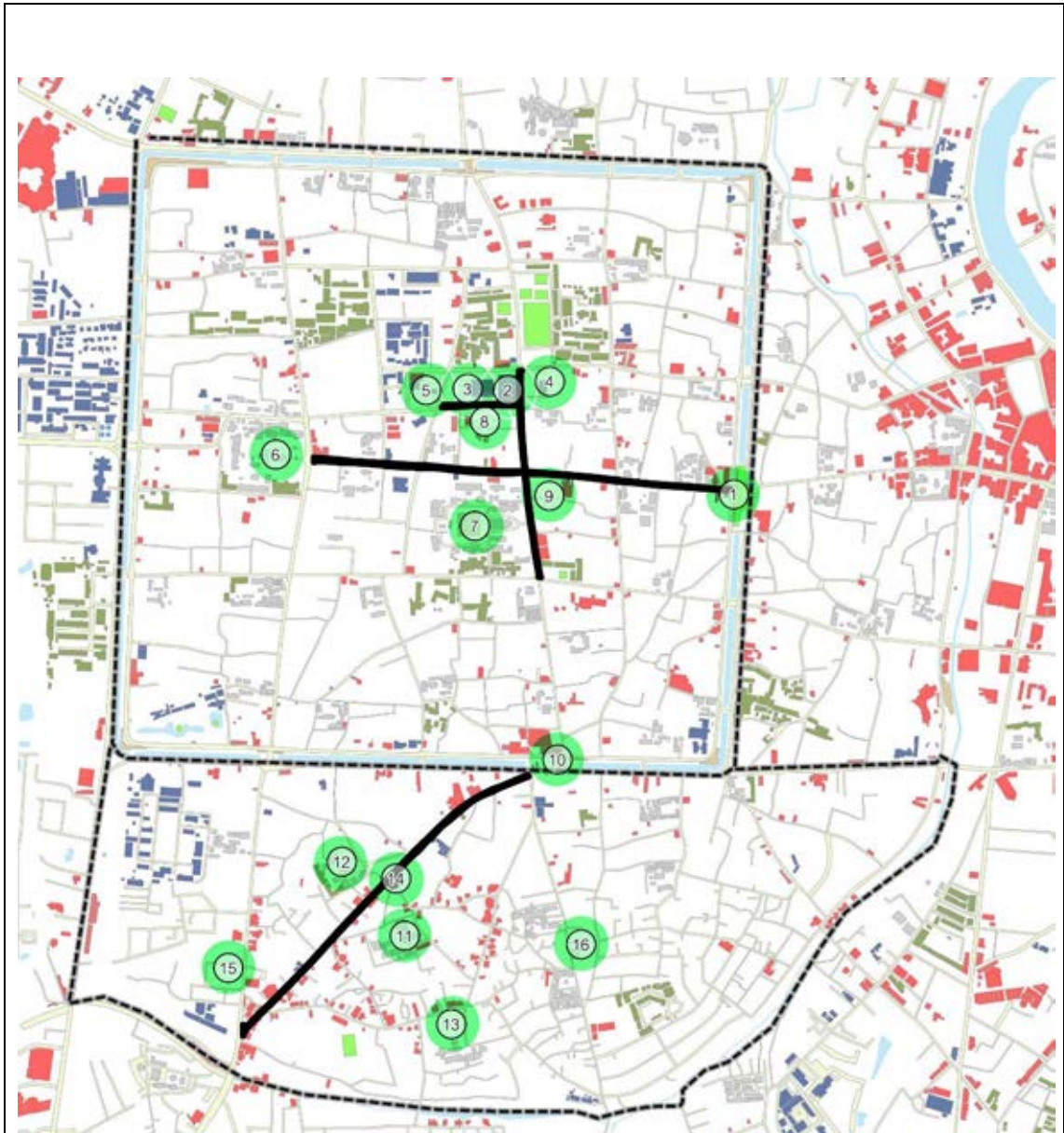
<http://www.reviewchiangmai.com> และ <http://www.bloggang.com/>

- กิจกรรมทางด้านศาสนาและชุมชน ผ่านศาสนสถานต่างๆที่สำคัญในพื้นที่ ได้แก่ วัดหมื่นสารที่มีการตั้ง “ศูนย์กรรมเครื่องเงิน วัดหมื่นสาร” ที่ใช้เป็นที่เรียนรู้การทำเครื่องเงินของคนในชุมชน วัดศรีสุพรรณ มีกิจกรรมที่ส่งเสริมทางด้านศาสนา กิจกรรมทางการศึกษาในชุมชน และมีพื้นที่กิจกรรมทางการทำงานฝีมือในชุมชนเกี่ยวกับเครื่องเงิน วัดนันทารามที่มีการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้เครื่องเงิน เป็นศูนย์รวมในการประกอบกิจกรรมทั้งของวัดและชุมชน และมีการจัดพื้นที่เพื่อใช้ทำกิจกรรมนันทนาการอยู่ภายใน และรูปปั้นวัวลายที่เป็นเครื่องหมายแสดงถึงความสมัครสมานสามัคคี เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของชุมชน ทัศนกรรมวัวลาย

ภาพที่ 4.58 ถึง 4.61 กิจกรรมทางด้านศาสนาและชุมชน วัดหมื่นสาร วัดศรีสุพรรณ
วัดนันทารามและรูปปั้นวัวลาย

ที่มา : <http://wualaisilver.com>, <http://photo.lannaphotoclub.com>,
<http://www.bloggang.com> และ ผู้วิจัย

ถนนคนเดินสำหรับชุมชน: กรณีกีฬาเปรียบเทียบระหว่างถนนคนเดินราชดำเนินและถนนคนเดินวัวลาย																		
แผนที่ 4.16	แผนที่แสดงตำแหน่งของกิจกรรมในระดับชุมชน																	
ที่มา	การเก็บข้อมูลของผู้วิจัย	ทิศเหนือ																
สัญลักษณ์	<table border="0"> <tr> <td>1. ประตูท่าแพ</td> <td>5. หอประวัติศาสตร์เมืองเชียงใหม่</td> <td>9. ศูนย์สิรินธร (มหาอินทร์)</td> <td>13. วัดนิมิตสาราม</td> </tr> <tr> <td>2. ซ่งอนุสาวรีย์ 3 กษัตริย์</td> <td>6. วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร</td> <td>10. ประตูเชียงใหม่</td> <td>14. รูปปั้นวัวลาย</td> </tr> <tr> <td>3. หอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่</td> <td>7. วัดเจดีย์หลวงวรวิหาร</td> <td>11. วัดนิมิตสาร</td> <td>15. ตลาดพิมายงเมตร</td> </tr> <tr> <td>4. หอศิลปล้านนา</td> <td>8. วัดอินทริลลศะคีโยเมือง</td> <td>12. วัดศรีสุพรรณ</td> <td>16. กาดก๊อม</td> </tr> </table>	1. ประตูท่าแพ	5. หอประวัติศาสตร์เมืองเชียงใหม่	9. ศูนย์สิรินธร (มหาอินทร์)	13. วัดนิมิตสาราม	2. ซ่งอนุสาวรีย์ 3 กษัตริย์	6. วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร	10. ประตูเชียงใหม่	14. รูปปั้นวัวลาย	3. หอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่	7. วัดเจดีย์หลวงวรวิหาร	11. วัดนิมิตสาร	15. ตลาดพิมายงเมตร	4. หอศิลปล้านนา	8. วัดอินทริลลศะคีโยเมือง	12. วัดศรีสุพรรณ	16. กาดก๊อม	
1. ประตูท่าแพ	5. หอประวัติศาสตร์เมืองเชียงใหม่	9. ศูนย์สิรินธร (มหาอินทร์)	13. วัดนิมิตสาราม															
2. ซ่งอนุสาวรีย์ 3 กษัตริย์	6. วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร	10. ประตูเชียงใหม่	14. รูปปั้นวัวลาย															
3. หอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่	7. วัดเจดีย์หลวงวรวิหาร	11. วัดนิมิตสาร	15. ตลาดพิมายงเมตร															
4. หอศิลปล้านนา	8. วัดอินทริลลศะคีโยเมือง	12. วัดศรีสุพรรณ	16. กาดก๊อม															
สาขาวิชาการออกแบบชุมชนเมือง ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย																		

4.5 สรุปสภาพแวดล้อมชุมชนในพื้นที่ถนนราชดำเนินและถนนวิวัลาย

4.5.1 ถนนราชดำเนิน

กิจกรรมถนนคนเดินในจังหวัดเชียงใหม่ นั้น เดิมที่ตั้งเริ่มจากที่วัดอุปกุศไปตามถนนท่าแพ จนถึงประตูท่าแพ ปัจจุบันได้ย้ายไปอยู่บริเวณถนนราชดำเนิน เริ่มที่ช่วงประตูท่าแพ ตรงเข้าไปยังเขตเมืองเก่า บนถนนราชดำเนิน ไปจนถึงถนนบริเวณหน้าวัดพระสิงห์ และบริเวณที่ติดกับถนนเส้นขวางคือถนนพระปกเกล้า ตั้งแต่หน้าอนุสาวรีย์สามกษัตริย์ไปจนถึงวัดเจดีย์หลวง บริเวณที่ตั้งถนนนี้เป็นเขตในกำแพงเมืองชั้นใน ซึ่งเป็นที่ตั้งถิ่นฐานมานานนับตั้งแต่สมัยมีการสร้างเมือง บริเวณสี่แยกกลางเวียงจรดวัดพระสิงห์ ในอดีตเป็นที่ตั้งของตลาดเชียงใหม่ หรือตลาดกลางเวียง บริเวณถนนคนเดินนี้สองฝากถนนมีวัง วัด และสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์อยู่จำนวนมาก

ภาพที่ 4.62 และ 4.63 สภาพแวดล้อมบนถนนราชดำเนินในวันปกติและวันที่มีกิจกรรมถนนคนเดิน

ที่มา : ผู้วิจัย

การใช้งานพื้นที่ในวันปกติจะมีลักษณะที่เป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยว มีนักท่องเที่ยวเข้ามาใช้งานในพื้นที่เป็นจำนวนมากทั้งที่มาเดี่ยวและเป็นกลุ่ม การใช้งานถนนคนเดินนี้จะมีในปลายวันอาทิตย์ เป็นต้นไปจนถึงค่ำ มีทั้งสินค้าขายจำนวนมาก มีกิจกรรมนันทนาการ เช่นการแสดงดนตรี กิจกรรมการแสดงงานประเพณี การแสดงพื้นเมือง จากการสำรวจพบว่า ความอ่อนโยนประโยชน์ในพื้นที่สูงส่วนใหญ่เกิดในพื้นที่ขนาดใหญ่ผ่านกิจกรรมจากคนในและนักท่องเที่ยว เช่น ลานอนุสาวรีย์สามกษัตริย์ ช่วงประตูท่าแพ โดยกิจกรรมจะเกิดจากนักท่องเที่ยวเป็นหลักจากการศึกษาปริมาณการสัญจรผ่านพื้นที่ ด้านลักษณะทางกายภาพ พบว่า ระบบทางเท้าในพื้นที่ที่มีการเข้าถึงที่ดีสามารถเข้าถึงพื้นที่ได้จากหลายทิศทาง สามารถเชื่อมต่อไปยังส่วนต่างๆของเมืองได้ดี แต่เนื่องจากพื้นที่มีระบบการเดินรถทั้งแบบทิศทางเดียวและสองทิศทางทำให้เกิดความสับสนในการใช้งานและปลายของถนนราชดำเนินก็ไม่ได้เชื่อมต่อกับโครงข่ายการสัญจรหลักในระดับเมือง ทำให้ถนนราชดำเนินมีศักยภาพในการเชื่อมโยงพื้นที่ระดับเมืองได้ปานกลาง มวลอาคารและที่ว่างมีความหนาแน่นปานกลาง มีพื้นที่โล่งว่างขนาดใหญ่ ใช้เป็นพื้นที่ทำกิจกรรมระดับเมือง พื้นที่ว่างภายในชุมชนสามารถเข้าถึงได้พอสมควร การใช้ประโยชน์อาคารมีความหลากหลาย พื้นที่มีศักยภาพในด้านการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ภายในพื้นที่มีพิพิธภัณฑ์และศาสนสถานต่างๆที่น่าดึงดูดให้กับนักท่องเที่ยวอยู่ตลอดเส้นทาง มีสถาบันบันการศึกษาหลากหลายระดับ ทั้งที่เป็นของทางราชการและเอกชน ทำให้เกิดการเข้ามาใช้งานในพื้นที่ถนนราชดำเนินอย่างหลากหลายตามไปด้วย ซึ่งผู้รับผิดชอบการจัดกิจกรรมมีหลายฝ่าย ได้แก่ เทศกิจเทศบาลนคร

เชียงใหม่ สำนักงานพาณิชย์จังหวัดเชียงใหม่ โรงเรียนเมตตาศึกษาและโรงเรียนเทศบาลอีก 11 แห่ง รวมทั้งเจ้าของร้านค้าตึกแถวต่างๆ มีการใช้งานพื้นที่ภายในศาสนสถานเป็นจุดแวะพักรับประทานอาหาร เข้าห้องน้ำ

4.5.2 ถนนวัวลาย

ภายหลังที่ประสบความสำเร็จของถนนคนเดินราชดำเนินและการจัดงาน“ถนนเครื่องเงิน” บนถนนวัวลายแล้ว ทางเทศบาล เห็นโอกาสและศักยภาพของบริเวณชุมชนวัวลาย เขตกำแพงดินชั้นนอก ซึ่งเป็นชุมชนโบราณเป็นแหล่งผลิตของศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน ได้แก่ การทำเครื่องเงิน เครื่องเงิน ประกอบกับการฟื้นฟูชุมชนโบราณวัวลาย จึงได้เสนอจัดกิจกรรมถนนคนเดิน เพื่อให้ชาวบ้านในท้องถิ่นนั้นได้ฟื้นฟูการทำเครื่องเงินเครื่องเงิน และอนุรักษ์ชุมชน ปัจจุบันกลายเป็นสถานที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจ กลายเป็นถนนคนเดินที่มีคนใช้งานจำนวนมากรองลงมาจากถนนคนเดินราชดำเนิน

ภาพที่ 4.64 และ 4.65 สภาพแวดล้อมบนถนนวัวลายในวันปกติและวันที่มีกิจกรรมถนนคนเดิน

ที่มา : ผู้วิจัย

การใช้งานพื้นที่ในวันปกติจะมีลักษณะที่เป็นการส่งเสริมกิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในชุมชนที่เป็นกิจวัตรประจำวันของคนในพื้นที่เป็นหลัก ในวันเสาร์ที่มีกิจกรรมถนนคนเดินบริเวณนี้จะคึกคักมีชีวิตชีวา คนในบริเวณชุมชนวัวลายต่างออกมาค้าขายบนถนน มีนักท่องเที่ยวจำนวนมากทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ คนในเมืองเชียงใหม่ จากการสำรวจพบว่า ความอเนกประโยชน์ในพื้นที่สูงส่วนใหญ่เกิดในพื้นที่ขนาดเล็กผ่านกิจกรรมในชีวิตประจำวันจากคนในพื้นที่มากกว่ากิจกรรมทางเลือกของนักท่องเที่ยว เช่น ศูนย์หัตถกรรมวัดศรีสุพรรณ ตลาดประตูเชียงใหม่ โดยกิจกรรมจะเกิดจากคนในพื้นที่เป็นหลักจากการศึกษาปริมาณการสัญจรผ่านพื้นที่จะเห็นว่ามีส่วนของคนในพื้นที่ต่อนักท่องเที่ยวมากกว่าถนนราชดำเนิน ด้านลักษณะทางกายภาพ พบว่า มีการเข้าถึงที่ดีสามารถเข้าถึงพื้นที่ได้จากหลายทิศทาง ตัวถนนวัวลายมีศักยภาพในการเชื่อมโยงพื้นที่ระดับเมืองได้ดี มวลอาคารและที่ว่าง พื้นที่อาคารมีความหนาแน่นมาก มีการใช้พื้นที่ศาสนสถานในการทำกิจกรรมระดับชุมชน โดยส่วนใหญ่เป็นงานหัตถกรรมที่เป็นเอกลักษณ์โดดเด่นในพื้นที่ พื้นที่ว่างภายในชุมชนสามารถเข้าถึงได้ดีโดยการเดินเท้าแต่เข้าถึงจากรถยนต์ได้ยากพอสมควร การใช้ประโยชน์อาคารมีความหลากหลาย สัมพันธ์กับกิจกรรมการค้าขายในพื้นที่ พื้นที่มีศักยภาพในด้านการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม มีการใช้ประโยชน์อาคารในการผลิตสินค้าหัตถกรรมในครัวเรือน ผู้รับผิดชอบการจัดกิจกรรมถนนคนเดินวัวลาย คือ คณะกรรมการหมู่บ้านวัวลาย 3 ชุมชน โดยเทศบาลนครเชียงใหม่ เป็นผู้ดูแล สนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการประชุมและการประสานงานการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน

บทที่ 5

การวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างถนนราชดำเนินและถนนวิบูลย์

การวิเคราะห์จากการเก็บข้อมูลภาคสนาม ด้านองค์ประกอบทางกายภาพ สังคมและเศรษฐกิจ ซึ่งประกอบไปด้วย การศึกษาความเป็นอเนกประโยชน์ในพื้นที่ ความหลากหลายในด้านกิจกรรม ความหลากหลายในด้านผู้ใช้งานและความหลากหลายในด้านเวลาในการเข้ามาใช้งานในพื้นที่ศึกษา ผ่านการสำรวจพื้นที่ใน 4 ช่วงเวลา ปริมาณการสัญจรผ่านพื้นที่ ตำแหน่งที่ตั้ง ความสัมพันธ์กับโครงข่ายการสัญจร การทำหน้าที่เชื่อมโยงกิจกรรมทางสังคมและเศรษฐกิจในระดับต่างๆ ขนาดของมวลอาคารและที่ว่าง ลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดิน และการใช้ประโยชน์อาคารในพื้นที่โดยรอบ การทำหน้าที่ในการเป็นพื้นที่กิจกรรมในระดับเมืองและชุมชน ความมีส่วนร่วมในความรับผิดชอบในการดูแลพื้นที่ ของพื้นที่ศึกษาทั้ง 2 แห่ง โดยเป็นการวิเคราะห์เปรียบเทียบเพื่อหาความเหมือนและความแตกต่างกันของรูปแบบของถนนคนเดินสำหรับพาณิชยกรรมชุมชนทั้งในรูปแบบที่มีคนในพื้นที่และรูปแบบที่นักท่องเที่ยวเข้ามาใช้งานสูง และสามารถนำไปเป็นแนวทางเบื้องต้นในการกำหนดเกณฑ์การพัฒนาพื้นที่ถนนไปเป็นโครงการถนนคนเดินที่สามารถตอบสนองความต้องการต่อชุมชนเป็นหลัก ที่มีความเหมาะสมตามบริบทเมืองเชียงใหม่ได้

โดยหัวข้อในการวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างถนนราชดำเนินและถนนวิบูลย์มีดังนี้

5.1 การวิเคราะห์เปรียบเทียบความอเนกประโยชน์ในพื้นที่

พื้นที่ที่มีความอเนกประโยชน์ คือ พื้นที่ว่างที่มีการใช้งานหลากหลาย เป็นพื้นที่มีคนมากมีชีวิตชีวา ดึงดูดเศรษฐกิจให้เติบโต เป็นพื้นที่คนปฏิสัมพันธ์กันมาก ควรมีคุณลักษณะคุณภาพเชิงกายภาพ เศรษฐกิจและสังคมที่เหมาะสม พื้นที่ว่างสาธารณะมีการใช้งานที่แตกต่างกัน บางแห่งจะมีการใช้ประโยชน์เดียว ซึ่งพื้นที่ว่างสาธารณะที่มีการใช้งานอย่างอเนกประโยชน์ จะต้องประกอบด้วยปัจจัยอื่นๆเพิ่มขึ้น ได้แก่ ความหลากหลายทางด้านกิจกรรม ความหลากหลายทางด้านผู้ใช้งานและความหลากหลายทางด้านเวลา หากกล่าวถึงพื้นที่ที่มีความอเนกประโยชน์สำหรับพาณิชยกรรมชุมชน ความหลากหลายในพื้นที่ก็ควรที่จะมีพื้นฐานในการตอบสนองต่อคนในชุมชนเป็นหลักมากกว่าความหลากหลายต่างๆที่เกิดจากนักท่องเที่ยว โดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบความอเนกประโยชน์ในพื้นที่จะแยกออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

5.1.1 ความหลากหลายทางด้านกิจกรรมระหว่างถนนราชดำเนินและถนนวิบูลย์

จากการศึกษาความหลากหลายทางด้านกิจกรรม พบว่า ถนนราชดำเนินมีความหลากหลายทางด้านกิจกรรมมากกว่าถนนวิบูลย์ โดยอธิบายเป็นช่วงวันปกติและวันที่มีกิจกรรมถนนคนเดินดังนี้

- วันปกติ

ในช่วงเวลาปกติของถนนราชดำเนิน กิจกรรมหลักในพื้นที่คือกิจกรรมนันทนาการ ด้านการท่องเที่ยวผ่านสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และศาสนา มีกิจกรรมการค้าและบริการที่หลากหลายมากกว่าช่วงเวลาที่กิจกรรมถนนคนเดิน กิจกรรมนันทนาการด้านการพักผ่อนเกิดขึ้นในพื้นที่ว่างและพื้นที่สถาบันการศึกษา

ด้านถนนว่วลายในวันปกติ กิจกรรมหลักในพื้นที่จะเป็นกิจกรรมการใช้ชีวิตประจำวันและกิจกรรมด้านการค้าขายเกี่ยวกับเครื่องเงินและการค้าขายทั่วไปที่เกี่ยวกับการบริโภค กิจกรรมนันทนาการด้านการท่องเที่ยวจะเกิดขึ้นผ่านกิจกรรมการค้าและกิจกรรมทางด้านศาสนา กิจกรรมนันทนาการด้านการพักผ่อนส่วนใหญ่เกิดขึ้นในบริเวณพื้นที่ว่างในศาสนสถาน

- วันที่มีกิจกรรมถนนคนเดิน

ในช่วงเวลาที่มีกิจกรรมถนนคนเดินราชดำเนิน พื้นที่ทั้งหมดจะมีกิจกรรมที่หลากหลายทั้งกิจกรรมทางด้านเศรษฐกิจและสังคม โดยกิจกรรมหลักจะเป็นกิจกรรมการค้าขายและการให้บริการ รองลงมาจะเป็นกิจกรรมประเภทการสาธิตงานหัตถกรรมและศิลปะ กิจกรรมการแสดงและกิจกรรมดนตรีจะอยู่ตามแนวถนนราชดำเนินและปลายของพื้นที่ถนนพระปกเกล้าทั้งทางทิศเหนือและทิศใต้ กิจกรรมนันทนาการจะเกิดขึ้นบนที่ว่างสาธารณะในพื้นที่ มีกิจกรรมทางศาสนาภายในศาสนสถานต่างๆ

ส่วนในช่วงเวลาที่มีกิจกรรมถนนคนเดินว่วลาย พื้นที่ทั้งหมดจะมีลักษณะใกล้เคียงกับถนนราชดำเนิน แต่จะมีกิจกรรมประเภทการสาธิตงานหัตถกรรมเกี่ยวกับเครื่องเงินอยู่ในพื้นที่จำนวนมากทั้งในบริเวณถนนและพื้นที่ ศาสนสถาน กิจกรรมการแสดงและกิจกรรมดนตรีจะอยู่ตามแนวถนนว่วลายซึ่งไม่มีการจัดเวทีการแสดงแบบถนนราชดำเนิน กิจกรรมทางศาสนาพบแห่งเดียวคือวัดศรีสุพรรณ

ความหลากหลายทางด้านกิจกรรม									
วัน	สถานที่	กิจกรรมทางเศรษฐกิจ				กิจกรรมทางสังคม			
		การค้า	งานหัตถกรรม	บริการ	ท่องเที่ยว	การแสดง	นันทนาการ	ประชาสัมพันธ์	ศาสนา
วันปกติ	ราชดำเนิน	มาก	น้อย	มาก	มาก	ไม่มี	ปานกลาง	น้อย	มาก
	ว่วลาย	มาก	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มี	ปานกลาง	น้อย	น้อย
วันที่มีถนนคนเดิน	ราชดำเนิน	มาก	ปานกลาง	มาก	มาก	มาก	มาก	ปานกลาง	มาก
	ว่วลาย	มาก	มาก	มาก	มาก	ปานกลาง	มาก	ปานกลาง	ปานกลาง

หมายเหตุ :

มาก = พบกิจกรรมในพื้นที่ศึกษา ประมาณ 31% ขึ้นไป / ปานกลาง = พบกิจกรรมในพื้นที่ศึกษา ประมาณ 11-30 % /

น้อย = พบกิจกรรมในพื้นที่ศึกษา ประมาณ 0-10 % / ไม่มี = ไม่พบกิจกรรมนั้นในพื้นที่ศึกษา

ตารางที่ 5.1 ความหลากหลายทางด้านกิจกรรมระหว่างถนนราชดำเนินและถนนว่วลาย

ที่มา : ผลสรุปจากการลงพื้นที่ในช่วง วันเสาร์ที่ 16 - วันอังคารที่ 19 ก.พ. 2556 ของผู้วิจัย

5.1.2 ความหลากหลายทางด้านผู้ใช้งานระหว่างถนนราชดำเนินและถนนวิวาลัย

จากการศึกษาความหลากหลายทางด้านผู้ใช้งาน พบว่า ถนนราชดำเนินมีความหลากหลายทางด้านผู้ใช้งานมากกว่าถนนวิวาลัย โดยอธิบายเป็นช่วงวันปกติและวันที่มีกิจกรรมถนนคนเดินดังนี้

- วันปกติ

เวลาปกติที่ไม่มีกิจกรรมถนนคนเดินราชดำเนิน กลุ่มผู้ใช้งานจะมีความหลากหลาย กลุ่มผู้ใช้งานหลักที่เข้ามาในพื้นที่นั้นมีวัตถุประสงค์ในการเข้ามาทำกิจกรรมในพื้นที่มาจากรูปแบบการใช้ชีวิตประจำวัน ได้แก่ การทำงาน การศึกษา ที่มีความจำเป็นต้องเข้ามาทำกิจกรรมในพื้นที่ถนนราชดำเนิน โดยกลุ่มที่เข้ามาใช้งานในด้านกิจกรรมนันทนาการเพื่อการท่องเที่ยวจะมีจำนวนน้อยกว่าวันที่มีกิจกรรมถนนคนเดิน

ส่วนในช่วงเวลาปกติที่ไม่มีกิจกรรมถนนคนเดินวิวาลัย ลักษณะกลุ่มผู้ใช้งานจะมีความหลากหลายน้อยกว่าถนนราชดำเนิน ผู้ใช้งานบางส่วนออกไปทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจและกิจกรรมทางสังคมภายนอกพื้นที่ กิจกรรมในพื้นที่ในรูปแบบการใช้ชีวิตประจำวัน เช่น การทำงาน การศึกษา ที่มีอยู่จะเป็นระดับชุมชนที่เกิดขึ้นภายในศาสนสถานหรือโรงเรียนขนาดเล็ก ในบริเวณพื้นที่ว่างทางศาสนามักพบผู้คนในชุมชนและนักท่องเที่ยวที่เข้ามากิจกรรมนันทนาการเพื่อการท่องเที่ยวและการพักผ่อน

- วันที่มีกิจกรรมถนนคนเดิน

ส่วนในช่วงเวลาที่มีกิจกรรมถนนคนเดินราชดำเนินและถนนวิวาลัย ผู้ใช้งานจะมีความหลากหลายครบทุกกลุ่มโดยมีทั้งคนในจังหวัดเชียงใหม่ที่เข้ามาใช้งานในพื้นที่ ทั้งในส่วนที่เข้ามาท่องเที่ยวและในส่วนที่เข้ามาเป็นผู้ค้าขายหรือผู้ให้บริการแก่นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ กลุ่มผู้ใช้งานที่เข้ามาทำกิจกรรมนันทนาการในพื้นที่ต่างๆตามวัตถุประสงค์ของแต่ละกลุ่ม มีทั้งกลุ่มผู้ใช้ที่มาแบบเดี่ยว แบบคู่และกลุ่มใหญ่กระจายตัวทำกิจกรรมทางด้านเศรษฐกิจและกิจกรรมทางสังคมภายในพื้นที่กิจกรรมถนนคนเดินทั้งสองเส้น

ความหลากหลายทางด้านผู้ใช้งาน											
วัน	สถานที่	คนภายในพื้นที่					นักท่องเที่ยว				
		เด็ก	วัยรุ่น	ผู้ใหญ่	กลาง คน	วัยชรา	เด็ก	วัยรุ่น	ผู้ใหญ่	กลาง คน	วัยชรา
วันปกติ	ราช ดำเนิน	ปาน กลาง	ปาน กลาง	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย	มาก	มาก	ปาน กลาง	น้อย
	วัดลาย	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก	ปาน กลาง	น้อย	ปาน กลาง	ปาน กลาง	น้อย	น้อย
วันที่มี ถนนคน เดิน	ราช ดำเนิน	ปาน กลาง	มาก	มาก	มาก	ปาน กลาง	ปาน กลาง	มาก	มาก	มาก	ปาน กลาง
	วัดลาย	ปาน กลาง	มาก	มาก	มาก	ปาน กลาง	น้อย	มาก	มาก	มาก	ปาน กลาง

หมายเหตุ :

มาก = พบผู้ใช้ในพื้นที่ศึกษา ประมาณ 21% ขึ้นไป / **ปานกลาง** = พบผู้ใช้ในพื้นที่ศึกษา ประมาณ 11-20 % /
น้อย = พบผู้ใช้ในพื้นที่ศึกษา ประมาณ 0-10 % / **ไม่มี** = ไม่พบกลุ่มผู้ใช้งานนั้นในพื้นที่

ตารางที่ 5.2 ความหลากหลายทางด้านผู้ใช้งานระหว่างถนนราชดำเนินและถนนวัดลาย

ที่มา : ผลสรุปจากการลงพื้นที่ในช่วง วันเสาร์ที่ 16 - วันอังคารที่ 19 ก.พ. 2556 ของผู้วิจัย

5.1.3 ความหลากหลายทางด้านเวลาระหว่างถนนราชดำเนินและถนนวัดลาย

จากการศึกษาความหลากหลายทางด้านเวลา พบว่า ถนนราชดำเนินมีความหลากหลายทางด้านเวลามากกว่าถนนวัดลาย โดยกิจกรรมในพื้นที่ถนนคนเดินราชดำเนินและถนนวัดลายในช่วงเวลาเช้าและกลางวันในวันปกติและวันที่มีกิจกรรมถนนคนเดินจะมีลักษณะเหมือนกัน กล่าวคือ กิจกรรมทางด้านเศรษฐกิจและสังคมส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นจากการใช้ชีวิตประจำวันและกิจกรรมนันทนาการเพื่อการท่องเที่ยวและการพักผ่อน ได้แก่ การทำงาน การศึกษา การออกกำลังกาย เป็นต้น

ส่วนกิจกรรมในช่วงเวลาเย็นในวันปกติและวันที่มีกิจกรรมถนนคนเดินจะแตกต่างกัน เนื่องจากช่วงเวลาเย็นในวันที่มีกิจกรรมถนนคนเดินจะเริ่มมีกลุ่มผู้ค้าขายเข้ามาตั้งร้านเพื่อทำกิจกรรมถนนคนเดินในช่วงเวลากลางคืนแทนกิจกรรมการสัญจรในวันปกติ

กิจกรรมในช่วงเวลากลางคืน ในวันที่มีกิจกรรมถนนคนเดินจะมีการทำกิจกรรมที่หลากหลายจากกลุ่มผู้ใช้หลายกลุ่มผ่านพื้นที่สาธารณะที่มีกิจกรรมที่เกี่ยวกับการค้าขาย ประวัติศาสตร์และศาสนา และกิจกรรมในช่วงเวลากลางคืนในวันปกติจะมีกิจกรรมที่น้อยกว่าเนื่องจากพื้นที่บางแห่งมีการเปิดปิดที่ชัดเจนยกตัวอย่าง เช่น พื้นที่กิจกรรมที่อยู่ภายในศาสนสถานต่างๆ เป็นต้น

ความหลากหลายทางด้านเวลา						
วัน	สถานที่	ตำแหน่งพื้นที่ สาธารณะ	ช่วงเวลา			
			7.00-10.00	11.00 -14.00	15.00 -18.00	19.00 -22.00
วันปกติ	ราชดำเนิน	ประตูท่าแพ	น้อย	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง
		ลานอนุสาวรีย์สามกษัตริย์	น้อย	ปานกลาง	มาก	มาก
		ลานหอศิลป์ล้านนา	ปานกลาง	ปานกลาง	มาก	ปานกลาง
		วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร	ปานกลาง	มาก	มาก	ไม่มี
		วัดเจดีย์หลวงวรวิหาร	ปานกลาง	มาก	มาก	ไม่มี
	วัวลาย	ประตูเชียงใหม่	มาก	ปานกลาง	มาก	มาก
		วัดหมื่นสาร	น้อย	ปานกลาง	ปานกลาง	ไม่มี
		วัดศรีสุพรรณ	ปานกลาง	มาก	มาก	ไม่มี
		วัดนันทาราม	น้อย	น้อย	ปานกลาง	ไม่มี
		อนุสาวรีย์วัวลาย	น้อย	ปานกลาง	น้อย	ไม่มี
วันที่มี ถนนคนเดิน	ราชดำเนิน	ประตูท่าแพ	ปานกลาง	ปานกลาง	มาก	มาก
		ลานอนุสาวรีย์สามกษัตริย์	ปานกลาง	มาก	มาก	มาก
		ลานหอศิลป์ล้านนา	ปานกลาง	มาก	มาก	มาก
		วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร	ปานกลาง	มาก	มาก	มาก
		วัดเจดีย์หลวงวรวิหาร	ปานกลาง	มาก	มาก	มาก
	วัวลาย	ประตูเชียงใหม่	มาก	ปานกลาง	มาก	มาก
		วัดหมื่นสาร	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง
		วัดศรีสุพรรณ	ปานกลาง	มาก	มาก	มาก
		วัดนันทาราม	น้อย	ปานกลาง	น้อย	ไม่มี
		อนุสาวรีย์วัวลาย	น้อย	ปานกลาง	มาก	มาก

หมายเหตุ :

มาก = พบกิจกรรมในพื้นที่สาธารณะนั้นๆมากกว่า 6 กิจกรรม และพบผู้ใช้ในพื้นที่ศึกษา 4 กลุ่ม ขึ้นไป /

ปานกลาง = พบกิจกรรมในพื้นที่สาธารณะนั้นๆประมาณ 4 กิจกรรม และพบผู้ใช้ในพื้นที่ศึกษา 3 กลุ่ม ลงมา /

น้อย = พบกิจกรรมในพื้นที่สาธารณะนั้นๆประมาณ 2 กิจกรรม และพบผู้ใช้ในพื้นที่ศึกษา 2 กลุ่ม ลงมา /

ไม่มี = ไม่พบกิจกรรมและกลุ่มผู้ใช้ในพื้นที่ศึกษา

ตารางที่ 5.3 ความหลากหลายทางด้านเวลาระหว่างถนนราชดำเนินและถนนวัวลาย

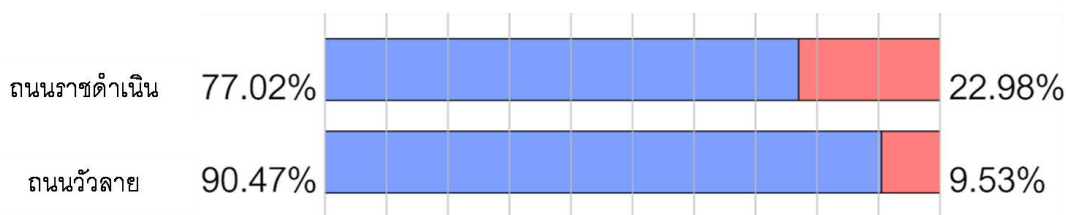
ที่มา : ผลสรุปจากการลงพื้นที่ในช่วง วันเสาร์ที่ 16 - วันอังคารที่ 19 ก.พ. 2556 ของผู้วิจัย

5.2 การวิเคราะห์เปรียบเทียบปริมาณการสัญจรผ่านพื้นที่ถนนราชดำเนินและถนนวิวलय

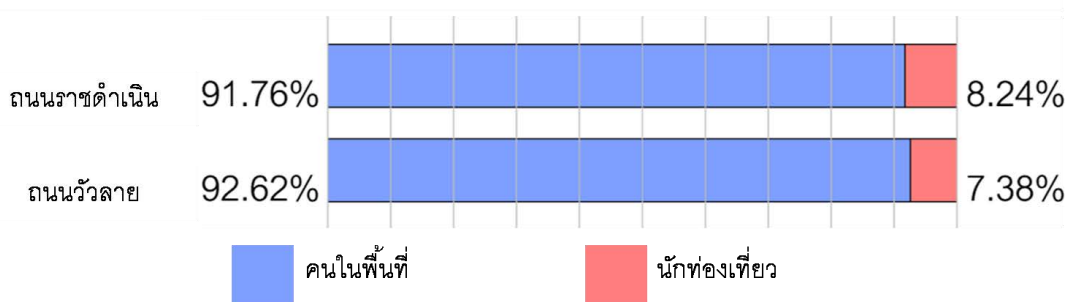
ถนนคนเดินสำหรับพาณิชยกรรมชุมชนที่ตึ้นนั้นจะต้องให้ความสำคัญกับชุมชนทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม เมื่อพื้นที่มีศักยภาพตอบสนองต่อความต้องการของคนในชุมชนมากกว่านักท่องเที่ยวแล้วนั้น ปริมาณการสัญจรผ่านของคนในพื้นที่ถนนคนเดินสำหรับพาณิชยกรรมชุมชนก็ควรที่จะมีสัดส่วนของค่าเฉลี่ยคนในชุมชนมากกว่าสัดส่วนของนักท่องเที่ยวด้วยเช่นกัน กล่าวคือ เมื่อนำปริมาณการสัญจรผ่านของถนนทั้งสองแห่งจะพบว่า สัดส่วนระหว่างคนในพื้นที่กับนักท่องเที่ยวในช่วงเวลาต่างๆ ถนนคนเดินสำหรับพาณิชยกรรมชุมชนจะมีค่าน้อยกว่าสัดส่วนนักท่องเที่ยวในพื้นที่ถนนคนเดินสำหรับพาณิชยกรรมเพื่อการท่องเที่ยว โดยแบ่งเป็นวันปกติและวันที่มีกิจกรรมถนนคนเดิน ซึ่งช่วงเวลาที่ใช้ในการวิเคราะห์เปรียบเทียบ คือ

1. ช่วงเช้า 7.00-8.00 (ช่วงที่มีการสัญจรหนาแน่นที่สุดบนถนน)
2. ช่วงกลางวัน 11.30-12.30
3. ช่วงเย็น 17.00-18.00 (ช่วงที่มีการสัญจรหนาแน่นที่สุดบนถนน)
4. ช่วงกลางคืน 19.30-20.30

แผนภูมิเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยปริมาณการสัญจรระหว่างถนนราชดำเนินและถนนวิวलय
วันปกติ ช่วงเวลาเช้า 7.00-8.00 น.

แผนภูมิเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยปริมาณการสัญจรระหว่างถนนราชดำเนินและถนนวิวलय
วันที่มีกิจกรรมถนนคนเดิน ช่วงเวลาเช้า 7.00-8.00 น.

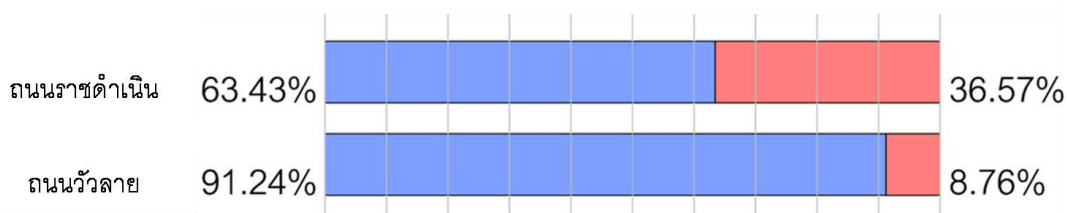

แผนภูมิที่ 5.1 แผนภูมิเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยปริมาณการสัญจร

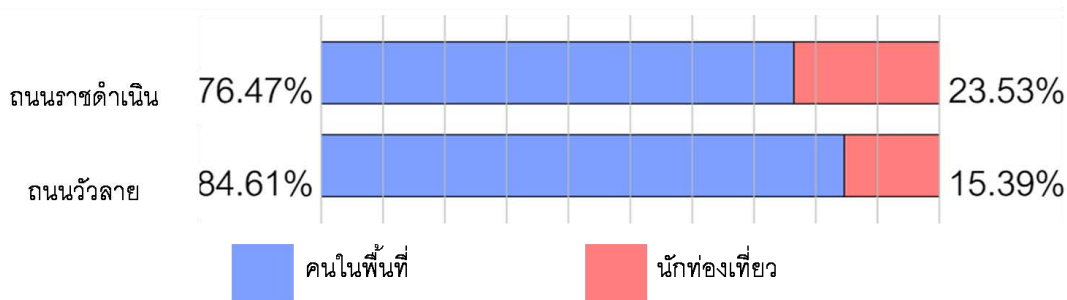
ระหว่างถนนราชดำเนินและถนนวิวलय ช่วงเวลาเช้า

ที่มา : ผลสรุปจากการบันทึกข้อมูลในช่วง วันเสาร์ที่ 16 - วันอังคารที่ 19 มี.ค. 2556 ของผู้วิจัย

แผนภูมิเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยปริมาณการสัญจรระหว่างถนนราชดำเนินและถนนวิวัฒนา
วันปกติ ช่วงเวลากลางวัน 11.30-12.30 น.

แผนภูมิเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยปริมาณการสัญจรระหว่างถนนราชดำเนินและถนนวิวัฒนา
วันที่มีกิจกรรมถนนคนเดิน ช่วงเวลากลางวัน 11.30-12.30 น.

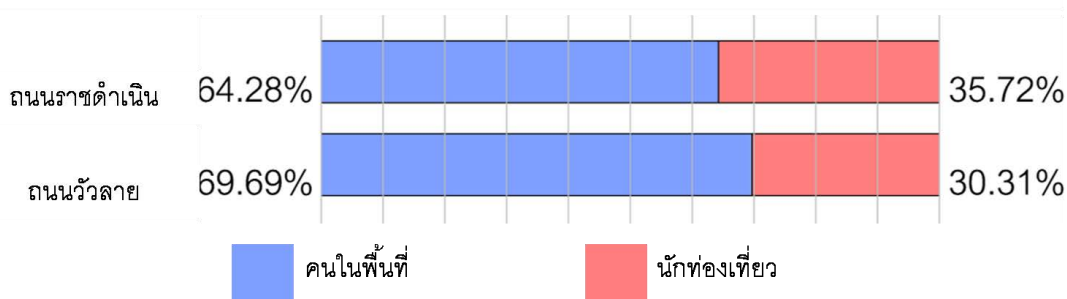
แผนภูมิที่ 5.2 แผนภูมิเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยปริมาณการสัญจร
ระหว่างถนนราชดำเนินและถนนวิวัฒนา ช่วงเวลากลางวัน

ที่มา : ผลสรุปจากการบันทึกข้อมูลในช่วง วันเสาร์ที่ 16 - วันอังคารที่ 19 มี.ค. 2556 ของผู้วิจัย

แผนภูมิเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยปริมาณการสัญจรระหว่างถนนราชดำเนินและถนนวิวัฒนา
วันปกติ ช่วงเวลาเย็น 17.00-18.00 น.

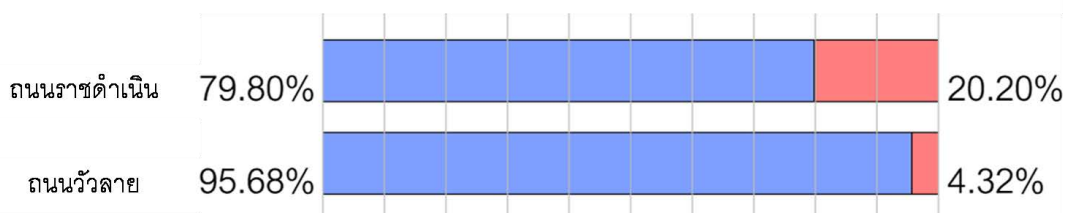
แผนภูมิเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยปริมาณการสัญจรระหว่างถนนราชดำเนินและถนนวิวัฒนา
วันที่มีกิจกรรมถนนคนเดิน ช่วงเวลาเย็น 17.00-18.00 น.

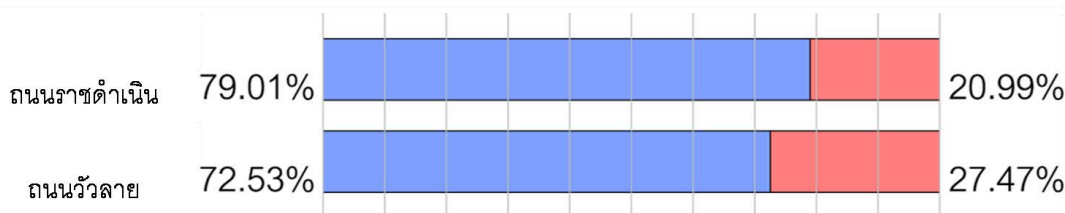
แผนภูมิที่ 5.3 แผนภูมิเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยปริมาณการสัญจร
ระหว่างถนนราชดำเนินและถนนวิวัฒนา ช่วงเวลาเย็น

ที่มา : ผลสรุปจากการบันทึกข้อมูลในช่วง วันเสาร์ที่ 16 - วันอังคารที่ 19 มี.ค. 2556 ของผู้วิจัย

แผนภูมิเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยปริมาณการสัญจรระหว่างถนนราชดำเนินและถนนวิวัฒนา
วันปกติ ช่วงเวลากลางคืน 19.30-20.30 น.

แผนภูมิเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยปริมาณการสัญจรระหว่างถนนราชดำเนินและถนนวิวัฒนา
วันที่มีกิจกรรมถนนคนเดิน ช่วงเวลากลางคืน 19.30-20.30 น.

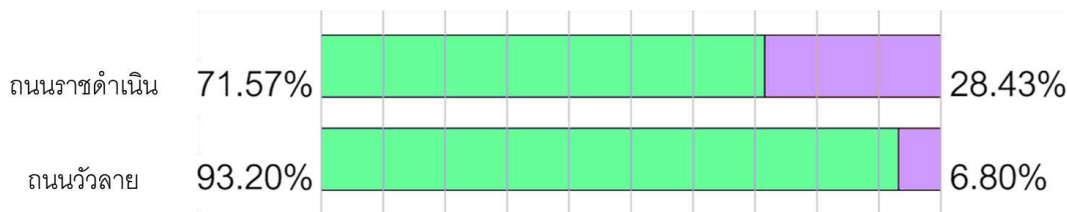

■ คนในพื้นที่ ■ นักท่องเที่ยว

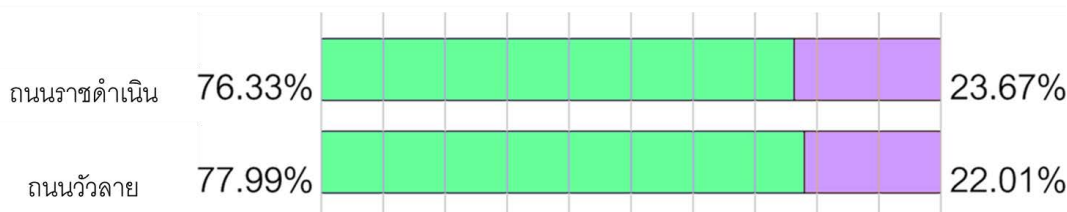
แผนภูมิที่ 5.4 แผนภูมิเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยปริมาณการสัญจร
ระหว่างถนนราชดำเนินและถนนวิวัฒนา ช่วงเวลากลางคืน

ที่มา : ผลสรุปจากการบันทึกข้อมูลในช่วง วันเสาร์ที่ 16 - วันอังคารที่ 19 มี.ค. 2556 ของผู้วิจัย

แผนภูมิเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยปริมาณการสัญจรระหว่างถนนราชดำเนินและถนนวิวัฒนา
วันปกติ รวมทุกช่วงเวลา

แผนภูมิเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยปริมาณการสัญจรระหว่างถนนราชดำเนินและถนนวิวัฒนา
วันที่มีกิจกรรมถนนคนเดิน รวมทุกช่วงเวลา

■ คนในพื้นที่ ■ นักท่องเที่ยว

แผนภูมิ 5.5 แผนภูมิเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยปริมาณการสัญจร
ระหว่างถนนราชดำเนินและถนนวิวัฒนา รวมทุกช่วงเวลา

ที่มา : ผลสรุปจากการบันทึกข้อมูลในช่วง วันเสาร์ที่ 16 - วันอังคารที่ 19 มี.ค. 2556 ของผู้วิจัย

จากตารางที่ 4.3 ถึง 4.6 ในบทที่ 4 และแผนภูมิ 5.1 ถึง 5.5 การวิเคราะห์เปรียบเทียบปริมาณการสัญจรผ่านพื้นที่ถนนราชดำเนินและถนนวิบูลย์ พบว่า ถนนวิบูลย์สัดส่วนของคนในพื้นที่มากกว่า สัดส่วนของนักท่องเที่ยวในทุกช่วงเวลา ทั้งวันปกติและวันที่มีกิจกรรมถนนคนเดิน ซึ่งมีมากกว่าสัดส่วนของคนในพื้นที่และนักท่องเที่ยวของถนนราชดำเนินอีกด้วย ยกเว้นช่วงเวลากลางคืนของถนนราชดำเนินในวันที่มีกิจกรรมถนนคนเดิน เนื่องจากช่วงเวลาในการบันทึกข้อมูลเป็นช่วงที่มีคนในพื้นที่และนักท่องเที่ยวเข้ามาใช้งานในด้านกิจกรรมถนนคนเดินมากที่สุดนั่นเอง

แต่เมื่อดูปริมาณการสัญจรผ่านพื้นที่ในวันปกติและวันที่มีกิจกรรมถนนคนเดินของถนนราชดำเนินจะพบว่า สัดส่วนการสัญจรผ่านพื้นที่นั้นมีความใกล้เคียงกันมากซึ่งในส่วนนี้จะแสดงให้เห็นว่าในวันที่ถนนราชดำเนินนั้นมีศักยภาพในการเป็นทั้งถนนคนเดินสำหรับพาณิชยกรรมชุมชนที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาทำกิจกรรมสูง ที่เกิดจากกิจกรรมที่อยู่ในพื้นที่โดยไม่จำเป็นต้องอาศัยกิจกรรมถนนคนเดินในการทำให้พื้นที่มีคนเข้ามาใช้งานมากขึ้น ส่วนถนนวิบูลย์นั้นมีศักยภาพในการเป็นถนนคนเดินสำหรับพาณิชยกรรมชุมชนที่มีคนในชุมชนเข้ามาทำกิจกรรมสูง เนื่องจากกิจกรรมส่วนใหญ่จะเป็นกิจกรรมที่ตอบสนองการใช้ชีวิตประจำวันของคนในพื้นที่แล้วคนที่เข้ามาทำงานในพื้นที่ โดยจะเห็นว่าปริมาณการสัญจรผ่านพื้นที่ในวันปกติและวันที่มีกิจกรรมถนนคนเดินจะมีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน

จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบความอ่อนแอประโยชน์ในพื้นที่และการวิเคราะห์เปรียบเทียบปริมาณการสัญจรผ่านพื้นที่จะเห็นได้ว่าถนนราชดำเนินและถนนวิบูลย์มีความเหมือนกันตรงที่

- ความอ่อนแอประโยชน์ในพื้นที่เกิดจากรูปแบบกิจกรรมที่มีความคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ จากการใช้ถนนทั้ง 2 แห่งมีการใช้พื้นที่สาธารณะเพื่อใช้ในการประกอบกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้ชีวิตประจำวันของคนในพื้นที่ มีกลุ่มผู้ใช้ที่หลากหลายเข้าไปใช้งานผ่านช่วงเวลาที่แตกต่างกัน ดึงดูดให้คนภายนอกพื้นที่และนักท่องเที่ยวเข้าไปใช้งาน สร้างปฏิสัมพันธ์ของคนในชุมชนและคนนอกพื้นที่ด้วย

- ปริมาณการสัญจรผ่านพื้นที่ในวันที่มีกิจกรรมถนนคนเดินที่มีค่าใกล้เคียงกัน กล่าวคือ มีสัดส่วนของคนในพื้นที่ต่อนักท่องเที่ยวประมาณ 3 ต่อ 1 คน ที่เข้ามาใช้งานในพื้นที่

5.3 การวิเคราะห์เปรียบเทียบโครงข่ายการสัญจร

5.3.1 โครงข่ายการสัญจรระดับเมืองระหว่างถนนราชดำเนินและถนนวิวาลัย

ถนนที่มีความเหมาะสมในด้านโครงข่ายการสัญจรในระดับเมืองควรทำหน้าที่เชื่อมโยงพื้นที่ส่วนต่างๆของเมือง สามารถรองรับการสัญจรด้วยยานพาหนะทุกขนาด ในการขนส่งและมักตั้งอยู่บริเวณใจกลางย่านพาณิชยกรรมดั้งเดิม นำคนในพื้นที่และนักท่องเที่ยวที่มีกำลังซื้อจากย่านชานเมืองและย่านที่อยู่อาศัยรอบๆเข้าสู่พื้นที่เมืองและพื้นที่ของตนเองได้ดี มีผู้คนเข้ามาใช้งานในฐานะเป็นเส้นทางเชื่อมต่อไปยังพื้นที่กิจกรรมสำคัญต่างๆของเมืองได้ดี

โดยถนนราชดำเนินย่านกำแพงเมืองชั้นใน ทำหน้าที่ระดับเมืองเป็นถนนสายรองเชื่อมต่อกับถนนมูลเมืองทางด้านทิศตะวันออกที่เป็นถนนสายหลักทำหน้าที่เป็นทางสัญจรรอบพื้นที่กำแพงเมืองชั้นในบริเวณประตูท่าแพ ปริมาณจราจรหนาแน่นน้อยมากในเวลาปกติประมาณต่ำกว่า 20,000 คันต่อวัน

ส่วนถนนวิวาลัยตั้งอยู่ในย่านกำแพงดินชั้นนอก ทำหน้าที่ระดับเมืองเชื่อมพื้นที่ส่วนขยายทางด้านทิศใต้ของตัวเมืองเชียงใหม่ ประกอบด้วยโครงข่ายการสัญจรสายหลัก สายรอง และสายย่อยประสานเป็นโครงข่ายการสัญจรของพื้นที่ชุมชน โดยตนเองทำหน้าที่ระดับเมืองเป็นถนนสายรองเชื่อมต่อกับถนนช่วงหล่อทางด้านทิศเหนือบริเวณจุดทางแยกระหว่างถนนวิวาลัย ถนนนันทาราม และถนนสุริยวงศ์ ปริมาณจราจรหนาแน่นน้อยในเวลาปกติประมาณ 20,001-30,000 คันต่อวัน

จะพบว่าคนในพื้นที่และนักท่องเที่ยวใช้งานถนนวิวาลัยในการดำเนินการทำหน้าที่เชื่อมโยงสู่พื้นที่ต่างๆมากกว่าถนนราชดำเนิน ทั้งในช่วงเวลาปกติและช่วงเวลาที่มีการจราจรหนาแน่น

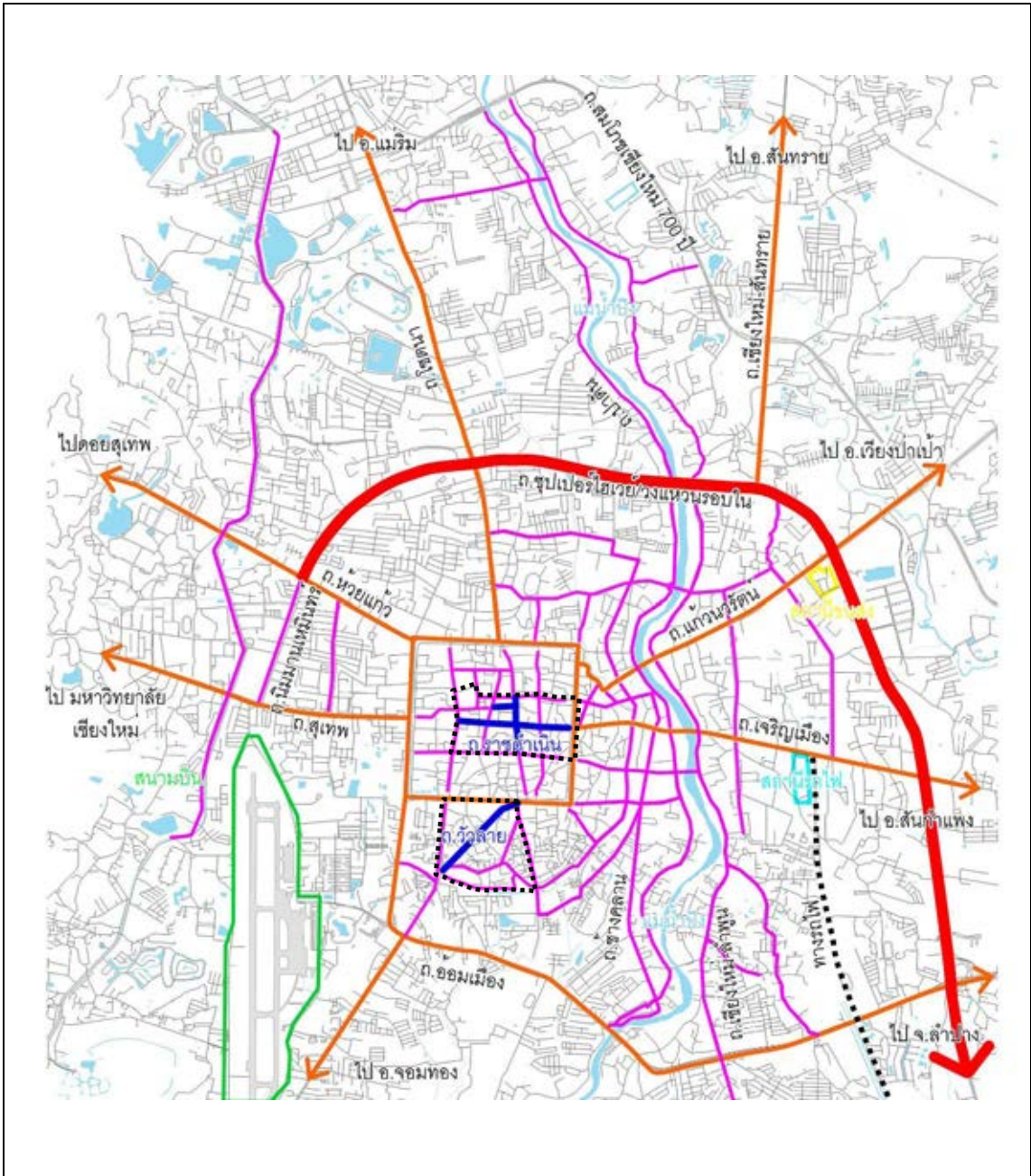
5.3.2 โครงข่ายการสัญจรระดับชุมชนระหว่างถนนราชดำเนินและถนนวิวาลัย

ถนนที่มีความเหมาะสมในด้านโครงข่ายการสัญจรในระดับชุมชน จะต้องมีการเชื่อมโยงพื้นที่ผ่านเส้นทางที่ทำหน้าที่เป็นพื้นที่กิจกรรมทางเศรษฐกิจและกิจกรรมทางสังคมของคนในชุมชน ที่เข้าออกพื้นที่โดยใช้เส้นทางขนาดเล็กหรือซอยลัดผ่านประสบการณ์การรับรู้ทิศทางการสัญจรภายในพื้นที่ผ่านการใช้ชีวิตประจำวัน สามารถรองรับการสัญจรด้วยยานพาหนะทุกขนาด โดยให้บทบาทความสำคัญแก่ทางเดินเป็นอันดับแรก ทางจักรยานและทางรถยนต์เป็นอันดับรองลงมา

ซึ่งถนนราชดำเนิน ทำหน้าที่เป็นระดับย่านในการเชื่อมโยงพื้นที่ต่างๆภายในบริเวณย่านกำแพงเมืองชั้นใน ส่วนทางด้านทิศตะวันตกเชื่อมต่อกับถนนสิงหราชและถนนสามล้านทำหน้าที่ประสานทางสัญจรหลักและย่อยเข้าด้วยกัน มีศักยภาพในการเชื่อมโยงพื้นที่รอบๆภายในย่านกำแพงเมืองชั้นใน

ส่วนถนนวิวาลัยเป็นถนนสายรองเชื่อมต่อกับถนนช่วงหล่อทางด้านทิศเหนือบริเวณประตูเชียงใหม่และปลายถนนอีกด้านเชื่อมกับถนนสายรองคือ ถนนทิพยเนตรรวมกันผ่านถนนหายยาไปบรรจบกับถนนมหิดลไปสู่พื้นที่ชานเมืองทางทิศใต้ทำหน้าที่ประสานทางสัญจรหลักและย่อยเข้าด้วยกัน

โดยจะพบว่าถนนวิวาลัยมีศักยภาพในการเชื่อมโยงพื้นที่มากกว่าถนนราชดำเนิน กล่าวคือเป็นโครงข่ายเชื่อมโยงพื้นที่ย่านกำแพงเมืองชั้นในที่เป็นเมืองเก่ากับพื้นที่เมืองใหม่ในบริเวณย่านที่อยู่อาศัยและย่านสนามบินที่ขยายตัวออกไปทางทิศใต้ (ดูแผนที่ 5.1)

ถนนคนเดินสำหรับชุมชน: กรณีศึกษาเปรียบเทียบระหว่างถนนคนเดินราชดำเนินและถนนคนเดินวิวาลัย		
แผนที่ 5.1	แผนที่แสดงโครงข่ายการสัญจร ระดับเมืองในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่	
ที่มา	การสำรวจของผู้วิจัย	ทิศเหนือ
สัญลักษณ์	<ul style="list-style-type: none"> — ถนนพื้นที่โครงการ — ถนนสายรอง — ถนนสายย่อย — ถนนสายหลัก ทางรถไฟ สนามบิน สถานีรถไฟ สถานีขนส่ง 	
สาขาวิชาการออกแบบชุมชนเมือง ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย		

5.3.3 สภาพถนนและทางเท้าระหว่างถนนราชดำเนินและถนนวิบูลย์

ถนนและทางเท้าที่ดีสำหรับพาณิชยกรรมชุมชน จะมีระบบที่เชื่อมต่อกันอย่างครบวงจรทั้งระหว่างทางเท้ากับทางเท้าด้วยตนเองและต้องพิจารณาควบคู่ไปกับระบบการสัญจรอื่นๆของเมือง เช่น ระบบทางเดินรถจักรยาน ระบบถนน ระบบขนส่งมวลชนรูปแบบต่างๆ ทางเดินเท้าที่มีความร่มรื่นนำเดินจากร่มเงาของต้นไม้และอาคารต่างๆ จะเชื่อมต่อกับพื้นที่กิจกรรมและพื้นที่สาธารณะของคนในชุมชน (ดูแผนที่ 5.2)

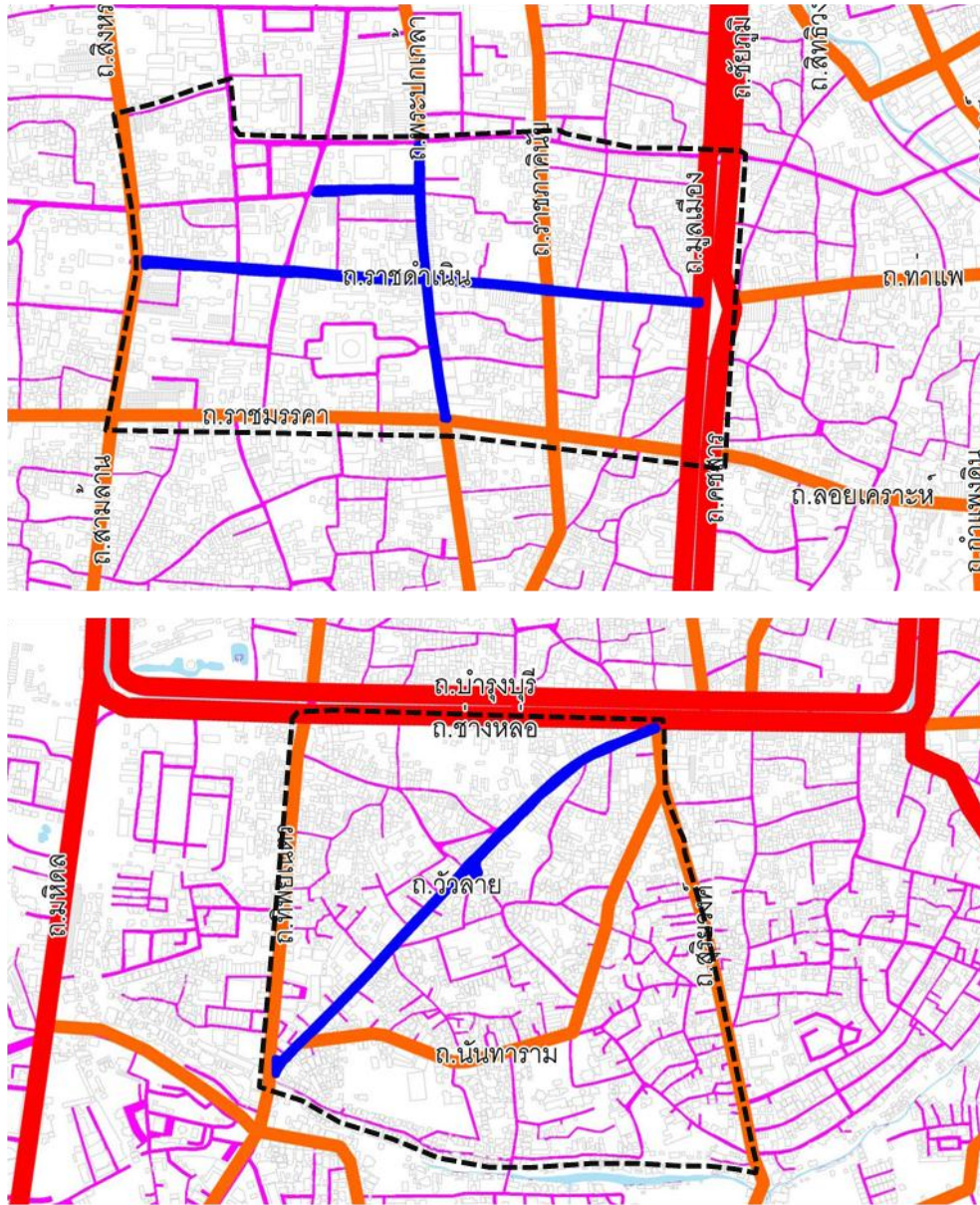
โดยสภาพถนนและทางเท้า ตัวถนนราชดำเนินและถนนวิบูลย์มีลักษณะคล้ายกันคือ เป็นถนน 2 เลนมีความกว้าง 6 เมตร ระบบทางเท้ากว้างประมาณ 1.20 เมตรและสูงจากระดับท้องถนนประมาณ 20-25 เซนติเมตร รองรับการสัญจรได้ทุกประเภท ระบบทางเท้าในถนนเส้นหลักมีความต่อเนื่องในการเดินที่จอดรถในเวลาปกตินั้นสามารถจอดบนถนนราชดำเนินและถนนวิบูลย์ได้โดยตรง ส่วนในวันที่มีกิจกรรมถนนคนเดิน พื้นที่จะมีการทำกิจกรรมเต็มพื้นที่ การจอดรถในพื้นที่จึงเป็นการจอดรถบริเวณริมถนนเส้นใกล้เคียงกับถนนราชดำเนินและถนนวิบูลย์ มีการบริการที่จอดรถที่อยู่ในพื้นที่วัดโดยมีการเก็บเงินเพื่อนำไปใช้ในการบำรุงวัด เช่น วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร วัดเจดีย์หลวง วัดหมื่นสาร เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีบริการที่จอดรถแบบเก็บเงินจากที่ว่างที่เป็นของเอกชนในบริเวณใกล้เคียงกับถนนราชดำเนินและถนนวิบูลย์อีกด้วย

จากการวิเคราะห์โครงข่ายการสัญจรระหว่างถนนราชดำเนินและถนนวิบูลย์ พบว่า ถนนทั้ง 2 แห่งเหมือนกันตรงที่โครงข่ายการสัญจรในระดับชุมชน คนในพื้นที่จะสามารถเข้าถึงได้ง่ายผ่านประสบการณ์การใช้ชีวิตประจำวันในพื้นที่ ทำให้สามารถสัญจรผ่านไปยังตำแหน่งสำคัญของพื้นที่โดยไม่จำเป็นต้องใช้เส้นทางสัญจรหลักในพื้นที่ ส่วนความแตกต่างคือ ถนนวิบูลย์จะทำหน้าที่เชื่อมโยงพื้นที่เศรษฐกิจระดับเมืองเข้ากับพื้นที่เศรษฐกิจและพื้นที่อยู่อาศัยระดับชุมชน ส่วนประกอบของถนนเหมาะสมกับสัดส่วนของคนและลักษณะการสัญจร แต่พื้นที่บริเวณถนนราชดำเนินจะเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญในด้านการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ในเมืองเก่า จึงทำให้ถนนราชดำเนินทำหน้าที่ในการเชื่อมโยงพื้นที่เศรษฐกิจระดับเมืองเข้ากับพื้นที่กิจกรรมการท่องเที่ยวของคนภายนอกพื้นที่ได้มากกว่าการเชื่อมโยงพื้นที่เศรษฐกิจและพื้นที่อยู่อาศัยระดับชุมชน ลักษณะวัสดุของพื้นผิวถนนคือ ถนนราชดำเนินนั้นเป็นคอนกรีตบล็อกส่วนถนนวิบูลย์เป็นแอสฟัลต์ โดยพื้นที่ด้านข้างของทางเดินเท้าในถนนราชดำเนินส่วนใหญ่จะถูกขนาบด้วยกำแพงวัด กำแพงอาคารสำนักงานทั่วไปตลอดจนรั้วบ้านพักอาศัย โดยมีความสูงตั้งแต่ 1 เมตรถึง 2 เมตร และบางช่วงก็เปิดโล่งตามหน้าร้านค้าร้านอาหารทั่วไปแต่ในถนนวิบูลย์จะเป็นอาคารพาณิชย์ที่มีการค้าขาย ที่อยู่อาศัยที่ปรับปรุงพื้นที่ชั้นล่างเป็นกิจกรรมการค้าขายเป็นหลัก และมีบางส่วนเป็นแนวรั้วของพื้นที่พาณิชยกรรมและสถาบันราชการ (ดูภาพที่ 5.1 และ 5.2)

ภาพที่ 5.1 และ 5.2 สภาพถนนและทางเท้าระหว่างถนนราชดำเนินและถนนวิบูลย์

ที่มา : <https://maps.google.co.th>

ถนนคนเดินสำหรับชุมชน: กรณีศึกษาเปรียบเทียบระหว่างถนนคนเดินราชดำเนินและถนนคนเดินวังมัย

แผนที่ 5.2	แผนที่เปรียบเทียบโครงข่ายการสัญจร ระหว่างถนนราชดำเนินและถนนวังมัย	
ที่มา	การสำรวจของผู้วิจัย	ทิศเหนือ
สัญลักษณ์	<ul style="list-style-type: none"> — ถนนพื้นที่โครงการ — ถนนสายรอง ■ แหล่งน้ำ — ถนนสายหลัก — ถนนสายย่อย 	

สาขาวิชาการออกแบบชุมชนเมือง ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

5.4 การวิเคราะห์เปรียบเทียบการใช้ประโยชน์ที่ดิน

ลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินที่เหมาะสมกับถนนสำหรับพาณิชยกรรมชุมชนควรมีลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินแบบผสมผสาน มีความหลากหลายรองรับระบบเศรษฐกิจและสังคมของคนในชุมชน มีลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นที่อยู่อาศัยมากกว่าการใช้ประโยชน์ที่ดินพาณิชยกรรม โดยแยกเป็นการวิเคราะห์เปรียบเทียบการใช้ประโยชน์ที่ดินระดับเมืองและระดับชุมชน ดังนี้ (ดูแผนที่ 5.3)

5.4.1 การใช้ประโยชน์ที่ดินระดับเมืองระหว่างถนนราชดำเนินและถนนวิวาลัย

การใช้ประโยชน์ที่ดินระดับเมืองถนนราชดำเนินอยู่ในพื้นที่เมืองชั้นในถูกล้อมรอบด้วยคูเมืองทั้งสี่ทิศ บริเวณนี้เป็นพื้นที่เมืองเก่า เป็นการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทประเภทอนุรักษ์เพื่อส่งเสริมเอกลักษณ์ศิลปวัฒนธรรมไทย การใช้ประโยชน์ที่ดินหลากหลายประกอบด้วยวัด และโบราณสถานที่สำคัญ สถานศึกษา สถานที่ราชการ ที่พักอาศัยบริเวณเขตคูเมืองชั้นใน สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ สถานบริการหน่วยงานต่างๆของราชการและเอกชน มีพื้นที่สาธารณะรองรับการใช้งานของคนทั้งในและนอกพื้นที่หลายแห่ง

ส่วนการใช้ประโยชน์ที่ดินระดับเมืองถนนวิวาลัย เป็นการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทประเภทอนุรักษ์เพื่อส่งเสริมเอกลักษณ์ศิลปวัฒนธรรมไทย มีย่านพาณิชยกรรมและที่อยู่อาศัยหนาแน่นมากและประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลางจะกระจายอยู่ตามถนนสายสำคัญส่วนที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อยกระจายตัวอยู่ทั่วไป นอกจากนี้มีการใช้ที่ดินประเภทเกษตรกรรมในบางพื้นที่

5.4.2 การใช้ประโยชน์ที่ดินระดับชุมชนระหว่างถนนราชดำเนินและถนนวิวาลัย

การใช้ประโยชน์ที่ดินระดับชุมชนถนนราชดำเนินการใช้ประโยชน์ที่ดินมีลักษณะเป็นที่อยู่อาศัยกึ่งพาณิชยกรรมและการใช้ประโยชน์ที่ดินพาณิชยกรรมกระจายตัวตามแนวถนนราชดำเนินและเนื่องจากพื้นที่บริเวณนี้เป็นพื้นที่เมืองเก่าที่มีความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ทำให้การใช้ประโยชน์ที่ดินที่กล่าวมาข้างต้นถูกขึ้นด้วยการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทศาสนสถาน ส่วนการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยจะอยู่กันเป็นกลุ่มด้านหลังหรือบริเวณในซอยต่างๆ การใช้ที่ดินประเภทนั้นหนาแน่นการเป็นพื้นที่ลานกลางแจ้งขนาดใหญ่

ส่วนการใช้ประโยชน์ที่ดินระดับชุมชนของถนนวิวาลัยส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นและการใช้ประโยชน์ที่ดินพาณิชยกรรมและที่อยู่อาศัยกึ่งพาณิชยกรรมเกาะกลุ่มอยู่บริเวณด้านเหนือของถนนวิวาลัยและค่อยๆเบาบางลงจนกลายเป็นการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัย การใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทศาสนสถานจะอยู่ภายในชุมชนและถูกล้อมด้วยกลุ่มการใช้ประโยชน์ที่ดินแบบที่อยู่อาศัย ในบริเวณชุมชนไม่มีการใช้ที่ดินประเภทนั้นหนาแน่นการที่ชัดเจน แต่จะมีการใช้ที่ดินประเภทนั้นหนาแน่นการในระดับชุมชนในพื้นที่ศาสนสถาน

จากการเปรียบเทียบลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินของถนนราชดำเนินและถนนวิวาลัยจะเห็นได้ว่าลักษณะการใช้ที่ดินจะส่งเสริมระบบเศรษฐกิจและสังคมของพื้นที่ตนเองเหมือนกัน โคนในรายละเอียดถนนวิวาลัยมีลักษณะที่เหมาะสมในการเป็นถนนคนเดินสำหรับพาณิชยกรรมชุมชนจากลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินที่มีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่อยู่อาศัย ที่อยู่อาศัยกึ่งพาณิชยกรรมและพาณิชยกรรมตามลำดับ ส่วนถนนราชดำเนินที่พื้นที่รอบๆมีลักษณะการเป็นถนนคนเดินสำหรับพาณิชยกรรมชุมชนที่มีใช้ประโยชน์ที่ดินพาณิชยกรรม ที่อยู่อาศัยกึ่งพาณิชยกรรม ศาสนสถานและสถาบันราชการขนาดใหญ่ในพื้นที่ตามลำดับ กล่าวคือ ถนนราชดำเนินมีส่วนสัดส่วนของการใช้ประโยชน์ที่ดินที่มีรูปแบบเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว เช่น พิพิธภัณฑ์ ศาสนสถาน และพื้นที่รองรับกิจกรรมในระดับเมือง เช่น สถาบันราชการและโรงเรียนขนาดใหญ่ ตอบสนองการใช้งานร่วมกัน เกิดความสัมพันธ์กับระบบเศรษฐกิจของคนในชุมชนและนักท่องเที่ยว

5.5 การวิเคราะห์เปรียบเทียบการใช้ประโยชน์อาคาร

ลักษณะการใช้ประโยชน์ที่อาคารที่เหมาะสมกับถนนสำหรับพาณิชยกรรมชุมชนควรมีลักษณะการใช้ประโยชน์อาคารที่มีความหลากหลายมีความสอดคล้องกับระบบเศรษฐกิจและสังคมในพื้นที่ รูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทพาณิชยกรรมกับที่อยู่อาศัยกึ่งพาณิชยกรรมในชุมชนมีลักษณะเป็นแหล่งงานของคนในชุมชนเองทำหน้าที่ส่งเสริมการใช้ประโยชน์อาคารและกิจกรรมในระดับเมือง มีลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินอื่นๆ รองรับกิจกรรมของคนในชุมชนมากกว่านักท่องเที่ยว โดยแยกเป็นการวิเคราะห์เปรียบเทียบการใช้ประโยชน์อาคารระดับเมืองและระดับชุมชน ดังนี้ (ดูแผนที่ 5.3)

5.5.1 การใช้ประโยชน์อาคารระดับเมืองระหว่างถนนราชดำเนินและถนนวิบูลย์

ถนนราชดำเนินมีการใช้ประโยชน์อาคารส่วนใหญ่เป็นที่อยู่อาศัยและที่พักอาศัยกึ่งพาณิชยกรรม เนื่องจากเป็นพื้นที่เมืองเก่าจึงทำให้มีอาคารประเภท ศาสนสถานและอาคารอนุรักษ์กระจายตัวอยู่ในพื้นที่ร่วมกับที่อยู่อาศัยเป็นจำนวนมาก อาคารพาณิชยกรรมส่วนใหญ่จะเกาะตัวอยู่บริเวณถนนสายหลักภายในพื้นที่อาคารประเภทสถาบันการศึกษาในพื้นที่มีหลายระดับรองรับการใช้งานจากคนในและนอกพื้นที่ได้ อาคารประเภทสถาบันราชการเกาะตัวอยู่เป็นกลุ่มแต่อาคารบางส่วนได้มีการปรับปรุงเป็นพิพิธภัณฑ์ ส่วนถนนวิบูลย์มีการใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นที่อยู่อาศัยเป็นหลัก

การใช้ประโยชน์อาคารส่วนใหญ่ในย่านวิบูลย์จะเป็นที่อยู่อาศัยและที่อยู่อาศัยกึ่งพาณิชยกรรมโดยส่วนใหญ่จะเกาะกลุ่มล้อมรอบกลุ่มการใช้ประโยชน์ที่ดินและการใช้ประโยชน์อาคารประเภทศาสนสถาน อาคารพาณิชยกรรมส่วนใหญ่จะเกาะตัวอยู่บริเวณถนนสายหลักด้านทิศเหนือ บริเวณตอนบนของถนนวิบูลย์ และเรียงตัวตามแนวถนนนันทาราม อาคารประเภทสถาบันการศึกษาในพื้นที่มีขนาดเล็ก รองรับการใช้งานจากคนในชุมชนเป็นส่วนใหญ่ อาคารประเภทสถาบันราชการมีจำนวนไม่มากเมื่อเทียบกับพื้นที่บริเวณถนนราชดำเนินซึ่งจะอยู่ติดกับถนนสายหลักๆ ในพื้นที่กำแพงเมืองชั้นนอกของตัวเมืองเชียงใหม่

5.5.2 การใช้ประโยชน์อาคารระดับชุมชนระหว่างถนนราชดำเนินและถนนวิบูลย์

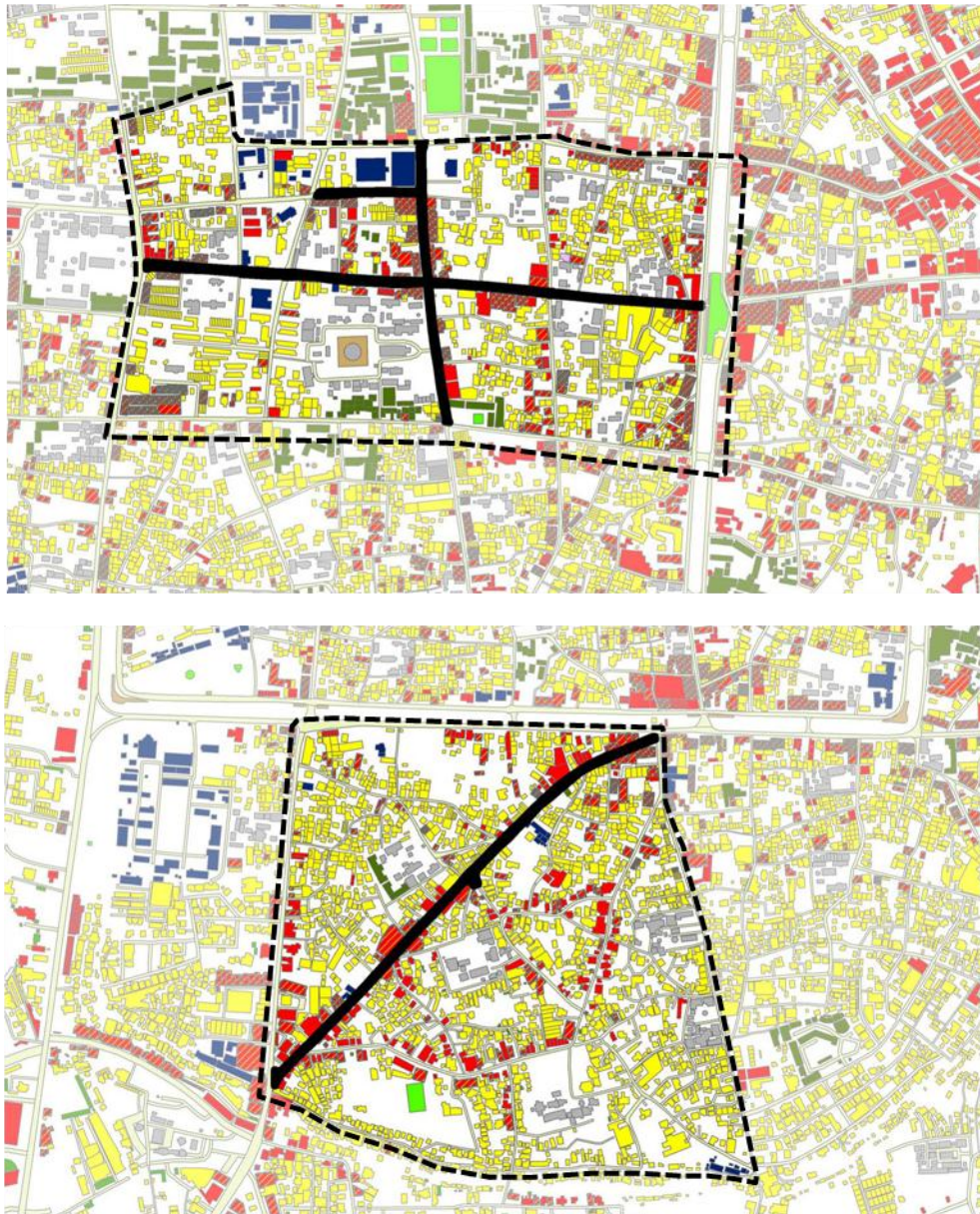
การใช้ประโยชน์อาคารของถนนราชดำเนินเป็นประเภทที่อยู่อาศัยกึ่งพาณิชยกรรม ส่วนใหญ่กระจายอยู่ตามแนวถนนราชดำเนินเป็นช่วงๆ เนื่องจากการใช้ประโยชน์อาคารประเภทนี้จะถูกขึ้นด้วยการใช้ประโยชน์ประเภทศาสนสถาน การใช้ประโยชน์ประเภทที่อยู่อาศัยส่วนใหญ่จะอยู่ด้านในของซอยต่างๆ มีการใช้ประโยชน์อาคารประเภทสาธารณูปโภค สาธารณูปการและการใช้ประโยชน์อาคารประเภทสถาบันการศึกษาในระดับเมือง

ด้านถนนวิบูลย์ การใช้ประโยชน์อาคารประเภทที่อยู่อาศัยกึ่งพาณิชยกรรม ประเภทตึกแถวกระจายอยู่โดยรอบพื้นที่ ซึ่งส่วนใหญ่ที่พักอาศัยรูปแบบนี้จะอยู่บริเวณถนนวิบูลย์ ต่อเนื่องไปตามแนวริมถนนและซอยต่างๆ และยังมียุคตึกแถวแบ่งให้เช่า หอพัก กระจายอยู่ทั่วไปในพื้นที่ การใช้ประโยชน์ประเภทที่อยู่อาศัยจะอยู่ล้อมรอบพื้นที่ศาสนสถานและตามซอยต่างๆ การใช้ประโยชน์อาคารประเภทสาธารณูปโภค สาธารณูปการ

และการใช้ประโยชน์อาคารประเภทสถาบันการศึกษายังไม่เพียงพอในพื้นที่ ผู้คนในพื้นที่ต้องเดินทางออกนอกพื้นที่ เพื่อไปใช้บริการในส่วนนี้

หากเปรียบเทียบลักษณะการใช้ประโยชน์อาคารของถนนราชดำเนินและถนนวิวาลัยจะพบว่า การใช้ประโยชน์อาคารบนถนนวิวาลัยและพื้นที่รอบๆมีลักษณะที่เหมาะสมในการเป็นถนนสำหรับพาณิชยกรรมชุมชน จากลักษณะการใช้ประโยชน์อาคารที่ส่วนใหญ่เป็นที่อยู่อาศัย ส่วนที่อยู่อาศัยกึ่ง พาณิชยกรรมและอาคารบางส่วนในพื้นที่ศาสนสถาน มีการทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการทำเครื่องเงินที่อยู่ด้านในของชุมชน ส่วนการใช้ประโยชน์อาคารในบริเวณพื้นที่ที่ติดถนนเป็นรูปแบบพาณิชยกรรมประเภทการค้าขายเครื่องเงินที่ทำขึ้นจากกลุ่มกิจกรรมการใช้ประโยชน์อาคารที่กล่าวมาข้างต้นส่วนถนนราชดำเนินที่พื้นที่รอบๆมีลักษณะการใช้ประโยชน์อาคารประเภทพาณิชยกรรม ที่อยู่อาศัยกึ่งพาณิชยกรรม ศาสนสถานและสถาบันราชการ โดยกิจกรรมที่เกิดขึ้นในการใช้ประโยชน์อาคารเหล่านี้จะตอบสนองกับกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น การใช้ประโยชน์อาคารประเภทพาณิชยกรรมและที่อยู่อาศัยกึ่งพาณิชยกรรมก็จะมีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการค้าขายประเภทอาหารการกิน ได้แก่ ร้านอาหาร ร้านกาแฟ หรือเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ได้แก่ ร้านขายของที่ระลึก หรือการใช้ประโยชน์อาคารประเภทอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมจำพวกพิพิธภัณฑ์และศูนย์อนุรักษ์ต่างๆ ด้านการใช้ประโยชน์อาคารประเภทสถาบันการศึกษาในพื้นที่ถนนวิวาลัยมีขนาดเล็กรองรับการใช้งานได้ในระดับชุมชน ต่างจากถนนราชดำเนินที่การใช้ประโยชน์อาคารประเภทสถาบันการศึกษามีขนาดใหญ่ สามารถรองรับผู้ใช้งานได้เป็นจำนวนมากด้วย

โดยในหัวข้อการเปรียบเทียบลักษณะการใช้ประโยชน์อาคารที่เหมาะสมกับถนนสำหรับพาณิชยกรรมชุมชนจะเห็นได้ว่า การใช้ประโยชน์ที่ดินในหัวข้อก่อนหน้านี้และการใช้ประโยชน์อาคารของถนนราชดำเนินและถนนวิวาลัย มีลักษณะเหมือนกันตรงที่ลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินและการใช้ประโยชน์อาคารของทั้ง 2 แห่ง มีลักษณะส่งเสริมระบบเศรษฐกิจและสังคมในเรื่องที่มีความโดดเด่นและน่าสนใจภายในชุมชนของตนเอง

ถนนคนเดินสำหรับชุมชน: กรณีศึกษาเปรียบเทียบระหว่างถนนคนเดินราชดำเนินและถนนคนเดินวัวลาย

แผนที่ 5.3

แผนที่เปรียบเทียบการใช้ประโยชน์อาคาร ระหว่างถนนราชดำเนินและถนนวัวลาย

ที่มา

การสำรวจของผู้วิจัย

ทิศเหนือ

สัญลักษณ์

สาขาวิชาการออกแบบชุมชนเมือง ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

5.6 การวิเคราะห์เปรียบเทียบมณฑลอาคารและที่ว่าง

สัดส่วนพื้นที่มณฑลอาคารและที่ว่างที่ตอบสนองของความเป็นชุมชนจะเป็นพื้นที่ขนาดเล็กที่เชื่อมต่อกันไปตามแนวทางสัญจร ปัจจัยหลักคือการมีร่มเงาที่ดีจากมณฑลอาคารที่โอบล้อมและการที่พื้นที่ว่างสาธารณะนั้นๆ เป็นส่วนหนึ่งของโครงข่ายทางลัดที่สามารถเชื่อมต่อไปยังที่อื่นๆ ได้โดยไม่ต้องผ่านทางที่โล่งแจ้ง การมีกิจกรรมการค้าพาณิชย์ไม่ว่าจะเป็นประเภทถาวร (ในอาคาร) หรือแบบชั่วคราว (ตลาดนัดรถเข็น เฟิงขายอาหาร ฯลฯ) ในบริเวณที่ผ่าน (ดูแผนที่ 5.4)

5.6.1 การวิเคราะห์มณฑลอาคารและที่ว่างระดับเมืองระหว่างถนนราชดำเนินและถนนวิภาวดี

สัดส่วนพื้นที่มณฑลอาคารและที่ว่างในระดับเมือง ของพื้นที่บริเวณถนนราชดำเนินมีความหนาแน่นปานกลาง มณฑลอาคารขนาดใหญ่จะมีการกระจายตัวลักษณะเป็นรูปตารางสี่เหลี่ยมที่มีความสัมพันธ์กับระบบโครงข่ายการสัญจรในพื้นที่ โดยพื้นที่ว่างในบริเวณนั้นส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่ที่มีความเป็นสาธารณะสูงหรือเป็นพื้นที่ที่ใช้เพื่อกิจกรรมนันทนาการเฉพาะพื้นที่ ส่วนมณฑลอาคารขนาดเล็กมีการกระจายตัวอย่างไม่เป็นระเบียบจะแทรกอยู่ถัดเข้าไปในพื้นที่

ส่วนมณฑลอาคารและที่ว่าง ของพื้นที่บริเวณถนนวิภาวดีที่มีความหนาแน่นมากที่เกิดจากการกระจายตัวอย่างไม่เป็นระเบียบโดยมณฑลอาคารขนาดเล็กนั้นจะกระจุกตัวเป็นกลุ่มรอบๆพื้นที่ศาสนสถานและเรียงตัวอย่างหนาแน่นบริเวณริมถนนที่ติดกับคลองแม่ข่า มณฑลอาคารส่วนใหญ่จะกระจายตัวตามแนวโครงข่ายการสัญจรหลัก มีพื้นที่ว่างสาธารณะน้อยโดยพื้นที่ว่างขนาดใหญ่ในพื้นที่มักจะเป็นพื้นที่ส่วนบุคคลหรือพื้นที่ที่เข้าไปใช้งานไม่ได้ จึงต้องอาศัยพื้นที่ว่างในศาสนสถานในการทำกิจกรรมแทน

5.6.2 การวิเคราะห์มณฑลอาคารและที่ว่างระดับชุมชนระหว่างถนนราชดำเนินและถนนวิภาวดี

สัดส่วนพื้นที่มณฑลอาคารและที่ว่างของพื้นที่บริเวณถนนราชดำเนิน พบว่าพื้นที่อาคารมีความหนาแน่นปานกลาง มีพื้นที่โล่งว่างขนาดใหญ่ ใช้เป็นพื้นที่ทำกิจกรรมระดับเมือง มีทั้งคนในและนอกพื้นที่ศึกษาเข้ามาใช้งาน คือ ประตูท่าแพ ลานอนุสาวรีย์สามกษัตริย์ และพื้นที่โล่งภายในบริเวณพื้นที่วัดที่สามารถเข้าไปใช้งานได้ เช่น วัดเจดีย์หลวง วัดพระสิงห์ เป็นต้น ส่วนพื้นที่โล่งว่างที่เหลือจะเป็นที่โล่งว่างภายในชุมชนและสถานที่ราชการที่ไม่สามารถเข้าไปใช้งานได้ ถึงในพื้นที่จะมีที่โล่งว่างขนาดใหญ่ แต่ก็ได้มีการใช้งานพื้นที่โล่งว่างในด้านการนันทนาการสำหรับคนในชุมชนทั้งหมด

ส่วนการวิเคราะห์สัดส่วนพื้นที่มณฑลอาคารและที่ว่าง บริเวณถนนวิภาวดี พบว่าพื้นที่อาคารมีความหนาแน่นมาก ซึ่งพื้นที่โล่งว่างส่วนมากจะเป็นพื้นที่ถนน ตรอก ซอย ภายในชุมชน โดยมีพื้นที่โล่งเพื่อประกอบกิจกรรมเป็นสัดส่วนน้อยมาก เมื่อเทียบกับอาคาร พื้นที่โล่งส่วนมากของชุมชนจะอยู่บริเวณพื้นที่วัดจากสัดส่วนพื้นที่มณฑลอาคารกับพื้นที่ว่างบริเวณถนนวิภาวดี พบว่าชุมชนมีการเกาะกลุ่มกันหนาแน่นล้อมรอบพื้นที่โล่งว่างของวัด ไม่มีการจัดพื้นที่โล่งว่างเพื่อการนันทนาการสำหรับคนในชุมชน แต่ก็จะใช้พื้นที่ว่างขนาดเล็กหรือพื้นที่ในวัดในการทำกิจกรรมแทน

หากเปรียบเทียบมวลาอาคารและที่ว่างของพื้นที่บริเวณถนนราชดำเนินและถนนวิภาวดีจะพบว่า ถนนทั้ง 2 แห่ง มีลักษณะของมวลาอาคารและที่ว่างบางส่วนที่คล้ายคลึงกัน เนื่องจากพื้นที่บริเวณถนนราชดำเนินและถนนวิภาวดีอยู่ในเขตเมืองเก่า ที่มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงไป ทำให้ที่ว่างที่ใช้ในการสัญจรย่อยภายในชุมชนยังมีความสลับซับซ้อน มวลาอาคารภายในที่ไม่ติดกับถนนหลักมีขนาดเล็กไม่ค่อยเป็นระเบียบ แต่เชื่อมต่อได้ดีโดยคนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่

ส่วนที่ต่างกันคือ มวลาอาคารและที่ว่างของพื้นที่บริเวณถนนวิภาวดีมีลักษณะของการเป็นพาณิชยกรรมชุมชนที่เหมาะสมในการใช้งานโดยคนในชุมชน เนื่องจากอาคารของถนนวิภาวดีจะมีขนาดเล็กเรียงตัวตามแนวถนนอาคารภายในเกาะกลุ่มกันล้อมรอบที่ว่างในพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ว่างสาธารณะภายในพื้นที่ศาสนสถานซึ่งมีขนาดไม่ใหญ่มาก มีการปรับเปลี่ยนการใช้งานได้หลากหลาย ส่วนมวลาอาคารและที่ว่างของพื้นที่บริเวณถนนราชดำเนินที่แม้ว่าอาคารเรียงตัวตามแนวถนน แต่จะถูกขึ้นด้วยกลุ่มอาคารและที่ว่างประเภทศาสนสถาน และสถาบันราชการต่างๆ ที่ว่างที่เป็นพื้นที่สาธารณะมีขนาดใหญ่สามารถรองรับการใช้งานในระดับเมืองและระดับจังหวัดได้เป็นอย่างดี

ถนนคนเดินสำหรับชุมชน: กรณีศึกษาเปรียบเทียบระหว่างถนนคนเดินราชดำเนินและถนนคนเดินวิวलय

แผนที่ 5.4	แผนที่เปรียบเทียบมวลาอาคารและที่ว่าง ระหว่างถนนราชดำเนินและถนนวิวलय	
ที่มา	การสำรวจของผู้วิจัย	ทิศเหนือ
สัญลักษณ์	<div style="display: flex; align-items: center; gap: 20px;"> <div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="width: 15px; height: 15px; background-color: black; margin-right: 5px;"></div> มวลาอาคาร </div> <div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="width: 15px; height: 15px; border: 1px solid black; margin-right: 5px;"></div> พื้นที่ว่าง </div> </div>	

สาขาวิชาการออกแบบชุมชนเมือง ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

5.7 การวิเคราะห์เปรียบเทียบตำแหน่งกิจกรรมสำคัญ

ตำแหน่งกิจกรรมของถนนคนเดินสำหรับพาณิชยกรรมชุมชนเกิดขึ้นมาจากพื้นที่ที่มีการใช้งานที่หลากหลายในด้านกิจกรรม โดยตำแหน่งกิจกรรมเหล่านี้จะมีศักยภาพในการรองรับการใช้งานทั้งในระดับเมืองและระดับชุมชน โดยรูปแบบกิจกรรมในระดับชุมชนที่เป็นเรื่องเกี่ยวกับการใช้ชีวิตประจำวัน ส่งเสริมวัฒนธรรมหรือความเป็นอยู่ของคนในชุมชน เช่น การค้าขาย การกิน การประกอบอาชีพ การผลิตสินค้าในครัวเรือน การสัญจร กิจกรรมนันทนาการ การพักผ่อนและการออกกำลังกาย เป็นต้น โดยพื้นที่ตำแหน่งเดียวกันก็อาจเปลี่ยนแปลงการใช้งานได้หลากหลายรูปแบบ โดยการจำแนกการวิเคราะห์ ตำแหน่งกิจกรรมในระดับเมืองระดับย่านและระดับชุมชน ได้แก่ (ดูแผนที่ 5.5)

5.7.1 ตำแหน่งกิจกรรมสำคัญในระดับเมืองระหว่างถนนราชดำเนินและถนนวิวาลัย

ถนนราชดำเนิน มีพื้นที่ว่างเพื่อการทำกิจกรรมต่างๆของชุมชนขนาดใหญ่หลายแห่ง ได้แก่ บริเวณลานอนุสาวรีย์สามกษัตริย์หน้าหอศิลป์วัฒนธรรมล้านนาและบริเวณประตูท่าแพที่เป็นที่ว่างระดับเมืองที่สามารถเข้าไปใช้งานกิจกรรมนันทนาการได้ตลอดเวลา ส่วนในทุกวันนี้อาทิตย์พื้นที่ถนนก็ทำหน้าที่เป็นพื้นที่ว่างสาธารณะในการทำกิจกรรมเพื่อรองรับการใช้งานที่มากขึ้น

ทางด้านถนนวิวาลัยมีพื้นที่กิจกรรมสาธารณะน้อย มีกิจกรรมการค้าขายและกิจกรรมการเปลี่ยนถ่ายการสัญจรบริเวณประตูเชียงใหม่ที่มีพื้นที่ส่วนหนึ่งจัดเป็นสวนหย่อมสำหรับพักผ่อน พื้นที่กิจกรรมนันทนาการอาศัยพื้นที่ว่างในศาสนสถานเป็นส่วนใหญ่ ส่วนในทุกวันนี้เสาร์พื้นที่ถนนก็ทำหน้าที่เป็นพื้นที่ว่างสาธารณะในการทำกิจกรรมเพื่อรองรับการใช้งานที่มากขึ้นเช่นเดียวกับถนนราชดำเนิน ส่วนกิจกรรมนันทนาการประเภทสวนสาธารณะต้องใช้ร่วมกัน

5.7.2 ตำแหน่งกิจกรรมสำคัญในระดับชุมชนระหว่างถนนราชดำเนินและถนนวิวาลัย

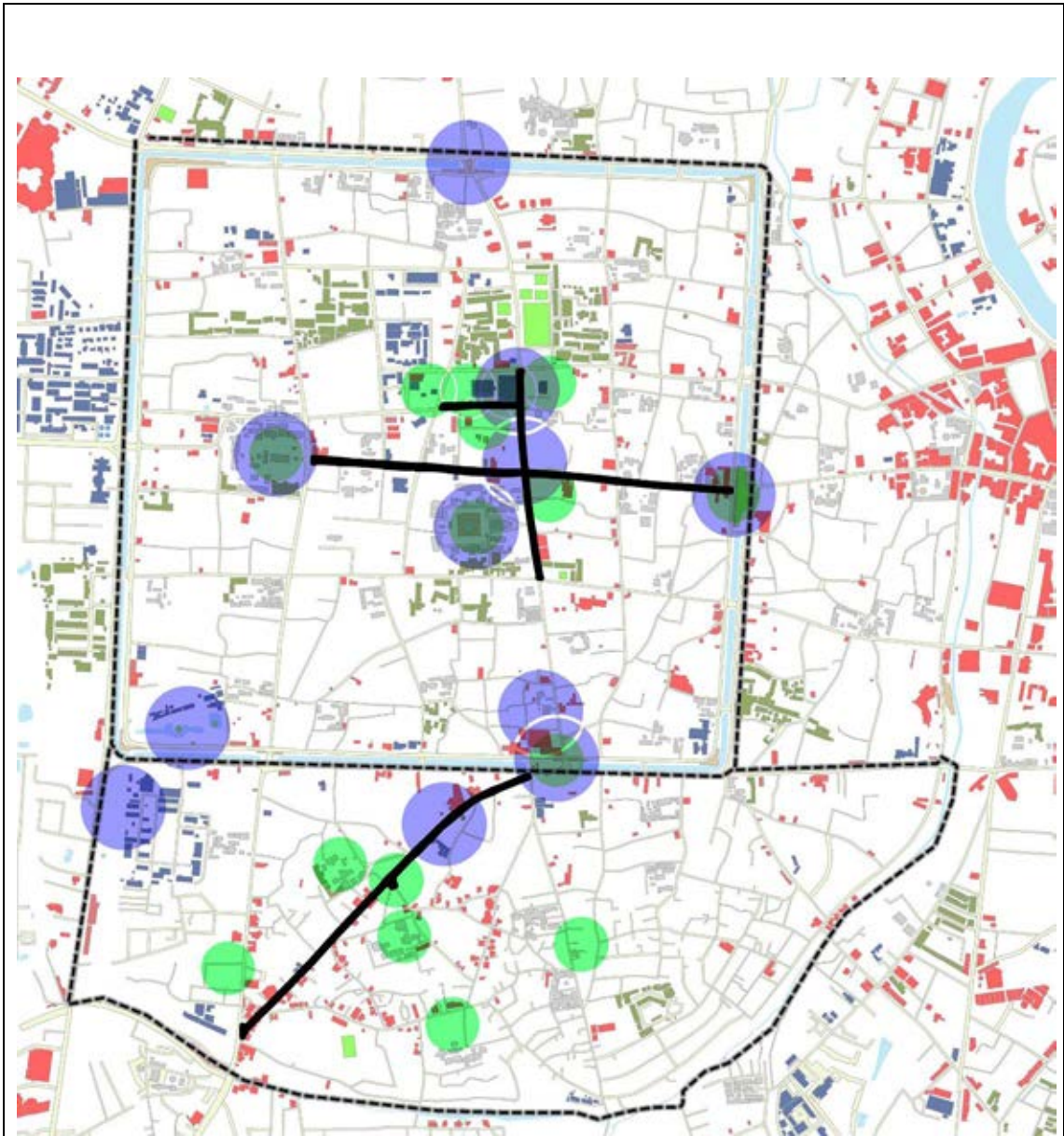
เนื่องจากถนนราชดำเนินและถนนวิวาลัยในอดีตเป็นพื้นที่สำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ ทำตำแหน่งกิจกรรมต่างๆบนถนนราชดำเนินมีความเกี่ยวข้องกับพื้นที่ทางประวัติศาสตร์ รวมทั้งสถานที่ราชการบางแห่งที่อยู่ในพื้นที่ได้ทำการปรับเปลี่ยนการใช้ประโยชน์อาคารไปเป็นพื้นที่กิจกรรมที่ส่งเสริมด้านประวัติศาสตร์ที่ให้ความรู้และอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม และมีวัดต่างๆที่มีความสำคัญทั้งในด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวและกิจกรรมทางการศึกษาในระดับเมือง

ส่วนถนนวิวาลัยก็เป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์เช่นกัน แต่กิจกรรมภายในชุมชนส่วนใหญ่เป็นไปในรูปแบบการส่งเสริมวัฒนธรรมหรือความเป็นอยู่ของคนในชุมชน เช่นกิจกรรมการค้าขาย กิจกรรมทางการผลิตสินค้าในครัวเรือน ด้านกิจกรรมนันทนาการและการท่องเที่ยวจะเกิดขึ้นผ่านกิจกรรมภายในศาสนสถาน

จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบตำแหน่งกิจกรรมสำคัญระหว่างถนนราชดำเนินและถนนวิบูลย์ พบว่า แหล่งรวมกิจกรรมต่างๆที่เป็นสถานที่ซึ่งมีกิจกรรมเกิดขึ้นอย่างหนาแน่น ของถนนวิบูลย์จะฝังตัวอยู่ในพื้นที่ชุมชน ยกตัวอย่างเช่น กิจกรรมที่เป็นแหล่งงานในที่อยู่ในการใช้ประโยชน์ประเภทที่อยู่อาศัยกึ่งพาณิชยกรรม พาณิชยกรรม พื้นที่ศาสนสถานที่มีการจัดสรรการใช้ประโยชน์ที่ดินไว้เป็นศูนย์ในการให้ความรู้และผลิตสินค้า หัตถกรรมเครื่องเงิน ส่วนถนนราชดำเนินแหล่งรวมกิจกรรมต่างๆจะอยู่ในพื้นที่พาณิชยกรรม ศาสนสถานและพิพิธภัณฑ์ต่างๆที่เป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ด้านกิจกรรมทางสังคมของพื้นที่ว่างสาธารณะบริเวณถนนวิบูลย์ จะตอบสนองต่อคนในชุมชนมากกว่านักท่องเที่ยว เช่น กิจกรรมนันทนาการในการพักผ่อน การออกกำลังกาย การรวมตัวประชุมของคนในชุมชน ส่วนพื้นที่บริเวณถนนราชดำเนินจะพบว่าพื้นที่ว่างสาธารณะต่างๆจะมีขนาดใหญ่ การใช้งานส่วนใหญ่จะเป็นนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในพื้นที่เพื่อใช้ในการพักผ่อน การรอรถหรือการรวมกลุ่ม เป็นต้น

โดยตำแหน่งกิจกรรมระดับเมืองของถนนราชดำเนินและถนนวิบูลย์นั้นจะเห็นได้จากแผนที่เปรียบเทียบตำแหน่งกิจกรรมระดับเมือง / ชุมชน ระหว่างถนนราชดำเนินและถนนวิบูลย์ (แผนที่ 5.5) ว่าจะอยู่ในบริเวณที่เชื่อมต่อและเข้าถึงได้สะดวกจากถนนหลักภายในพื้นที่ศึกษาเช่นเดียวกัน

จากการสังเกตการณ์และการวิเคราะห์จะพบว่า ผู้คนที่เข้ามาในพื้นที่ตำแหน่งกิจกรรมของถนนวิบูลย์ ไม่ว่าจะเป็นคนในพื้นที่และนักท่องเที่ยว มักจะมีความตั้งใจที่จะเข้ามาทำกิจกรรมในตำแหน่งนั้นๆเช่น ตั้งใจมาทำงาน ตั้งใจมาซื้อของ ตั้งใจมาทำบุญที่วัด มากกว่าถนนราชดำเนินที่กลุ่มนักท่องเที่ยวจะเข้ามาใช้งานในพื้นที่จากการรับรู้ความเป็นตำแหน่งกิจกรรมในระดับเมือง กล่าวคือ รู้ว่าพื้นที่รอบๆเป็นเมืองเก่าที่มีสถานที่ท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายในภาพรวม โดยไม่ได้เฉพาะเจาะจงลงไปในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง เป็นต้น

ถนนคนเดินสำหรับชุมชน: กรณีศึกษาเปรียบเทียบระหว่างถนนคนเดินราชดำเนินและถนนคนเดินวัวลาย		
แผนที่ 5.5	แผนที่เปรียบเทียบตำแหน่งกิจกรรมระดับเมือง / ชุมชน ระหว่างถนนราชดำเนินและถนนวัวลาย	
ที่มา	การเก็บข้อมูลของผู้วิจัย	ทิศเหนือ
สัญลักษณ์	<div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: center;"> <div style="text-align: center;"> ● กิจกรรมระดับเมือง </div> <div style="text-align: center;"> ● กิจกรรมระดับชุมชน </div> </div>	
สาขาวิชาการออกแบบชุมชนเมือง ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย		

5.8 การวิเคราะห์เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมถนนคนเดิน

การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมถนนคนเดิน ควรเกิดจากกลุ่มทางสังคมที่อยู่อาศัยร่วมกันในอาณาบริเวณเดียวกัน เช่น ครอบครัว ละแวกบ้าน หมู่บ้าน เป็นต้น มีการทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ มีการติดต่อสื่อสารและเรียนรู้ร่วมกัน มีความผูกพันเชื้ออาทรภายใต้บรรทัดฐานและวัฒนธรรมเดียวกัน ร่วมมือและพึ่งพาอาศัยกัน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายร่วมกันในทุกชุมชน

โดยผู้รับผิดชอบการจัดกิจกรรมถนนคนเดินราชดำเนินมีหลายฝ่าย ได้แก่ เทศกิจเทศบาลนครเชียงใหม่ สำนักงานพาณิชย์จังหวัดเชียงใหม่ โรงเรียนเมตตาศึกษาและโรงเรียนเทศบาลอีก 11 แห่ง รวมทั้งเจ้าของร้านค้าตึกแถวต่างๆ มีการใช้งานพื้นที่ โดยคนในพื้นที่มีส่วนร่วมผ่านคณะกรรมการถนนคนเดินที่มีหน้าที่ดูแลและอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ที่อยู่อาศัยประกอบการภายในพื้นที่

ส่วนผู้รับผิดชอบการจัดกิจกรรมถนนคนเดินวัลลาย เดิมอยู่ในความรับผิดชอบของเทศบาลนครเชียงใหม่ แต่เนื่องจากความเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง ทำให้เทศบาลนครเชียงใหม่มอบให้กลุ่มคนในพื้นที่ดูแลกิจกรรมเอง โดยผู้ดูแลได้แก่ เจ้าของร้านค้าตึกแถวและกลุ่มคณะกรรมการหมู่บ้านวัลลายที่ประกอบด้วยชุมชน 3 ชุมชนได้แก่ ชุมชนหมื่นสารบ้านวัลลาย ชุมชนวัดศรีสุพรรณและชุมชนวัดนันทาราม โดยเทศบาลนครเชียงใหม่เป็นผู้ดูแล สนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการประชุมและการประสานงานการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน

ดังนั้นจากข้อมูลที่ได้จากการสอบถามเจ้าหน้าที่เทศบาลนครเชียงใหม่และเจ้าหน้าที่ที่เป็นผู้รับผิดชอบในการดูแลการจัดกิจกรรมถนนคนเดินที่สำนักงานเทศกิจจังหวัดเชียงใหม่ จะเห็นได้ว่าการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมถนนคนเดินของคนในชุมชนทั้งในวันปกติและวันที่มีกิจกรรมถนนคนเดินบนถนนวัลลายจะมีมากกว่าการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมถนนคนเดินของคนในชุมชนของถนนราชดำเนิน โดยในวันที่มีกิจกรรมถนนคนเดินในพื้นที่จะได้รับการช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ของรัฐในการอำนวยความสะดวกเช่นเดียวกัน

บทที่ 6

บทสรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่องถนนคนเดินสำหรับพาณิชยกรรมชุมชน: การศึกษาเปรียบเทียบระหว่างถนนราชดำเนินและถนนวัวลาย จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเหมือนและความแตกต่างขององค์ประกอบทางกายภาพ เศรษฐกิจและสังคมของถนนคนเดินที่ถนนราชดำเนิน และถนนวัวลาย จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างของการเป็นถนนคนเดินสำหรับพาณิชยกรรมชุมชน โดยวิธีการศึกษาจากเอกสาร การสำรวจพื้นที่จริงประกอบกับการสังเกตการณ์ในวันปกติและวันที่มีการจัดกิจกรรมถนนคนเดินบนถนนทั้ง 2 แห่ง แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เปรียบเทียบและสรุปออกมาเป็นผลของการศึกษาวิจัย ข้อเสนอแนะในการจัดกิจกรรมถนนคนเดินและข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัย โดยมีรายละเอียดในหัวข้อต่างๆดังนี้

6.1 สรุปผลการศึกษา

การศึกษามีข้อสรุปเพื่อตอบคำถามงานวิจัย ว่า ถนนราชดำเนินและถนนวัวลายมีคุณสมบัติทางกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคมเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร จึงทำให้กิจกรรมถนนคนเดินเพื่อการพาณิชยกรรมชุมชนประสบความสำเร็จ โดยมีคำถามย่อยว่า องค์ประกอบของถนนคนเดินเพื่อการพาณิชยกรรมชุมชนตามบริบทของเมืองเชียงใหม่ ควรมีลักษณะอย่างไร และการศึกษาจากเอกสาร การสำรวจพื้นที่จริงประกอบกับการสังเกตการณ์ในวันปกติและวันที่มีการจัดกิจกรรมถนนคนเดินบนถนนทั้ง 2 แห่ง แล้วนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบและสรุปออกมาเป็นผลของการศึกษาวิจัย

จากคำถามหลักในงานวิจัยเพื่อค้นหาความเหมือนหรือแตกต่างกันของการเป็นถนนคนเดินที่ประสบความสำเร็จ ประกอบกับสมมติฐานในการวิจัยที่ว่า ถนนราชดำเนินและถนนวัวลายมีลักษณะของการเป็นถนนคนเดินสำหรับพาณิชยกรรมชุมชนที่ประสบความสำเร็จเหมือนกัน แต่เนื่องจากถนนราชดำเนินและถนนวัวลายอยู่ในตำแหน่งที่ตั้งรวมทั้งองค์ประกอบเมืองที่สัมพันธ์กับพื้นที่เมืองโดยรวม ตลอดจนลักษณะสังคมและเศรษฐกิจที่มีความแตกต่างกัน จึงน่าจะทำให้องค์ประกอบทางกายภาพ เศรษฐกิจและสังคมในรายละเอียดของพื้นที่ทั้งสองมีลักษณะของการเป็นพื้นที่ถนนคนเดินที่ประสบความสำเร็จแตกต่างกันไปด้วย นั้นเป็นจริงตามสมมติฐานเบื้องต้น โดยเป็นข้อสรุปที่ได้จากการศึกษาระดับความเป็นอเนกประโยชน์ในพื้นที่และรูปแบบของการใช้พื้นที่ทั้ง 2 แห่ง ผ่านการศึกษาปริมาณการสัญจรผ่านพื้นที่ของคนในพื้นที่และนักท่องเที่ยว ที่ปรากฏให้เห็นว่าถนนทั้ง 2 เส้น มีลักษณะที่เหมือนจริงในภาพรวมด้านการเป็นถนนคนเดินที่ประสบความสำเร็จ

โดยเมื่อศึกษาในรายละเอียดทางด้านองค์ประกอบทางกายภาพ เศรษฐกิจและสังคม จะพบว่าถนนราชดำเนินจะมีความเป็นถนนคนเดินสำหรับพาณิชยกรรมชุมชนที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาใช้งานในพื้นที่สูงเป็นกิจวัตร ส่วนถนนคนเดินวัวลายที่มีลักษณะของการเป็นถนนคนเดินสำหรับพาณิชยกรรมชุมชนที่มีคนในพื้นที่เข้ามาใช้งานสูงเป็นกิจวัตร

จากการศึกษาและการลงพื้นที่ที่จะพบว่า ถนนราชดำเนินนั้นมีลักษณะของการเป็นถนนคนเดินสำหรับพาณิชยกรรมชุมชนที่เกิดจากการเข้ามาทำกิจกรรม โดยกลุ่มผู้ใช้ที่หลากหลายภายในพื้นที่สาธารณะต่างๆ และจากการศึกษาปริมาณการสัญจรผ่านพื้นที่ที่จะเห็นได้ว่าปริมาณการใช้งานพื้นที่ในวันปกติและวันที่มีกิจกรรมถนนคนเดินมีความใกล้เคียงกันเป็นอย่างมาก ที่เป็นส่วนสนับสนุนให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมถนนคนเดินในพื้นที่ถนนราชดำเนินไม่ได้มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงค่าเฉลี่ยของการเข้ามาใช้งานในพื้นที่ถนนราชดำเนิน

ส่วนถนนววลายมีลักษณะของการเป็นถนนคนเดินสำหรับพาณิชยกรรมชุมชน โดยกลุ่มผู้ใช้ส่วนใหญ่ที่เป็นคนในพื้นที่ทำกิจกรรมต่างๆในพื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามรูปแบบที่กำหนดขึ้น ตามช่วงเวลาที่กำหนดของพื้นที่ต่างๆ เนื่องจากในวันปกติกิจกรรมส่วนใหญ่ในบริเวณถนนววลายจะเกี่ยวข้องกับการทำงานและการใช้ชีวิตประจำวันของคนในพื้นที่ จำนวนนักท่องเที่ยวจะมีน้อยเมื่อเทียบกับถนนราชดำเนิน ทำให้การจัดกิจกรรมถนนคนเดินในพื้นที่ถนนววลายมีผลอย่างมากต่อการเปลี่ยนแปลงค่าเฉลี่ยของคนเข้ามาใช้งานในพื้นที่ ทั้งนี้สัดส่วนของคนในพื้นที่และนักท่องเที่ยวที่เข้ามาใช้งานในพื้นที่ทั้ง 2 แห่ง ยังแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างกันระหว่างถนนราชดำเนินและถนนววลายมากยิ่งขึ้นอีกด้วย ส่วนด้านองค์ประกอบทางกายภาพ เศรษฐกิจและสังคม สามารถอธิบายเพื่อสนับสนุนคำตอบหลักของงานวิจัย ได้ดังนี้

- โครงข่ายการสัญจรที่ดีของถนนคนเดินสำหรับพาณิชยกรรมชุมชนนั้น ต้องมีการเข้าถึงได้ง่ายและชัดเจนและอย่างพอเหมาะพอควรโดยโครงข่ายการสัญจรที่ควรให้ความสำคัญที่สุดในเมือง ได้แก่ โครงข่ายการสัญจรที่เป็นเส้นทางเชื่อมโยงไปกลับระหว่างที่พักกับที่ทำงานที่เป็นพื้นที่ที่ถูกใช้งานจากคนในพื้นที่มากที่สุด โดยจะเห็นได้ว่าปริมาณการจราจรและปริมาณผู้สัญจรผ่านพื้นที่ถนนววลายจะมีความสัมพันธ์กัน เนื่องจากถนนววลายทำหน้าที่เป็นถนนที่ใช้เชื่อมต่อระหว่างพื้นที่เมืองเก่าและพื้นที่เมืองที่ขยายออกไปทางด้านทิศใต้ของเทศบาลนครเชียงใหม่และในพื้นที่เองก็ยังมีแหล่งงานของคนในพื้นที่ มีพื้นที่ที่เป็นจุดเปลี่ยนถ่ายการสัญจรในระดับเมือง ทำให้ถนนววลายมีศักยภาพในการเข้าถึงและการเชื่อมโยงกิจกรรมได้ดี ส่วนโครงข่ายการสัญจรในระดับชุมชนที่เน้นการเดินทางเป็นหลักจะเห็นว่าถนนราชดำเนินมีศักยภาพในการเข้าถึงพื้นที่รอบๆได้ดีกว่า โครงข่ายรอบๆพื้นที่สามารถเข้าถึงและเชื่อมต่อได้ง่ายทั้งผู้ใช้งานที่เป็นคนในพื้นที่และผู้ใช้งานที่เป็นนักท่องเที่ยว ก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ของผู้ใช้งานทั้ง 2 ประเภทได้ดี

- การใช้ประโยชน์ที่ดินและการใช้ประโยชน์อาคารมีรูปแบบที่สัมพันธ์กัน กล่าวคือมีเอกลักษณ์จากการมีสิ่งต่างๆที่ประกอบกันเป็นเมืองและเกิดเป็นความเฉพาะของสถานที่ เป็นแหล่งรวมกิจกรรมต่างๆที่ทำให้เกิดจุดเด่นเฉพาะพื้นที่เมืองหรือย่านนั้นๆ โดยเอกลักษณ์ที่กล่าวมานี้จะเกิดขึ้นจากกิจกรรมประจำของคนในชุมชน คือการประกอบอาชีพและกิจกรรมทางสังคมในพื้นที่ที่มีความสัมพันธ์กับกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญของพื้นที่นั้นๆ ดังเช่นถนนววลายที่เป็นถนนที่มีเอกลักษณ์ในเรื่องการทำเครื่องเงิน ทำให้แหล่งรวมกิจกรรมทางสังคมของคนในชุมชนจะเป็นพื้นที่ในการใช้ชีวิตประจำวัน ได้แก่ การรวมกลุ่มกันประกอบอาชีพผลิตเครื่องเงิน ภายในชุมชนต่างๆ สัมพันธ์กับการใช้ประโยชน์อาคารประเภทพาณิชยกรรมการค้าขายเครื่องเงินที่เป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เป็นเอกลักษณ์และจุดเด่นของพื้นที่ ส่วนถนนราชดำเนินที่มีเอกลักษณ์ในเรื่องประวัติศาสตร์ แต่แหล่งงานที่อยู่ในพื้นที่ขาดความสอดคล้องกับเอกลักษณ์ของ

พื้นที่ ทำให้คนในพื้นที่ส่วนใหญ่ออกไปประกอบอาชีพภายนอกพื้นที่ถนนราชดำเนิน การใช้ประโยชน์ที่ดินและการใช้ประโยชน์อาคารมีความสัมพันธ์กับระบบการท่องเที่ยวในระดับเมืองเป็นหลัก

- รูปแบบมวลาอาคารและที่ว่างของชุมชนจะมีขนาดเล็กมีการกระจายตัวในพื้นที่ ส่วนมวลาอาคารขนาดใหญ่จะอยู่ติดกับบริเวณโครงข่ายการสัญจรหลักในพื้นที่ โดยถนนวิบูลย์นั้นมวลาอาคารมีความหนาแน่นมาก เกิดพื้นที่ว่างขนาดเล็กแทรกตัวอยู่ในกลุ่มมวลาอาคาร การสัญจรผ่านในพื้นที่ย่อยเหล่านี้ คนในพื้นที่จะสามารถมีความเข้าใจได้ว่าตนเองกำลังอยู่ในตำแหน่งไหนในโครงข่ายภาพรวมของชุมชนและเมือง โดยผ่านประสบการณ์จากการใช้ชีวิตประจำวันของคนในชุมชน ต่างจากถนนราชดำเนินที่มีมวลาอาคารหนาแน่นปานกลาง การสัญจรผ่านพื้นที่ทำได้ง่ายผ่านการมองเห็นในพื้นที่โล่งว่างที่มีความเป็นสาธารณะสูง

- พื้นที่ว่างสาธารณะที่ดีหรือประสบความสำเร็จจะต้องมีการใช้งานจากคนหลากหลายประเภท หลายกิจกรรม ในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน ไม่ใช่เฉพาะการใช้งานในพื้นที่โล่งว่างแต่รวมถึงโครงข่ายการสัญจรภายในพื้นที่ที่ใช้ในการเชื่อมต่อไปยังพื้นที่อื่นๆ เกิดกิจกรรมการค้าवारและชั่วคราวในพื้นที่ ทางเดินเท้าที่ดีจะต้องมีหลักการในการออกแบบเพื่อส่งเสริมให้คนเข้ามามีความปลอดภัย ความสะดวกสบาย และความเพลิดเพลิน รวมทั้งช่วยสนับสนุนให้คนนิยมเดินเท้ามากขึ้น มุ่งเน้นการพัฒนาที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้พื้นที่ ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาทั้งด้านสังคมและกายภาพอย่างยั่งยืน อันเป็นเป้าหมายสำคัญของการออกแบบชุมชนเมืองในปัจจุบัน โดยถึงแม้ว่าพื้นที่ว่างสาธารณะในบริเวณถนนวิบูลย์จะมีความอ่อนโยนประโยชน์น้อยกว่าพื้นที่ว่างสาธารณะในบริเวณถนนราชดำเนินเนื่องจากมีข้อจำกัดด้านเวลาเปิดปิดของพื้นที่ว่างสาธารณะนั้นๆ แต่มีการใช้งานในพื้นที่ว่างสาธารณะที่มีความหลากหลายทางด้านกิจกรรมมากกว่า กล่าวคือสามารถปรับเปลี่ยนพื้นที่ว่างสาธารณะนั้นๆ ในการทำกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนได้ดี ยกตัวอย่างเช่น พื้นที่ภายในวัดนันทารามที่มีการใช้พื้นที่ในด้านกิจกรรมทางเศรษฐกิจการทำเครื่องเงินและมีการใช้พื้นที่รองรับกิจกรรมทางสังคม ได้แก่ การพักผ่อน การออกกำลังกาย ทำให้พื้นที่เกิดการใช้งานจากกลุ่มคนในพื้นที่ที่หลากหลายวัตถุประสงค์

ถนนคนเดินเป็นส่วนสำคัญที่ก่อให้เกิดความเป็นเมือง การแสดงออกถึงวัฒนธรรมและประเพณี และยังเป็นตัวกลางในการกระจายและเผยแพร่ความเจริญ การค้าขายและวัฒนธรรมต่างๆ ไปยังชุมชนอื่นๆ ด้วย เกิดเป็นศูนย์กลางของชีวิตชีวาของสาธารณชน การฟื้นฟูและปรับปรุงคุณภาพของเมืองนั้น ไม่สามารถกระทำได้เพียงการปรับปรุงเฉพาะสภาพแวดล้อมทางกายภาพเท่านั้น ต้องรวมถึงสภาพทางเศรษฐกิจและสังคม รวมถึงการสร้างสรรคกิจกรรมต่างๆ ขึ้นมาเพื่อสร้างความมีชีวิตชีวาให้เกิดขึ้นในเมือง สามารถนำเอกลักษณ์เฉพาะของพื้นที่นั้น ๆ ออกมาได้ รวมทั้งช่วยสร้างจุดเด่นของพื้นที่ให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น ผ่านวิธีการพัฒนาพื้นที่ถนนคนเดินอย่างค่อยเป็นค่อยไปและรับฟังเสียงของประชาชนและให้โอกาสแก่ภาครัฐและผู้มีอำนาจทางการปกครองได้ดำเนินการพัฒนาได้ถูกต้องตามแนวทาง ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่ร่วมกันระหว่างภาครัฐและคนในพื้นที่ อย่างที่เห็นได้จากความแตกต่างของที่มาในการจัดกิจกรรมถนนคนเดินวิบูลย์มีวัตถุประสงค์ในการพัฒนากิจกรรมทางเศรษฐกิจของพื้นที่ผ่านรูปแบบกิจกรรมทางสังคมในระดับเมือง โดยให้ความสำคัญกับเอกลักษณ์ในพื้นที่ คนในชุมชนเป็นผู้บริหารจัดการในการจัดกิจกรรมถนนคนเดินกันเอง แต่การจัดกิจกรรมบน

ถนนราชดำเนิน เป็นการมองในภาพรวมด้านการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจในระดับจังหวัดและมีการบริหารจัดการถนนคนเดินโดยเทศบาลนครเชียงใหม่

และจากคำถามร้องในงานวิจัยหาผลจากการศึกษาและวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างถนนคนเดินสำหรับพาณิชยกรรมชุมชนผ่านการจัดกิจกรรมถนนคนเดินราชดำเนินและกิจกรรมถนนคนเดินวัวลาย สามารถวิเคราะห์เปรียบเทียบและอธิบายความแตกต่างตามสมมติฐานและหัวข้อในการศึกษาได้ ดังนี้

6.1.1 ความอ่อนโยนประโชชนในพื้นที่

ความอ่อนโยนประโชชนในระดับเมืองของพื้นที่ของถนนคนเดินเพื่อพาณิชยกรรมชุมชนจะมีระดับความอ่อนโยนประโชชน จากกิจกรรมที่หลากหลายผ่านช่วงเวลาต่างๆโดยคนในพื้นที่และนักท่องเที่ยวควรมีพื้นที่รองรับกิจกรรมหลายขนาดที่ทำให้เกิดความหลากหลายทางด้านกิจกรรม หลากหลายกลุ่มผู้ใช้งานและหลากหลายช่วงเวลา โดยความอ่อนโยนประโชชนในพื้นที่ของถนนคนเดินเพื่อพาณิชยกรรมชุมชนจะเกิดขึ้นในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับการใช้ชีวิตประจำวันและการประกอบอาชีพ เช่นย่านตลาดที่ใช้ในการจับจ่ายใช้สอย พื้นที่ในศาสนสถานที่มีการแบ่งพื้นที่เพื่อทำเป็นแหล่งงานหรือพื้นที่นันทนาการของคนในชุมชนก่อนเพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์ของคนในชุมชน แล้วจึงจะเกิดความอ่อนโยนประโชชนในพื้นที่สาธารณะที่มีขนาดใหญ่ขึ้นเพื่อดึงดูดความสนใจให้กับคนภายในและภายนอกพื้นที่เพื่อสร้างความสัมพันธ์ของคนในชุมชนและนักท่องเที่ยว โดยจากการศึกษาจะพบว่าพื้นที่เหล่านี้มักจะอยู่ในพื้นที่ที่มีความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์และมรดกทางวัฒนธรรมของเมืองรวมทั้งเกิดจากพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับการใช้ชีวิตประจำวันและการประกอบอาชีพของคนเข้ามาใช้งานในพื้นที่ ทำให้เกิดการผสมผสานระหว่างการค้าและการท่องเที่ยวมีการเปลี่ยนแปลงผู้ใช้งานในและนอกพื้นที่ในแต่ละช่วงเวลาอีกด้วย

6.1.2 ปริมาณการสัญจรผ่านพื้นที่ศึกษา

จากการศึกษาและวิเคราะห์พบว่าผู้ที่สัญจรผ่านถนนคนเดินเพื่อพาณิชยกรรมชุมชนจะเป็นคนในบริเวณพื้นที่นั้นๆและคนในชุมชน กล่าวคือ ผู้สัญจรผ่านพื้นที่ที่มีความหลากหลายทั้งคนในพื้นที่และนักท่องเที่ยวที่มีปริมาณประมาณ 3 ต่อ 1 ของผู้สัญจรผ่านทั้งหมด โดยคนในพื้นที่มีวัตถุประสงค์ในการเข้ามาในพื้นที่เพื่อทำกิจกรรมในชุมชน ได้แก่ การทำงาน การประกอบอาชีพ การจับจ่ายใช้สอยในชีวิตประจำวัน ส่วนคนนอกพื้นที่ มีวัตถุประสงค์ในการเข้ามาทำกิจกรรม ทั้งในการประกอบอาชีพ การศึกษาหรือการท่องเที่ยว ทำให้มีแนวโน้มที่คนจะเข้ามาใช้งานทั้งในด้านกิจกรรมทางเศรษฐกิจและกิจกรรมทางสังคมที่มีความสัมพันธ์กัน ทำให้สัดส่วนของคนในพื้นที่และนักท่องเที่ยวของถนนคนเดินเพื่อพาณิชยกรรมชุมชนจะค่อนข้างคงที่ไม่ต่างกันมาในวันปกติและวันที่มีกิจกรรมถนนคนเดิน คือมีปริมาณมากขึ้นหรือลดลงในอัตราส่วนที่ใกล้เคียงกัน แต่ก็อาจจะมีจำนวนนักท่องเที่ยวมากขึ้นในบางครั้งก็ต่อเมื่อมีกิจกรรมที่มีความพิเศษกว่าปกติ เป็นต้น

6.1.3 โครงข่ายการสัญจร

โครงข่ายการสัญจรของถนนคนเดินพาณิชยกรรมชุมชนในระดับเมืองจะทำหน้าที่เชื่อมต่อโครงข่ายการสัญจรระหว่างพื้นที่ในระดับเมืองได้ดี กล่าวคือ ทำหน้าที่เชื่อมต่อโครงข่ายการสัญจรระหว่างเมืองชั้นในและชั้นนอกได้สะดวก และจากการที่ถนนคนเดินเพื่อพาณิชยกรรมชุมชนมีการฝังตัวอยู่ในพื้นที่เมืองเก่า ทำให้เกิดกิจกรรมที่ดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว กล่าวคือ ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ การก่อตั้งเมือง มีสถานที่ท่องเที่ยวที่มีความน่าสนใจ โครงข่ายการสัญจรในพื้นที่จึงมีความสัมพันธ์กัน กล่าวคือ เป็นแหล่งงานและที่พบปะของของคนในชุมชน โครงข่ายการสัญจรของถนนคนเดินพาณิชยกรรมชุมชนจะมีการประสานถนนสายหลักและสายรองที่มีขนาดเล็ก มีความซับซ้อนแต่เข้าถึงได้ง่ายจากการรับรู้ผ่านประสบการณ์ของคนในพื้นที่ การเป็นทางลัดเชื่อมต่อระหว่างถนน หรือสถานที่สำคัญๆของพื้นที่อย่างเหมาะสม ส่วนใหญ่การใช้งานโดยคนภายนอกพื้นที่และนักท่องเที่ยวมักจะใช้เส้นทางหลักภายในพื้นที่ ที่ผู้ใช้สามารถเข้าใจได้ว่าเราอยู่ในตำแหน่งไหนในโครงสร้างภาพรวมของเมือง

6.1.4 การใช้ประโยชน์ที่ดินและการใช้ประโยชน์อาคาร

การใช้ประโยชน์ที่ดินและการใช้ประโยชน์อาคารของถนนคนเดินพาณิชยกรรมชุมชนพบว่า มีลักษณะเป็นที่อยู่อาศัยกึ่งพาณิชยกรรมบริเวณโครงข่ายการสัญจรหลักในชุมชน ส่วนด้านในของบล็อกอาคารมีลักษณะเป็นที่อยู่อาศัยและที่อยู่อาศัยกึ่งพาณิชยกรรมที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจในระดับเมืองและระดับพื้นที่อยู่รอบพื้นที่ศาสนสถาน โดยกิจกรรมทางเศรษฐกิจมีความสอดคล้องกับอาชีพ แหล่งงานของคนในชุมชน กล่าวคือ มีลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินและการใช้ประโยชน์อาคารรองรับกิจกรรมทางเศรษฐกิจระดับพื้นที่ของคนในชุมชนและเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจระดับเมืองของคนนอกพื้นที่ โดยกลุ่มการใช้ประโยชน์อาคารประเภทที่อยู่อาศัยจะอยู่ในซอยที่ไม่ได้ติดกับถนนเส้นหลักในพื้นที่ ส่วนในบริเวณถนนหลักจะมีการใช้ประโยชน์ที่ดินและการใช้ประโยชน์อาคารที่มีความหลากหลาย มีส่วนประกอบของการใช้ประโยชน์อาคารในด้านการค้าที่เกี่ยวข้องกับอาชีพและงานของคนในชุมชนและการใช้ประโยชน์ที่ดินและการใช้ประโยชน์อาคารที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวผสมกันไปเพื่อใช้ดึงดูดความสนใจของผู้ใช้งานทุกกลุ่ม และรองรับกิจกรรมที่มีความหลากหลายทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมในระดับเมือง

6.1.5 มวลอาคารและที่ว่าง

จากการศึกษาและวิเคราะห์เปรียบเทียบมวลอาคารและที่ว่างของถนนคนเดินพาณิชยกรรมชุมชน พบว่าภายในมวลอาคารมีขนาดเล็กแต่มีการกระจายตัวมีความหนาแน่นมาก ซึ่งพื้นที่ว่างส่วนมากจะเป็นพื้นที่ถนน ตรอก ซอย ภายในชุมชน โดยมีพื้นที่โล่งเพื่อประกอบกิจกรรมเป็นสัดส่วนน้อยมาก เมื่อเทียบกับมวลอาคารอาคารในพื้นที่ พื้นที่ว่างส่วนมากของชุมชนจะอยู่บริเวณพื้นที่ศาสนสถาน คนภายนอกสามารถเข้าถึงได้ค่อนข้างลำบากแตกต่างกับคนในชุมชนที่จะใช้งานผ่านที่ว่างได้ดีผ่านประสบการณ์และการทำกิจกรรมในชีวิตประจำวัน บริเวณแนวอาคารที่ติดกับถนนหลัก พื้นที่อาคารจะมีความหนาแน่นปานกลางลักษณะการวางตัวของกลุ่มอาคารค่อนข้างมีระเบียบชัดเจน มีบางส่วนพื้นที่ว่างขนาดใหญ่ที่นักท่องเที่ยวและคนนอกพื้นที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย ใช้เป็นพื้นที่ทำกิจกรรมระดับเมือง มีทั้งคนในและนอกพื้นที่ศึกษาเข้ามาใช้งาน

6.1.6 ตำแหน่งกิจกรรมสำคัญ

ตำแหน่งกิจกรรมของถนนคนเดินสำหรับพาณิชยกรรมชุมชนเกิดขึ้นมาจากพื้นที่ที่มีการใช้งานที่หลากหลายในด้านกิจกรรม โดยตำแหน่งกิจกรรมเหล่านี้จะมีศักยภาพในการรองรับการใช้งานทั้งในระดับเมืองและระดับชุมชน กล่าวคือ ตำแหน่งกิจกรรมในระดับชุมชนมีความสัมพันธ์ สอดคล้องหรือเป็นตัวส่งเสริมกิจกรรมในระดับย่านและระดับเมืองตามลำดับโดยรูปแบบกิจกรรมในระดับชุมชนที่เป็นเรื่องเกี่ยวกับการใช้ชีวิตประจำวัน ส่งเสริมวัฒนธรรมหรือความเป็นอยู่ของคนในชุมชน เช่น การค้าขาย การกิน การประกอบอาชีพ การผลิตสินค้าในครัวเรือน การสัญจร กิจกรรมนันทนาการการท่องเที่ยว การพักผ่อนและการออกกำลังกาย เป็นต้น โดยพื้นที่ตำแหน่งเดียวกันก็อาจเปลี่ยนแปลงการใช้งานได้หลากหลายรูปแบบ โดยตำแหน่งกิจกรรมสำคัญในระดับเมืองรองรับการใช้งานของคนได้ทั้งในและนอกพื้นที่ได้เป็นจำนวนมาก เป็นพื้นที่สำคัญในระดับเมืองเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างตำแหน่งกิจกรรมระหว่างชุมชนและตำแหน่งกิจกรรมระดับเมือง กล่าวคือ ใช้ตำแหน่งกิจกรรมระดับชุมชนในการผลิต(สร้างความสัมพันธ์ในชุมชน) และใช้ตำแหน่งกิจกรรมระดับเมืองในการซื้อขายแลกเปลี่ยน(สร้างความสัมพันธ์ในชุมชนและนักท่องเที่ยว)

6.1.7 การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมถนนคนเดินของถนนคนเดินพาณิชยกรรมชุมชนพบว่ามีที่มาจากความร่วมมือของกลุ่มของคนในชุมชนในการพัฒนาพื้นที่ โดยได้รับความร่วมมือและการสนับสนุนจากทางภาครัฐ ดังนั้นการทำให้โครงการถนนคนเดินให้ประสบความสำเร็จนั้น พื้นที่ที่ใช้ในการทำกิจกรรมควรที่จะการดูแลทั้งสองระดับ คือการมีส่วนร่วมในระดับชุมชนที่ทำหน้าที่ในการบริหารจัดการ การดูแลกิจกรรมในพื้นที่ ควบคู่กับการมีส่วนร่วมกับทางภาครัฐในการทำหน้าที่สนับสนุนการจัดโครงการถนนคนเดินในด้านต่างๆ กล่าวคือ เป็นโครงการที่เกิดขึ้นจากภาครัฐที่มองภาพรวมในเรื่องเศรษฐกิจการท่องเที่ยวทั้งในระดับชุมชนในด้านการสร้างพื้นที่สาธารณะและระดับเมืองในด้านเศรษฐกิจการท่องเที่ยว

จากการศึกษาทั้งหมดที่ผ่านมาตั้งแต่ต้นสามารถใช้ตอบคำถามในงานวิจัย โดยจะเห็นความแตกต่างของถนนคนเดินราชดำเนินและถนนคนเดินวิบูลย์ชัยวัฒน์ในรายละเอียดของหัวข้อต่างๆ ดังนั้นการศึกษานี้จึงเห็นได้ว่า ถนนราชดำเนินและวิบูลย์ชัยวัฒน์มีลักษณะของการเป็นถนนคนเดินสำหรับพาณิชยกรรมชุมชนเหมือนกันทั้งคู่ เพียงแต่มีความแตกต่างกันในรายละเอียดทางด้านองค์ประกอบทางกายภาพ เศรษฐกิจและสังคม โดยถนนทั้ง 2 แห่ง ตรงตามสมมติฐานเบื้องต้นในการศึกษานี้

6.2 ข้อเสนอแนะ

6.2.1 ข้อเสนอแนะในการจัดการพื้นที่ศึกษา

จากข้อค้นพบในการศึกษาดนคนเดินสำหรับพาณิชยกรรมชุมชนของถนนราชดำเนินและถนนวิภาวดีที่มีความแตกต่างกันในรายละเอียดทางด้านองค์ประกอบทางกายภาพ เศรษฐกิจและสังคมนั้น จึงได้มีการเสนอแนะในการจัดการพื้นที่ศึกษาทั้ง 2 แห่ง เพื่อให้กิจกรรมถนนคนเดินที่เกิดขึ้นในพื้นที่นั้นเป็นกิจกรรมที่ประสบผลสำเร็จ มีคนในชุมชนและนักท่องเที่ยวเข้ามาใช้งานร่วมกันอย่างเหมาะสม มีความสม่ำเสมอเป็นกิจวัตร ก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและสังคมที่ยั่งยืนต่อไป ด้วยการแยกข้อเสนอแนะในการจัดการพื้นที่ศึกษาแต่ละแห่ง ดังนี้

- ข้อเสนอแนะในการจัดการพื้นที่ถนนราชดำเนิน

เนื่องจากถนนราชดำเนินเป็นพื้นที่เมืองเก่าที่มีกิจกรรมต่างๆที่หลากหลาย ดึงดูดให้คนในพื้นที่และนักท่องเที่ยวเข้ามาใช้งานเป็นกิจวัตรอยู่แล้ว สิ่งที่มีความต้องการเพิ่มเติมคือ กิจกรรมระหว่างคนในชุมชนเองที่ควรมีการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะในการทำกิจกรรมของคนในชุมชนเป็นปกติ ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจหรือกิจกรรมทางสังคม สร้างให้เกิดการมีส่วนร่วมในการจัดการพื้นที่ถนนราชดำเนินทั้งในวันปกติและวันที่มีกิจกรรมถนนคนเดิน เพื่อสร้างความเข้มแข็งของคนในชุมชนในการพัฒนาพื้นที่โดยภาครัฐมีหน้าที่ในการสนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการทำกิจกรรมต่างๆเท่านั้น

- ข้อเสนอแนะในการจัดการพื้นที่ถนนวิภาวดี

พื้นที่ชุมชนบริเวณถนนวิภาวดีมีจุดเด่นอยู่ที่กิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมในพื้นที่ที่มีความสัมพันธ์กันดี คนในพื้นที่มีกิจกรรมร่วมกันดีในระดับชุมชน สิ่งที่จะเสริมศักยภาพในพื้นที่ถนนวิภาวดีที่จะทำให้ถนนคนเดินประสบความสำเร็จคือ การจัดการในการพัฒนาองค์ประกอบทางกายภาพในพื้นที่ เพื่อสร้างจุดน่าสนใจให้คนภายนอกและนักท่องเที่ยวเข้ามาทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมเพิ่มมากขึ้น เป็นกิจวัตร โดยอาศัยความมีเอกลักษณ์ภายในพื้นที่ถนนวิภาวดีเอง มาเป็นฐานในการพัฒนาองค์ประกอบทางกายภาพของพื้นที่ เพื่อสร้างให้เกิดปฏิสัมพันธ์ของคนในชุมชนกับนักท่องเที่ยวให้เพิ่มมากขึ้นผ่านกิจกรรมอื่นๆที่นอกเหนือจากกิจกรรมทางเศรษฐกิจประเภทการค้าขายเดิมในพื้นที่

6.2.2 ข้อเสนอแนะในการจัดกิจกรรมถนนคนเดิน

ปัจจุบันแต่ละจังหวัดมีการพัฒนาการจัดกิจกรรมการค้าขายในรูปแบบถนนคนเดินเพิ่มมากขึ้น ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการพัฒนาที่เกิดขึ้นจากภาครัฐในการกำหนดพื้นที่ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมถนนคนเดิน จากการศึกษาครั้งนี้ทำให้ได้พบข้อเสนอแนะและแนวทางในการกำหนดพื้นที่ในการจัดกิจกรรมถนนคนเดินสำหรับพาณิชยกรรมชุมชนที่ดีและยั่งยืน ผ่านองค์ประกอบของถนนคนเดินสำหรับพาณิชยกรรมชุมชน ตามบริบทของของเมืองเชียงใหม่ ที่เป็นการตอบคำถามสำคัญของการศึกษาวิจัยอีกส่วนหนึ่ง โดยการเสนอองค์ประกอบของถนนคนเดินที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการพัฒนาเป็นโครงการถนนคนเดินเบื้องต้น ที่สามารถตอบสนองความต้องการต่อชุมชนเป็นหลัก สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการศึกษาเพื่อพัฒนาฟื้นฟูเมืองโดยถนนคนเดินในพื้นที่อื่นๆที่มีบริบทใกล้เคียงกันได้

ซึ่งเกณฑ์ในการพัฒนากิจกรรมถนนคนเดินเพื่อพาณิชยกรรมชุมชน ตามบริบทของเมืองเชียงใหม่นี้ได้มาจากองค์ประกอบทางกายภาพ เศรษฐกิจและสังคมของถนนราชดำเนินและถนนวัวลายที่มีความเหมือนกัน โดยมีทั้งเกณฑ์ทางด้านกายภาพของพื้นที่และด้านการจัดการ โดยมีองค์ประกอบดังนี้

- สิ่งที่จะทำให้พื้นที่ประสบความสำเร็จ มีระดับความอ่อนโยนสูง คือ พื้นที่กิจกรรมที่มีความหลากหลาย แต่เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับระบบการใช้ชีวิตประจำวันของคนในพื้นที่ก่อน เช่น พื้นที่การค้า พื้นที่เปลี่ยนถ่ายการสัญจร ที่จะทำให้เกิดการใช้งานโดยผู้คนที่มีความหลากหลายเป็นกิจกรรม แล้วจึงทำให้เกิดการใช้งานที่เพิ่มขึ้นจากคนภายนอกพื้นที่และนักท่องเที่ยว ที่จะส่งผลให้เห็นการเปลี่ยนแปลงปริมาณการสัญจรผ่านพื้นที่ดังเช่นผลงานวิจัยชิ้นนี้
- โครงข่ายการสัญจรภายในพื้นที่ควรมีความสัมพันธ์กันทั้งในระดับชุมชนและระดับเมือง รวมทั้งระบบโครงข่ายการสัญจรทางเท้าที่สัมพันธ์กับระบบการสัญจรอื่นๆของเมือง เพื่อสร้างประสิทธิภาพในการเชื่อมโยงโครงข่ายการสัญจรภายในพื้นที่ โดยคนในพื้นที่เองและคนภายนอกพื้นที่
- การใช้ประโยชน์ที่ดินและการใช้ประโยชน์อาคารในพื้นที่ต้องสนับสนุนซึ่งกันและกัน การใช้ประโยชน์อาคารส่วนใหญ่ภายในพื้นที่มีกิจกรรมในระดับชุมชนที่สนับสนุนกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมในระดับเมือง เช่น การใช้ประโยชน์อาคารประเภทที่อยู่อาศัยหรือศาสนสถานในการรวมกลุ่มหัตถกรรมภายในชุมชนเพื่อนำไปจำหน่ายในการใช้ประโยชน์อาคารประเภทพาณิชยกรรมที่อยู่บนถนนเส้นหลักของชุมชน
- ลักษณะมวลอาคารและที่ว่างมีความสัมพันธ์กันโดยไม่จำเป็นต้องมีขนาดใหญ่ แต่ควรมีการเกาะกลุ่มกันในระดับที่เหมาะสมไม่ห่างหรือถี่จนเกินไปและควรมีความต่อเนื่องของกลุ่มมวลอาคารในการเชื่อมโยงที่ว่างต่างๆที่อยู่ในพื้นที่ทั้งในระดับเมืองและระดับชุมชนตามลำดับ
- มีตำแหน่งกิจกรรมสำคัญระดับชุมชนส่วนใหญ่จะอยู่ในบริเวณพื้นที่ว่างสาธารณะภายในพื้นที่ชุมชน ที่สามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบการใช้งานได้หลากหลายตามโอกาส คนภายในชุมชนเข้าถึงได้สะดวกจากโครงข่ายการสัญจรย่อยภายในพื้นที่ ส่วนตำแหน่งกิจกรรมสำคัญในระดับเมืองควรอยู่ในบริเวณโครงข่ายการสัญจรหลักที่สามารถเชื่อมต่อโครงข่ายการสัญจรในระดับชุมชนและระดับเมืองได้ดี

- การรณรงค์และการประชาสัมพันธ์ผ่านการมีส่วนร่วมระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐและคนในชุมชน เพื่อให้ประชาชนเห็นดีและร่วมดำเนินการ โดยที่เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานจะสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

นอกจากเกณฑ์ที่ได้กล่าวมานี้ ยังมีประเด็นที่ควรให้ความสำคัญเพิ่มเติม โดยเป็นเนื้อหาที่ได้มาจากการทบทวนวรรณกรรมและจากกรณีศึกษา ดังนี้

- ลักษณะความเป็นย่านและชุมชน บริบท เอกลักษณ์หรือจุดเด่นในพื้นที่ที่มีความแตกต่างจากพื้นที่อื่นๆ เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนากิจกรรมถนนคนเดินมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น มากกว่าการให้ความสำคัญในการจัดบรรยากาศเพื่อพาณิชย์กรรมการค้าขายและท่องเที่ยว ที่สร้างความมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่ถนนคนเดิน ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน

- แผนงานการดำเนินการและงบประมาณในการสนับสนุน เนื่องจากเป็น การดำเนินงานที่ต้องใช้เวลา ดังนั้นจึงควรมีการวางแผนการดำเนินงานรวมทั้งการมีงบประมาณในการสนับสนุนในองค์ประกอบต่าง ๆ ในแผนงาน

- แนวทางในการพัฒนาเมืองตามกฎหมาย และผังเมืองรวม เพื่อให้มีความสอดคล้องกับกายภาพ เศรษฐกิจและสังคมในภาพรวมของพื้นที่ รวมไปถึงนำแนวทางการกำหนดองค์ประกอบทางกายภาพของถนนคนเดินสำหรับพาณิชย์กรรมชุมชนในพื้นที่ต่างๆด้วย

6.2.3 ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ให้ความสนใจในด้านกายภาพและสภาพแวดล้อมรอบๆพื้นที่ถนนคนเดินราชดำเนินและถนนคนเดินวัวลาย ที่เป็นสถานที่ท่องเที่ยวในรูปแบบถนนคนเดินที่มีความสำคัญเป็นอันดับแรกและอันดับที่สองของจังหวัดเชียงใหม่ ดังนั้นหากจะมีการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมถนนคนเดินสำหรับพาณิชย์กรรมชุมชนครั้งต่อไป จึงมีข้อเสนอแนะในการวิจัย ดังนี้

- ในขั้นตอนการศึกษาเปรียบเทียบทางด้านความร่วมมือของคนในชุมชนของงานวิจัยชิ้นนี้เป็นเพียงการสอบถามจากเจ้าหน้าที่ของเทศบาลนครเชียงใหม่เพียงเท่านั้น หากจะมีการศึกษาในเรื่องการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนอย่างละเอียด จะต้องมีการกระบวนการในการให้ได้เนื้อหาในส่วนนี้ ต่อไป เช่น การลงพื้นที่ชุมชนในเชิงลึก การสอบถามผู้นำชุมชน หรือการทำแบบสอบถามกับคนในชุมชน

- นอกจากการศึกษาในพื้นที่ถนนคนเดินราชดำเนินและถนนคนเดินวัวลายแล้ว ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการจัดกิจกรรมถนนคนเดินสายอื่นๆที่อยู่ใกล้เคียงกันด้วย เนื่องจากการใช้รูปแบบวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวิถีชีวิตดั้งเดิมของคนในชุมชนต่างๆ ที่มีความหลากหลายรูปแบบแตกต่างกันออกไป

- หากจะเลือกพื้นที่ศึกษาในการเปรียบเทียบ ควรสร้างเกณฑ์ในการเลือกเปรียบเทียบถนนคนเดินที่ประสบความสำเร็จในรูปแบบที่แตกต่างกัน เพื่อให้ได้รูปแบบการพัฒนาถนนคนเดินแบบอื่นที่ประสบความสำเร็จและมีความยั่งยืนเช่นเดียวกัน

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย :

กาญจน์ นทีวุฒิกุล. การวิเคราะห์ถนนคนเดินใต้ดินโดยเทคนิคสเปสซินแทกซ์ เพื่อการประหยัดพลังงานในใจกลางเมือง. เอกสารประกอบการประชุมวิชาการด้านการวางแผนภาคและเมือง ประจำปี 2551 เรื่อง เมืองประหยัดพลังงาน. ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551.

กาญจน์ นทีวุฒิกุล. **ตรรกะของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์ในเมืองเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์ปริญญาตรีบัณฑิต. สาขาวิชาการวางแผนภาคและเมือง ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550.

กฤติยา ไชยธนะสันติ. **บทบาทของพื้นที่โล่งว่างในชุมชนแออัด : กรณีศึกษาชุมชนพัฒนาการ 1 และชุมชนคลองด่านเขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต. สถาบันพัฒนบริหารศาสตร์(การวางแผนผังเมือง) คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.

ไชศรี ภักดีสุขเจริญ. **ขอยลดประหยัดพลังงาน: พื้นที่ว่างสาธารณะขนาดเล็ก-พื้นที่ทางสังคมของชุมชนไทย**. ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, มปป.

ไชศรี ภักดีสุขเจริญ. **เบญจลักษณะของเมือง**. เอกสารประกอบการสอนวิชา 2540622 ทฤษฎีและหลักการการออกแบบชุมชนเมือง Urban Design Theories And Principles. ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553.

दनัย ทายตะคุ. **มรรควิถี(Pedestrian Mall) อีกแนวทางหนึ่งในการปรับปรุงภูมิทัศน์ของเมือง**. **วารสารวิชาการสถาปัตยกรรม**. ฉบับที่ 2 (2527) : หน้า 78-97

ธิติมา กลางกำจัด. **สนามทัศน์และรูปแบบการใช้พื้นที่สาธารณะของชุมชนชานเมืองกรณีศึกษา ชุมชนท่าทราย นนทบุรี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต. ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550.

นุชจรินทร์ ทับทิม. **การสื่อสารอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวัวลายจังหวัดเชียงใหม่ผ่านกิจกรรมถนนคนเดิน**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต. สาขาวิชาการสื่อสารศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2553.

บรรจง ศีลวงษ์เสรี. **ถนนคนเดิน : การเมืองของพื้นที่ / พื้นที่ของการเมือง จากมุมมองของคนเดินถนน**. สำนักบัณฑิตศึกษาและการวิจัย. มหาวิทยาลัยพายัพ, มปป.

- ปราณระฟ้า พรหมประวดี. **สนามทัศนะและรูปแบบการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะของชุมชนเมือง : กรณีศึกษา ชุมชนย่าน เสาชิงช้า กรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัยศิลปากร. ภาควิชาการออกแบบชุมชนเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550.
- ปาจารย์ ประเสริฐ. **แนวทางการพัฒนาพื้นที่ใต้ทางด่วน ในเขตกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัยศิลปากร. สถาปัตยกรรมศาสตร์(การวางผังเมือง) คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.
- พนิต ภูจินดา. **โครงการกิจกรรมและการสัญจรทางเท้าย่านธุรกิจสีลม**. ผลงานวิจัยเสนอต่อฝ่ายวิจัยคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2550.
- ภาควิชาภูมิสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. **คู่มือพัฒนาภูมิทัศน์เมืองเพื่อการท่องเที่ยว**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531.
- วิยะดา ทรงกิตติภักดี. **การรับรู้ด้านสุนทรียภาพเมือง: กรณีศึกษาพื้นที่เมืองเก่าเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัยศิลปากร. ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.
- วิไล ตั้งจิตสมคิด. **การศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์. 2528.
- วิญญา พิชญุกานต์. **แนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวโดยการเดินเท้าในเมืองเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัยศิลปากร. สถาปัตยกรรมศาสตร์ (การวางผังเมือง) คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.
- ศุภฤกษ์ รัชสิโรจน์ และคณะ. **การวิเคราะห์สถานการณ์เมืองเพื่อพัฒนาการใช้พื้นที่ถนนคนเดินจังหวัดเชียงใหม่**. วารสารวิชาการ ศิลปะสถาปัตยกรรมศาสตร์. 1(2) : ตุลาคม-มีนาคม 2554
- สิทธิพร ภิรมย์รัตน์. **การวางแผนและผังชุมชนเมือง : ประสบการณ์ของสหรัฐอเมริกา**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2541
- อริยา อรุณินท์. 2545. "การจัดกิจกรรมสาธารณะบนถนนสาธารณะ : บทวิพากษ์ถนนคนเดินและนโยบายการใช้พื้นที่ถนนกรณีศึกษากรุงเทพมหานคร". การประชุมทางวิชาการสารศาสตร์ 06.45, 2545.
- หมูหิ้นดอทคอม. **ถนนคนเดินจังหวัดเชียงใหม่**. [ออนไลน์]. มปป. แหล่งที่มา : <http://www.moohin.com/trips/chiangmai/sundaymarket/> [20 มิถุนายน 2554]

ภาษาอังกฤษ :

Cullen, G. 1975. **Townscape**. New York: Van Nostrand Reinhold Co.

Geht, Jan. 1987. **Life between Buildings: Using Public Space**. New York: Van Nostrand Reinhold.

Harvey M. Rubenstein. **Pedestrian malls , streetscape and urban space**. New York : John Wiley & Sons, Inc., 1992.

Helle Søholt. **Life, Spaces and Building: Quality criteria for good public spaces and working methods dealing with public life**. Chiang Mai: International Workshop 2003 pedestrian Street, 2003

Hillier, B., Hanson, J. 1984. **The Social Logic of space**. Bartlett School of Architecture and Planning, University College London. Cambridge: University Press.

Lynch, K. 1960. **The Image of the City**. Cambridge, MA: M.I.T. Press.

Roberto Brambilla and Gianni Longo. **For pedestrian only : Planing , Design , and Management of traffic – free zones**. New York : whitney library of Design, 1977.

Whyte, William H. 1980. **The Social Life of Small Urban Space**. Washington D.C.: Conservation Foundation.

ภาคผนวก

วิวัฒนาการของการจัดถนนคนเดินในจังหวัดเชียงใหม่

การศึกษาเรื่องถนนคนเดินสำหรับพาณิชยกรรมชุมชน: การศึกษาเปรียบเทียบระหว่างถนนราชดำเนิน และถนนวัวลาย จังหวัดเชียงใหม่มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม ของถนนคนเดินที่ประสบความสำเร็จประเภทต่างๆ โดยใช้ข้อมูลนำมาวิเคราะห์ความเหมือนและความแตกต่างระหว่างรูปแบบเชิงพื้นที่ (spatial pattern) และรูปแบบการใช้พื้นที่ (space use pattern) ของกรณีศึกษาทั้ง 2 แห่ง ได้แก่ถนนคนเดินที่ถนนราชดำเนิน และถนนวัวลาย จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อเปรียบเทียบความสำเร็จในการเป็นถนนคนเดินสำหรับพาณิชยกรรมชุมชน เพื่อประมวลแนวทางเบื้องต้นในการกำหนดปัจจัยที่สำคัญในการออกแบบและวางผังถนนคนเดินสำหรับพาณิชยกรรมชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่ โดยในเนื้อหาส่วนนี้จะนำเสนอถึงวิวัฒนาการของการจัดถนนคนเดินในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งประกอบด้วย ความเป็นมาของการจัดกิจกรรมถนนคนเดินในประเทศไทย ความเป็นมาของการจัดกิจกรรมถนนคนเดินในจังหวัดเชียงใหม่และถนนคนเดินเชียงใหม่ในปัจจุบัน การศึกษาในบทนี้ จะทำให้เข้าใจลักษณะการจัดกิจกรรมถนนคนเดินในจังหวัดเชียงใหม่ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

ซึ่งจะเป็นข้อมูลพื้นฐานประกอบการศึกษาในขั้นตอนการศึกษาหลัก ดังนี้

1. การจัดกิจกรรมถนนคนเดินในประเทศไทย

ถนนคนเดิน (Walking Street) เป็นทางเลือกใหม่ของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และเป็นหนึ่งในแนวคิดการพัฒนาเมืองและการกำหนดใช้พื้นที่ในเมืองให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชน ซึ่งเป็นแนวทางการพัฒนาและการใช้ประโยชน์พื้นที่ในเมือง ในหลายประเทศก็ได้กลายเป็นที่รู้จักในฐานะแหล่งรวมงานศิลปะ วรรณศิลป์ จิตรกรรม ฯลฯ ตลอดจนเป็นสถานที่ท่องเที่ยว ซึ่งนักท่องเที่ยวต่างชาติจะต้องแวะมาเยี่ยมชม

ภาพที่ 1 โครงการ “7 มหัศจรรย์ที่สีลม”

แนวความคิดถนนคนเดินในประเทศไทยเริ่มต้นในสมัยที่ ดร.พิจิตต รัตตกุล เป็นผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ราวปี พ.ศ. 2540 และเป็นที่ยอมรับอย่างสูงสุด ในช่วงปี พ.ศ. 2544 - 2545 (วิกิพีเดีย, 2554 : ออนไลน์) โดยรัฐบาล ภายใต้การนำของ พ.ต.ท. ดร.ทักษิณ ชินวัตร โดยเป็นหนึ่งในมาตรการเพื่อการประหยัดพลังงานตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อเดือนกันยายน 2544 ซึ่ง นายพิทักษ์ อินทวิทย์นันท์ รองนายกรัฐมนตรีในขณะนั้น ได้นำมาตรการดังกล่าวมาจัดทำเป็น “โครงการปิดถนนคนเดินเพื่อประหยัดพลังงาน ลดมลพิษ และส่งเสริมการท่องเที่ยว” และนำมาสู่การปฏิบัติ ในรูปแบบของโครงการนำร่อง โดยใช้ถนนสีลม กรุงเทพฯ เป็นต้นแบบของ “ถนนคนเดิน” ในประเทศไทย และจัดกิจกรรมสาธิต ในชื่อ “7 มหัศจรรย์ที่สีลม”

โดยการสนับสนุนของกองทุนเพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงาน ระหว่างวันที่ 18 พฤศจิกายน - 31 ธันวาคม 2544 เป็นเวลา 7 สัปดาห์และจากการตอบรับถนนคนเดินที่สีลม ทำให้รัฐบาลเห็นว่ารูปแบบกิจกรรม “ถนนคนเดิน” นอกเหนือจากจะสอดคล้องกับแผนพัฒนาเมืองโดยเฉพาะเมืองใหญ่ตามภูมิภาค แล้วยังสามารถปรับปรุงรูปแบบกิจกรรมใน “ถนนคนเดิน” ให้สอดคล้องกับความต้องการท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสมทั้งในด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว การกระตุ้นเศรษฐกิจชุมชน ตลอดจนการส่งเสริมคุณภาพชีวิตสำหรับคนในชุมชนนั้นๆ อีกด้วย (ที่เที่ยวไทย, 2553 : ออนไลน์)

ภาพที่ 2 กิจกรรม “7 มหัศจรรย์ที่สีลม” ถนนคนเดินบนถนนสีลม

ซึ่งงาน “7 มหัศจรรย์ที่สีลม” จะเน้นเพื่อส่งเสริมให้เกิดถนนคนเดินที่ยั่งยืนใน กรุงเทพมหานคร ซึ่งจะช่วยให้ประชาชนในกรุงเทพฯ และนักท่องเที่ยวมีแหล่งกิจกรรมส่งเสริม คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ตลอดจนมีความเข้าใจและเห็นความสำคัญในการลดการใช้ยานพาหนะส่วนบุคคล โดยหันมาใช้ระบบขนส่งสาธารณะ จักรยาน หรือการเดินเท้า เพื่อประหยัดพลังงานและ ลดมลพิษบนท้องถนน นอกจากนี้ยังเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจชุมชน และส่งเสริมการท่องเที่ยว บนถนนซึ่งมีศักยภาพเหมาะสมที่จะเป็นถนนคนเดินทั่วไป โดยมีกิจกรรมต่าง ๆ ในแต่ละสัปดาห์ดังนี้

- ครั้งที่ 1 วันที่ 18 พฤศจิกายน 2544 กิจกรรม "เปิดโลกสีเขียว"
- ครั้งที่ 2 วันที่ 25 พฤศจิกายน 2544 กิจกรรม "พลังกาย พลังใจ"
- ครั้งที่ 3 วันที่ 2 ธันวาคม 2544 กิจกรรม "ถนนสายดนตรี"
- ครั้งที่ 4 วันที่ 9 ธันวาคม 2544 กิจกรรม "เส้นสายลีลา"
- ครั้งที่ 5 วันที่ 16 ธันวาคม 2544 กิจกรรม "ของฝากจากใจ"
- ครั้งที่ 6 วันที่ 23 ธันวาคม 2544 กิจกรรม "สีสันเหมันต์"
- ครั้งที่ 7 วันที่ 30-31 ธันวาคม 2544 กิจกรรม "สุขสันต์ปีใหม่"

2. การจัดกิจกรรมถนนคนเดินในจังหวัดเชียงใหม่

จังหวัดเชียงใหม่คือจังหวัดแรกของโครงการขยาย “ถนนคนเดิน” เนื่องจากจังหวัดเชียงใหม่ นับเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญแห่งหนึ่งของประเทศไทย เนื่องจากเป็นเมืองที่สร้างขึ้นด้วยพื้นฐานมรดกทางขนบธรรมเนียมประเพณี หยั่งลึกลงไปในอดีตศาสตร์ เป็นเมืองที่มีลักษณะเฉพาะทางด้านทางวัฒนธรรม มีความรุ่งเรืองด้านศิลปกรรมโบราณวัตถุ ตลอดจนวัฒนธรรมล้านนา มีงานศิลปหัตถกรรมที่หลากหลายและสวยงาม ซึ่งเป็นความรุ่งเรืองที่ก้าวไปพร้อมๆ กับการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ

ซึ่งถนนคนเดิน ได้ถือเป็นแหล่งกิจกรรมทางการท่องเที่ยวแห่งใหม่ของจังหวัดเชียงใหม่ ที่เริ่มมาจากการที่จังหวัดเชียงใหม่ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และ สำนักงานคณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติ เพื่อดำเนินงานตามโครงการ “ปิดถนนเพื่อประหยัดพลังงาน ลดมลพิษ และส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่” โดยการจัดกิจกรรมสาธิตที่เป็นเอกลักษณ์ท้องถิ่นในชื่อ “10 มหัทศวรรษ ล้านนาที่ท่าแพ” ซึ่งเป็นกิจกรรมที่มีการนำเอาขนบธรรมเนียมประเพณี และวิถีชีวิตดั้งเดิมของล้านนามาเป็นหัวใจในการนำเสนอรูปแบบกิจกรรมถนนคนเดิน

โดยกำหนดให้พื้นที่ดำเนินการคือ “ถนนท่าแพ” อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งถือเป็นถนนสายเศรษฐกิจเส้นแรกของจังหวัด มีประวัติความเป็นมายาวนาน นับเป็นการปลุกวัฒนธรรมของพื้นที่ให้มีชีวิตชีวาอีกครั้ง เป็นการ “คืนชีวิตให้ชุมชน คืนถนนให้คนเดิน” โดยปิดถนนตั้งแต่แยกอุตุตถึงประตูท่าแพ ความยาวประมาณ 950 เมตร โดยนำขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดั้งเดิมของล้านนามาเป็นหัวใจในการนำเสนอ ขณะเดียวกันก็สอดแทรกการรณรงค์ในเรื่องการประหยัดพลังงาน การลดมลพิษ และส่งเสริมการท่องเที่ยวไปในกิจกรรมพื้นฐานของ “ถนนคนเดิน”

ด้วยเหตุนี้ในแต่ละปีจึงมีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และชาวต่างชาติเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่เป็นจำนวนมาก ซึ่ง หากจะพิจารณาจากประเภทของการท่องเที่ยวทั้งในเมืองและนอกเมืองจังหวัดเชียงใหม่สามารถแบ่งรูปแบบการท่องเที่ยวออกเป็น 4 ประเภทดังนี้ (วัชรวิรัตน์ ศศิณลิน, 2547)

- การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ซึ่งสอดคล้องกับความอุดมทางวัฒนธรรมของจังหวัดเชียงใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาปัตยกรรมในเมืองเก่าเชียงใหม่ที่มีความงามและความสำคัญทางประวัติศาสตร์

- การท่องเที่ยวเชิงภูมิทัศน์ธรรมชาติ ซึ่งสอดคล้องกับความอุดมสมบูรณ์ทางสภาพแวดล้อมธรรมชาติของจังหวัดเชียงใหม่โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีความเหมาะสมกับกิจกรรมกลางแจ้ง

- การท่องเที่ยวเชิงจับจ่ายใช้สอย ซึ่งทำรายได้จำนวนมาก และเป็นกิจกรรมที่ขาดไม่ได้ในการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่มีศักยภาพสูงในด้านการจับจ่าย เนื่องจากมีนักท่องเที่ยวมาก มีผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นที่มีคุณภาพ และความโดดเด่น

- การท่องเที่ยวถนนคนเดิน ซึ่งเป็นกิจกรรมใหม่ที่ตั้งใจจะส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมเศรษฐกิจท้องถิ่น และสภาพแวดล้อมเมือง และการลดมลพิษทางอากาศ

โดยจังหวัดเชียงใหม่ได้มีการกำหนดกรอบวิสัยทัศน์และแนวทางการพัฒนาจังหวัด ซึ่งหนึ่งในแนวทางการดำเนินการก็คือ การกำหนดให้มีการใช้ที่ดินในจังหวัดอย่างเหมาะสมเพื่อให้เชียงใหม่เป็นเมืองน่าอยู่และมีคุณภาพชีวิตที่ดีไปพร้อมๆ กับการเป็นเมืองท่องเที่ยวที่เปี่ยมศักยภาพและกิจกรรม “ถนนคนเดิน” ก็คืออีกหนึ่งกิจกรรมที่จะมีการนำมาดำเนินการเพื่อให้สอดคล้องกับกรอบวิสัยทัศน์และแนวทางการพัฒนาในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งการจัดกิจกรรมถนนคนเดินในจังหวัดเชียงใหม่ แบ่งเป็น 2 ระยะคือ

1. การจัดกิจกรรมถนนคนเดินในระยะแรก

วัชรวิรัตน์ ศศิณลิน อ่างถึงใน สำนักงานการท่องเที่ยวเทศบาลนครเชียงใหม่ (ม.ป.ป) ได้รายงานเกี่ยวกับการดำเนินโครงการถนนคนเดินในจังหวัดเชียงใหม่ไว้ว่าในระยะแรกของการจัดกิจกรรมถนนคนเดินในจังหวัดเชียงใหม่ทางรัฐบาลได้มอบหมายให้บริษัท เจ.เอส.แอล เป็นผู้ดำเนินการ โดยผลจากการระดมความคิดเห็นจากหลาย ๆ ฝ่ายทั้งหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน สถาบัน สื่อมวลชน ประชาชน ชุมชน ในรูปแบบของการประชาคมจังหวัด เพื่อสรุปความคิดเห็นเพื่อใช้เป็นกรอบในการดำเนินกิจกรรม ได้มีการเสนอให้จัดกิจกรรมบนถนนสายต่าง ๆ หลายสาย เช่น ถนนช้างคลาน ถนนท่าแพ ถนนนิมมานเหมินท์ เมื่อนำมาศึกษาวิเคราะห์ ถึงข้อดี – ข้อเสีย ตลอดจนผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมข้างต้น

จึงได้มีข้อสรุปให้จัดกิจกรรมบนถนนท่าแพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เนื่องจากถนนท่าแพเป็นถนนสายสำคัญ เป็นถนนย่านการค้าเก่าแก่ของจังหวัดเชียงใหม่ และยังเป็นถนนที่มีการจราจรหนาแน่น มีปัญหามลพิษค่อนข้างสูง ดังนั้นจึงควรให้มีการปิดถนนจัดกิจกรรมถนนคนเดิน เพื่อเป็นการลดมลพิษ หรือเรียกว่า เปิดโอกาสให้ถนนได้หายใจ 1 วัน และกำหนดจุดจัดกิจกรรมตั้งแต่บริเวณแยกอุปกุดถึงช่วงประตูท่าแพ ความยาวประมาณ 950 เมตร

โดยการจัดกิจกรรมบนถนนท่าแพเป็นการคืนชีวิตให้ชุมชน คืนถนนให้คนเดิน ซึ่งเป็นการจัดกิจกรรมครั้งแรกของจังหวัดเชียงใหม่ จะเป็นการนำเอาขนบธรรมเนียมประเพณี และวิถีชีวิตงดงามของล้านนา มาเป็นหัวใจในการนำเสนอรูปแบบกิจกรรมถนนคนเดิน ขณะเดียวกันก็สอดคล้องหลักการรณรงค์ในเรื่องการประหยัดพลังงาน การลดมลพิษ และการส่งเสริมการท่องเที่ยว ซึ่งกิจกรรมถูกกำหนดให้จัดทุก ๆ วันอาทิตย์ เริ่มตั้งแต่วันอาทิตย์ที่ 3 กุมภาพันธ์ – วันอาทิตย์ที่ 7 เมษายน 2545 รวมทั้งสิ้น 10 ครั้งกำหนดเวลาในการจัดกิจกรรม คือ 12.00 น. – 22.00 น. ส่วนระยะเวลาก่อนเริ่มกิจกรรม และหลังจากสิ้นสุดกิจกรรมเป็นเวลาอำนวยความสะดวกในการเตรียมอุปกรณ์และจัดเก็บอุปกรณ์ และการทำความสะอาดถนน ซึ่งการจัดกิจกรรมในครั้งนี้จังหวัดเชียงใหม่ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และสำนักงาน

คณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติ รวมเป็นเงินทั้งสิ้น 20,972,836 บาท เพื่อดำเนินงานตามโครงการ “ปิดถนนเพื่อประหยัดพลังงาน ลดมลพิษ และส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่” โดยใช้ชื่อในการจัดกิจกรรมว่า “10 มหัศจรรย์ ล้านนาที่ท่าแพ”

ภาพที่ 3 ถนนท่าแพในปัจจุบัน

ซึ่งงาน “10 มหัศจรรย์ ล้านนาที่ท่าแพ” จะเน้นกิจกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดเชียงใหม่ เน้นการนำความงดงามในวิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีของล้านนา เพื่อดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว และประชาชนทั่วไป โดยมีกิจกรรมต่าง ๆ ในแต่ละสัปดาห์ดังนี้

- ครั้งที่ 1 วันอาทิตย์ที่ 3 กุมภาพันธ์ 2545 ชื่องาน “งามตามบุญปชชาติ”
- ครั้งที่ 2 วันอาทิตย์ที่ 10 กุมภาพันธ์ 2545 ชื่องาน “งามภาพวาดลีลา”
- ครั้งที่ 3 วันอาทิตย์ที่ 17 กุมภาพันธ์ 2545 ชื่องาน “งามค่าหัตถการ”
- ครั้งที่ 4 วันอาทิตย์ที่ 24 กุมภาพันธ์ 2545 ชื่องาน “งามละครนาฏศิลป์”
- ครั้งที่ 5 วันอาทิตย์ที่ 3 มีนาคม 2545 ชื่องาน “งามถิ่นคีตกรรม”
- ครั้งที่ 6 วันอาทิตย์ที่ 10 มีนาคม 2545 ชื่องาน “งามล้ำลิ้นคน”
- ครั้งที่ 7 วันอาทิตย์ที่ 17 มีนาคม 2545 ชื่องาน “งามพลพร้อมปัญญา”
- ครั้งที่ 8 วันอาทิตย์ที่ 24 มีนาคม 2545 ชื่องาน “งามรสอาหารเมือง”
- ครั้งที่ 9 วันอาทิตย์ที่ 31 มีนาคม 2545 ชื่องาน “งามเรื่องรัตนครพิงค์”
- ครั้งที่ 10 วันอาทิตย์ที่ 7 เมษายน 2545 ชื่องาน “งามจริงถิ่นไทยงาม”

ซึ่งในด้านการจัดกิจกรรมต่าง ๆ นี้ทางการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจะเป็นฝ่ายรับงบประมาณทั้งหมดมาเพื่อจัดจ้างทีมงาน หรือบริษัทเข้ามาดูแลในด้านต่าง ๆ รวมถึงการประชาสัมพันธ์ด้วย ซึ่งบริษัทที่ทางการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้จัดจ้างมาให้เป็นหลักในการจัดงานและกิจกรรมการแสดงก็คือ บริษัท เจ.เอส.แอล ดังที่กล่าวมาข้างต้น โดยจะมีสำนักงานการท่องเที่ยวเทศบาลนครเชียงใหม่ กับสำนักงานการศึกษาช่วยร่วมจัดกิจกรรมในแต่ละสัปดาห์ด้วย

ภาพที่ 4 กิจกรรม“10 มหัศจรรย์ ล้านนาที่ท่าแพ”ถนนคนเดินบนถนนท่าแพ

ในส่วนของรูปแบบการดำเนินงานนั้นทางเทศบาลนครเชียงใหม่จะเป็นผู้ดำเนินการเอง โดยทางเทศบาลได้เป็นผู้รับผิดชอบในการจัดพื้นที่ และคัดเลือกผู้ประกอบการทั่วไปที่จะเข้ามาจำหน่ายสินค้า ในส่วนของสำนักงานพาณิชย์จังหวัดเชียงใหม่จะจัดกลุ่มผู้จำหน่ายสินค้าโอท็อปมาจำหน่ายในพื้นที่ และในส่วนของอำเภอเมืองจะคัดเลือกกลุ่มผู้ค้าในอำเภอรอบนอกมาจำหน่ายสินค้า โดยการคัดเลือกร้านค้าในครั้งแรกจะคัดเลือกกลุ่มร้านค้างานหัตถกรรมการฝีมือ ซึ่งส่วนหนึ่งจะมาจากคัดเลือก อีกส่วนหนึ่งจะได้รับเชิญมา ส่วนที่ได้รับเชิญมาจะเป็นกลุ่มทอผ้า กลุ่มไม้แกะสลัก กลุ่มเครื่องเงินเครื่องเงิน ซึ่งมาจากกลุ่มหัตถกรรมบ้านวัวลาย บ้านบ่อสร้าง บ้านดวอย และมีการคัดเลือกกลุ่มชาวบ้านทั่ว ๆ ไปให้เข้าร่วมจำหน่ายสินค้าด้วย

2. การจัดกิจกรรมถนนคนเดินในระยะสอง

ต่อมาหลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรม “10 มหัศจรรย์ ล้านนาที่ท่าแพ” ซึ่งจัดโดยบริษัทเจ. เอส.แอล จังหวัดเชียงใหม่ได้มอบหมายให้เทศบาลนครเชียงใหม่ เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการจัดกิจกรรมถนนคนเดินต่อเนื่องทุกสัปดาห์ ซึ่งในช่วงที่เทศบาลได้รับมอบหมายให้ดำเนินกิจกรรมถนนคนเดินต่อเนื่องนั้นเป็นช่วงกลางปีงบประมาณประจำปี ทางเทศบาลไม่ได้เตรียมการในด้านงบประมาณเพื่อนำมาจัดกิจกรรมถนนคนเดิน ดังนั้นการดำเนินการจัดกิจกรรมถนนคนเดินในช่วงระยะเวลาดังกล่าว งานพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว ได้รับมอบหมายจากเทศบาลให้เป็นผู้ดำเนินการประสานกับผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เพื่อเชิญและขอความอนุเคราะห์ รวมทั้งขอรับการสนับสนุนจากมูลนิธิ องค์กรต่าง ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมปฏิบัติงานและร่วมกิจกรรม นอกจากนี้ยังได้เชิญผู้แทนจากจังหวัดเชียงใหม่ ผู้แทนจากส่วนราชการต่าง ๆ ผู้แทนจากภาคเอกชน และองค์กรต่าง ๆ รวมทั้งตัวแทนจากชุมชน เข้าร่วมหารือเพื่อจัดระบบการดำเนินงานตามโครงการ และร่วมพิจารณารายละเอียดของโครงการและกิจกรรม ซึ่งรายละเอียดของโครงการและกรรมมีดังนี้

2.1 วัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรม

2.1.1 เพื่อส่งเสริมให้เกิดถนนคนเดินที่ยั่งยืนในเขตจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งจะช่วยให้ประชาชนและนักท่องเที่ยวมีแหล่งกิจกรรมที่จะส่งเสริมคุณภาพชีวิตและคุณภาพเมืองให้ดีขึ้น

2.1.2 เพื่อให้ประชาชนเข้าใจและเห็นความสำคัญในการประหยัดพลังงาน และลดมลพิษโดยการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนหันมาใช้จักรยาน ระบบขนส่งมวลชนหรือใช้การเดินทางแทนการใช้รถยนต์ส่วนบุคคล

2.1.3 เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจชุมชน และส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่

2.2 กลุ่มเป้าหมายโครงการ

2.2.1 กลุ่มผู้ที่อยู่อาศัยในบริเวณพื้นที่โครงการ

2.2.2 กลุ่มผู้ที่อยู่อาศัยในจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดใกล้เคียง

2.2.3 กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ

2.3 วิธีดำเนินการ

เพื่อให้โครงการบรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมาย โครงสร้างแนวคิดหลักของกิจกรรมจะแบ่งออกเป็นสัดส่วนตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

ส่วนที่ 1 กิจกรรมที่มุ่งสนองวัตถุประสงค์เชิงนโยบายของรัฐบาล ได้แก่

- กิจกรรมเพื่อลดการใช้พลังงาน
- กิจกรรมเพื่อลดมลพิษ
- กิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต
- กิจกรรมเพื่อตอบสนองการท่องเที่ยว

ส่วนที่ 2 กิจกรรมถนนคนเดินเป็นกิจกรรมเชิงสาธิต ได้แก่

- กิจกรรมเชิงสันตนาการ
- กิจกรรมเชิงศิลปะ สังคม และวัฒนธรรม

ส่วนที่ 3 กิจกรรมของชุมชน และผู้อยู่ในชุมชนเป็นผู้กำหนด และมีส่วนร่วมในการดำเนินการและรับผิดชอบ

- กิจกรรมเพื่อสนองตอบเศรษฐกิจชุมชน
- กิจกรรมเชิงวัฒนธรรมชุมชน
- กิจกรรมหน้าบ้าน

ส่วนที่ 4 กิจกรรมนำร่อง เพื่อสร้างการยอมรับ และเป็นจุดเริ่มต้นให้สังคมเข้าใจวัตถุประสงค์ของการจัดทำโครงการถนนคนเดิน เพื่อสร้างสรรคให้เป็นโครงการถนนคนเดินที่ยั่งยืนต่อไป

ส่วนที่ 5 กิจกรรมเพื่อการบริหาร ได้แก่

- กิจกรรมจำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์
- กิจกรรมบริการอาหาร และเครื่องดื่ม
- กิจกรรมด้านสาธารณสุข
- กิจกรรมด้านสุขอนามัย
- กิจกรรมด้านการรักษาความปลอดภัย การอำนวยความสะดวก และการจราจร

2.4 รายละเอียดของกิจกรรม

กิจกรรมถนนคนเดินจะผสมผสานกิจกรรมต่าง ๆ ตามโครงการกิจกรรมดังกล่าว โดยจัดสัดส่วนกิจกรรมทั้งหมด ดังนี้

2.4.1 กิจกรรมแกนหลักในแต่ละสัปดาห์ เป็นกิจกรรมที่จะมีรูปแบบที่แตกต่างกันไป ทุกครั้งโดยแบ่งกิจกรรมเฉพาะตามรูปแบบทุกสัปดาห์ ให้มีสัดส่วนร้อยละ 70 ซึ่งแบ่งเป็น กิจกรรมสาริตที่สอดคล้องกับแนวคิดหลัก ในแต่ละสัปดาห์ หรือ Theme หลักของกิจกรรมในอัตราส่วนร้อยละ 40 ซึ่งการกำหนดกิจกรรมในแต่ละสัปดาห์ ดำเนินการโดยให้คณะกรรมการซึ่งประกอบด้วย ตัวแทนร้านค้าที่ตั้งอยู่ในถนนคนเดิน ตัวแทนผู้ประกอบการที่เข้ามาจำหน่ายสินค้า และหน่วยงานเทศกิจพิจารณารูปแบบของกิจกรรมต่าง ๆ ให้สอดคล้องกัน รวมทั้งพิจารณาคัดเลือกกิจกรรมต่าง ๆ ที่สถาบัน องค์กร เสนอเข้ามาเพื่อร่วมกิจกรรม ทั้งนี้เพื่อให้ประชาชนและนักท่องเที่ยวประทับใจมากที่สุด

โดยในแต่ละครั้งจะมีการตั้งชื่องานเปลี่ยนไปทุกสัปดาห์ตั้งแต่ ครั้งที่ 11 วันอาทิตย์ที่ 14 เมษายน 2545 ในชื่องาน “งามวัฒนธรรมล้ำค่ามหาสงกรานต์” จนถึง ครั้งที่ 89 วันอาทิตย์ที่ 12 ตุลาคม 2546 ใช้ชื่องานว่า “งามวันตำรวจไทย”

และตั้งแต่ครั้งที่ 90 ตรงกับวันอาทิตย์ที่ 19 ตุลาคม 2547 ก็ไม่มีการตั้งชื่อกิจกรรมในแต่ละสัปดาห์ เนื่องจากเป็นการยากในการประสานกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่จะมาร่วมจัดกิจกรรม และยากต่อการตั้งชื่อกิจกรรมในแต่ละสัปดาห์ให้สอดคล้องกับกิจกรรม ทางงานพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวจึงได้รับมอบหมายให้เป็นผู้ประสานกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีความสนใจ ที่จะเข้าร่วมกิจกรรมในแต่ละสัปดาห์ หากสัปดาห์ใดไม่มีหน่วยงานติดต่อจัดกิจกรรม ทางคณะกรรมการก็จะประสานไปยังกลุ่ม ชมรม สมาคม โรงเรียนที่มีการแสดงเพื่อจัดการแสดงเข้าร่วมในสัปดาห์นั้น ๆ ส่วนอีกร้อยละ 30 ใช้ในการทำกิจกรรมที่เน้นความเป็นพื้นเมืองหรือเป็นวัฒนธรรมของจังหวัดเชียงใหม่

2.4.2 กิจกรรมสันตนาการ เป็นการละเล่น หรือกิจกรรมข้างถนน มีอัตราส่วนร้อยละ 30 เช่น การแสดงออกของศิลปินอิสระ การให้เด็กมีส่วนร่วมในกิจกรรมบนท้องถนน ฯลฯ

ภาพที่ 5 กิจกรรมที่เน้นความเป็นพื้นเมืองหรือเป็นวัฒนธรรมของจังหวัดเชียงใหม่

2.5 การประชาสัมพันธ์ชี้แจงให้ประชาชนในพื้นที่ดำเนินการทราบ

ในส่วนของการประชาสัมพันธ์ชี้แจงให้ประชาชนในพื้นที่ดำเนินการทราบนั้น เนื่องจากการจัดกิจกรรมถนนคนเดินในครั้งนี้ เป็นการปิดถนนเพื่อจัดกิจกรรมและเป็นการจัดกิจกรรมระยะยาว ซึ่งไม่เคยมีมาก่อน ย่อมจะเกิดผลกระทบต่อประชาชน ผู้ประกอบธุรกิจการค้าในพื้นที่จัดกิจกรรม และบริเวณใกล้เคียง รวมทั้งผู้ที่สัญจรไปมาโดยใช้เส้นทางนี้ ดังนั้นก่อนจะดำเนินการใดๆ ที่มีผลกระทบต่อประชาชน จะต้องมีการสอบถามความคิดเห็น ชี้แจงถึงวัตถุประสงค์ ตลอดจนแนวทางแก้ปัญหาให้ประชาชนในพื้นที่ที่จะจัดกิจกรรมทราบ ซึ่งหลังจากการประชุมชี้แจง ทุกฝ่ายมีความเห็นร่วมกันว่า การจัดทำโครงการดังกล่าวจะก่อให้เกิดประโยชน์หลายด้าน ทั้งการแก้ปัญหาจราจร การลดการใช้พลังงาน เพิ่มความเป็นเมืองน่าอยู่จะสามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่มากยิ่งขึ้น รวมทั้งชาวเชียงใหม่โดยเฉพาะผู้ที่อาศัย หรือประกอบกิจการด้านการท่องเที่ยวจะมีรายได้จากการจัดกิจกรรมดังกล่าว ซึ่งจะเป็นการสร้างรายได้ และกระตุ้นเศรษฐกิจของจังหวัดเชียงใหม่ให้ดียิ่งขึ้น

ภาพที่ 6 ลักษณะผู้ประกอบการค้าในพื้นที่จัดกิจกรรม

ในระยะต่อมาทางเทศบาลจะต้องทำการย้ายสาธารณูปโภคบนถนนท่าแพลงใต้ดิน จึงได้ย้ายการจัดกิจกรรมถนนคนเดินจากถนนท่าแพไปจัดที่ถนนราชดำเนินกับถนนพระปกเกล้า ตั้งแต่วันที่ 31 สิงหาคม 2547 เป็นต้นมา ระยะทางประมาณ 1.50 กิโลเมตร และจัดกิจกรรมการแสดงบริเวณลานอนุสาวรีย์สามกษัตริย์ นอกจากนี้ยังได้มีการเชิญประชาชน และผู้ประกอบการค้าย่านถนนราชดำเนิน และถนนพระปกเกล้ามาร่วมประชุม โดยกลุ่มผู้ร่วมประชุมได้ขอให้ปรับเปลี่ยนเวลาจัดกิจกรรมเป็นเวลา 15.00 น. ถึง 22.00 น. เทศบาลจึงรับมติที่ประชุมปรับเปลี่ยนเวลา เพื่อความเหมาะสมและไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่จัดกิจกรรม

ภาพที่ 7-10 กิจกรรมการแสดงที่เปลี่ยนไปบริเวณลานอนุสาวรีย์สามกษัตริย์

ส่วนทางด้านถนนคนเดินววาลัยนั้น แรกเริ่มคนในชุมชนมีอาชีพในการทำเครื่องเงิน กิจการเครื่องเงินและร้านค้าเครื่องเงินได้ขยายตัวอย่างต่อเนื่องตามความต้องการของตลาด มีการก่อตั้งร้านค้าจำหน่ายเครื่องเงินเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ในถนน ววาลัยทั้งสองฝั่งถนน รวมทั้งจำนวนช่างเงินก็เพิ่มขึ้นด้วย ทำให้ที่อยู่อาศัยพัฒนาและประยุกต์การใช้ประโยชน์อาคารไปเป็นในด้านพาณิชย์กรรมและอุตสาหกรรมในครัวเรือน โดยการทำงานทางด้านหัตถกรรมเครื่องเงินเป็นอาชีพหลัก มีการค้าส่งออกไปยังพื้นที่อื่นๆ เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับชุมชน

แต่ในระยะต่อมาก็เข้าสู่ยุคเสื่อมของกิจการเครื่องเงินเมื่อภาครัฐ โดยการสนับสนุนของกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม มีการส่งเสริมให้มีการลงทุนทางด้านหัตถกรรมหลายอย่างในเขตอำเภอสันกำแพง โดยเป็นการลงทุนระบบคมนาคม ระบบสาธารณูปโภคสาธารณูปการลงไปในพื้นที่ในเขตอำเภอสันกำแพง เพื่อรองรับการพัฒนาในอนาคต ประกอบกับการพัฒนาทางการศึกษาทำให้คนในพื้นที่มีทางเลือกในการศึกษาเพิ่มมากขึ้น เมื่อศึกษาจบก็จะไปทำงานหรือประกอบอาชีพในด้านที่ตนเองเรียนมา ทำให้การสานต่อทางด้านศิลปวัฒนธรรมและด้านหัตถกรรมลดน้อยลง

ภาพที่ 11 การแสดงขั้นตอนการทำร่ม ในศูนย์อุตสาหกรรมทำร่มบ้านบ่อสร้าง

ช่วงที่เป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญที่ทำให้ชุมชนววาลัยกลับมามีชื่อเสียงในด้านศิลปะที่เกี่ยวกับเครื่องเงินอีกครั้ง จากการว่าจ้างของรัฐ ให้ชุมชนช่างเงินบนถนนววาลัยสร้างงานขึ้นสำคัญคือ ทำสลุกลง เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวครองราชย์ครบ 50 เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ในวาระมีพระชนม์มครบ 5 รอบ และสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในวาระมีพระชนม์มครบ 3 รอบ ที่เป็นเหมือนการกระตุ้นทางอ้อมให้เกิดการรวมกลุ่มทางสังคมเพื่อแสดงศักยภาพของคนในสังคม

จากการที่คนในพื้นที่เองก็รู้ตัวอยู่แล้วว่ามีกลุ่มคนที่มีความสามารถในด้านเครื่องเงิน จนได้มีการรวมตัวกันเองจัดตั้งเป็นชมรมช่างเครื่องเงินและแผ่นภาพ “ชมรมเครื่องเงินบ้านวัวลาย เชียงใหม่” ประกอบด้วยชุมชนวัดหมื่นสาร วัดศรีสุพรรณและวัดนันทาราม ทำให้ภาพลักษณ์ของการเป็น “ถนนเครื่องเงิน” กลับมาอีกครั้ง โดยเริ่มจากการที่ชุมชนหมื่นสารบ้านวัวลาย ร่วมกับชุมชนวัดศรีสุพรรณและชุมชนวัดนันทาราม ร่วมกันจัด “กาตมั่ว” เพื่อแสดงศิลปวัฒนธรรม และผลิตภัณฑ์เครื่องเงินของบ้านวัวลาย โดยหมุนเวียนกันใช้สถานที่ในการจัดงานที่ วัดศรีสุพรรณ วัดหมื่นสาร และวัดนันทาราม ซึ่งเป็นวัดที่เป็นจุดศูนย์รวมชาวบ้านของทั้งสามชุมชนตามลำดับ โดยนอกจากจะมีวัตถุประสงค์เพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมและผลิตภัณฑ์เครื่องเงินของบ้านวัวลาย และของแต่ละชุมชนที่เกี่ยวข้อง ยังเป็นการดึงรายได้เข้าสู่ชุมชนอีกทางหนึ่งอีกด้วย

ภาพที่ 12 ลักษณะผู้ประกอบการค้างานหัตถกรรมในถนนวัวลาย

หลังจากนั้นได้มีการจัดกิจกรรมถนนคนเดินขึ้นครั้งแรกในบริเวณถนนวัวลาย โดยชุมชนหมื่นสารบ้านวัวลายได้เข้าไปผลักดัน และมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การจัดกิจกรรมการแสดงประเภทต่างๆ การแสดงสินค้าผลิตภัณฑ์เครื่องเงิน ซึ่งเทศบาลนครเชียงใหม่ เป็นผู้สนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการต่างๆ จนใน พ.ศ. 2547 ได้มีการผลักดันให้เกิดถนนคนเดินวัวลายขึ้นอีกเป็นครั้งที่ 2 เป็นเวลาทั้งหมด 10 สัปดาห์เพื่อสานต่อกิจกรรมเพื่อการส่งเสริมความเข้มแข็งให้กับชุมชนซึ่งได้รับการตอบรับเป็นอย่างดี ซึ่งครั้งนี้ถือว่าประสบความสำเร็จอย่างมากในการสร้างภาพลักษณ์ “ถนนเครื่องเงิน” ในอดีตให้กลับมาสู่บ้านวัวลาย เนื่องจากมีการแสดงผลผลิตเครื่องเงินตลอดทางเป็นระยะๆ มีการแสดงดนตรีและศิลปะพื้นบ้าน มีผู้ให้ความสนใจเป็นจำนวนมาก จนทำให้ในที่สุดเทศบาลนครเชียงใหม่ได้ทำการสำรวจความคิดเห็นจากประชาชนในแต่ละชุมชนที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสรุปได้ว่าต้องการขยายระยะเวลาในการจัด “ถนนคนเดินวัวลาย” ต่อไป จนกลายเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นอย่างถาวรในปัจจุบัน

3. ถนนคนเดินเชียงใหม่ในปัจจุบัน

นับตั้งแต่มีการจัดกิจกรรมถนนคนเดินบริเวณถนนท่าแพ จนกระทั่งย้ายพื้นที่มาจัดที่บริเวณถนนราชดำเนิน ถนนพระปกเกล้าและถนนวัวลายรวมทั้งถนนคนเดินสายอื่นๆจนถึงทุกวันนี้ กิจกรรมถนนคนเดินในจังหวัดเชียงใหม่ได้ดำเนินการมายาวนานกว่า 10 ปีแล้ว จึงกล่าวได้ว่าเป็นกิจกรรมถนนคนเดินที่จัดดำเนินการมาได้อาวนานที่สุดในประเทศไทย ซึ่งในคำกล่าวเปิดงานเฉลิมฉลองครบรอบ “4 ปี ถนนคนเดินเชียงใหม่ก้าวเข้าสู่ปีที่ 5 อย่างยั่งยืน” ของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร อดีตนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2549 ได้มีใจความว่า “เมื่อจัดกิจกรรมถนนคนเดินที่เชียงใหม่แล้วทำให้ทุกฝ่ายมีความสุขทั้งนักท่องเที่ยวและคนในพื้นที่ ซึ่งตอนนี้ร้านค้าที่มาขายของที่ถนนคนเดินมีกว่า 4,000 ร้านค้าแล้ว ถ้าจะให้ยั่งยืนต่อไปสิ่งที่น่ากังวลคือการซื้อแฉง ซึ่งเสน่ห์ของถนนคนเดินคือวิถีชีวิต และวัฒนธรรมของชาวเชียงใหม่ที่แสดงออกมาในรูปของอาหาร การหัตถกรรม ดนตรีศิลปะต่างๆ ถ้าแข่งร้าน ราคา ก็จะแพงขึ้น ดังนั้นจึงอยากให้ผู้ดูแลเรื่องการเข้ามาขายของอยากให้เป็นคนในพื้นที่จริงๆ ถ้าจะทำให้ยั่งยืนก็อยากให้มีการขยาย โชนให้พ่อค้าแม่ขายได้มาขายของให้มากขึ้นตามความต้องการ ทำให้ผู้คนที่มาท่องเที่ยวมาดูวัฒนธรรม กาดมั่ว ศิลปวัฒนธรรม สะล้อซอซึง ศิลปะ วัดล้านนา ทำให้เป็นพื้นที่ที่ได้แสดงให้เห็นถึงวิถีการดำเนินชีวิตและธรรมชาติของเมืองเชียงใหม่ของคนเชียงใหม่ ถ้ารักษาไว้ก็จะเกิดความยั่งยืนต่อไป ซึ่งพ่อค้าแม่ขายก็ต้องช่วยกันรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยด้วย และนอกจากนั้นก็อยากให้เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ เป็นที่จัดการแสดงให้ผู้คนมาดูผ่อนคลาย”

ภาพที่ 13 และ 14 การใช้พื้นที่ถนนคนเดินในการแสดงศิลปวัฒนธรรมล้านนา

ปัจจุบันถนนคนเดินจึงได้กลายเป็นสีสันของสังคมเมืองเชียงใหม่ในทุกยามเย็นของวันเสาร์และวันอาทิตย์ไปแล้ว ซึ่งถนนคนเดินใจกลางเวียงเชียงใหม่วันนี้มีพัฒนาการที่ชัดเจนในเรื่องของเอกลักษณ์ และบรรยากาศของถนนคนเดินที่ไม่เหมือนที่ใด ผู้คนยิ้มแย้มแจ่มใส การซื้อ-ขาย บางครั้งเป็นเรื่องรอง เมื่อการได้พบปะพูดคุย ปะทะสังสรรค์กันเป็นเรื่องที่ทั้งสองฝ่ายมีความสุข

กิจกรรมถนนคนเดินไม่ใช่เป็นเพียงแค่ให้คนเดินจับจ่ายซื้อของที่ระลึก แต่กลายเป็นถนนที่สร้างกิจกรรมที่หลากหลายเกิดขึ้น ทั้งนักดนตรีไทยตัวน้อยและรุ่นใหญ่ที่นั่งเล่นดนตรีเปิดหมวกกลางถนนอย่างไม่ขาดเงิน ชุมนวดแผนโบราณแทรกอยู่ตลอดแนวสองฝั่งถนน สินค้าหัตถกรรมเรียงรายสลักกันตลอดเส้นทาง มีทั้งแบบขึ้นเดียวในโลกและทำกับมือให้เห็นกันต่อหน้าต่อตากี่มืออยู่มาก เป็นสีสันที่หาดูได้ยาก หากเจาะไปแต่ละร้านก็อาจจะพบกับสินค้าแปลกใหม่ด้วยแนวคิดธุรกิจใหม่ ๆ และ ทั้งยังเป็นเวทีแจ้งเกิดผู้ประกอบการรายใหม่ หรือ SMEs รายเล็กรายน้อยเกิดขึ้นมากมาย

ภาพที่ 15 และ 16 กิจกรรมต่างๆในวันที่มีกิจกรรมถนนคนเดิน

ด้วยเสน่ห์ของถนนคนเดินดังที่กล่าวมานี้ ทำให้ปัจจุบันถนนคนเดินเชียงใหม่มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติเดินทางมาท่องเที่ยวชมมากมาย โดยมีปริมาณนักท่องเที่ยวมาเที่ยวถนนคนเดินมากถึงวันละ 80,000-200,000 คน สร้างรายได้ประมาณ 40 ล้านบาท ดังนั้นตราบใดที่ถนนคนเดินยังคงรูปแบบและเอกลักษณ์ที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ถนนคนเดินเชียงใหม่ก็จะเป็นกิจกรรมที่นำไปสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืนต่อไป

ภาพที่ 17 นักท่องเที่ยวในวันที่มีกิจกรรมถนนคนเดิน

จะเห็นได้ว่ารูปแบบของการจัดกิจกรรมถนนคนเดินนั้นนอกจากจะดำเนินเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ดังกล่าวข้างต้นแล้วยังจะเป็นการก่อประโยชน์ให้กับชุมชน ทั้งในแง่ของสังคมเศรษฐกิจ และวิถีชีวิต เพราะการปิดถนน จะทำให้สามารถนำพื้นที่มาสร้างเป็นลานกิจกรรมทางสังคม กลายเป็นที่สาธารณะกลางเมืองให้ชุมชน พร้อมทั้งให้โอกาสถนนและพื้นที่ได้ฟื้นตัวจากมลพิษ เป็นการพัฒนาทั้งทางด้านรูปธรรมและนามธรรม คือ ได้มีโอกาสปรับปรุงทั้งทางด้านคุณภาพสิ่งแวดล้อมของเมือง และคุณภาพจิตใจของประชาชนด้วย

จากวิวัฒนาการของการจัดถนนคนเดินในจังหวัดเชียงใหม่ที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จะทำให้เกิดความเข้าใจถึงแนวคิด และรูปแบบของการจัดกิจกรรมถนนคนเดินในจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อนำไปเป็นข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญในการศึกษาถึงบทบาทและลักษณะการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มคนที่เข้าร่วมในถนนคนเดิน และนำไปวิเคราะห์ถึงผลของการจัดกิจกรรมถนนคนเดิน ซึ่งจะทำการนำเสนอในบทต่อไป

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

ชื่อ	นายวัฒนา บุญเลี้ยง
วันเดือนปีเกิด	วันที่ 5 สิงหาคม พ.ศ.2528 ที่ กรุงเทพมหานคร
ที่อยู่	2001/186 หมู่บ้านสาธิตวิไล ซอย2 สุขุมวิท บางจาก พระโขนง กรุงเทพมหานคร 10260
ประวัติการศึกษา	- สำเร็จการศึกษาปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการออกแบบสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ในปีการศึกษา 2552 - เข้าศึกษาต่อในระดับมหาบัณฑิต สาขาการออกแบบชุมชนเมือง ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2553